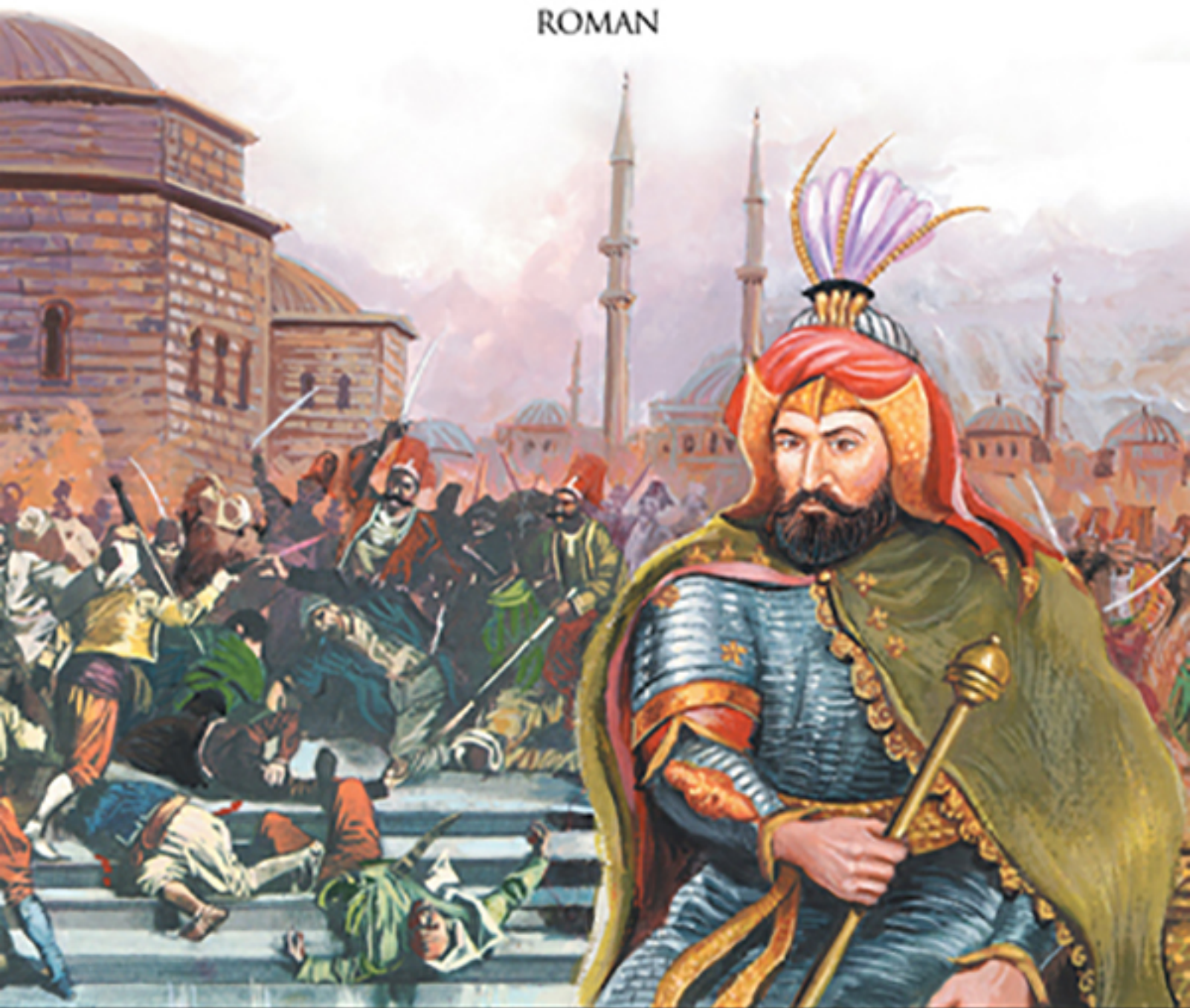

YAVUZ BAHADIROĞLU

IV. MURAD

-I-

ROMAN

IV. murad-I YAVUZ BAHADIROĞLU

IV. murad-I YAVUZ BAHADIROĞLU

Yayın Yönetmeni: Ekrem Altıntepe

Editör: Sım Bedir

İç Tasarım: Said Demirtaş

Kapak Tasarımı: Mesut San

Kapak Resim: Gökalp Çelikiz

ISBN: 978-975-408-048-3

Yayıncı Sertifika No: 12403

Matbaa Sertifika No: 12683

Baskı Tarihi: Ocak 2016

Baskı Cilt: Çınar Matbaacılık ve Yayıncılık
San. Tic. Ltd. Şti.

Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Cad. Ata Han
No:34 Kat:5 Bağcılar/İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00

Sanayi Cad., Bilge Sk., No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler / İstanbul

Tel: (0212) 551 32 25

Faks: (0212) 551 26 59

www.nesilyayinlari.com

nesil@nesilyayinlari.com

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Nesil Basın Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.**'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayımlanamaz.

IV. murad-I

YAVUZ BAHADIROĞLU

YAVUZ BAHADIROĞLU

"Özgeçmiş" nedir sahi? Nerede doğacağımıza, hangi millete mensup olacağımıza ben karar vermedim. Kendi irademle olmayan şeylerle niçin övünmeli, neden bahsetmeliyim? Yazarın nerede doğduğu, kaç çocuk ya da torun sahibi olduğu kimi ilgilendirir? Yazar, topluma katkısıyla değerlendirilmelidir. Zaten benim kuşağın özgeçmişi filan da yoktur. Hatta doğru düzgün geçmişimiz bile yoktur. İdeolojik şiirlerle, ders kitaplarına tıksınan yalanlarla, bizim kuşağın çocukluğunu çaldılar.

Kana kana oynayamadık: Çünkü oyuncağımız yoktu. Bırakınız oyuncağı, doğru düzgün kamımızı doyurmaya yetecek ekmeğimiz bile yoktu. Arna bol bol "cumhuriyet-hürriyet" kafiyesi şiirlerimiz vardı. Her bayram, lastik ayakkabılarımı çamurlara vurarakтан çığlık çığığa bağınırdım: "En büyük cumhuriyet/Bize verdi hürriyet..." Cumhuriyetin tek başına hürriyet demek olmadığını, hürriyet demek olması için insan hakları ve demokrasi ile içinin doldurulması gerektiğini sonra öğrendim. Öğrendiğimde de aldattığımı, âdeta benliğimin ruhumdan koparıldığını, paramparça edildiğimi fark ettim.

Yıllar boyu sorularımı kendime sakladım. Kimselere açamadım. Açamazdım, çünkü bazı sorunları düşünmek kadar sormak da yasaktı. Sorularınız gırtlığınıza dızılır, soluksuz kalırdınız. Yıllar boyu soluksuz kaldım. Soluksuzluk aslında yeni bir soluktur: Ben nefesim daraldıkça düşünüyorum, hayatla ölüm arasındaki ince çizgide varlık arıyordum. Kalıplar işte o çizgide kırıldı. Kitapların o çizgide doğdu. O çizgide kitaplaşmaya başladığımı hissettim. Kısacası hayat, hayal ile o çizgide iç içe girdi.

Dizi dizi merakın ardından sonsuz arayışım başlar: Bu bir bakıma insanın kendini arayış serüvenidir. O gün bugündür, beni incitme fırsatını başkalarına vermemek için kendi duygularımı incitiyorum. Başkalarını hırpalamamak için kendi ruhumu hırpalıyorum. Bu yüzden yaşadığım yıllardan daha yaşlı biriyim: Hem yaşlı, hem yalnız. "Dünya" denilen şu ormanda, kitapların benim sığınaklarımdır. Onlarla yalnızlıktan kurtulurum. Kendimi hâlâ satırlarda çözmeye çalışır, geçmişimin en görkemli hikâyelerini sayfalarda ararım. Bir bakıma her kitabım, kayıp özgeçmişimi yazar.

Kısacası, kitaplarımla ben, ortak bir hikâyenin parçalarıyız. Özellikle tarih üzerine yaptığım çalışmalar, yayınladığım kitaplar, verdiğim konferanslar 20 Kasım 2004'te bana "Tarihi Sevdiren Adam" unvanını kazandırdı. Bu, hayatım boyunca aldığım en güzel ödüldür. Zaman içinde roman, hikâye, çocuk kitabı, araştırma, oyun, senaryo ve fıkrlar eserler olmak üzere, yüzlerce çalışmaya imza attım çok şükür. Ulusal bir radyoda "Hayatın Yorumu" başlıklı güncel yorumlarımla, televizyon programlarımla, günlük bir gazetede köşe yazarlığımla gazeteciliğimi sürdürüyorum. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı ile bazı tarihi projelere danışmanlık yapıyorum. Bir ömür böyle geçiyor...

e-mail: yavuzbahadiroglu@moralfm.com

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

TARİHİ ROMANLARI

- Malazgirt'te Bir Cuma Sabahı
- Çakabey
- Selâhaddin Eyyûbî
- Buhara Yanıyor
- Elveda Buhara
- Merhaba Söğüt
- Cengâver
- Turgut Alp
- Sunguroğlu/10 Cilt
- Binatlı
- Topal Kasırga
- Sanırsız Saltanat
- Mavi Yıldız
- Cem Sultan/1-2
- Endülü's'e Veda
- Şehzade Selim
- Şirpençe
- Mısır'a Doğru
- 4. Murat/1-2
- Ağalar Saltanatı

YAKIN TARİH ROMANLARI

- Dağlı
- Barla'da Diriliş
- Zindanda Şahlanış
- Kirazlımescit Sokağı
- Avukat Bekir Berk
- Sel
- Köprübaşı
- Kırım Kan Ağıyor

GÜNCEL ROMANLARI

- Yolbaşı
- Boşlukta Yürümek
- Keşmekeş
- Yürek Seferi

FİKRİ ESERLERİ

- Hayatı Aşkla Yaşamak
- Ejim Çocuğum ve Ben

- Yaşam Bir Avuç Gül
Bir Tutam Diken
- Gülü Arayan Adam
- Hayata Dilekçe
- Biz Osmanlıyız
- Osmanlı'da Şehzade Katli
- İnançın Zaferi Çanakkale
- Kemalist Yalanlar

BİYOGRAFLER

- Canım Peygamberim
- Fatih Sultan Mehmed
- Yavuz Sultan Selim
- Kanuni Sultan Süleyman
- Bediüzzaman Said Nursî
- Osman Gazi
- Orhan Gazi
- I. Murad
- II. Murad
- Yıldırım Bayezid
- Çelbi Mehmed

Birinci Bölüm

“Bir şâh-i âlişân iken, şâh-i cihana kıydılar, Gayretlü genç aslan iken, şâh-i cihana kıydılar. Gazi bahadır hân idi, âlineseb sultan idi, Nâmiyle Osman Han idi, şâh-i cihana kıydılar.”
Nev’i

DELİCESİNE YAĞMUR, delicesine rüzgâr... 1622 yılının 20 Mayıs gecesi. Karanlık, ıslak, yapışkan bir gece.

Yedikule zindanının etrafında ölüm sükûtu. Yedikule zindanının taş odalarından birinde ölümün ta kendisi. Soğuk, yosunlu taşların üstünde kaskatı yatan Sultan. Sultan Genç Osman.

Dışarıda levent endamlı nöbetçinin, sessizliği tokmaklayan asker adımları.

Endişe kazanmış yüzlerde korkunun paramparça ettiği gölgeler. Gözler yerde. Sanki arta kalan utanç hissini birbirlerine fark ettirmekten korkuyorlar.

Sanki bir küçük merhamet kırıntısından yekdiğerinin haberi olur diye ödleri çatlıyor.

Başta Kara Davut Paşa. Yanında Kalenderoğlu, Cebecibaşı

ve Subaşı Kethüdası. Yedi kişi daha... Silik yüzlü, karanlık bakışlı cellâtlar. Sultan Osman'ın katilleri.

"Şimdi ne olacak?"

Kalenderoğlu'nun korkudan yamuklaşan sesi, yosunlu taş duvarlara çarpıp hurdahaş düşüyor. Toparlanmaya çalışıyorlar. "Nemi?"

Kara Davut Paşanın sesidir karşılık veren. Yalpalı ve bir yılın kadar soğuk.

"Kendimize gelelim ağalar. Gören de Genç Osman Han değil, biz öldük belleyecek."

Bir mırıltı:

"Biriniz bir şey mi söyledi?"

Korku ve sükût.

"İyisi, öldüğünün bir delilini Valide Sultana götürmek. Sadrazam olaraktan bu iş benim işim. Kesiver kulağıyla burnunu Kalenderoğlu."

"Aman Paşa Hazretleri!"

"Hayda bre! Ne oldu sana böyle? Kesecikler kuşağını ısıtmaya yetmemekteyse söyleyiver. Merhametin mi depreşti birden? Bilmez misin ki bu kalleş, yeniçeri ocağımızı başımıza geçirmeye hazırlanırdı. Bu meş'um düşüncesini gerçekleştirebilmek için hac bahanesiyle Anadolu'ya giderdi. Oralardan asker toplayıp kökümüze kibrit suyu dökmeye gelmesini mi bekleyecektik yani? Bundan kelli Sultanımız Mustafa Handır, bilesin. Ferman onundur. Osman biçare bir ölüdür. Kulağı ke-silsin, burnu da."

Kalenderoğlu adımlarını sürüye sürüye cesede yaklaştı. İçinde fırtınaların kaba dalgaları yuvarlanıyor, cesaretine toslayıp tuz buz ediyordu. Sultan Osman birden kalkacak, bütün heybetiyle karşısına dikilecek ve okkalı tokadını yüzüne şaklatacak gibi geliyordu ona.

"Olur mu canım? O sadece bir ölüdür!" dedi ya, yüreğine yatmadı bir türlü. Adımları ağırlaştı, ağırlaştı...

“Ne o Kalenderoğlu? Yüreğin elvermiyorsa bu işi Cebeci-baş’na ısmarlarım. Elbette kusurun şevketli Sultanımıza an-latılsa gerektir.”

Gayretlendi. Yeni padişahın gözüne girmek bununla olacaksa...

“Olmalı.”

Hançerini çekip önüne diz çöktü. Duvarlara sokuşturulmuş çıraların ışığında gözlerinin saydamlığını gördü. İçi ürperdi. Hâlâ genç, hâlâ yakışıklıydı. Hâlâ insanın içinden geçenleri okurcasına bakıyordu. Dudakları oynadı, oynayacaktı. Birkaç saat önce Ortacami’de söylediklerini tekrarladı, tekrarlayacaktı:

“Oğlucuklarım, babacuklarum, ocağunuza geldüm. Çünkü beni katle razı değülsüz. Yedikule’ye göndermen. Sultan Mustafa olduğu odaya hapseylen. Padişahunuz mübarek olsun. Bana kıyman!”

Boynunda siyah şeritler vardı. Uğursuz bir gerdanlık gibi bütün boynunu sarmıştı. Hem de kat kat. Kementlerden arta kalan izlerdi bunlar. Ortacami’de ve burada kalleşe attıkları kementlerden. Birini bizzat kendisi atmıştı. Ama ne yaman dövüşmüştü genç civan. O ne karşı kovuştu öyle! On kişiyle tek başına! Daha az olsaydılar imkânı yok, boğamazlardı. Cebecibaşının kemendi boynuna geçer geçmez, kendisi atılmış, hayalarını sıkıp yere yıkmıştı. Az önceydi işte.

“Lanet olsun!”

Birden doğruldu. Davut Paşa bakmadan homurdandı:

“Bu işi edemem. Başkasını bul!”

Davut Paşa küçümser bir bakış fırlattı Kalenderoğluna,

“Başından belliydi” dedi, “yüreksiz herifin tekisin. Göreyim Cebecibaşı, hayıfın varsa işte Osman. Bütün öfkeni çıkar. Kulağıyla burnunu da Valide Sultana kendin götür. Sonrası kese kese altındır. Davran!”

"Ol mel'un-ı bî-din Cebecibaşı didükleri lâni, derha! alâmet-i mevt olmak için kulağın, galiba burnun dahi kesüb Valide'ye götürdü."

Dışarıda dolaşan nöbetçinin ayak sesleri donmuştu. Yalnız ayak sesleri değil, ruhu da donmuştu. Davut Paşanın kızgınlıktan yüksek çıkan sesini duymuştu. Yüreği hoplamış, yüzü allak bullak olmuş, gözleri yuvalarından uğramıştı.

Zindana itile kakıla getirilen mahkûmun Sultan Osman olduğunu yeni yeni anlıyordu. Kendi kendini lanetledi.

Gözleri yaş tuttu, ama içinin alevinde birden kurudu. Soluk soluğa dışarı koptu. Atına atladığı gibi "haaaayyyt" diye bir sipahi çılgılığı kopardı ve karanlığa yumuldu.

Islak karanlık bütün bedenini sarmalamıştı. Yağmur suratında şaklıyor, rüzgâr kulaklarında değil, ta beyninde uğulduyordu. "Kıydılar" diyordu için için, "Şâh-î cihana kıydılar."

Etraf aydınlık olsaydı, yüzünün ifadesi mutlaka görenleri ürkütürdü. Kasım kasımdı yüz hatları, lif lif sarkıyordu sanki. Gözlerinden dudaklarına doğru sarkan ince, derin çizgi orada virgüllendikten sonra çenesinin altında düğümleniyordu. İz-tirap çizgisiydi. Beynini avuçlamış, sıkıyorlardı. Neresini, kestiremiyordu, ama vücudunun bir yerlerini kör testereye tutmuşlar, hart hart kesiyorlardı.

"Asıl zorba başlarını tepelemek var. Asıl onları tepelemek. Dönüp Sadrazam Davut Paşanın yakasına mı sarılmalı? Yoksa yol bekleyip, Cebecibaşı mel'unu Valide Sultana giderken, 'bre haayt!' deyü yoluna çıkıp kılıç mı üşürmeli? O Kalender soysuzu, o! O Subaşı Kethüdası olacak dönek! Tanımaz olaydım bre! Nöbette bulunmaz olaydım bre! İşitmez olaydım bre! Nasıl dayanılır bu acıya? Nasıl?"

Başım rüzgârın kırbacına tuttu. Soğuktan rüzgâr. Işıklılamayı kesmiş, okşamaya başlamıştı. Besbelli içinden geçenleri anlamıştı. Okumuştı kendine mahsus esrarıyla.

Kurşunlu Hana giden Divanyoluna vurdu. Doludizgin gi-

diyordu. Görenler kelle götürdüğünü zannediyorlar, nefretle bakıyorlardı. Sultan Osman'ın katledildiğinden besbelli kimsecikler haberdar değildi. Nereden haberleri olacaktı ki? Gizlice bitirmişlerdi mel'un işi. Sır perdesine sarmışlardı. Ya duyulunca? O zaman da sessiz duracak mıydı Dersaadet? Bu millet sus pus oturacak mıydı yine de?

"Oturmaz olur mu? Zorbalar kimde cesaretin kırıntısını bıraktı? Sildiler, süpürdüler. Sildik süpürdük daha doğrusu. Sipahi olaraktan işin içinde değil miyim? Lâkin Allah şahidim, bu kerteye geleceğini tahmin edemezdim. Kaz kafam! Elinoğlu büyük tutuyor oyunu. Büyük oyuna bizim gibi küçükleri âlet ediyor. Tüh bize be, tüh yeniçerisine de, sipahisine de. Bunca alçalma olur mu, tüh ki tüh!"

Kurşunlu Hanın avlusunda atından indi. Kimsenin çıkmamasına hiç şaşırmadı. Han yine kalabalıktı. Hancı ile çıraklarının işleri başlarından aşkındı. Zaten zorbalara zıkkım taşımaktan başkasıyla uğraşmaya aman zaman mı kalıyordu?

Bağrıışmalar geliyordu içerden. Sevinç naraları bütün sokağı tutmuştu. "Eğleniyorlar" diye düşündü genç sipahi. "Sultan Osman'ın katledildiğini öğrenince de eğlenebilecekler mi bakalım? Göreceğiz."

Fırtına gibi içeri daldı. Dalmasıyla birlikte bütün gürültüyü bastıran tiz bir çığlık attı:

"Haaayt breee!"

Han sükût oldu. Kimdi bu divane? Ne densiz şeydi ki, han ortasında nâra patlatıyordu. Gözler, kızgınlıkla merak karışımında üzerine döndü. Yaşlı yeniçeriler diş biliyorlardı. Sipahinin genç oluşu ve böyle ulu orta çığlık atışı sinirlerine dokunmuştu. Yetesiye mazereti bulursa ne âlâ... Bulamazsa yüklenmeye hazırdılar.

Sükûtun ortasına genç sipahinin ulumayı andıran sesi perçinlendi:

“Sonunda Sultan Osman’a kıydınız nadanlar, oturup kına yakın şimdi.”

Donup kaldılar. Neler söylüyordu bu genç sipahi? Öyle şey olur muydu hiç? Sultan Osman yeniçeri ocağına sığınmıştı. Yeniçeri ocağına sığınan kim olursa olsun korunurdu. Kaldı ki, asker dilediğim yapmıştı. Osmanlı tahtında Sultan Mustafa oturuyordu. Sultan Osman da Sadrazam Davut Paşanın himayesinde bulunuyordu. Böyle bir şeye cür’et ettiyse vay!

“Ağzından çıkan kulağına erişir mi bre?” diye gürlledi yaşlı bir yeniçeri çorbacısı, “söylediklerinin ne demeye geldiğini hesaplayıp kitaplar mısın?”

“Beli, hesaplamış ve kitaplamışım. Siz burada ettiklerinizle övünürken Davut Paşa ile cellâtları Sultan Osman Hana kıydılar.”

“Kıymak muhaldir” dedi aynı çorbacı, “niçin dersiniz Davut Paşa söz vermiştir. Sultan Osman’ıma kıyılmak ihtimali yoktur. Kendisi hâfêdilmiş ve dahi hapsedilmiştir. Vakıa Yedikule’ye hapsedilmekten töre bozulmuştur, velâkin bir, bilemedin iki gece misafir edilecektir. Canı önce Allah’a, sonra Davut Paşamıza ısmarlanmıştır. Yanlış duyduğun muhakkak...”

Genç sipahinin nevri döndü. Hınçlı hınçlı elini salladı: “Git bre! Sen mi Yedikule belâsından gelmektesin, yoksa ben mi? Hakikati olduğu gibi söylerim: Sultan Osman’ı Davut Paşa rezili katlettirmiştir. Kul taifesi dağılıp zindanda halvet olunmakta Davut rezilinin emriyle Cebecibaşı soysuzu diğer cellâtlarla bile kement atmış, Kalenderoğlu adlı insafsız da hayalâ-rını sıkmıştır.”

Derin bir sükûttan sonra top gibi bir itiraz patladı:

“Olamaz! Mümkünsüzdür, hayır!”

“Bitmedi. Anlatıyorum ki kendinize baş ettiklerinizin kıratını ölçesiz. Davut Paşanın emriyle Sultanın kulağı ve dahi burnu kesilip Valide Sultana çevre içinde takdime götürülmüştür. Şu sıralar ulaşmış olmalı. Ne dersiz?”

Ne diyeceklerini şaşırılmış kalmışlardı. Duyduklarına inanamaz gibiydiler. İş bu raddeye varır mıydı sahi? Bu kadar çığırından çıkar mıydı? Gerçi Davut Paşa, Sultan Genç Osman'ın katline taraftardı. Daha Ortacami'de iken cellâtlarına üç kement attırmıştı. Valide Sultan dahi bunu isterdi. Ama yeniçeri ve sipahilerin rızası yoktu. Açık açık söylemişlerdi:

"Zinhar Sultan Osman'a kastolunmaya, vücuduna bir zarar erişmeye, bir kılına hata geldiğine rızamız yoktur. Şimdilik Sultan Mustafa Han padişahdur; Sultan Osman mahpus dursun. Sonra nice iktiza ederse öyle olsun!" Bunu söyledikleri halde Sadrazam Davut Paşa cür'etini artırıp katle bulaşır mıydı? Belli olmazdı pek. Valide Sultan bile Ortacami'de Sultan Osman'ı gösterip, "Ah ağalar, siz bilmezsiniz bu ne yilandür! Buradan sağ kurtulur ise bizden ve sizden tek kişi sağ komaz, katleder!" demişti. Demek, hal'edildikten sonra bile Sultan Osman'dan korkuyorlardı. Şu halde, el ele verip, bir daha hiçbir surette padişah olamasın diye olur muydu?

Handakiler bölük pörçük düşünüyorlardı. Duydukları, duymak istedikleri değildi. Sultan Osman öldürülmüştü. Davut Paşa ile cellâtları boğmuşlardı gencecik padişahı. Bu sipahi öyle diyordu. Yalan mıydı? Niye yalan söylesin ki? Karışıklık çıkarmak için! Adam sen de zaten her taraf karışıktı. Yeni karışıklıklar kimsenin işine yaramazdı.

Bir sipahi başcavuşu kalktı. Genç sipahinin karşısına dikildi. Bir yandan bıyıklarını bura bura:

"Yani sen şimdi geldin, Sultan Osman Han katledilmiştir diyorsun, öyle mi?"

"Yeni anlamaya başlamış gibisin ağam, anlatırken yok muydun?"

"Vardım, hem de başından beri. Velâkin ne kahpelik! Kafam almıyor ki, ne desem?"

Kalabalığa döndü:

"Ocakdaşlarım, bu işte bizim rızamız billahi yoktur. Bu le-

ke yeniçerilerin lekesidir, temizlemek de onlara düşer. Sultan Osman bizim ocağımıza sığınsaydı kılına dokunulmazdı. Onu gözümüz gibi korurduk.”

Sipahiler üçer beşer kalkıp Başçavuş Ağanın sağına, solu-na dizildiler. Sağ ellerini göğüslerine bastırıp boyun kırdılar. Koro halinde,

“Korurduk” diye tasdik ettiler.

Bu sözler yeniçerilere çok fena dokundu. Zaten öteden beri sipahilerle yıldızları barışık değildi. Nerede fırsat ellerine geçse kapışarlardı. Âdeta kapışmak için bahane icat ederlerdi. Şimdi tam sırasıydı işte. Sultan Osman’ın katledilmesi suçluluk duygusu veriyordu. Karışıldıkta bu duygu hafiflerdi. Dövüşmek hınçlarını biraz olsun söndürürdü.

Yeniçeriler bir sipahilere bakıyorlardı, bir zabitlerine. Öncülük edecek birini arıyorlardı. Münferit harekete alışmamışlardı. Biri mutlaka baş çekmeliydi.

O da bulundu. Öteden beri zorbalıkta üstüne olmayanlardan Cadı Osman kalktı. Yatırtmasını savura savura, san sahtiyandan çizmelerini döşemeye vura vura ilerledi. Gözlerini kısmış, dudaklarına müstehzi bir gülüş yerleştirmişti. Sallana sallana yürüyordu. Yeterince yaklaştığında durdu. Kısık gözlelerini Başçavuş Ağaya mıhladı. Otuzüçlük kehribar tespahi yüzüne karşı saklatarak:

“Behey soyuna soğan doğradığım, yeniçeri koltuğunda semirdin de adam mı oldun bre! Yıkıl karşımdan!”

Kavga başlıyordu. Birkaç dakika süreyle birbirlerini küçümseyen tavırlarda küçümseyici sözler edecek ve sonunda kapışacaklardı. Artık kaç kişinin kellesi gider, geride kaç yaralı kalır; Allah’ın bileceği şeydi. Önceden kestirmek mümkün değildi.

Sipahi Başçavuşu yeniçeri zorbasının ağzından lâfi kaptı:

“Behey zalim Cadı, senin ciğerini biliriz biz. Ocağına sığınmış bir mazlumun hayatını koruyamadıktan sonra hâlâ

uluorta konuşmaya cür'et edişin besbelli cehaletinden gelir. Yıkıl ki ağzını Langa bostanına çevirmeyeyim."

"Sen mi! Sen ha!"

Cadı Osman kudurmuştu:

"Bre sen düne kadar yeniçeri poturunu yamamaz mıydın? Düne kadar çizmelerimizi parlatmaz mıydın? Yağcılığıyla başçavuşluğa çıktın diye kurum satmaya sıkılmak yok mudur?"

"Senin gibi zorbalıkla çıkmadım ya, bileğimin hakkı için başçavuşluk verildi. Hotinde senin gibi yüz cadıyı önüme kapıp ağa çadırına sürüdüm."

"Hay, güleyim bari. Yüz esir almışmış. Ocakdaşlar, bu zibidiyi söyletelim mi?"

Uğultu tuttu. Gök gürlese duyulacağı yoktu. Han yerinden oynuyordu sanki. Camlar zangır zangırdı.

"Söyletmeyelim."

Eller hançere yollanmıştı çoktan. Kısık gözlerde kinin en-vai çeşidi vardı. Öfkelerini kanda söndürmeye hazırlanıyorlardı. Kan! Kimin olursa fark etmezdi. Ha bir zorbanın, ha bir mazlumun, ha bir sultanın, fark etmezdi hiç. Öfke küpü boşalsın da nasıl boşalırsa boşalsın. Birilerinin canı yansın da ne şekilde yanarsa yansın!

"Haaayt bree! Savulun, yeniçeriler geliyooooor!"

Herkes ayaklanmıştı. Köşede oturan iki kişi müstesna. Bunlardan biri yirmi yaşlarında ablak, kırmızı yüzlü, burma bıyıklı ve iri kıyımdı. Diğeri ise kartal burunlu, şahin bakışlı, ufak tefek bir gençti. Daha doğrusu, yaşına göre biraz fazla gelişmiş bir çocuktu. Sakalı, bıyığı yoktu. Çocukluğu dikkati çekmesin diye borkünü kaşlarına yıkmış, çenesini göğsüne bastırmıştı. Ama tavrında yaşından umulmayan bir sertlik ve olgunluk vardı. Bir asalet hâkimdi. Ağır ağır döndü yanındakine:

"Gitsek mi?" dedi.

Aynı hâkim tavır sesinde de vardı. Fikir sormuyor, sanki emrediyordu.

“Nasıl isterseniz” dedi yanındaki.

“Zorbalar. Bunları yanınıza bırakır mıyım sanırsınız? Allah bana güç verirse... Eğer imkân verirse... Görürsünüz!”

Mırıldılarını yanındaki genç duymuştu. Son derece saygılı bir sesle:

“Bir şey mi buyurdunuz Şehzadem?”

Bakışları şimşeklendi çocuğunun, gözleriyle karşısındaki ni kırbaçladı âdeta:

“Sözlerine dikkat et Hasan Halife, yerin kulağı vardır. Şehzadem deyip durma!”

Genç sipahinin anlattıklarını baştan sona dinlemişti. Bazen dişlerini sıkmış, bazen avurtlarını kemirmişti. Arada bir kabzası zümrüt kakmalı hançerine el attığı da olmuştu, ama o kadar. Kınından sıyırmamış, duyduğu üzüntüyü ve dehşeti tek kelimeye döküp “Katiller!” diye bağırarak ortaya fırlamamıştı.

Gözlerinin buğulandığını tek kişi fark edebilmişti: yanındaki kırmızı yüzlü genç. Bir delilik yapmasından öyle korkmuştu ki, şimdi gitmek istemesine seviniyordu.

Yeniçerilerle sipahiler kapışmışlardı. Feryatlar, kılıç şakırtılarına karışmıştı. Aralarından süzülüp dışarı çıkmak zor olmadı. Yalnız kapı ağzında bir aksilik oldu. Yeniçerilerle sipahilerin kapışmasından arta kalacak ölü ve yaralıları soymak için bekleyen çapulculardan biri kapıyı tuttu.

“Kaçış yok ağalar” dedi, “paçayı kurtarmak istiyorsanız ikişer altın flori vereceksiniz.”

Çocuk önde gidiyordu. Üstüne bolca gelen yeniçeri kılığının içinde kayıptı. Kapıdaki yarma gibi çapulcuya sert bir bakış attıktan sonra, “Yıkıl bre!” dedi. Çapulcunun yüzü allak bullak oldu. Aslan görmüş fare gibi pustu. Kısa bir tereddütten sonra pervazlara gerdiği kollarını indirdi, önüne bağladı. Kenara çekildi:

“Buyurun beyzadelerim, geçin.”

Hasan Halife şaşırmış kalmıştı. Karanlıkta yürürken,

“Bağışlayınız Sultanım” diye konuştu, “merakım mazur görülsün, herifi tanıyor musunuz?”

O çoktan unutmuştu kapıdakini. Kafasında Genç Osman’ın çevreye sarılı kanlı kulağı vardı. Öcünü nasıl alacağını düşünüyor, son aylarda üst üste bindiren yıkımı önlemenin çarelerini arıyordu:

“Ne dedin çelebi?”

“Kapıdakini dedim Sultanım, tanıyor musunuz? Sizi görünce can verecek sandım.”

Acı acı güldü beriki.

“Hayır” dedi sonra, “beni tanımaz. Tanısaydı kudurmuş kalabalığa, nah bu çocuk Şehzade Murad’dır ağalar, der, bizi tereddütsüz ele verirdi. Taramasına tanımıyor, velâkin tavrımız çelebi, tavrımız... Biz saraylılar başka türlü bakar, başka çeşit lâf ederiz. Âsitane’de kimin ne olduğu o kadar belirsiz ki, mütehakkim tavrı gördüler mi siniyorlar. Bu vaziyet kötü çelebi, çok kötü; zayıflar hırpalanır. Güçlüler daha da güçlenir. Adaletin mizanı öyle bozulmuş bozulur ki, düzeltmek için galon galon kan akıtmak lâzım gelir.”

“Kan mı, yine mi kan?”

“Yine evet. Kanı kan temizleyemez derler, ama her zaman doğru değildir. Ağam Sultanın katlini suyla mı yıkayacağız dersin?”

Ürkütücü sessizlikte derin derin soluklandı:

Başıyla Kurşunlu Hanı gösterdi:

“Oradaki zorbaları yola getirmek nasıl olurmuş...”

Hasan Halife ürkekti. Yumuşak başlıydı. Kan sözünden tiksiniirdi. Tiksiniirdi ya önünde yürüyen çocuğa bağlıydı. Yürümeye başladığı günden beri birlikte idiler. Öl dese ölür, kendini Sarayburnu’ndan at dese atardı.

“Nasıl münasipse” dedi boyun büktü. “Sultan Osman’ın katli haberi yüreğimi dilhun etti Sultanım.”

“Sus bre Hasan! Hani sultanım demece yoktu. Hani acemi

Murad diyecektin. Bari sen sözünde dur, bari sen yeniçeri zor-balarına benzeme...”

“Allah saklasın! Benim onlara benzer tarafım mı var ki efendimiz böyle der?”

Döndü, omzuna attı kolunu. Kardeş kardeş yürümeye koyuldular.

“Gam çekme, sözgelimi edilen lâfa takılıp kalma. Bilirsin, kardeşim gibi severim seni. Bizim kaderimiz müsterek yazılmıştır. Ne yaparsak beraber yapacağız. Kendini büyük işlere hazırla Hasan Halife. Kendini de, beni de hazırla ki, işin içine düştüğümüzde ayaklarımız acemi acemi dolanmasın.”

Hasbahçe’ye girmişlerdi. Birden ağaçların arasından yalın kılıç üç gölge çıktı. Biri yaklaştı, yaklaştı. Sonra durdu. Bir temenna çaktı.

“Geciktiniz Sultanım” diye fısıldadı. “Endişelendik.”

“Bir şey mi oldu ki?”

“Çok şey” diye karşılık verdi şahin bakışlı çocuk, “o kadar çok şey oldu ki, anlatmaya ömür yetmez. Ağam Osman’ı katlettiler. Kanını yerde komak olmaz! İllâ katledenlerin katli lâzımdır. Tedbir alınsın ve maksat hâsıl olana kadar işin arkası bırakılmasın. Ya sarayda ne var, ne yok? Encam nicedir?”

“Bir kargaşadır gidiyor Sultanım. Az önce selâmlık tarafından çıglıklar duydum.”

“Nasıl çıglıklar?”

“Sultan Mustafâ’nın sesiydi. ‘Gel Osman, beni bu dertten kurtar’ diye bağıryordu. Sonra bir atlı doludizgin geldi. Nöbette bulunduğumdan rahatça yanına sokuldum. Cebecibaşı uğrusunu görür görmez tanıdım. Bizim baltacılarından birine tembihledim, neye geldiğini öğrensın diye. Öğrendi. Kanlı çevrenin içinde bir nesne takdim etmiş Valideye. Karşılığında kese kese altın almış. Hâlâ içerde, ne ola bilmezem.”

Şahin bakışlı çocuk dişlerinin arasından,

“Ben bilürüm!” diye ısıkladı:

Ağzını kenetleyip sustu. Arka kapıdan saraya girdiler. Selâmlığı geçerken kahkahalar çınılıyordu. Cebecibaşı huzurda bulunduğunu unutmuş, Valide Sultanın cömertliği karşısında duyduğu sevinci kahkahaya dökmüştü. Validenin sert bakışlarına rastlayınca sustu, eğildi:

“Minnettarım Sultanım. Her emriniz canım, başım üzre. Nasıl emrederseniz muntazırım.”

Valide Sultanın canı sıkıldı. Padişah odadaydı. Pencereden dışarısını seyreliyordu. Karanlıkta neyi seyrettiği ise kimsenin malûmu değildi. Sık sık böyle dalar, görmeden dakikalarca bir noktaya bakardı. Sonra uykudan yeni uyanmış gibi silkinir, az önce söylediklerini unuttuğundan yeni baştan sorgu suale başlardı.

Yine de padişahı işte. Osmanlı Padişahıydı. Bir zamanlar Murad Hüdavendigâr’ın, Yıldırım Bayezid’in, Fatih Mehmed’in, Yavuz Selim’in, Kanunî Sultan Süleyman’ın ve en son Sultan Genç Osman’ın bulunduğu makamda bulunuyordu. Osmanlıların padişahı, aynı zamanda bütün Müslümanların da halifesi idi. Cebecibaşı’nın böyle uluorta kahkaha atmaması lâzımdı. Aynı kahkahayı Genç Osman’ın huzurunda da atabilir miydi? Mümkün müydü? Anlaşılan, bu adam da Sultan Mustafa’yı padişah yerine koymuyordu. Hizmet etmesine etmişti, velâkin buna sığınıp saygısızlık yapması gerekmezdi.

Sanki ilk defa oğlu Mustafa’nın padişah olduğunu düşündü. İlk defa Valide Sultanlık mevkiinin mes’uliyetini içinde duydu. Oğlundan yana yumuşak bir bakış attı. Oradan gözlerini Cebecibaşıya çevirdi:

“Hakkım olanı verdin, hakkın olanı aldın. Gayri durma, Padişahımız Efendimizi etekle ve git. Kul kargaşa çıkarmasın. Mukayyet olasın.”

Cebecibaşı sindi. Bu kadına da ne olmuştu birden? Daha dün Sultan Osman’ın kellesini isterken yalvarmıyor muydu? Kudret eline geçtikçe eski yoldaşlarını bir silkişte atmak mı istiyordu? Zor atardı. Bu işe canını koymuştu.

Öyle silkmeye filan gidicilerden değildi.

Düşüncelerini bir yana itip Padişaha yaklaştı. Ellerini önünde bağladı. Gülmemek için kendini zor tutuyordu. “Şevketlü Sultanım...”

Diz çöküp Padişahın kendinden yana dönmesini bekledi. Fakat söylediklerini duyuramamıştı bile. Sultan Mustafa karmaşık düşünceler içinde tepe taklaklı. Sinir küpüydü. Padişahlık istemediği halde yeniçerilerin ve annesinin zoruyla tahta çıkmıştı. Onlara göre başına devlet kuşu konmuştu. Kendisine kalsa ateşten gömlek diyecekti. Ama hiçbir şeyi kendisine bırakmıyorlardı ki. Ya Valide Sultan veya Sadrazam Davut Paşa karar veriyordu. Onların dedikleri oluyordu. Getirdikleri her kâğıdı okumadan mühürlüyordu. Bazılarını okumaya çalışmış, fakat bir mana çıkaramamıştı. Sarayın tumturaklı dilini kavrayamıyordu. Annesine sormuştu. Aldığı cevap yusuvarlak bir geçiştirmeden ibaretti: “Aman aslanım, sen böyle şeylerle güzelim kafanı yorma, vezirlerin, paşaların, beylerin, askerlerin var. İş onlara bırak. Getirilen kâğıtları mühürle. Onlar daima hünkârın iyiliğini düşünürler.”

“Saadetlü Hünkârım...”

Bu sefer Cebecibaşını duydu. “Gelmişler” diye düşündü. “Kelleme almaya gelmişler.”

Korkuyla döndü. Ellerini öne doğru uzattı.

“Etmeyin” diye yalvardı. “Günahsızım! Saltanat devam yoktur. Sultan Osman’ımın ömrüne ve devletine duacıyım. Beni bağışlasın!”

Cebecibaşı için için güldü. Padişahı etekleyip çıktı. Avluda inceden bir sızı yokladı yüreğini. Sultan Mustafa dendiği kadar vardı. Padişah olacak adam değildi. Büyük bir hata işlenmişti. Sultan Osman’ın dediği gibi, devletin inkırazına sebep olup kendi ocaklarını mı söndürüyorlardı?

Dirseği kuşağına değince altın dolu keseler şangırdadı. Yüreğini yoklayan sızı ansızın geçti.

“Yok billâh” dedi, “gayetle eyi ettük. Sultan Mustafa, Sultan Osman’dan akıllıdır.”

Vakit gece yarısına dayandı ama sarayın bütün ışıkları yanıyordu. Sultan Mustafa’nın emriydi. Karanlıktan korkuyordu. Bu yüzden verdiği ilk emir geceleri her tarafın pırıl pırıl ışıklandırılmasıydı. Zararsız bir emir olduğundan itirazsız tatbik ediliyordu. Öyle ya, ne Valide Sultanın, ne de Sadrazam Davut Paşanın bu yüzden bir zarara uğradıkları yoktu.

Davut Paşa, huzura çıkarken, belki de cinayetini düşünmek için bunları düşünüyordu. Yedikulêden saraya gelene kadar mütemadiyen iyi ettiğini kendi kendisine telkin etmişti, ama ikna olmamıştı. Kendisini ikna edemediğine göre askeri nasıl ikna edecekti? Sultan Osman’ı kimin katlettirdiğini öğrenceklerdi. Öğrenir öğrenmez de üstüne geleceklerdi. Şimdi bu gerçeği bütün çıplaklığıyla görebiliyordu. Yeniçeri öyleydi. Kendi sorumluluğunu üstünden alacak birilerine ihtiyaç duyacaktı. Kendilerini temize çıkarmak için başka mes’uller arayacaklardı.

“Evvelâ da, beni bulurlar. Allah esirgesin, leşimi sererler. Bir fetva ile fermana muhtacım. Şeyhülislam fetvasını gösteririm. Padişah fermanını da gösteririm. Bunlara bakıp Sultan Osman’ı katlettirdim, şeriata ve halifeye itaat üzereyim derim. Varsınlar, üst tarafını onlar düşünsünler.”

Endişesi bir parça geçti. Adımlarını daha emin atmaya başladı. Kethüdanın kulağına eğilip Valide Sultan ile görüşmek istediğini bildirdi. Avucuna da iki altın flori sıkıştırıp gülümsedi:

“Âcildir. Tiz haber eriştür.”

Valide Sultan zaten ayaktaıdı. Padişah ise uyumamak için direniyor, kulağı kırışte bekliyordu. Genç Osman’ın kesik kulağını gördükten sonra bile öldüğüne inanmamıştı. Bütün bunların bir oyundan ibaret olduğunu sanıyordu. Belli ki Genç Osman kendisini sınamaktaydı. Bakalım, padişahlıkta gözü var mı diye. Varsa katlettirecekti.

Sabahtan beri belki yüzüncü defa isyan etti:

"Valide, padişahlık bana göre değil. Ben Sultan Osman'ımın ömrüne duacıyım. Bırak, eski yerimde halvet olayım. "

Sadrazam Davut Paşanın geldiğini o sırada bildirdiler. Valide Sultan, oğlunun koluna yapıştı, sıktı.

"Osman yok" dedi kesin bir tavırla, "Allah adına yemin ederim ki yok. Osman öldü. Padişah sensin." Davut Paşa girdi, temenna etti:

"Şevketlü Sultanım, bakın Sadrazamımız Davut Paşa geldi. Verin de mübarek elinizi öpsün."

Sultan Mustafa istemeyerek ve Davut Paşanın yüzüne bakmayarak elini uzattı:

"Öpsün, lâkin ben padişahlıkta değilim. Bunu da böylece bilsün!"

Elini öptürürken gözlerini yumdu. Hoşuna gitmişti. Padişahlık fena değildi galiba. Uluorta emirler savurur, istediğini herkese yaptırırdı. Herkese mi? Daha neler!

"Şimdi ben padişahınızım öyle mi?"

İkisi de şaşırmakla birlikte aynı cevabı verdiler:

"Belî, sultanımızsın."

Birden gülmeye başladı. Gülüşü sinirliydi. Her şeyi idrak etmiş benziyordu. Az önceki durgunluğundan, korkularından eser kalmamıştı. Aradan yıllar geçmiş ve Sultan Mustafa değişmiş gibiydi. Oysa birkaç dakika olmuş, olmamıştı.

"Sen mi katleyledün Sultan Osman'ı?"

Parmağını Sadrazamın yüzüne mıhlamıştı. İndirmiyor, öylece tutuyordu:

"Sen mi lala?"

Davut Paşa yutkundu. Valide Sultana baktı. Bir daha yutkundu. Valide Sultanın susması işini zorlaştırıyordu. Çaresizlikle ellerini iki yana açtı.

Açmasıyla Padişah,

"Edeb yahu!" diye gürledi. "Bu nice sadrazam ki, padişah

karşısında nasıl durulacağını bilmez Valide, ben böyle birini kendime sadrazam istemem!”

Aklı gerçekten başına mı gelmişti? Yıllarca mahpus durmaktan gerilen sinirleri birkaç günlük saltanat sonunda yatışmış mıydı? Yoksa aklını büsbütün uçurmuş muydu? Valide Sultan bunu kestirmek için gayret gösteriyor, fakat başaramıyordu. Çok iyi tanıdığını sandığı oğlu bir muamma, bir sır küpü haline gelmişti. Bu ne ağırbaşlılık, bu ne mütehakkim tavırdı böyle? İhtilâçlar içinde çırpınan, arada bir pencereye gidip, “Bu deritten beni kurtar Osman” diye bağırın Mustafa gitmiş de, yerine yepyeni biri gelmişti. Sadrazam Davut Paşa da tanımıyordu karşısındakini. Dünkü adam değildi. O titreyen, her yanına yaklaşanı cellâdı zanneden, “Bana kıymayınız, billahi saltanatta gözüüm yoktur” diye inleyen adam bu muydu sahiden? Bin şahit isterdi ki, üstelik yemin billâhlı.

Sert bir el hareketiyle sözünü ikiye biçti, genzine tıka-
dı: “Bana saltanat verdiniz, karşılığında sadrazamlığı aldınız. Gayri alış veriş bitti. İş isterim Paşa! Kul taifesini yatıştır. Serkeşlerini üzerimden çek. Sultan Osman izzetiyle defnolonsun. Cenaze namazını Şeyhülislâm Hocaade Esad Efendi kıldır-
cak. İmtina iderse Yahya Efendiye haber salınacak. Söyle Paşa, hacetin nedir?”

Ağzı kurumuş, gözleri şaşkınlıktan belenmişti. Adam emir üstüne emir savuruyordu yahu! “Savurur elbet, padişah değil mi?” Padişahı padişah olmasına, velâkin dün de padişah değil miydi? Neredeydi bu celâdeti, bu kuvveti, bu metaneti? Acaba söylese miydi? Yoksa Valide Sultana mı açılırdı? Ama emrediyordu işte. Hacetini soruyordu. Padişah sorduğunda söylenirdi.

“Şevketlü Sultanım. Kul kudurmuştur. Ferman üzere amel ettiğimi bilmez. Ola ki bana yüklenmeye kalkar. Bir fetva alabilirsek...”

“Fetva mı?” diye sözünü kesti hayretle, “sen bizi şeyhülislâm

mı bellersin? Yoksa kazasker mi? Biz padişahız; koskoca Osmanlı padişahıyız ki, Allah'ın izniyle de İslâm'ın halifesiyiz ki, bir emrimizle yer yerinden oynar. Sen var Paşa, hacetini Esad Efendiye söyle. Müfti odur. Fetvayı verse verse o verir.”

Valide Sultan söze karışması gerektiğini sezdi. Davut Paşa müşkül vaziyette idi. Daha fazla o halde bırakamazdı. Bu işe birlikte bulaşmışlardı. Bu işten birlikte sıyrılmalıydılar.

“Yanlış anlaşıldı galiba aslanım, Sadrazamınız Sultan Osman'ın katli fetvasını ister.”

Padişah annesine döndü. Kaşları yay gibi kalktı indi. San-ki onu unutmıştu, şimdi de mevcudiyetine hayret ediyordu:

“İyi ya Valide, biz de fetva merciini göstermedeyiz. Varsın, Müfti Efendiden alsın. Şeriata mutabık ise mesele yok.”

Davut Paşa daha fazla sinirini frenleyemedi. Huzurda bulunduğunu bile unuttu. Kellesini koltuğuna alma pahasına,

“Hangi şeriata şevketlüm?” diye atıldı. “Cana kıymanın, üstelik de bir sultanın canına kıymanın şeriata sığar tarafı var mı? Benim istediğim fetva zevahiri kurtarmak içindir. Yoksa...”

Sözünü bitirmeye bırakmadı:

“Sus lala! Doğrusunu söyle: Zevahiri kurtarmak için mi, yoksa kelleni kurtarmak için mi? Var, başının çaresine bak! Benden şeriata aykırı hareket bekleme.”

Valide Sultan bir çıkış yapmayı daha denedi: “Sultanım!”

“Uykum var Valide, günlerdir doğru dürüst uyuyamadım. Uykum var. Sabah ola hayrola!”

Sırtını döndü.

Yine pencereden bakmaya başladı. Bahçe ıslıl ısıldı. Hayret etti. Gecenin bir vakti niçin böyle aydınlatmışlardı acaba? Sahi, tahta çıkışını kutluyorlardı. Yok yok, başka bir şey olmalıydı: “Biz emir virmiş idük, gayri ihtiyacumuz kalmadı.” Kapiya döndü:

“Bostancıbaşı!”

Bostancıbaşı girdi. Selâm verip geri durdu.

“Bahçedeki ışıklar söndürülsün. Saray içinde de lüzumsuz ışık yakılmasın.”

“Ferman Sultanımındır.”

Valide Sultan bu emirden sonra bir parça rahatladı. Oğlu eskisi gibiydi yine. Akşamdan verdiği emri unutmuştu. Bahçede ve sarayda ışıkların sabaha kadar yakılmasını isteyen kendisiydi. Şimdi tersini emrediyordu. Belli, eski Mustafa idi hâlâ, değişen bir şey yoktu.

“Allah rahatlık versin Sultanım” derken gülümstüyordu.

Valide Sultandan önce Davut Paşa çıktı. Gerçi koynunda padişah fermanı vardı. Tahta çıktığının hemen ilk saatlerinde imzalatılmıştı. Her önüne gelen kâğıdı sorgusuz sualsiz imzaladığı saatlerde; şimdi fena soruyordu. Ama Valide Sultan niye gülmüştü için için. Ana-oğul birleşip sakın ki... sakın ki... “Olmayacak iş değil. Lâkin elimi daha tez tutarım. Yeniçeri ortalarına bir haber uçurdum mu yarın sabah şafakla saraya yürürler. Sultan Osman gibi birine yaptığımı, Sultan Mustafa gibisine haydi haydi yaparım. Gönlü ferah tutup uyumalı.”

Çağırdığında iç avluya çıkmıştı. Işıklar söndürüldüğü için etraf alaca karanlıktı. Bir gölge koşarak üstüne geliyordu. Ürperdi. Elini kılıcına attı. “Bu kadar erken mi?” diye geçirdi içinden. “Cellât olmalı. Lânetlikler!” Hayır, kuzu kuzu teslim olmayacak, postunu pahaliya satacaktı. Sarayda işbirliği yapmanın sonu buydu işte. Adamı böyle harcarlardı. Sadrazam olmuşken, yıllardır gördüğü rüyalar gerçekleşme yoluna girmişken ölmek... çok zordu.

“Devletlüm.”

Yakma gelince tamdı. Kızlar ağasıydı. Tüysüz, ablak suratını seçince derin bir soluk aldı: “Hele şükür.” “Söyle, ne var?”

“Valide Sultandan geliyorum. Buyurdu ki gönlünüzü hoş hatasız. Tasa çekmeyesiz. En geç yarın akşama istediğiniz fetva elinizde bulunacaktır.”

Az daha adama sarılıp öpecekti. Öylesine sevinmişti. Zıplamak geliyordu içinden. Ölümün eşğine kadar gitmişken dönmüş gibiydi. "Sağol" derken keseye davrandı, "şunları al."

Kızlar ağası eliyle temenna etti:

"Hizmetinizdeyim devletlüm."

Derin bir "oh" çekti. Gökyüzüne baktı. Yağmur dinmişti. Ay bulutlarla cenge tutuşmuştu. Fırsat bulur bulmaz başım uzatıyor, o zaman bahçe ay ışığında bir an yıkanıyordu. Sonra bir bulut kümesi ayın parlak yüzüne kara bir perde gibi iniyordu. Ve bahçe yeniden kararıyordu.

Nerden aklına geldiyse geldi, kendini buluta benzetti. Genç Osman'ı da ay'a Gülmeye davrandı, ama dudakları manasız bir ifadeyle kasıldı yalnızca. Yine gökyüzüne baktı. Şu uzaktaki parlak yıldız daha önce de var mıydı? Niye öyle her an ışığı bollaşıyor, parlaklığı artırıyordu? Sultan Mustafa'ya mı işaretli? Yoksa... yoksa hiç ummadığı bir yıldız parlamaya mı hazırlanıyordu? "Fazla hayalciyim bu gece, söylentiler beynime yerleşmiş olmalı."

"Hakikatte güneş, âlem-i ulvîde padişahın eşi ve ayın nuru, şemsten alınma olmakla vezir gibidir. Ve ayın avam-ı nâsa delâleti olmakla, güneşin tutulması, halkın rezil tabakasının hücumıyla mülk ve devletin ızdırabına delâlet edegelmiştir."

Naimâ

İkinci Bölüm

"Halka bu vaziyet gayetle ağır gelip, Davut Paşa, bir kereden başka divana varamayub, adı, padişah katili deyu kötüye çıkub ve havas ve avam kendüden nefret etmekte idi. Sanki cüzzam hastalığına tutulmuş gibi halk tarafından sevilmez oldu. Ve bu şenî töhmet belâsiyle herkese mağlûp ve pek fazla müdâra ve dalkavukla öyle bir rezil oldu ki, hükmünü yürütmekten kaldı."

Naimâ

ASİTANE'DE (İSTANBUL) koyu bir sessizlik vardı. "Buna bakıp aldanman" diyordu esnaftan Bakırcı Adli Usta, "bu sessizlik sanduğunuz şey, esasında halkın gür sesi-
dir. Yeniçeri serkeşliğinden, sekban berduşluğundan, sipahi caniliğinden halk bizardır. Osman Hânın katli kimseye hayır getirmez. Katledenler dahi katledilseler gerektir."

Kavuzunu evire çevire konuşuyor, gözlerini etrafındaki-
lerin üstünde dolaştırıyordu. Onu dinliyorlardı. Yetmiş yaşın tecrübelerine hürmeten susuyor, sanki bir müjde vermesini, bir iyi söz etmesini bekliyorlardı. Fakat Adli Ustanın ağzı bu sabah uğurla açılmıyordu nedense.

Berber Kâzım dayanamadı sonunda. Hürmeti filân unutup söze karıştı:

“Peki de neticesi ne ola ağam, bu serkeşlik böyle ilânihaye gide mi? İnzibatı sağlamakla vazifeli asker inzibatı bozup duru mu? Nah işte, dükkânlarımızı bilem açamamışız. Aramızda konuşurken dahi dertlenmedeyiz, korkmadayız. Niçin ki, birimizden birimiz serkeşlere gammazlar m’ola, deyü çekinmedeyiz. Böyle sessiz durdukça zorbalara işi daha ilerilere götürmezler mi? N’ola ha?”

Bakırcı Adli Usta bakmakla yetindi. Konuşmadı. Onun sustuğunu gören kahveci Arnavut Mestan,

“Daha ilerisi yoktur” diye konuştu. “Padişah katletmenin ötesi olur mu bre berber! Gâvur askeri Âsitane’ye girse, Allah esirgesin, bunların yaptığı kadarını bile reva görmez millete.” Kirli peşkiri daima omuzundaydı. Bir ucuyla yaşaran gözlerini sildikten sonra önlerine çömeldi.

“Dün gece fakirhaneme geldiler” diye devam etti. “Ellerinde yanar çam cıralar. Cumbaya tuttular. Ya beş altın flori gelir veya ev yanar, diye diretiler. Etmen girmen ağalar, kulunuz köleniz olayım efendiler, bende onca altın ne arasın, ben fukara bir kahveciyim diyecek oldum, hasar çektiler. Evi tutuşturmakla kalmamız, hanede kadın taifesi namına ne varsa kaldırı, hisardan taşra götürürüz, gerisini sen düşün gayri dediler. Böyle denir de bende can kalır mı ağalar? Hangi babada kalır? Ellerinizden öperler, iki kızım var. Biri on ikisinde, biri on dördünde. Bu Allah’tan korkmaz, kuldan utanmaz serkeşler güruhu sabidir demez, olmadık şeyler yaparlar, diye korktum. Çünkü yapmışlardır. Misali bir değil, beş değil, yüz değil. Geçen hafta komşum Sıddık Efendinin evini yakmışlardır. Daha evvel de ortağımın yeğenini sokak ortasında katletmişlerdir. Zorba grubu bir olsa öp başına koy, ağalar, ama bir değil ki. Birini def ediyorsunuz, başkaları geliyor. Önden yeniçeri zorbaları, peşinden sipahiler, sonra sekbanlar, baltacılar, en sonunda ipten kazıktan kurtulmuş, çapulcular; hani şu zorbalara tarafından Baba Cafer, Galata ve Tersane zindanlarından âzad

edilmiş güruh! Hangi birine kuvvet, hangi birine altın yetireceksin. Böyle gitmez ağalar, bir şeyler yapmanın zamanıdır. Adli Ağam sağolsun, sessizlik en yüksek sestir der, âmennna, velâkin kimseciklere duyuramadıktan sonra neye yarar? Ben kulunuz böyle sestten anlamam ağalar, anlamam!”

Yüreğinin bütün yanıklığıyla konuşuyordu. Aynı dert hepsinin başındaydı. Aylardır doğru dürüst alış veriş edemiyorlardı. Dükkânları yağmalanıyordu. Evlerine zorla giriliyor, ne var ne yok alınıyor, kadınlarına sarkıntılık ediliyordu. Gözü dönmüş, eli kılıçlı yeniçeriler çapulcular iç içe, gâvur askeri-nin yapmayacağını yapıyordu.

Bakırcı Adli Usta kavuğunu başına geçirdi. Sakalını sıvazladı.

“Demezdim ya, mademki ümitsizliğe bulaşmışsınız, dememiş olmayacak: Dün gece bir rüya gördüm...”

“Hayırdır ağa...”

“Hayır, içre olun. Rüyamda ayın battığını, arkasından sönükçe bir yıldızın zuhur ettiğini, derken bir güneşin doğduğunu gördüm. Şafakla bile Üsküdarî Mahmud Hüdaî Efendinin dergâhına damladım. Efendi Hazretlerini rüyamı tabir eylen, diye rica ettikte güneşin doğması yakın dedi. Battığını gördüğüm ay Sultan Osman imiş. Sönükçe yıldız Sultan Mustafa imiş...”

Sabırsızca atıldılar

“Teki ya o güneş kimmiş, o güneş ha?”

İki elini birden havaya kaldırdı:

“Adını vermeye mezun değilim. Şeyh Efendi yemin içirdi, dersem çarpılırım. Şu kadarım söyleyebilirim ki, Sultan Mustafa Han tahtta çok kalmayacak. Belki altı ay, ha bilemediniz bir sene. Ardından güneş doğacak. Daha doğrusu, güneş misali bir sultan gelecek. Ateşiyle bütün mülk-i osmanîyi ısıtacak. Bana sorarsanız ümitsizlenmen derim. Zulüm zirveye çıktı. Daha ötesi düşüştür.”

“Ya Davut Paşa gibilerinin ettikleri yanlarına mı kalacak dersin?”

“Demem. Kimsenin ettiği yanında kalmaz. O güneşin ateşini şimdiden duyar gibiyim. Gönüllerin buzunu çözecektir o, kartoplarını bir tamam eritecektir. Haydin kalkın şimdi, Osman Hân'ın cenaze namazına gidelim.”

Topluca çıktılar. Sokaklar kurul kıtıldı. Halk gruplaşmış, fısılđşıyordu. Yeniçerilerden veya sipahilerden biri yaklaştığında susuyorlar, uzaklaştınca tekrar fısılđşmaya başlıyorlardı.

Her grubun ortak mevzuu Sultan Osman'dı. “Sultan Osman'a gadredildi” diyorlar. “Asker dahi azdıkça azdı. Şeyhülislâm Esad Efendi, ‘Şah-ı Cihanı katledenlere imam olup cenaze namazım kıldırمام’ deyu makamından feragat eyledi. Şeyhülislâmlığın, Rumeli Kazaskeri Yahya Efendiye verildiği rivayet olunur.”

“Bu kadarla biter mi koçum! Bir gece içinde devlet yıkılıp devlet kuruldu sankim; Rumeli Kazaskerliği Bostanzade Efendiye, İstanbul kadılığı Çeşmi Efendiye tevcih olundu. Ayrıyeten bölük ağalarının çoğu azledilip, Hasan Paşa Baş Defterdar yapıldı. Ömer Ağa Sekbanbaşılığa geldi. Kısacası, gün zorba günüdür. İhanetleri ölçüsünde mansıb almışlardır. Böyle seyretnmeylen kalırsak daha çok zorba türeyecektir.”

“Öyle söylersin, ama elimizden ne gelir? Teşkilâtımız yok, eslihamız yok.”

“Teşkilâtımız yok mu, peki loncalar ne güne durur? Oralar da toplaşıp vaziyete müdahale edemez miyiz?”

“İyi söylersin de Abdi Ağa, yeniçeri güruhu lonca teşkilâtı mı bıraktı meydanda? Tam üç kere basıldık. Loncabası ayaklarından sürüklenerekten götürüldü. Şaştım, kaldım: Bu ne biçim yeniçeri diye düşündüm bir yol. Sultan Mehmed'in ardı sıra Kontantiniyye'yi fetheden asker bu asker mi diye? Bozulma olursa bu kadar olur! Susun, bir sipahi zorbası geliyor. Lanet olasıca herif!”

“Hâlâ nasıl insan içine çıkabiliyorlar, anlamam. Bunlardaki surat değil manda köselesi.”

Sipahinin yaklaşmasıyla sözü değiştirmesi bir oldu:

“Ha ne diyordum, bu sene tarlaya acem bostanı ekeceğim. Kol boyunda olurmuş. Görenlerin yalancısıyım bende, tohumu Langadan aldım, herif bana dedi ki, kol boyunda bostan verir dedi. Denemenizi tavsiye ederim...”

Sipahi bir süre kulak kabarttı. Tarladan bahsedildiğini duyunca sırtarak yan verdi.

“Boyu devrilesi soysuuuz! Milleti dinlemeyi de ihmal etmezler. Beklesinler bakalım, az biraz daha beklesinler. Duyduğuma göre Hafız Paşa ordusuyla Âsitane’ye gelirmiş.”

“O da kim ola?”

“Nasıl bilmezsin. Adıyla, sanıyla, makamıyla Filibeli Hafız Ahmed Paşa işte. Bağdat askerinin serdarı canım. Şia belâsını defe gitmişti. Şah Abbas’a haddini bildirecekti.”

“Ey, bildirmiş mi bari? Kaptan-ı Derya Recep Paşanın Kazaklara verdiği bir ders gibisini Şah Abbas’a verebilmiş mi Hafız Paşamız?”

“Ne çare, verememiş. Yeniçeri olmazlanunca düşmana ders mi verilebilir? Bilirsin bu serkeşleri. Canlan cenk etmek istemeyip zorbalık isteyince olmazlanırlar. Dur dendiği yerde yürür, vur dendiği yerde dururlar. Aynen böyle olmuş Bağdat canibinde.”

“Hafız Paşa öyle askerle dönse ne, dönmese ne. Ümidinin üstüne bir bardak hünkâr suyu iç.”

“Hünkâr suyu hünkârın olsun. Hafız Paşanın dönüşü yine de iyidir derim. Hafız Paşa yaman devletlü. Üstelik Osman Hânı sevenlerden. Bir iş eder belki de, askeri yola getirir.”

“Maiyetindekileri getirdiği gibi ha... Geç onu bir kalem, daha güzel haberlerin varsa söyle.”

“Şu yeniçeri bozması gelmeseydi söyleyecektim ya ne çare, yine bostan bahsine dönmekliğim lâzım. Evet ağalar, bostan diyordum, acem hıyarı yetiştireceğim.”

Yeniçeri zorbası poturunu savura savura sokuldu:

“Aklın sıra bana mı duyurmaktasın delibozuk?”

Okkalı tokadı suratında sakladı:

“Yanımda hıyarın adı aralamaz anladın mı domates suratlı! Yıkıl karşımdan, yoksa andolsun tepelerim!” O uzaklaşırken adam inler gibi mırıldandı:

“Cenaze günü bile zorba zorbalığında berdevam. Hey büyük Allah'ım! Sen bizi şu haddini bilmezlerin şerrinden kurtar.”

Halkın tepkisi yeniçerilerden ziyade sipahilerin dikkatini çekmişti. Nedense halka karşı yeniçerilerden daha fazla hürmetkârdılar. Gruplaşmaları, bir asker yaklaştığında ustalıkla sözü değiştirmeleri içlerini burkuyordu. Biraz cesur olanların lâf atması da çabaydı.

Bunlar tedbiri filân bırakıp açıktan açığa, “Padişah katilleri” diyorlardı. “Lanet olası” diyorlardı.

“Halk bize katil gözüyle bakıyor. Bir kinlenme kinlenmiş ki, ellerine geçsek bir kaşık suda boğarlar. Uluorta padişah katili diye lâf ediyorlar. Oysa bizim bu işte suçumuz yoktur. Allah şahit ki, Sultan Osman yeniçeri ocağına sığındı, onu katleden yeniçerilerdir, sipahiler değil. Varıp yeniçerilerden hesap sorsak gerektir. Başımızsın, seni aşmak istemeyiz, önümüze düş, birlikte padişah katillerinden hesap soralım.”

Bölükbaşı şaşkındı. Vakıa, söyledikleri doğrudu. Ama yeniçerilerle kapışmayı nasıl göze alacaktı? Alsalar bile işin üstesinden nasıl gelecekti? Böyle bir mes'uliyeti yüklenemezdi.

“Ocağımızın yaşlıları toplansın, bu meseleyi istişare edelim.”

Gece yarısına kadar süren toplantıdan sonra karar verildi: “Dahi yeniçeri kullar Kara Davut Paşa denen lâine mükerreren ihtar eylemiş ki. Sultan Osman'ın kılına halel gelmeye. Böyle olmakla birlikte Kara Davut Paşa ile Kalenderoğlu, Cebecibaşı ve Subaşı Kethüdası nam sefiller. Sultanı katleylediler. Azım mes'uliyet yeniçerinin değil, Davut Paşa ile hempalarınındır.

Sultan Osman Hânın intikamını onlardan alsak gerektir, ancak ondan sonra halk içre çıkacak yüzümüz olur, vesselam!”

“Şabanu’l-Muazzam ayının güneşinde divan olup, sipahi ve yeniçeri birbirine karışıp, Ömer Efendi ve Kaymakam Ahmed Paşa ve Kara Ali Ağa ve Ayaş Ağa ve Nasuh Ağa ve eski Kethüda Hüseyin Ağa katlolunsun!” deyü istediler.”

Naimâ

• • •

Konağının çepre çevre askerle sarıldığını gören Sadrazam Davut Paşanın etekleri yellim yellim tutuştu. Hesap günü bu kadar erkence mi gelecekti? Hem kendisinden ne istiyorlardı? Düne kadar bir sözünü ikiletmeyen askere ne olmuştu böyle? Mutlaka işin içinde işler vardı. Asker kıskırtılıyor olmalıydı. Ama askerin dilinden anlardı o, kurtulmanın bin türlü yolunu arayacak ve mutlaka bulacaktı. Bulması lâzımdı. Aksi halde...

Pencereyi açtı. Avazı çıktığı kadar bağırdı:

“Kardeşlerim ne ister?”

Öfkeli insan seli dalgalandı. Her kafadan bir ses çıktığı için ne dediklerini anlayamadı.

“Biriniz isteklerinizi söyleyin de tedbir idelüm.”

Yaşlı bir sipahi ağası pencerenin altına yürüdü. Başını havaya kaldırdı:

“Sultan Osman’ı ne sebeple katleyledün? Biz sana emanet virmiş idük!”

Sadrazam Kara Davut Paşa elini koynuna soktu. Çıkardığı iki kâğıdı iki eline alıp pencereden salladı:

“Asker karındaşlarım! Elimdeki kâğıtlardan biri fetva, diğeri Sultan Mustafa Han fermanıdır. Ben yalnız fetva ile fermanın icabını yerine getirdim. Bunun için suçlanacak biri varsa, ben olmasam gerektir.”

Şaşkınlık dalga dalga yayıldı. Kimse söyleyecek tek söz bulamadı. Davut Paşa doğrudan sarayı hedef gösteriyordu.

Fakat kimsede saraya yürüyecek takat kalmamıştı. Elleriyle mahpus bulunduğu odadan çıkarıp sultan yaptıkları adama karşı çıkamazlardı. Aradan sadece birkaç gün geçmişti. Peki, ama kuzu kuzu dağılacaklar mıydı? Genç Osman'ın kanı yerde mi kalacaktı? Halkın "padişah katili" demesine katlanılacak mıydı? İşte buna dayanamazlardı. Mutlaka birileri cezalandırılmalıydı. Davut Paşa olmazsa başkaları bulunurdu.

Pencerenin altında kaskatı kesilen sipahinin sesi suskun kalabalığı hareketlendirmeye yetti:"

Kalender soysuzu, Cebecibaşı, Ömer Efendi, Kara Ali Ağa, Ayaş Ağa, eski Kethüda Hüseyin Ağa ve Nasuh Ağa katildir. Kısasa kısas tatbik olunsun. Onlar dahi katledilsinler!"

"Evet, şol kişilerin kellelerini isterüüüüz!"

Şaşkınlıkları geçmiş, kendilerine Davut Paşanın kellesi yerine başka kelleler bulmuşlardı. Davut Paşa ise ucuz atlattığı için memnundu. İstediklerini buldurmak için bütün adamlarını seferber edeceğine ve bulur bulmaz ocağa teslim eyleyeceğine dair yemin etti. Kalabalık sokaklara, caddelere dağıldı. Öfkeleri yatışmamıştı, ama birkaç gün durulmaları için bu kadarı yetiyordu.

Halk yine evlerine çekilmiş, kapıları, pencereleri sıkı sıkıya örtmüştü. Bu kin deryasının deli dalgalarına kapılmamak için başka çareleri yoktu.

• • •

"Ol gice harem-i hümayun hademeleri, şehzadelere suikasd töhmetiyle kapu ağasını pâreleyüb vücudunu At Meydanındaki ejder miline (Yılanlı sütun) ayaklarından berdâr itdiler."

Naimâ

Valide Sultan keyifsizdi. İşler umduğu gibi gelişmiyordu. Hafız Ahmed Paşayı Üsküdar'dan geri çevirmeyi başarmıştı, ama Diyarıbekir beylerbeyliğini de vermek zorunda kalmıştı. Üstelik yeniçeri ve sipahiler memnun olmak nedir bilmiyorlardı. Devlet idare etmek, sandığı kadar kolay olmuyordu.

Bereket, kendine sadık hayli adamı vardı, onların sayesinde her fitneyi ânında bastırmak için tedbir alabiliyordu.

Biraz önce halk içine saldığı müzevirlerden biri gelmiş, memnuniyetsizliğini bir kat daha arttıran şeyler söylemişti. Bir rüya halkın dilinde dolaşıyordu. Söylendiğine göre, adam rüyasında ayın battığını görmüş. Ardından sönük bir yıldız çıkmış. Derken pırıltılı bir güneş doğup karanlığı boğmuş. Ta-bir ettirmişler. Güya ki ay, Sultan Osman imiş. Sönük yıldız ise Sultan Mustafa. “Ya ardından çıkacak güneş kim? Sultan Ahmed’in şehzadelerinden biri olmalı. Acaba hangisi? Ne fark eder! Halkın ümitlerini dallanıp budaklanmadan yok etmek evlâdır. Aksi halde, oğlum Mustafa’yı hazmedemezler. Böyle rüyaların şüyu vukuundan beterdir. Mademki söylentilere mâni olamıyoruz, başkaca tedbirler alırız. Oğlunun saltanatı-nı rakipsiz kılarız. Bunun yegâne yolu ise şehzadeleri..”

Düşüncelerinin burasında titredi. Bunu düşünmek bile korkutmuştu Valide Sultanı. Ya tatbikata nasıl geçecekti? Kalktı. Sinirli sinirli dolaşmaya başladı. Saray daralmış gibi geliyordu.

Duvarlar öne abanmış, kubbe yere inmişti. Duvarlarla kubbe ve döşeme arasında sıkışmıştı canı. Nefesi kesilmişti. Bir an önce emir verip rahatlamalıydı. Nasılsa unutturdu. Sultan Osman’ın katledildiğı gece de böyle olmuştu, ama daha birkaç gün geçmesine rağmen unutmuş gitmişti.

“Sultan Birinci Ahmed’in” parmaklarıyla saymaya başladı: “Murad, Bayezid, Süleyman, Kasım, İbrahim... cem’an beş şehzadesi var. En büyüğü Murad. Yaşına göre gelişmiş, olgunlaşmış bir şehzade. Güneş dedikleri sakın o olmasın! Beni de hiç sevmez. Daha bebekken sevmek istemiştin de yüzümü tırmalamıştı nankör! Koskoca Valide Sultanın yüzünü tırmalamak ne demektir, gösteririm ona! Ya o değil de Bayezid ise? Veya Süleyman ise? Yoksa Kasım mı, İbrahim mi? Daha neler, onlar sabi canım. Olsa olsa Murad’dır. O ne yılandır o!”

Kapıya doğru seslendi:

“Nöbetçiler!”

İçeri giren iç oğlanına bakmadan emretti:

“Tiz bana kapı ağasını bulun. Hangi cehennemde ise hizmetkârımı da yollayın.”

Önce hizmetkârı geldi. Kırk yaşlarında bir çerkezdi. Valide Sultanın önünde eğildi.

“Bir kâğıtla kalem bul çabuk.”

“Padişahın mühürlediklerinden mi olsun Sultanım?”

Bir an düşündü. Oğluna bir sürü boş kâğıt mühürletmişti.

Gerektiğinde kullanıyordu. Ama şimdi vereceği emri kendisi imzalayacaktı.

“Hayır. Mühürsüzlerden olsun. Kapı ağası da hangi cehennemde kaldı?”

Hizmetkâr köşedeki masanın çekmecesinden kalem, hokka ve kâğıt çıkarıp uzattı. Valide Sultan kalemi hokkaya soktu. Dizine yaydığı kâğıdın üstüne tek cümle yazıp imzaladı: “Şehzadeleri hasbahçeye götürüp kârlarını itmam eyle. Valide Sultan.” Kâğıdı katlarken bir tereddüt sarmaladı ruhunu. Ölüm kuşunun kanat çırpmasını duyar gibi oldu. Soğuk, buz gibi rüzgâr dolaştı yüzünde, ürperdi. “Nane kaynatmamı ister misiniz Sultanım?” Rengi sararmış olmalıydı. Hizmetçi bile fark ettiğine göre hayli sararmış olmalıydı.

“İyiym” dedi sertçe. “Şu kâğıdı kapı ağasına ver. Gelmesine lüzum kalmadığım da söyle. Kız, okuma yazman var mıydı senin?” Hizmetçi duraklamadan cevap verdi:

“Hiç vaktim olmadı Sultanım. Ama emrederseniz öğrenirim.”

“İyi. Alsana kâğıdı, elim koptu sersem! Doğru kapı ağasını bul, anlaşıldı mı? Başka kimseye göstermece yok. Aksi halde kellen gitti say!”

“Allah esirgesin Sultanım. Emriniz hilâfına hareket ettiğimi görmüşlüğünüz oldu mu hiç?” Valide Sultan tuhaf tuhaf gülümsedi: “Görsem yaşar mısın be kadın! Git hadi.” Hizmetçi doğru söylemişti. Gerçekten de okuma yazma bilmiyordu. Fa-

kat bilen birini tanıyordu. Bu kargacık burgacık yazıyı dahi şıp diye okurdu. Valide Sultanının ruhu bile duymazdı. “Bir du-yarsa kellemi kopartır.” Ama merakı baskın geldi. Kâğıdı tanı-dığı bir iç oğlanına götürdü. Yüzünün niçin allak bullak oldu-ğunu kestirmeye çalıştı: “Kötü bir şey mi yazıyor?”

“Yok” dedi iç oğlanı düşünceli düşünceli, “sen mektubu yerine ulaştırmaya bak.”

“Ne yazdığını söylemedin.”

“Ne mi? şey yazıyor. Kapı ağasına diyor ki, hain olduğunu tesbit ettim, hıyanetin cezası olarak git, kendini cellât satırına teslim et.”

“Vay başıma! Yani...”

İç oğlanı fırlamıştı çoktan. Koşuyordu. “Ne acelesi” diye düşündü hizmetkâr, “gören de kendisi cellâda verildi sanır.”

• • •

Korkunç haber Ortacami’ye sabah namazından sonra geldi. Yeniçeriler ne zamandır bu camiye karargâh olarak kullanıyor-lardı. Bütün zorba başılar burada toplanır, her şey burada konuşulurdu.

“Kapı ağası iç oğlanlar tarafından katledilip At Meydanındaki ejder miline (Yılanlı sütun) ayaklarından asıldı. Öylece durmakta.”

“Ya, sebep nedir?”

“Sultan Ahmed Efendimizin şehzadelerine kıymaya kalk-mış derler. Bir hile ile hasbahçeye çekip kement atmış. Da-ha önden meseleye muttali olan iç oğlanları bahçeye saklanıp mel’unu beklerlermiş. Yetişip şehzadeleri mel’unun kanlı elle-rinden almışlar ve kendisini de pârelemişler.”

Ortacami yerinden sarsıldı.

“Bu ne mel’un iştir bre!”

Herkes ayağa fırlamıştı. Saray fazla ileri gidiyordu. Yeniçe-rinin rızası olmadan hiçbir işe kalkışmayacağına dair verilen söz unutulmuştu. Öyleyse:

“Yürüyün ocakdaşlar, bunun hesabını soralım.”

Dersaadet sabah namazına kalkmıştı. Yeniçeri nâralarıyla sıçrayanlar bin beddua edip pencere aralığından olup bite-ni anlamaya çalıştılar. Yine kimlerin kellelerini düşürmeye gidiyorlardı kim bilir? Kim bilir nereleri yağmalayacaklardı?

At Meydanına doluştular. Hayli kalabalıktılar. Bazı çapulcular da yağma kokusu almış, peşlerine katılmıştı. Asker bundan rahatsızdı. Kendilerini nedense daha üstün görüyor, ipten kazıktan kurtulma serserilerin, içlerine girmesini hazmedemiyorlardı.

“Kaybolun bre, işinize bre!”

“Gitmeziz. Billâh şurdan şuraya adım atmazız. İslâm askeri neredeyse biz dahi oradayız. Gün gayret günüdür.”

Yaşlılardan dört kişi seçilip Davut Paşaya gönderildi.

“Sultan Osman’ın acısı yüreğümüzde iken bu şehzadelere de gadr mi etmek istersiz?”

Davut Paşanın bu işten haberi yoktu. Yemin üstüne yemin etti. Suçluları bulduracağını söyledi. Kim olursa olsun, cezalandırılacaktı.

“Bana güvenin. Şimdiye kadar sizi kandırdığım oldu mu? Şehzadelerin katledilmesi ne işime yarayabilir? Bu, Osmanlı hanedanının sukutu demek olur. Allah esirgesin, Sultanımızın başına bir iş gelecek olsa tahta çıkaracak şehzade bulamayız. Ben deli miyim? Bu vebali nasıl yüklenirim? Varın, katili başka yerde arayın.”

Hemen lâfı yeniçeri menfaatine döktü. Gülümseyerek:

“Bütün çalıklar (kovulmuş yeniçeriler) tekrar ocağa yazıldı. Yeniçeri kardeşlerime söyleyin, devlet onlarındır, her kim kendine münasip hizmet bulursa kendisine tevdi edilecektir. Dükkânlardan istediğiniz kadar pirinç, yağ, vesaire alabilirsiniz. Hamdolsun Sultanımız zengindir, öder. Hizmet erbabının hakkı ödense gerektir.”

Sözcüler bu müjdelerle dönünce yeniçeriler sultan Osman’ı da, şehzadeleri de bir süre için unuttular. Sabahtan ağız dolusu

küfrettikleri Sadrazama dua etmeye başladılar. Davut Paşa büyük adamdı vessellâm! Yeniçerinin hizmetini unutmamıştı, ondan kötülük gelmezdi. İkide bir kapısını çalmaktan vazgeçemeliydiler. Onun sayesinde keseleri ağzına kadar dolduracaklardı.

“Yaşasın Sadrazamımız Davut Paşa!”

“Sağolsun devletlü Davut Paşamızı!”

Dağılmak üzereydiler. Tam o sırada bir lâf dolaşmaya başladı: “Davut Paşa azledilip yerine Mere Hüseyin Paşa getirilmiş.”

“Essah mı bre!”

“Helbet.”

“Mere Hüseyin Paşa Mısır canibinde değil mi imiş?”

“Dönmüş. Tebdil-i kıyafet edip Şeyhülislâm Yahya ile görüşmüş. Islahat yapacağına Şeyhi inandırmış. Şeyh dahi Valide nezdinde harekete geçip Davut Paşayı azlettirmiş.”

“Şimdi Sadrazam Mere ha, duydunuz mu ocakdaşlar, Mere devrini sürmedeyiz de haberimiz yok.”

Kızanlar da oldu, küsenler de, söylenenler de. Fakat çoğunluk için için seviniyordu.

Yeni sadrazam demek, yeni ihsan demekti. Hele bir etmesin, yapacaklarını bilirlerdi.

“Zaten Davut Paşa, padişah katilidir. Azliyle kalınmayıp katlolunsa evlâdır.”

Bu sözler Davut Paşa yanlılarına fena dokundu.

“Hayâ etmez misiniz? Demin yaşasın diye bağırdınız sadrazamınız azledilmiş de kılınız kıpırdamaz. Hattâ aleyhine söylersiz. Mertlik midir bre!”

Eller kılıçlara uzanmışken saraydan biri çıka geldi. Defterleri de beraberinde getirmişti. Yüksekçe bir yere çıkıp var kuvvetiyle bağır-
dı:

“Ocaklılar, sözüm sizedir! Bundan böyle Mere Hüseyin Paşa vezirâzamınızdır, mübarek ola.”

Davut Paşa taraftarları itiraza hazırlanıyorlardı ki, adam alelacele sözlerinin sonunu getirdi:

“Veziriazamın ihsanı bolcadır. Arkamdan akçe yüklü bir araba gelmekte. Adlarını okuyacaklarını gelip hisselerini alsınlar.”

Yelkenler suya indi. İtirazlar menfaat kaygusu karşısında söndü. Meydanı heyecanlı bir uğultu kapladı:

“Yaşasın Mere Hüseyin Paşa, yaşasın sadrazamımız!”

Yeniçeri ve sipahi zabitleri keseleri alıp Sultanahmet Camiinin avlusuna girdiler. Saymaya başladılar. Yeniçeriler son durumdan memnun görünüyorlardı. Fakat sipahilerde bir kıymıdanma vardı. Koyun akçesi diye verilen beş yüz kuruşları sipahiler az buluyorlardı. Yeniçeri daha çok almıştı. Bu düpedüz sipahilerin küçümsenmesi demekti.

“Ne demeye gelir!” diye bağırды sipahi ağalarından biri, “biz dahi yeniçeriler kadar hizmet vermedeyiz. Ayırım niçindir? Hakkımızı komazız. Bir tamam isteriz!”

Yeniçeri zabitleri bu sözlere sinirlendiler. Birkaçı ayaklanıp sipahi ağasını alaşağı etmeye gitti. Aklı başında bir yeniçeri yaşlısı:

“Durun!” diye bağırды. “Allah’ın evindeyiz, camideyiz. Sizde hiç utanma, arlanma kalmadı mı? Camiye de ikilik sokmaya, akçe için kavga etmeye utanmaz mısınız?”

Yaşlı yeniçerinin sözleri iki tarafı da tereddüde sevk etti. Haklı olmasına haklıydı, lâkin sipahiler de unutamayacakları bir ders istiyorlardı. Ne zamandır kim olduklarını unutmuş, yeniçerilerle boy ölçüşmeye sıvanmışlardı.

Ah, şu yeniçeriler! Gerçi ihtiyar yeniçeri boş söylemiyordu. Fakat yeniçeriler de fazla oluyorlardı. Her zaman kaymak kısmı onların oluyordu. Geri durdukça sipahi eziliyordu. Bu işi bitirmenin sırasıydı.

Belki kapışacaklardı. İhtiyar yeniçerinin haklı sözlerini kulak ardı edip kılıç kılıca geleceklerdi belki de. Fakat zaman kalmadı. Fırtına gibi kalabalığa dalan genç bir sipahi avlunun ortasına fırladı. Bir elinde yalın kılıç vardı, diğer elinde abası. Kılıcını kaldırmıştı. Gözleri donuk donuk bakıyor, sanki baktığı yeri görmüyordu.

Görmüyordu. Gözlerinin önünde yalnızca Sultan Osman'ın kanlı kulağı vardı. Ne kadar da büyüktü. Bütün binayı içli dışlı kaplamıştı. Köşeden köşeye, yerden tavana sarmış sarmalamıştı. Şapır şapır kan damlıyordu orasından burasından.

Dudakları kımıldadı. Sükûtun ortasına kaskatı sesi saplandı: "Hani benüm Osman Hânımı neyledünüz?"

Herkes suskundu. Kalabalık sanki yok olmuştu birden. Korkmuşlardı enikonu. Daha çok şaşırmışlardı. Ne cesaretle böyle bir kalabalığa meydan okuyabiliyordu? Uluorta meydan okuyabildiğine göre dışarda arkadaşları olmalıydı. Aca-ba kaç kişiyle gelmişti? Beş yüz mü, bin mi? Belki de ahaliyi ayaklandırmıştı. Sopyı, satırı, tırpanı kapan koşmuştu ihtimal. Suskun kalabalık harekete mi geçmişti yani? Cesaret edebilirler miydi? Peki de bu tüysüz tek başına bunca insanı basmayı göze alabilir miydi? Vardı mutlaka, arkadaşları vardı. Camiyi çepe çevre sardırılmış, kendisi de içeri dalmıştı. Şu halde Sultanahmed Camii kanlı bir çatışmaya sahne olacaktı. Ahali bunu duyarsa yeniçeri ve sipahiden büsbütün nefret ederdi. Camiyi kana boyadılar diye dışı bilirdi.

Mülâzımbaşı Yahya Bey işin aslını faslını öğrenmek istiyordu. Kaç kişiyle gelip camiyi sarmıştı? Bunu öğrenirse gerisi kolaydı.

"Allah'ın evine kılıç elde girilmez" diye konuştu "ve dahi caminin etrafı hiçbir vakit sarılmaz. Yolun yanlıştır delikanlı, vakit varken tövbe et."

Genç sipahinin allak bullak yüzü Yahya Bey'e döndü. İntikam ateşiyle göz bebekleri alevlendi onu görünce:

"Ben de seni aramaktayım zorba başı, kolla bre! Hani Sultan Osman'ı neyledünüz bre!"

Abasını siper ederek Yahya Bey'e saldırdı. Fakat yanına ulaşamadı. Daha ilk hamlede önünü kestiler. Yıkıtı hepsini, aştı. Arkadaşlarını kanlar içinde debelenirken gören yeniçeri za-bitleri toparlanıp kılıca davrandılar.

"Yaşatman!"

“Gebertin!”

“Urun bre!”

Genç sipahinin etrafını aldılar. Toptan vardılar üstüne. Dışarıdan kimsenin yetişmemesi cesaretlerini bilemişti. Sırta sırta kılıç çalışıyorlardı. Lâkin sırtıkları dudaklarında dondu. Genç sipahi yaman dövüşüyordu. Gözünü budaktan sakınmıyor, âdeta ölüme meydan okuyordu. Can endişesi denen neseneden eser yoktu adamda. Zaten dayanamamış, can vermeye gelmişti. O yapışkan gece Yedikule’de şahit olduğu manzaranın dehşetinden bir türlü kendini kurtaramamıştı. Osman Hânın kanlı kulağı, o nereye gitse ardı sıra gitmişti. Kâh sofrasına oturmuş, kâh yatağına girmişti. Günlerce bir meczup gibi yaşamıştı. Baktığı yeri görmeden, söylenenleri duymadan; bölüğüyle Yedikule arasında gide gele...

“Söylen bre! Sultan Osman Hânımı neyledünüz?”

Her çığlığı yeniçeri ve sipahi zabitlerinin beynine cellât satırı gibi iniyordu. Sersemliyorlardı. “Bu bir divane” diyorlardı, “bu mestaneden kendinizi koruyun.”

Genç sipahi engel tanımıyordu. Mülâzımbaşı Yahya Beyi hedefledi. Önünü kesen dört zabiti daha yıktı, Yahya Beyin önüne kale gibi dikildi:

“Hani benüm Osman Hânım, hani?”

“Benim kusurum n’ola?”, diye inledi Yahya Bey. “Davut Paşaya ısmarlanmıştı, o katleyledi.”

Konuşurken kendini savunmaya çalışıyordu. Fakat ölümün önünden kurtulmak mümkün müydü? Karşısındakini ölümün ta kendisi gibi görüyor, bildiği bütün sureleri okuyordu. Sonu gelmişti. Davut Paşanın oyununa kurban gidiyordu. “Ah Davut, ah kara yüzlü, kara yürekli herif, Osman Hânı katletmesen bunca gaile açılmazdı! Kurtulursam...”

Sipahinin kılıcı boyunca gırtlığına saplandığından, kendi kendine konuşması hırıltıya dönüştü. Diğerlerinin yanına yuvarlandı.

Sipahinin malûm çığlığı tekrar duyuldu: "Hani Sultan Osman'um!"

"Sultanahmet Camiinde parayı taksim için vurup silâhtar mülâzımleri az olmakla yarı yarıya bölüşmeye sipahiler razı olmayıp kavga ederken, bir divane, elinde bir bıçak bir elinde abasını sarup, kapıdan içeri girüp, "Kanı Sultan Osman Hânımu neyledünüz? deyü bunların üzerine hücum eyledi."

Naimâ

Avluda seksen mülazım vardı. İlk hamlede yedisi gitmişti. Sağ kalanlar tereddütle çekildiler. Her şeye karar vermiş birinin karşısına çıkmaya cesaret edemiyorlardı. Sipahilerden biri sessizce dışarı süzölmüş, yardım alıp gelmişti. Camideki yeniçeri ve sipahi sayısı yüz elliyi geçmişti. Çorbacıardan biri saklandığı sütunun arkasından,

"Urun!" diye bağırdı.

Hepsi birden saldırıya geçtiler. Kimisi avluya girerken getirdiğı taşları genç sipahiye atmaya başladı. Taşlardan biri kafasına gelince sersemledi. Fırsatı ganimet bilip yüklendiler. Kılıç üstüne kılıç, hançer üstüne hançer bindi. Aynı yara ya belki üç kılıç, belki beş hançer girdi çıktı. Sipahi bir saatlik zorlu vuruşma sonunda kan gölünün ortasına düştü, kaldı.

Son çığlığı çığlık değil, sadece bir fısıltıdan ibaretti:

"Hani Sultan Osman Hanımı neyledünüz?"

Onu öldürmekle doyamamışlardı. Biri göğsüne basıp kellesini kesti. Saçlarından kaldırarak çığlık çığlığa bağırdı:

"Nah, bir kelle daha!"

Ayaklarından sürüyerek dışarı çıkardılar ve Kapı ağasının hâlâ asılı bulunduğu Yılanlı Sütuna ayaklarından astılar: "Kalsın" dediler, "İbret-i âlem için kalsın!"

Evleri, dükkânları yağmalamak için gruplaşıp, bağıra çağıra ayrı istikametlere dağıldılar.

Üçüncü Bölüm

*"Ala kanla yatur ol nazik teni, Mecruh idup uçurdular canını,
Gazi Sultan Osman Hanun kanını, Ölünce çaluşur alırım demiş."*

EYLÜL AYININ SON GÜNLERİYDİ. Antep kalesi akşam güneşine sırtını vermiş, ısınıyordu. Toprak yolda at süren genç, nihayet hedefe erişmenin mutluluğunu duyuyordu.

Üstü başı toz içindeydi. Teey Âsitane'den Anteb'e at sırtında yolculuk etmek değme babayığitlerin harcı değildi. Üstelik at paralarcasına gelmişti. Yalnız menzillerde eğlenmiş, at değiştirmek ve namaz kılmak için mola vermişti. Yemeğini bile at sırtında yemişti. Yorgundu. Günlerdir sırtı değmeyen yumuşacık bir yatağın hasretini duyuyordu. Efendi ile görüştüktan sonra Diyarbekir canibine yollanacaktı. Şehzade Murad'a söz vermişti: "Emriniz yerine ulaşacak Şehzadem!" Sevimli sevimli gülümsemişti. O kadar az gülerdi ki, yüzüne baka kalmışta. Güven okumuştı çocuksu yüzünde.

"Allah muinin olsun, hizmetin çok makbule geçecek."

Bu sözleri söylerken yüzünde gülüşten eser yoktu. Sultan bakışlarıyla bakıyordu etrafa. Vakur, dimdik ve alabildiğine ciddi.

Kaleye girer girmez Kadı Efendinin evini sordu. Aldığı karşılık şaşırtıcıydı:

“Bizim yeniçeri güruhuna verilecek cevabımız yoktur!” Şaşırtıcıydı ya, şaşırmaktan çok sevindi. Anlaşılan, yeniçerinin zorbalıkları Anadolu’nun dört yanında dile destan olmuştu. İyiye alâmet sayılırdı. İyiye alâmet ne demek, işleri yarı yarıya kolaylaşmış demektir.

“Yanlış bellersiz ağalar benim yeniçeriye benzer yanım var mı? Sevabınıza, gösteriverin Kadı Efendinin hanesini, uzak yoldan gelmişim, tey Âsitané’den. Hayırlı haberler getirmişim.”

“Âsitané’de haberin hayırlısı mı kalmış hay oğul madem kılık değiştirmiş yeniçeri değilsin, iş kolay. O hayır dediğin haberlerin birini ver de gönlümüz bayram etsin ha! Var mıdır?”

Atından inip dört kişilik gruba karıştı.

“Vardır” dedi dostça gülümseyerek, “Sultan Osman Hânın katilleri katlolunmuştur. Kimlerdir dersenez ağalar; en başta Kara Davut Paşa soysuzu, Kalenderoğlu döneği, Cebecibaşı densizi, Derviş Ağa mel’unu; daha sayayım mı ağalar?”

Grubun en yaşlısı acı acı güldü:

“Yeniçeri ocağındaki bütün zorbaları sayman icab eder hay oğul, onca vaktin var mı? Sevindik bu habere, lâkin birkaç kişinin defterini dürmekle düzelecek gibi değildir hay oğul, iş işten geçmektedir, bilir misin? Koca devlet zangır zangır zangırdamaktadır. Ocak bozulmuştur hay oğul, ocak, kökünü kazımadan kurtuluş yoktur.”

“İslah etmek mümkündür.”

“Bellî, velâkin demirden yumruk lâzım.”

“Hay işte ağalar, Dersaadet’te o yumruk hazırlanmaktadır.” Bir heyecan dalgası sardı adamları, aynı anda atıldılar:

“Hele deyiver!”

“Demek olmaz” dedi genç adam, “verilmiş söze mugayir düşer. Böylece bilin ve ümidinizi kavî tutun.”

“Verilmiş söz tutulur. Bunu anlarız. De hele sen, Sadrazam hâlâ Mere Hüseyin denen Arnavut kırması mı?”

“Ohooo, ağalar, sizin dünyadan haberiniz yok. Mere Hüseyin gideli nicedir. Yeniçeri ocağı takke değiştirir gibi sadrazam değiştirmekte, siz ne söylemektesiz? Saray o kadar âciz ki, her seferinde Ocak kimi münasip bilirse sadrazam odur” demekte. Mere’den sonra Lefkeli Mustafa geldi. Ocak ayaklandı biraz sonra, ‘Bu veziri istemezüz, gayetle mülâyımdü’ diyerek. Azlo-lundu. Şimdi Sadrazam Gürcü Mehmed Paşadır.”

“Cennetmekân Sultan Ahmed Han devrinde bu zat sadaret kaymakamlığında bulunmuş muydu?”

“İyi bildin. Hem de iki kere bulunmuştu. Tecrübesi vardır. Belki de bir nebze kargaşayı bertaraf eyler.”

Yaşlı adam başını iki yana salladı:

“Bekle oğul bekle, daha çok beklersin. Bu iş sadrazamların, vezirlerin işi olmaktan çıkmalı haylidir, başta demir gibi bir yumruk lâzımdır. Öyle bir yumruk ki, bir vuruşta zorbaları hâk ile yeksan etsin. Böylesi var mı?”

“Var dedik a üstelersin. Ad veremeyiz. Şimdi siz Kadı Efendinin hanesini tarif edecek misiniz?”

Yaşlı adam,

“Helbet” dedi gülümseyerek. “Madem yeniçeri taifesinden değilsin, başımız üzerine yerin var. Kadı benim, buyur, fakirhaneye gidelim.”

Şaşkınlıktan az kalsın, yuvarlanıyordu. Bereket, boş bulunup abuk sabuk söylenmemişti. Bereket, hürmette kusur etmemişti.

Şaşkınlığının üstüne adımlarım attı. Kadı Efendinin evi bahçe içinde tek katlı küçücük bir kulübeydi. “Anadolu ulemasına Dersaadet’in tantanası bulaşmamış, şükürler olsun” diye geçirdi içinden. “Şehzademin yerden göğe hakkı var. Bu kargaşa düzelse düzelse Anadolu’dan düzelir demekle isabet etmiş.”

Antep Kadısı Abdülbaki Efendi ile yatsı ezanına kadar görüştü. Misafirin yorgunluğuna bakıp çok uzaklardan, belki de Asitane'den geldiğini tahmin eden hizmetkâr, merakını yenemeyip kapıya sokulduğu halde dört kelimeden başka bir şey duyamadı: halk, ocak, Murad ve Sultan... Gerisi mırıldan ibaretti. Tahmin yürütmek zorunda kaldı: "Efendi çok gizli bir görüşme yapıyor."

Delikanlı yatsı namazını orada kıldı ve atına atladığı gibi karanlığın böğrüne yumuldu. Hiç değilse birkaç saat uyuyup dinlenmesini isteyen Kadı Efendinin ısrarını nazikçe reddetti. Hizmetçi, "Acelesi var" dedi içinden, "onca yorgunluktan sonra at tepmesi boşuna olmasa gerek. Hayırdır inşallah!"

Delikanlının adı Doğan Beydi. Yakın arkadaşları sadece Molla der, geçerlerdi. Medrese tahsilinden gelme olduğu için ona "Molla" lâkabını uygun bulmuşlardı. Doğan Bey de bunu benimsemişti. Bazı bazı "Doğan Bey" diye çağrıldığında çağrıldığının farkında bile olmazdı. Yıllardır Molla denmesine öylesine alışmıştı.

Yirmi beşine yeni basmıştı. Boyu ortadan biraz daha uzun, yüzü hafif esmerdi. Kara gözleri hep aynı güleçlikte bakar, gören, delikanlının hiç öfkelenmediğini sanırdı. Oldukça zayıftı. Ama pazıları güçlüydü.

Güreşte ve kavgada rakibini yere serecek bir sürü oyun bilirdi. İyi de kılıç kullanırdı. Hele ata binmesi bu işin meraklılarını mest ederdi. Dudaklarının iki yanından hafifçe yukarıya kalkık kaytan bıyıkları, kemerli burnuyla bütünleşmiş gibiydi. Sanki biri ötekisiz olamayacaktı. Sanki doğuştan bıyıklıydı Molla, insana bu hissi veriyordu.

Zayıf görünüşü ile gülen gözleri düşmanlarını ekseriya yanıltırdı. Bir kılıçta ikiye biçeceklerini yahut bir tutuşta yere vuracaklarını zannederlerdi. Tutuşunca ne kadar yanıldıklarını anlarlar. Lâkin çoğunlukla iş işten geçmiş olurdu.

Delikanlının asıl hüneri ne kılıcında, ne pazısında, ne

bıyığında; yüreğinde idi. Yalım yalımdı yüreği. Akli erme-ye başladığı günden beri memleket sevgisine tutkundu. Son kargaşalar onu uzun uzun düşündürmüş, kendine münasip bir hizmet kapısı ararken Hasan Halife ile tanışmıştı. Niha-yet Şehzade Murad'la. Onu görür görmez ısınmıştı. Geleceğin demir yumruğunu sezmişti onda. Bir çocuk gibi değil bir pa-dişah gibi görüyor, hürmet ediyor, verdiği her işe severek gi-di-yordu.

Son işi uzun sürecekti. Şehzade Murad'ın isteği üzerine Antep Kadisiyle görüşmüş. Şehzadenin arzusunu bildirmişti. Şimdi de Diyarbekir yolunda idi. Beylerbeyi Hafız Ahmed Pa-şayı bulacaktı. Sonrasını kendisi de bilmiyordu. Şehzade Mu-rad, Hafız Paşa ne derse yapmasını emretmişti. Erzurum tara-fında kıpırdanma seziliyordu. Söylendiğine göre, Abaza Paşa Genç Osman'ın intikamını almaya yemin etmişti. Bakalım, arkasından ne çıkacaktı? Doğru yol üstünde yürüdüğünden emindi. Dersaadet'te cereyan eden zorbalığa Anadolu hareke-tiyle belki bir son verilebilirdi. Anadolu beyleri birleşirse işin üstesinden gelebilirlerdi. Aksi halde vaziyet daha da vahim bir hal alacaktı.

"Deli yavrum, biraz daha hızlı!"

At, sahibini anlamış gibi hızlandı. Bozkır, ay ışığında pı-rıl pırlı parlıyordu. Bir çakal sürüsü seremoniye başlamıştı. Uzaktan bir köpeğin havlaması gelince emir almışçasına sus-tular. Az sonra köpek de sustu. Delikanlı alaca karanlıkta, kop koyu bir sessizliğin ortasında at sürmeye devam etti.

Antep Kadisiyle görüşmesinden aldığı netice, yorgunluğu-nu unutturacak kadar güzeldi. Sultan Murad'ın harekete geç-tiğini duyunca Kadı Efendinin gözleri yaşarmıştı.

"Tek ümidim o" demişti yanık yanık, "bir zarar verirler di-ye ödüm kopuyor. Allah esirgesin Şehzademizi."

Aslında Anadolu'da gördükleri, ümidine ümit katmıştı. Buraların insanı Dersaadet'tekiler gibi miskin değildi. Yeniçe-

rinin ve sipahinin borusu fazla ötmüyordu. Halk nerede birini görse "padişah katili" diye dış gıcırdatmaya, lâf atmaya başlıyordu. Yeniçeri zulmüne karşı çıkmak için sanki bir işaret bekliyorlardı. Tutuşturmaya tek kıvılcım yetip de artardı bile. "Tek kıvılcım, evet ama ya bütün memleketi harabeye çevirecek bir yangına sebep olursa?"

İçinde her zaman bu endişeyi taşıyordu. Şehzade Murad'a açmıştı. Şehzade avuçlarını sıkmış, gözlerini bir noktaya dikmiş ve gürül gürül gürlenmişti: "Biz ne güne dururuz. Molla!"

Hatırlayınca yüreği serinledi. Birisine güvenmeye şiddetle ihtiyacı vardı. Bu güvensizlik ortamında birisine güvenmek demek, güçlü bir istinad noktası bulmak demekti. Bunu bulan insan kolayca yıkılmazdı. Ne olursa olsun, dosdoğru hedefe yürürdü. Şimdi yürüdüğü gibi tıpkı...

Gözlerini gökyüzüne kaldırdı. Tek bulut bile yoktu. "Osmanlının bahtı da böyle ak pak olsun" diye iç çekti.

• • •

Basık tavanlı küçük bir handa mola verdiği zaman vakit gece yarısına yaklaşıyordu.

Niyeti fazla eğleşmek değildi. Kestirmeden karnını doyurup tekrar yola koyulacaktı.

İçeri girince hayret etmekten kendini alamadı. Herkes ayakta idi. Bir gürültü patırtıdır gidiyordu. Bakındı. Durumu hemen kavradı. Dört yeniçeri bir sekban askerini ortalarına almışlar, alay ediyorlardı. Eninde sonunda maraza çıkacağını hesaplayanlar da çevrelerine birikmişti. Herhalde gürültülere uyanıp çıkmış olacaktı.

Sekban askeri kırk yaşlarında, kısa boylu, esmer yüzlü, güçlü, kuvvetli bir adamdı. Dört yeniçeri ile tek başına dövüşmeyi göze alamadığından olacak, devamlı alttan alıyordu.

"Bahsettiğiniz meseleyi bilmiyorum ağalar, beni rahat bırakın da bi soluk uyuyayım, erken yola düşeceğim."

“Yola değil, önümüze düşeceksin kara surat” diye alaya devam etti yeniçerilerden biri, “demek Abaza Paşan bizi beğenmez, demek padişah katilleridir deyu lâf çıkarır ve dahi sekbandan, tımandan asker yazmaya bulaşır. Bre, sekbandan asker mi olur, bre tımandan asker mi olur? Asker dediğin yeniçeri gibi olmalı, yani bizim gibi, değil mi köstebek?”

Sekban askeri kavgaya bulaşmamak için elinden gelen bütün gayreti gösteriyordu.

“Ağalar, sözlerinizden bir şey anlamıyorum. Haberim yoktur diyorum, dinlemiyorsunuz. Abaza koskoca paşadır, ben kemter bir askerim, paşaca işlerden nasıl haberim olabilir? Ne yaptığımı tutup bana danışacak değil ya...”

“Ama yeniçeri ocağını kaldırmaya andı varmış, asker toplayıp Dersaadet’e varacakmış da Sultan Mustafa’yı devirecekmiş. Üstünüze üstlük, ocağımızın da köküne kibrit suyu döküp kendisi sadrazam olacakmış... mış oğlu... mış işte! Seninkisinin gördüğü rüyadan ibaret. Velâkin ocak kardaşlarımızı tacziz ettiği kulağımıza geldi. Bugün yarın kuvveti yettikten toptan ocağımıza hücum ederekten doğrayacak. Bre söyle, bunlar doğru mudur?”

“Bilmediğimi söyledim.”

Molla kulak kesilmişti. Duydukları ilgisini çekiyordu.

Sekbanın ağzından bir yolunu bulup lâf alması lâzımdı. “Ama nasıl? Dur bakalım... buldum galiba!”

Sesini yükseltti:

“Alargaya bre!”

Yeniçeriler sesin geldiği tarafa balonca Molla’yı gördüler. Şişman, palabıyıklı olanı,

“Savul tüysüz!” diye bağırdı. “Senle işimiz yok. Yoksa sen de Abaza’dan mısın?”

Molla dimdik karşılarında duruyor, alaya bir tebessümle yüzlerine bakıyordu:

“Öyle olsaydım ne lâzım gelirdi?”

“Bak hele küstaha, soruyor! Kellenin düşmesi lâzım gelirdi. Yıkıl bre!”

“Hamdolsun çorbacı, ayağım yere sağlam basmakta, yıkılmaya hiç niyetim yoktur.”

Adamın gözleri belendi. Şahdamarı kabardı. Elini kılıcına attı:

“Yıkıl dendi bre! Yıkıl dendi mi yıkılınır, üstelenmez! Bu iş senin işin değildir. Bulaşma.”

“Önden söylemeliydin çorbacı, bir yol bulaşmış bulunduk, ne lâzım gelir?”

“Vay küstah!”

Molla'nın üstüne atıldı. Diğer üç yeniçeri de ardı sıra saldırdılar. Molla, yeri göğü inletircesine bir nâra attı: “Haytbree... Savulun!”

Yeniçeriler de naralarını atıp kılıç kılıca geldiler. Sekban askeri şaşırılmış gibiydi. Nereden çıktığı belirsiz bir yabancıнын kendini savunmak için kılıca davranmasını anlayamıyordu. Fakat ona şükran borçluydu. Bu yüzden yalnız bırakamazdı.

“Yettim ha!” diye bağırdı. “Vur aslanım, vur candaşım!”

Kalabalığın arayıp da bulamadığı bir seyirdi bu. İtişe kakışa görmeye çalışıyorlardı. Odanın ortasını açmışlar, dövüşenlere yer yapmışlardı. Bir yandan da teşvik ediyorlardı:

“Urun ha!”

“Yüklenin!”

“Hayda yiğitler!”

Sadece bir ihtiyar, köşesinden kalkmamıştı. Esefle olanlara bakıyor, düşünceli düşünceli sakalını sıvazlayıp,

“Ne günlere kaldık, Allah'ım ne günlere kaldık!” diye hayıflanıyordu.

Sekban askeri dört yeniçeriye karşı iki oldukları için başlangıçta endişelenmişti ya, Molla Doğan Beyin kılıç kullanma biçimini gördükten sonra içindeki bütün endişeleri atmıştı.

“Yamansın yiğidim” dedi kılıç şakırtısı arasında, “kılıcını pek kullanırsın!”

“Eh” diye karşılık verdi Molla, “baksana, ağırdan alanı bu bölgede yaşatmıyorlar.”

Yeniçeriler sıkışmışlardı. Böylesine biri gelip söylese inanamazlardı. O ne kılıç kullanmaydı bre! O ne atağa kalkmaydı öyle! İnsan diye ifrite mi toslamışlardı bilmeden? Bir tüysüz oğlanın, bir tıfil oğlanın böyle kılıç salladığı nereden görül-müş, duyulmuştu?

“Kimsin sen bre?” dedi şişman yeniçeri dişlerinin arasın-dan, “ne istemektesin?”

“Ben mi?” diye güldü, “adım galiba Doğan’dı, arkadaşlarım Molla der geçerler. Tanıştığımıza göre siz de bana Molla diye-bilirsiniz. Tabii, buna vaktiniz olursa...”

Kılıcını hızla kaldırdı. Havada döndürüp rakiplerinden birinin kafasına indirecek biçimde hazırladı. Yeniçeri kılıcını karşı tuttu. Fakat Molla nasıl ettiyse etti, kılıcını indirirken he-defim değiştirdi ve hazırlıksız olan yeniçerinin başına tersini oturttu:

“Savulun ha!”

Kılıç tersini beynine yiyen yeniçeri böğüre böğüre yıkıldı. Diğeri kapıya koştu.

“Hey, beni de beklesenize!”

Hepsi ardı ardına kaçtılar. Ortada yalnızca yaralı yeniçeri kaldı. Başı kanlar içindeydi. Fakat bu kadarına şükretmeliydi. Molla Doğan kılıcı dosdoğru indirseydi çoktan öbür tarafı boylamış olurdu.

Etrafa biriken heyecanlı kalabalık alkışlamaya başlamışta.

“Yaşsa delikanlı!”

“İyi ders verdin kopuklara!”

“Başımızda alıkıran başkesendiler!”

İhtiyar hâlâ köşesinde oturuyor, hâlâ sakalını sıvazlıyor, yadırgayıcı gözlerle olanı biteni seyrediyordu: “Velâhavle velâ kuvvete... Rabbim, ne günlere kaldık?” Molla Doğan, sekban askerini alıp bir köşeye çekti.

“Ne geçti aranızda?” diye sordu. Sekban askerinin gözleri minnet yüklüydü.

“Var ol” diye konuştu. “Gelmesen halim bitikti.”

“Belki de onların hali biterdi.”

“Yok canım, senin kadar iyi kılıç kullanmasını becersem belki.”

“Fena da değilsin hani.”

“Biliyorum. Lakin dört kişiye karşı duracak kadar iyi değilim. Peki, sen niye bulaştın?”

Mâkul bir mazeret bulması lâzımdı.

“Niye mi? Çünkü dört kişinin bir kişiyi sıkıştırmasından öteden beri nefret ederim. Sahiden Abaza Mehmed Paşanın askeri misin?”

Başını indirdi:

“Belf. Fakat bunda utanılacak bir şey görmüyorum.”

“Öyle de niçin baş indirmedesin? Abaza Paşa Devlet-i Aliyyenin yaman bir paşası olmakla övünmen lâzım gelir.”

“Doğru dersin. Velâkin bazıları Abaza Paşa celâli oldu, isyana bulaştı demekte. Ona âsi gözüyle bakmakta. Hâşâ ki Paşam hiçbir vakit Sultan’a âsi gelmemiştir. Velâkin bu iş yaman bir iştir. Âsitane’de ocaklı kanlı katil olmaktadır. Buradakiler millete kan kusturmaktadır. Millet yeniçeri belâsından el aman çekmiştir. Bu yüzden Abaza Paşam Türklerden ve Türkmenlerden sekban askeri yazmaktadır. Bu aslında cennetmekân Sultan Osman Hânın emridir. Şu kadar ki Abaza Paşam, Sultan Osman’ın mevtiyle işi tatil eylememiştir. Ya yeniçeriye güvenip âlemi talan mı ettirmelidir?”

Sustu birden. Konuşmayı çok fazla uzatmış, söylememesi gereken şeyleri de söylemiş gibi suçlu suçlu sustu. Tekrar önüne baktı. Molla ona cesaret verip biraz daha konuşturmak için,

“Benden çekinmek icap etmez” dedi, “ulu bir büyüğün emriyle Hafız Paşaya gitmekteyim. Hafızla Abaza’nın öteden beri mektuplaştıklarını, Dersaadet’te bağlı bulunduğum ulu kişi

gayetle iyi bilmektedir. Bu yüzden çekinmen icap etmez derim. Yine de sen bilirsin.”

İstediği oldu. Molla’yı derinden derine süzen sekban, doğru söylediğine; kanaat getirdi ki, sözlerine devam etti:

“Açıkçası, Abaza Mehmet Paşam yeniçeri kulları günahı kadar olsun sevmez. Zira yeniçeri kulların bir fitne başlatmak üzere bulunduklarını haber almıştır. Bir gece ayaklanıp bizi baskına alacaklar ve başta Paşa olmak üzere cümlemizi kılıçtan geçireceklerdi. Bunu duysan yerinde rahat oturur muydun Molla kardeş?”

“Helbet oturmazdım, oturmak caiz olmazdı.” “Hah işte, Abaza Paşam da oturmamıştır. Onlardan tez davranıp yeniçeri kırımına geçmiştir. Genç Osman’ın kanını almaya andı vardır. Beni dahi haber vermek üzere Osman Hânın kadını Ukayle Hatuna mektupçu çıkarmıştır.”

Ağzını tuttu gayr-i ihtiyarî. Birden kaçırmıştı. Kendini tutamamıştı. Başka çare kalmayınca,

“Son sözümü duymamış ol” dedi ürkek bir sesle, “en iyisi, beni hiç görmemiş, tanımamış ol ha. Adımın Âlem Bey olduğunu da bilmemiş ol! Hadi kal sağlıkla.”

Kalktı. Kapıya yürüdü. Çıkmadan önce geri bakıp belli belirsiz el salladı.

Dördüncü Bölüm

"Çün Mere sadrazam oldu (ikinci defa), zorbalık ve gazapta ileri gidüp. Halka yavuz görünmek için garip tavırlar takınıp namuslu halkın, basit sebeplerle ırzını yıkardı. Hiddet ve şiddeti ol dereceye vardı ki, mirmiranlık (Beylerbeyi) rütbesine ulaşmış bir namus ehlini, Divanda yukub dayakla öldürdü."

Naimâ

FOKUR FOKUR fokurdayan kazan: İstanbul.
Kazanı sürekli karıştıran kepçe: Yeniçeri.

Tabii, kepçeyi tutan eller değişik. Bir el Mere Hüseyin Paşanın, bir el Damat Recep Paşanın, bir el Valide Sultanın ve daha kim bilir kimlerin elleri...

Mere Hüseyin Paşa sadrazamlıktan atılmayı bir türlü içine sindiremiyor, elde ettiği adamları vasıtasıyla yeniçeri ve sipahi ocağını kullanıyordu. Sipahi zorbalarından Arnavut Süleyman birinci adamıydı. Onun gibiler sayesinde kendine sımsıkı bağlı binlerce zorbanın başkumandanı haline gelmişti.

5 Şubat 1623 Pazar günü bir emirle bunları Divana yürüttü.

İstanbul soğuk bir kış gününü yaşıyordu. Gökyüzünü karanlık bulutlar avuçlamıştı. Kar yağdı, yağacaktı. Topkapı Sarayının kubbelerine, havanın değil belki, ama bahtı karanlığın hüznü çökmüştü. Taş yolda yine yeniçeri ayağının gürültüsü yankılanıyor, Dehlizlerde o meşum homurtu uğulduyordu:

“Başımıza tavaşı taifesinden sadrazam istemezüz! Yok derse Gürcü Mehmed’i pârelerüz!”

Çiğliklar divana eriştiğinde Mere Hüseyin Paşanın yüzü aydınlanırken, Gürcü Mehmed Paşanın yüzü asıldı. Kaşları alabildiğine çatıldı. Yumruklarını sıktı, ayağa fırladı:

“Bu fitne fesatçılar yine ne istiyor?”

Ne istediklerini anlamak zordu. Fakat neyi istemediklerini bağıra bağıra söylüyorlardı:

“Gürcü Mehmed Paşayı vezaret-i uzmâ makamında istemeyiz.”

Sadrazam dışlerinin arasından tısladı:

“Git sor bakalım çavuş Ağa, dertleri neymiş? Azlim için hangi akıl dışı bahaneyi öne sürecekler!”

Divan Çavuşu dışarı çıktı.

“Sadrazamın azlini niçin istersiz ağalar, meseleniz nedir?”

Dalgalı deniz birden duruldu. Ses sada kesildi. Böyle bir soruyla karşılaşacaklarını düşünmediklerinden uygun bir cevap hazırlamamışlardı. Bekliyorlar, birbirlerine bakıp bir bahane uydurmaya çalışıyorlardı.

Nihayet Arnavut Süleyman,

“Duymaz misiz bre!” diye bağırdı, “Bağdat fitnesi bastırılmamaktadır. Ayrıyeten Erzurum canibinde de kargaşa çıktı-ğı rivayet olunmaktadır. Diyar-ı Rum'da (Anadolu) cebeci ve sekban askeriyle el ele veren halk, yeniçerileri katletmektedir. Kantemir Bey, Leh Kralının bizi vurmaya şaykalar yaptırdığını haber vermişken sadrazamımız olacak adam aldırış etmemektedir. Daha sebep mi ararsız bre! Âlem harabe varıyor, bu vezir aldırıyor. Bize müdebbir bir sadrazam gerektir.”

Çavuş divana döndü. Söylenenleri aynen tekrarladı. Gürcü Mehmet Paşa acı acı güldü:

“Birilerinden kese kese rüşvet aldıkları için ayaklandıklarını söyleyecek değillerdi ya, elbet bir bahane uydurup mührü öyle isteyecekler.”

Koynundan çıkardığı sadrazamlık mührünü öpüp başına koyduktan sonra Şeyhülislâm Yahya Efendiye uzattı:

“Alın, Valideye takdim edin Efendi Hazretleri, benim bu işe tahammül edecek halim kalmadı.”

Mührü Şeyhülislâma verirken Mere Hüseyin Paşa az daha atılıp elinden kapacaktı. Gözleriyle sanki yalıyordu. Atılmak için kendini zor tutuyordu.

Gürcü Mehmet Paşa sarayın arka kapısından çıkıp konağına çekildi. Hayatından bile emin değildi artık. Mührün kime gideceğini çok iyi biliyor, başını nasıl kurtaracağını düşünüyordu.

Mühür Valide Sultana gitti. Valide Sultan dışarda bekleyen ocaklılara haber gönderdi:

“Kul kimi ister?”

Cevap çoktan hazırды:

“Biz saraya fulanca vezirâzam olsun demeziz, gendüleri bilir, velâkin Mere Hüseyin Paşamız makbul vezirdir.”

Mühür Mere Hüseyin Paşanın koynuna ikinci defa girdi. Özlemlerine kavuşmuş, istediğini nihayet elde etmişti. Artık düşündüğünü yapacaktı. Bu makamda sürekli kalabilmesi için kendisinden daha kabiliyetli vezirlerin darsaadet dışında olmaları lâzımdı. En iyisi kelleleri alınmalıydı. Alabildiklerinininkini alır, kalanını ne yapar yapar, sürgüne gönderirdi. Şu ikide bir Divana yürüyen ocaklıları da faka bastırması lâzımdı. Başkası sadrazam iken yürümeleri iyi oluyordu. Fakat sadaret koltuğunda kendisi otururken büyük tehlike idi. Eskiden başarıyla yürüdüğü yoldan yürüyerek yeniçeri ocağını bütünüyle avucuna alır ve sipahi ocağına saldırtırdı. Onlar öylece hırlaşırlarken kâh ondan, kâh bundan görünüp sürerdi.

Konağına dönerken cakalı cakalı bakmıyor, bıyıklarını sıvazlayarak, "İyi iş becerdik ha, iyi iş bre!" diye gülümsüyordu.

• • •

"Hey ağalar, yeni sadrazamınız mübarek ola!" Halk, birkaç ay, hattâ birkaç gün içinde sadrazamların gelip gitmesine artık alışmıştı, ama yine de merak doruğa çıkmıştı. Koca kahvenin kalabalığında çıt yoktu. Karınca yürüse sanki ayak sesleri duyulacaktı. Yapışkan, tedirginlik veren bir sükûttu bu. Ocaklının ayaklandığını duymuşlardı, ama sarayın bu kadar çabuk boyun eğmesini hayretle karşılıyorlardı. Son zamanlarda hep yeniçeri ve sipahilerin dediği oluyordu. Görünüşte Sultan, Mustafa idi. Onun yerine güya Valide idare ediyordu. Fakat şu olup bitenler gerçek idarecilerin ocak zorbaları olduğunu açık seçik gösteriyordu. Topuna birden haddini bildirecek biri çıkmazsa devletten hayır yoktu. Yeniçeri ve sipahilere dağıta dağıta hazine tam takır olmuş, nice kıymetli sanat eserleri darp-haneye gönderilip paraya çevrilmişti. Peki, ama bunun sonu nereye varacaktı?

"Söyleyeceksen söyle bre!" diye aksilendi kahveci Mestan Ağa, "lâfi geveleyip durmakla eline ne geçecek sanki?"

Bakırcı Adli Usta haberi orta yere attıktan sonra gidip bir köşeye yerleşmiş, hiçbir şey olmamış gibi sarığını çözüp yeniden bağlamaya koyulmuştu. Başını kaldırdı, Mestan Ağaya kuru bir gülüş gönderdi:

"Okkalı bir kahveye baklayı çıkarırım" dedi, "aşağı olmaz!"

"Eyi madem, ne zaman istedin de vermedik. Hadi söyle, kim oldu?"

"Kim oldu dersiniz? Mere Hüseyin yeniden?..."

Sözlerinin gerisi bir uğultu arasında kayboldu:

"Yine mi o?"

"İstemeyiz"

“Soran var sanki.”

“Allah kahretsin!”

Bakırcı Adli Usta sarık sarma işini bitirmişti. Kahvesini şaşkınlıktan ötürü geciktiren Mestan Ağaya çıkıştı:

“Nerede kahvemiz bre? Yetiştirsene tabansız!”

“Geldik” dedi Mestan Ağa, “gelmesine geldik, velâkin bu haber bir kahve eden haber değil. Niçin dersen kul yandı say? Gayri ocaklı ile bütün bütün bir olup Dersaadet’te can namına bir şey komaz, alır.”

“Veren olursa almamazlık etmez Ağa!”

Kahveyi getirip eline tutuşturduktan sonra yanına çömeldi:

“Yani bu senin demen ne demek oluyor? Halk olaraktan yeniçeri ve dahi sipahilere karşı mı duracağız? Ne ile?”

Adli Usta göğsüne güm güm vurdu bir elini:

“Yürekle, nah bu yürekle işte!”

Kahveci Mestan zordan güldü:

“Seninkisi gibi sakatatçılarda bolca var Adli Ustam, başka bildiğin bir çare varsa deyiver sen!”

“Ben bildiğimi bileceğimi dedim bile. Devlet-i Osmaniye-nin teb’ası Dersaadet’te oturanlardan ibaret değildir. İklim-i Rum (Anadolu) canibinde kıpırdanışlar olmakta, ne haber!”

“Bak bu iyi haber” derken, dizine bir şaplak oturttu kahveci Mestan. Adli Usta boş bulunduğundan fincanı düşürdü. “Yaktın bre Arnavut kırması! Kahvemi dökmeylen kalmadın, baldırlarımı bir tamam köfte yaptın, tazele şunu!”

Mestan Ağa gülüyordu keyfince,

“Tazeleriz, meraklanma” dedi. Ayağa kalktı, döndü kalabalığa doğru: “Duydunuz mu ağalar, İklim-i Rum canibi kıpır kıpır... kıpır... kıpır...”

Kapıda iki yeniçeri zorbasını fark etmiş, sözü gırtlığında düğümlemişti. İkisi de iri kıyımdı. Öndekinin sağ gözü yoktu. Göz yerinde sadece derin bir çukur vardı. Tek gözünü kah-

veci Mestan Ağaya dikmiş, yiyecek gibi bakıyor, adım adım üstüne gidiyordu.

Kahveci Mestan gayr-i ihtiyarî geriledi. Sırtı duvara gelince durdu.

“Ağalar” diye inledi. “Billahi ne demekte olduğumu anlayamamışsınız ağalar. Kurban ağalar. Demekte idim ki...”

“Kes!” diye patladı kör olanı, “ne demekte olduğunu gayetle iyi anladık. Aklın sıra Anadolu’da sekban ve cebecilerin halkla birlik edip yeniçeri kırımına soyunduğunu söyledin. Hah!”

Bir tokatta koskoca Arnavutu yere yıktı. Sonra tekmeyle girişti. Zavallı Arnavut korunmaya çalıştıkça yeniçeri kuduruyor, daha hızlı tekme atıyordu.

Herkes suskundu. Manzarayı görmemek için başlar başka taraflara dönmüştü. Kahveciyi yeniçeri zorbasının elinden almaları gerektiğini biliyorlar, fakat buna cesaret edemiyorlardı. Yeniçerilerle çatışmak aklın alacağı iş değildi. İnsanı öldürmekle kalmaz, ocağını söndürürlerdi alimallah!

Böyle düşünenler birer ikişer kahveyi terke başladı. Ancak birkaç kişi kaldı içerde. Bakırcı Adli Usta ile eski yeniçeri çorbacılarından Yakup Ağa, sarraf Yusuf Ağa, müezzin Hamdi Efendi ve hamal Kadir. Kıpırtısız duruyor, gözlerini kahveci Mestan Ağadan ayırmıyorlardı.

Hele bakırcı Adli Usta hele; donmuş gibiydi. Aksakalı titriyordu. Gören korku tutuğu olduğunu zannederdi. Fakat hırsından donmuştu. Olaya kendisinin sebep olduğunu düşünüyordu. Mestan Ağanın ne suçu vardı? Karşı çıkma fikrini ortaya atan kendisiydi. Anadolu’da kıpırdanmalardan bahseden yine kendisiydi. Mestan Ağa sadece sevinç göstermişti. Bu durumda kim sevinmezdi ki? Yeniçeri ve sipahi zulmü kimin canına tak etmemişti?

Dayanamayarak yerinden fırladı. Yaşını filân unutmuştu.

“Vurman bre!” diye gürlledi.

Kör yeniçerinin tekmesi havada kaldı. Ağır ağır indirdi ve

sesin geldiği tarafa döndü. Bakışlarıyla ihtiyarı şöyle bir okkaladı. Yaşı seksen civarında olmalıydı. Boyu uzundu. İri yapılıydı. Gençliğinde bileğini bükmeye yürek isteyen bir yapısı vardı. Ama o gençliğindeydi. Sırıttı. Bir tokatta Mestan Ağanın yanına uzatmak için sabırsız, yürüdü. “Ne dedin, ne dedin!”

İhtiyar, kale gibi dimdikti. Yeniçerinin gözünde nedense büyümüşü birden. Korkusuz duruşundan mı, göz kırpmadan bakışından mı, nedense ürkmüşü.

“Vurman dedim bre? Bir lâf etti diye öldürecek misin fu-karayı?”

“Helbet! Ben daha az lâflar için de öldürmüşüm.”

“İyi halt etmişsin. Ahîret var bre! Cehennem var bre!” Tekrar sırtıtmaya başlamıştı yeniçeri, korkusu dağılmıştı yine. Alt tarafı bir ihtiyardan mı korkacaktı? Bugüne bu gün ocaklı değil miydi? Ocaklı denince millet titremeye başlamaz mıydı? Yalnız millet olsa, saray bile ne yapıp ne edeceğini şaşırırdı. Daha az evvel sadrazam indirip sadrazam bindirmişlerdi. “Bu ihtiyarcık da kim ola? Ne ola da belâsını araya?”

“Cehennem dedin de ihtiyar, seni oraya göndersem yeridir.” İkinci yeniçeriye baktı. Tasvibini almak istermiş gibiydi. O çok gençti. Gözleri ürkek bakıyordu. Gördüklerinden memnun olmuş bir hali yoktu.

Kör yeniçeri tereddüde düştü yeniden, yaklaştı ve vurmaya hazırlandı. Fakat köşelerde bir kıpırtı başlamıştı. Tıpkı Anadolu’da olduğu söylenen kıpırtılar gibi. Önce eski yeniçeri çorbacısı Yakup Ağa kalkmıştı. Ardından diğerleri: Sarraf Yusuf Ağa, müezzin Hamdi Efendi ve hamal Kadir. Kalkmış, dikilmişlerdi. “İhtiyarı dövdürmeyiz” der gibi bir halleri vardı. Gözleri ise meydan okuyordu. “Yeter!” çekiyorlardı zorbalığa. Yani korkacak mıydı? Bu cesaret gösterisine papuç bırakacak mıydı şimdi?

Hançerini yokladı. Fena kullanmazdı hani. Belki topunu birden haklardı. Lâkin şu burma bıyıklı eski çorbacının kuşağı

pek kabarıkça duruyordu. Belki kılıç sokmuştu arasına. “Ve-ya iki tarafı keskin Bursa yapısı bir hançer. İyi de kullanıyorsa mereti!”

Birden sırtını döndü. Genç yeniçeriye,

“Yallah” dedi.

Peşleri sıra dizilen bedduaları sürüye sürüye yürüdüler.

Adli Usta derin bir soluk bıraktı.

“Dediğim bu işte” diye söylendi. “Reaya diklenirse bunlar kuyruklarım kıştırır, kös kös uzaklaşırlar. Yuh bize!” Mestan Ağaya bakmaya gitti.

• • •

Boğaziçi kalın sis perdesinin gerisinde kayıp gibiydi. Mart ayında sis daima olurdu, ama böylesi pek görülmezdi. İnsan iki karış ötesini zor seçiyordu. Üstelik de sis boğaz ağzından sabahın köründe yürümeye başlıyor, gele gele bütün İstanbul’u sarmalıyordu.

Sisin içinde hayal meyal seçilen üç kişi konuşa konuşa Di-van yolundan yukarı çıkıyorlardı:

“Bu sisi hayra yormam ağalar, hiç yormam. Boğaz suyu donduğunda da hayra yormamıştım. Yıl kaçtı ağalar?”

“17 Rebiülevvel 1030 (9 Şubat 1621) idi. Ondan bir müddet önce de Haliç suyu donmuştu. Ayrıyeten 29 Cemaziyela-hir 1030’da güneş tutuldu. Korkunç günlerdi.”

“Ne demezsin. Korkunç olduğunu o zaman da söylemiştim de gülen gülmüştü. Rahmetli Genç Osman Han ille Hotin diye tutturmuştu. Hotin’de bozulmaylan kalmadık, geldikte başını verdi, fukara. Şu kesif sisi de iyiye alâmet saymıyorum.”

“Şerre yormak caiz değil bre Ağam! Ağzımızı hayra açalım da hayır çıksın. Allah beterinden esirgeye...” “Bundan beteri nasıl olur Ağa?”

“Deme oğul, öyle hiçbir zaman deme. Beterin beterini duymuş musun hiç? Bundan kötüsü, kötünün daha da kötüsü var.

Urum diyarından gelen haberler zaten ona delâlet etmekte.”

“Nedir? Az biraz duyduk, velâkin ötesi meçhulümüz. Söylendiğine göre, saray birini göndermiş Anadolu’ya. Herif geçenlerde kötü haberlerle dönmüş. Nedir kötü haber dedikleri?”

“Ne değil ki ağalar. Anadolu fokur fokur kaynıyor.”

“Geç Ağa geç, Dersaadet bin beter kaynamıyor mu sanki?”

“Öyledir ya, Anadolu bir başkaca kaynıyor. Burada yeniçeri ve sipahinin borusu ötmekte değil mi? Anadolu’da sekban ve cebecilerin borusu öter derler. Onlardan da evvel reaya’nın borusu ötermiş. Gelen haberler yaman ağalar, yaman! Evvelen Antep Kadısı ümmet-i Muhammed’i kıyam ettirip ‘İşbu padişah katillerinin öldürülmeleri caizdir’ deyu yeniçeri ve sipahilerin üstüne yürütmüş. Maraş canibinde Seyfoğlu Yusuf Paşa ‘Bu namertleri yaşatmak devleri batırmak demektir’ deyu kırma-ya durmuş. Dahası Erzurum’da olmakta. Adına Mehmed Paşa denir bir yaman Abaza çıkıp asker yazdığı on beş bin sekban ile yeniçeri katline sıvanmış. Abaza’nın Diyarıbekir Beylerbeyi Hafız paşamızıla irtibatı var denir. Dahi Genç Osman Han’ın hatunuyla da mektuplaşması var denir. Kocca bir ordu ile bunlar Dersaadet’e yürüseler ne lâzım gelir?” “Ne yapmaya?”

“Ocağın köküne kibrit suyu dökmeye. Ve dahi Mustafa Hânı ikbal ile uğurlayıp. Şehzade Murad’ı sultan etmeye...”

“Aman sus bre! Duyan muyan olursa... sus dedik” “Ne susması bre! Onca yıldır susmaktan başka neyledik ki? Bırak, azıcık gönlümüz açılsın. Yani fena mı olur? Bu Mere Hüseyin zulmüle âbad olmanın peşinde. Berbad olsa fena mı olur har

“Hiç fena olur mu?”

“Ne yalan söyleyeyim. Âsidir felân amma, gönlüm Abaza’dan taraf meyyal. Bu rezilliği bir durduran olsa, ardını arkasını sormaz, düşerim peşine. Billahi olsun düşerim. Haberin en şenlikli cihetini en sona sakladım ağalar. Abaza Paşa Karahisarı aldı; Murtaza Paşamızı kendine tâbi etti.”

“Deme git!”

“Dedim gitti. Maraş ve Sivas valileri Yusuf ile Tayyar Mehmed Paşalar da Abaza’ya iltihak eylediler.”

“Yahu görmüş gibi anlatmaktasın. Sahi sen kaç aydır nelerdeydin bre?”

“Görmüş gibi mi anlattım? Sürç-i lisan eylemişim, hoş görün. Duyduğumu anlatmadayım sadece. Kulak verin bana: Abaza yamanın yamanıdır işte o kadar. Genç Osman’ın katillerini cezalandırmaya yemini vardır. Yeniçerileri bütün doğramamış rahat etmeyecek.”

“Bağdat işi ne âlemde peki?”

“Şah Abbas âleminde mirim. O iş bitmede. Hafız Paşamız Bağdat’ın anahtarı cebimdedir’ deyu yürüdü ya, elleri boş kaldı. Bekir Subaşı denen âsiye beylerbeyliği vermek dahi kâr etmedi. Yeniçeri yine oyunbozanlık etmiş. Acem Şahı Abbas güzelce Bağdat’a konmak üzere. Bir çelik yürek, demir bilek çıkmazsa Bağdat’ı bundan böyle rüyalarımızda görürüz.”

“Yüreğim dağlanır, deme! Ne asker yâ Rabbî!” “Bağdat önünde yeniçeri nasıl nâra urdu bilir misin? ‘Bağdat’ı alıp da ne olacak, biz Bağdat’ı aldıkta Osmanlı’nın bize ihtiyacı kalmaz, hepimizi kılıçtan geçirir, dedi.’

“Bunu da söylediler, öyle mi?”

“Söylemez olsaydılar keşke, ama söylediler. Asker çizgiden çıktı nicedir. Halk biraz biraz konuşmaya başladı, ama kuvveti mahduttur. Daha doğrusu kendi kuvvetini, kudretini bilmemektedir. Bakalım devran nasıl döner, ne gösterir? Bu sis de kıyamet günü gibi mübarek. El yordamıyla yürüyoruz. Mere Hüseyin Paşa da fena azıttı.”

“Hem nasıl azıttı. Bir beylerbeyini Divanda döve döve öldürmüş. Bir kadı efendiyi alenen tokatlamış. Rüşvet desen açıktan açığa verilip alınır olmuş. Ama korkma! Ulemâya el kaldıranın zevali yalan demektir.”

“Bunu da mı bir yerlerden duydun?”

“Say ki öyle oldu.”

• • •

*Yeniçerinin delikanlılarından ve devşirme acemioğları
maryollarından ve bazı eşkiya aznavurlarından bir topluluk,
cenk aletleriyle Başçavuş Karamazak yanına koşulup ilerica
gönderildi. Bunlar varub ulemâ topluluğunu döverek ve hücum ile
perişan ve nicelerini kılıç darbeleriyle cansız eylediler.
Caminin avlusunda bulunan seyirciden de niceleri telef oldu.
Andan, ölenlerin cesedini bir battal kuyuya ve lağımlara doldurup,
duyulmasun deyü yok eylediler.”*

Naimâ

Fatih Camiinin avlusu öğleüstü insan gölüydü. İğne atıl-
sa yere düşeceği şüpheliydi. Sanki avlunun soluğu kesilmişti.
Böylesi, vakit namazlarında pek olmaz, ancak bayram namaz-
larında veya çok çok Cumalarda olurdu. Herkes bir tuhafılık
seziyor, fakat nasıl bir tuhafılık olduğunu pek kimse kestire-
miyordu.

Ulemâ tam ve tekmil oradaydı. Kendi aralarında grupla-
şıyor hararetli hararetli konuşuyorlardı. Ama halktan bir me-
raklı yanlarına sokulduğunda hemen susuyorlardı. Bu da gös-
teriyordu ki bir şeyler olacaktı.

Öğle namazı topluca kılındıktan sonra kadı efendilerden
biri mihraba geçti. Tok sesiyle,

“Mere Hüseyin’den davacıyım” dedi. “Divanda onun istedi-
ği biçimde fetva vermedim deyü tokatladı. Dâvam ulemâ ve
teb’a huzurunda görüle. Murafaa için Mere camiye çağrıla.
Şeyhülislâm dahi içtimaya davet oluna.”

Tekbir almaya başladılar. Caminin kubbeleri cınlıyor, yer
yerinden oynuyordu.

Arada ulemâdan biri mihraba gelip kısa bir konuşma yapı-
yor, yeniden tekbirler kubbeleri cınlattıyor, sonra Kur’ân-ı Ke-
rim okunuyordu.

İkinciye yakın Şeyhülislâm Yahya Efendi camiye geldi. Gelir gelmez,

“Halk taşra çıksun, burada ulemânın içtimai vardır” dedi.

Halk bu karardan pek memnun olmadı, ama itaatsizlik de etmedi. Ulemâ içinde baş başa kaldı.

“Bu ahval nedir?” diye sordu Yahya Efendi.

“Ne olsun Efendi Hazretleri. Ahval zât-ı devletlerinin malûmudur. Mere azgını bizden birine el kaldıracak kadar zıvanadan çıkmıştır. Bu devlet âlimin kalemi ile askerin kılıcı üstünde kaim idi. Kılıç devleti vurmaya geçti, ulemâ sağlam durur diye ümitlenirken Mere denen ahçı yamağı itibarım tokatladı. Kalem yere düştükte devlet ayakta kalmaz. Bu işe bir çare lâzım.”

“Ya sizce çare nedir, buldunuz mu?”

“Belf. İlk evvelâ Mere’nin sadrazamlıktan defî ile katli icap eder.”

“Sadrazamlıktan defîni anladık, velâkin katli neci olur? Nahak yere bir kadı efendiyi dövmesi cezayı mültezimdir, illâ kati icap etmez.”

“Mısır valisi iken söylediği sözler hatırlandıktan şer’ân katli vacip olur.”

“Ne demiştir?”

“Mezhepler de ne demeye gelir, hadisler dahi kavî değildir, biz Kur’ân ile amel etsek kâfi demiştir.”

“Bu sözleri duyan el kaldırsın.”

Altı el aynı anda havaya kalktı.

“Anlaşıldı. Mere’nin katli lâzım gelir. Fetvayı saraya bildirmeye gidiyorum. Burdan ayrılman.”

“Mademki Mere veziriazamdır, gelmez. Ve azl olunmadıkça hakkındaki hükmü icra etmek müşküldür. Siz burda bekleyin. Ben varub Padişaha ahvali bildireyim. Azlinden sonra dâvanız ne ise görülsün.”

Ulemâ suskundu. Yahya Efendiyi saraya gönderip gönder-

memekte tereddüt ediyorlardı. Her nasılsa aralarına karışmış Bıçakçioğlu isimli sipahibaşı fırladı. Sırtındaki yeşil renkli atlas cübbeyi savura savura mihraba geçti. Parmağıyla Şeyhülislâmı göstererek.

“Bunu meclisten taşra zinhar salıvermen!” diye bağırdı. “Yoksa cümlemiz katlolunmak mukarrerdir. Size verdiği söze itimat etmen!”

Şeyhülislâm şaşırdı. Dik dik sipahibaşının yüzüne baktı. Şaşkınlığını ânında yendi:

“Gideceğim” diye konuştu tok bir sesle, “ulemânın itibarını kurtarmaya toplanmış olanlar bir Şeyhülisâma, görelim, adi ile muamele edecekler mi? Yoksa ulemâ da ocaklıya uyup zorbalığa mı bulaşacak!”

Kapıya doğruldu. Bıçakçioğlu onu durdurmak için atıldı, ama mâni oldular. “Edebinle otur, yoksa taşra çık! Bizim zorbalıkla işimiz yoktur.”

Yahya Efendi doğruca Saray-ı Amire’ye (Topkapı Sarayı) gitti. Valide Sultana durumu bildirdi.

Valide Sultan kafes arkasından Şeyhülislâmı dinledikten sonra sinirli olduğunu belli eden bir ses tonuyla

“Tedbir nedir?” diye sordu.

“Sadrazamın azledilmesi iktiza eder.”

“Azletmezsek?”

“Kötü olur. Halk ulemâyâ güvenmektedir. Ulemânın arkasından yürümeye hazırdır. Bir terslik ederler.”

“Halk dediğin nedir ki Müftü Efendi, üç beş asker hakkından gelir. Camiye gitme, var, evinde istirahat et.”

Bu bir fermandı, uymamazlık edemedi. Evine yollandı.

Valide Sultan, Mere Hüseyin Paşaya bir nâme (mektup) yazıp bir müddet gözükmemesini tavsiye etti.

Bu sırada Fatih Camii tekbirlerle hâlâ çınliyordu. Akşemseddin’in sandukasındaki sarığı camiye getirmiş, bir çubuğa bağlayıp kendilerine bayrak yapmışlardı. Kararlıydılar. Ne

olursa olsun, önce Mere Hüseyin Paşanın azlini temin edecekler, ardından Sultan Mustafa'nın hal'ine gideceklerdi. Silâh adına hiçbir şeyleri yoktu. Ama ölünceye kadar direnmeye sözleri vardı.

Padişah'tan elçi geldiği söylenince sustular. Nakip Gubâri Efendi gelmişti. Alıp mihraba oturttular.

"Söyle, cevabın nedir?"

Nakip Gubâri Efendi nasihat yollu birkaç söz ettikten sonra, "Gelin, bu dâvadan vazgeçin" dedi. "Ötesi çıkmazdır. Kiminle kavga edersiz? Bu işin akıbeti fena olur. Sadrazam yeniçeri ocağına sığındı. Ocaklıyı ulemaya karşı kıskırtır. Korkarım, üzerinize asker sevk oluna. Bu işe Padişahın dahi rızası yoktur. İşte ferman. Tez dağılmanızı emreder!"

Fermanı yüksek sesle okudu. Lâkin kimsenin kılı kıpırda-mıyordu. Korkmuş görünmüyorlardı. Daha çok, hikâye dinleyenlere mahsus bir meraklan vardı.

Fermanın okunması bittiğinde Gubâri Efendi,

"Dağılacak mısınız? diye sordu.

"Hayır!" diye bağırды ulemâdan biri. "Maksat hâsıl olmadıkça dağılmayız. Elindeki ferman ise Padişahın değil. Validenin fermanıdır. Padişah ferman yazabilecek kadar akıl sahibi değildir."

Sözlerinin sonunda eûzu besmele çekti ve Fetih Suresini okumaya başladı yine herkes susmuştu. Sadece güzel bir ses Kur'ân okuyordu. Gubâri Efendi ne yapacağını ne söyleyeceğini bilemiyordu artık. Kararlı olduklarını görmüştü. Haksız da diyemiyordu. Nicedir bıçak kemikte idi. Nicedir çatırdayan devletin sütunlarından biri daha çöküyordu. Ulemâ çökerse imkânı yok, devlet ayakta duramazdı. Ne yapmalıydı? "Allah'ım, ne yapmalıyım?"

Cevap bulamayınca başı önünde çıkıp gitti.

Ve o akşam Mere Hüseyin'in emriyle Karamazak adlı zorbanın çapulcuları Fatih Camiini bastı. Osmanlı Tarihinde

ilk defa ulemâya kılıç çekildi. Osmanlı askeri ilk defa kılıcıyla ulemâ kanı akıttı. Birçok kişi öldü, birçok kişi yaralandı. Fatih Camiinin halıları ulemanın kanıyla benek benek oldu.

Ertesi gün çıkan Padişah fermanında, içtimaya katılan âlimlerden her birinin Anadolu'ya sürüldüğü duyuruldu. Suçları büyüktü. Padişaha başkaldırmalardı.

İstanbul Kadılığı Çeşmi Efendiye verildi. Eski kadı azledilip çiftliğine gönderildi.

Fakat mahkeme kadıya mülk değildi. Ulemânın dalgalandırdığı hava kemale eriyor, yeni kıpırdanmalar başlıyordu.

Sadrazam ise bu kıpırtıları dallanıp budaklanmadan bastırmak telaşıyla zulmünü artırıyordu. Kiralık adamlarını İstanbul'un başına musallat etmişti. Halka nefes aldirmiyordu. Ama zulüm arttıkça direniş de artıyor, yayılıyordu.

Söylenenlere inanıyor muydu? Belli değil. Yalnız, hepsini gülerek dinledikten sonra başını sallıyor. "Ya öyle mi?" diyor ve keseye davranıp bu sözleri edeni altına boğuyordu.

Ne ki devlet hazinesi suyunu çekmişti. Halkın elinde avucunda bulunan da tükenmişti. Beslediği yeniçeri zorbalarını harekete geçirip sipahi belâsını bertaraf etmeliydi. Tam sırasıydı bunun. En güçlü dönemini sürüyordu. Halkı sindirmiş, yeniçeriye elde etmiş, ulemânın nüfuzunu kırmış, bütün rakiplerini de sürmüştü. Divan toplantılarında kendisine itiraz edecek tek kişi kalmamıştı. Padişah yalnızca bir mühürdar, Valide ise emirlerini yazan kâtipten farksızdı. Böyle bir fırsat daha eline zor geçerd. Sipahi ocağını def etmeli, yeniçeri ocağının desteğiyle mevkiini pekiştirmeliydi. İlelebet sadrazamlıkta kalmanın da âlemi yoktu. Daha ötesine geçecekti. Sadrazamlığın birkaç adım ötesine: "Padişah olmalıyım, gelmiş geçmişlerin en iyisi olurum. Hanedanmış, gökten zenbille inici değil a, benim de hanedanım olur. Tarih benden de devlet kurucusu diye bahseder. "Oysa hanedan sahibi olamayacağını biliyordu. Çünkü hadımdı. Hiç evlâdı yoktu. Fakat gerçeği hatırlayıp ne-

şesini kaçırmak istemiyordu. Yalnız kendi sağlığında saltanat sürmesi bile yeterdi. "Ondan sonrası tufan!"

Parayla tuttuğu zorbaları bir gece konağına topladı: "Sipahiler azgınlık eyler. Kârlarını itnam etmenin vaktidir. Zorbalıklarını size de bulaştırır, ümmet nazarında itibarınızı iki paralık ederler. Hem onlar olmazsa ulufeleriniz iki katına çıkar. Varın, bu söylediklerimizi ocağa yayın. Mutemet adamlarınızdan başlayıp anlatın."

"Zor iş. Peki nasıl olacak?"

"Sipahi başlarını bir tamam Divana davet edeceğim. Rütbelerini tenzil ettiğimi bildireceğim. Kızıp ileri geri konuşacaklar. Urun! diye bağıracağım. Önceden hazırlanıp sarayın muhtelif yerlerine gizlenmiş yeniçeri ve bana bağlı baltacılar sipahilere hücum ederek kırmaya geçecekler. Ondan sonra başsız kalacak askeri kolay avlarız. Ocağa, sipahilerin yeniçeriyi ortadan kaldırmak istediğini de yayacaksınız. Her yeniçeri sipahilere karşı bilenmeli. Anladınız mı?"

"Beli, anladık. Siz o işi bize bırakın da kaç altın alacağımızı söyleyin."

"Orasını da siz bana bırakın. Herbiriniz benim kadar zengin olacaksınız. Sipahi belasını bir def edelim, dileyin benden ne dilerseniz. Ne kadar yüksek mevki varsa sizlerle dolduracağım."

"Anlaştık..."

• • •

"Sizün tedarikunuz görülmüştür. Bayram ertesi belanuzi bulursuz."

Akşam namazı bitmiş, cemaat dağılmıştı. Minberin he-men dibinde oturan üç kişi ise hiç kırmıdamamıştı. Ellerindeki doksan dokuzluk teşbihleri ağır ağır çekiyor, arada bir büyük kubbedeki göz alıcı nakışlara bakıp oyalanıyorlardı.

Şahin bakışlı genç sabırsız bir sesle,

"Bayram Ağa gecikti" dedi "Biriniz gidip baksa iyi olur."

Molla Doğan kalktı:

“Ben bakarım!”

Kapıdan bir gölge girince durdu:

“Geldi galiba.”

Bekledikleri nihayet gelmişti. Doğru yanlarına gitti, oturdu. Şahin bakışlı genç azarlar gibi: “Geç kaldın Bayram Ağa.”

“Affediniz Şehzadem! Ocaklı galeyan halinde. Birkaç sözle teskine çalıştım.”

“Yinemi?”

“Bu seferki başka Şehzadem. İyiye alâmet bile sayılabilir.”

“Yani Mere’nin şeytanlığı sökmeyi mi demektesin?”

“Az daha Şehzadem, ortalık bütün bütün karışacaktı. Meğer sadrazam sipahi ocağını kaldırmayı kafasına koymuş.”

“O kafayı koparmalı.”

“Ona ne zaman sıra gelir bilemem de, araya bayramın girmesi iyi oldu. Oyunu bir iyice bozuldu. Artık onu kimse kurtaramaz.”

“Kendiliğinden oldu bu iş öyle mi? Senin müdahalen yok mu yani?”

Yeniçeri Kethüdası gülümsedi:

“Ucundan kenarından desem olur. Aslında oyunu bilsem bozardım ya bilmiyordum. Mere Hüseyin, bayram öncesi bizim zorbalarla anlaşmış. Yeniçerileri sarayın mutfak tarafına saklayıp sipahi başlarını Divana davet edecek, onları ne yapıp edip kızdıracak ve bu bahane ile yeniçerileri üzerlerine saldırtacaktı.”

Şehzade Murat gülümsedi: “Bunu biliyoruz.”

Bayram Ağa hayretle baktı. Alaca karanlıkta yüzünü seçmeye çalıştı. Fakat minber kandil ışıklarını gölgeliyor, şehzadenin yüzü iyi seçilmiyordu. Şaşkın şaşkın:

“Biliyordunuz ha?”

“Evet, daha ötesini de biliyoruz Bayram. Bir yeniçeri, olaktan sipahilere çıtlatmış, değil mi?”

“Belî Şehzadem. Bayramın ikinci günü sipahiler bir dükkân önüne oturup salıncakları seyretmek istemişler. Aynı yerde Mere’nin hazinedarı oturmuş. Yanında da itleri tabîî. Sipahileri terslemişler. “Bizimle oturamazsınız’ gibi lâflar etmişler. Sipahiler kızıp köpürmüş: ‘Ne demeye gelir’ diye üstelemişler. ‘Bugüne bugün Padişah Efendimizin has askeriyiz, nereye canımız isterse otururuz’ demişler. Bu söz üstüne kızan Mere’nin adamı baklayı ağzından kaçırmış...”

Şehzade Murad, Bayram Ağarım sözünü kesti:

“Sizin tedarikiniz görülmüştür. Bayram ertesi belanızı bulursunuz, demiş... Öyle mi?”

Bayram Ağa öncekinden beter bir hayretle,

“Fesühbanallah” dedi. “Efendimiz herşeyi biliyorlar. Yoksa Mere’nin adamı sandığım, efendimizin adamı mıydı?”

Şehzade hâlâ gülümsüyordu. Koskoca Bayram Ağayı şaşırtmak sanki hoşuna gidiyordu.

Muzip bir hali vardı. “Arada bir böyle çocuklaşmasa kırk yaşında bir sultanın karşısında bulunduğumu zannedeceğim” diye düşündü Molla Doğan, “lâkin iş ciddi. Sultanlığı ele almalı gayri.”

Sanki aklından geçenleri okuyordu. Birden ciddileşti. Kaşları yay gibi kalktı, indi.

“Bayram Ağa, sende sebat isteriz. Mere’nin kazdığı kuyuya düşmesi lâzım. Bu kadar zalim, bu derece bozuk biri Osmanlı sarayına sadrazam olamaz.”

Bayram Ağa biraz daha sokuldu:

“Ne emredilir?”

“Önce ne yaptığını söyle. Ocaklı galeyana geldi demiştin. Malûm mesele yüzünden mi?”

“Beli, ilk evvelâ sipahi ayaklandı. Sadrazam için, bu herif bizi karındaşlarımızla vuruşturmak ister, böyle devletlü gerekmez. Kârı itmam olunsun, diye yeniçeri ocağına müracaat etti. Mere’nin zorbaları askeri yatıştırmaya çalıştılar. Biz sadra-

zamandan razıyız, bir dediğimizi iki etmez, böylesi zor bulunur gibilerden konuştular. Asker bu sözlerle kanmak üzereyken ortaya atıldım. Dedim ki, kumandanlarınız Mere'nin bahşişleri hatırına konuşur. Sizi zerre kadar düşünmezler. Vakıa Dersaadet'te kalabalıksınız. Sipahi ocağına bir iş edebilirsiniz. Ama kırlarda, sahralarda onlar kalabalık. Hem de süvaridirler. Üzerinize gelip sizi kırarlar. Zaten kumandanlarınız sizi ezdirmek için çalışırlar. Mere Hüseyin'in niyeti sipahi ocağını kaldırmak değil, yeniçeri ocağını kaldırmak. Sizi onların başına musallat edecek. Sonra sipahiye kuvvet verip Abaza'dan da imdat isteyerek ocağınızı kaldıracak. Bu oyuna gelmeyin! Onlar tedbir nedir diye sordukta aklımca en hayırlısını söyledim: Sipahilerle el ele verip size oyun eden sadrazamı yıkın dedim. Biz bir garezsiz serdar isteriz diye tutturun. Her istediğinizi veren Hünkâr bunu dahi verir. Sordular: Kethüdamız olarak bizimle bile misin, diye. Belî dedim, sizinle sonuna kadar bileyim. Dönen namert olsun!" Şehzade Murad elini Bayram Ağanın omuzuna koydu: "Berhudar ol Bayram" dedi, "hayırlı bir iş ettin. Gayri Mere kazdığı kuyuya düşer. Sadrazamlık sırası Kemankuş Ali Paşa'da.

"Ali Paşa mı?" diye sordular bir ağızdan.

Şehzade bu ismi ilk defa ağzına almıştı. Böyle bir düşünce si olduğunu ne Hasan Halife, ne Molla Doğan, ne de Bayram Ağa biliyordu. Daha güçlü bir sadrazam düşünüyorlardı. Kâfalarında birkaç isim vardı. Fakat Kemankuş Ali Paşayı hiçbiri düşünmüyordu. Acaba Şehzade nasıl bir hazırlığın içindeydi?

Sormadılar. İsterse kendiliğinden anlatırdı. Fakat anlatmadan kalktı. Kapıya yürüdü. Ardı sıra kapıya yöneldiler. Şehzade avluda durdu. Yetişmelerini bekledi.

"Kemankuş Ali Paşa muvakkattir" dedi. "Ondan yalnızca tek hizmet bekliyorum. O hizmeti yapsın yeter.

Yoksa Ali Paşanın büyük işlerin adamı olmadığını sizin kadar ben de bilirim. Yüreğinizi hoş tutun."

*“Çün gördüler ahval bu yoldadır, mühür Mere’den alınıp
Müfti Yahya Efendiye teslim olundu. O dahi bir mendile koyup
Cenab-ı Padişahiye ulaştırdı. Mühür Padişaha vardıkta evvelce
Bağdat valisi olan Kemankuş Ali Paşaya verilüb Şevval ayında
veziriazamlık ve vekâlet-i kübra ile muazzez kılındı”*

Naima

Yatsı namazından sonra yeni sadrazam Kemankuş Ali Paşanın konağı arı kovarı gibi işlemeye başladı. Nöbetçiler de şaşırmışlardı. Gecenin bir vakti divan mı akdedilirdi? Hem zaten bu toplantının divan toplantılarına benzer tarafı da yoktu. Divan üyelerinin yanı sıra yeniçeri ve sipahi ağaları da gelmişti. Aralarında eski serdarlar bile vardı. Esnaftan olduğunu zannettikleri birkaç başıbozuk (sivil) da konağa girmişti.

Nöbetçilerden biri merakını yenemedi. Kendisinden daha yaşlı olan arkadaşına sokuldu:

“Ağam, ne oluyor dersin?”

“İlle de bir şey mi olmalı yeğen? Belli ki Sadrazam Paşa sadaretini tes’id için ziyafet veriyor.”

“Gün boyu burdayım, velâkin öyle bir hazırlık gözüme çarpmadı. Bir başkaca iş olmak.”

Yaşlı nöbetçi, genç arkadaşına derin derin baktı, gülümsedi.

“Aldırma sen” dedi, “merakı boşla e mi? Devletlüler ne yapar yaparlar, bizi alâkadar etmez.”

“Ama bunlar resmen toplantı yapıyorlar. Üstelik Padişahımızdan habersiz.”

“Padişah mı? Ne demektesin yeğen? Sultan Osman’dan sonra padişah mı gördük? O yiğide nasıl kıydılar bre, ne arlanmaz, ne utanmaz mahlûklar onlar bre! Yerine geç hadi. Şu geleni bildin mi? Anadolu Kazaskeridir. Arkasında salını salım yürüyen de Rumeli Kazaskeri. Bu muhteremler zorlu âlimdirler.”

“Onları bilemedim, ama şunu bildim: Şeyhülislam Efendi değil mi?”

“Evet.”

“Rahatladım inan ki. Kazasker Efendilerle Şeyhülislâm Efendinin iştirak edeceği toplantıdan şer çıkmaz. Öyle değil mi?”

“Öyle diyorsan öyledir. Neyse, biz işimize bakalım.

Misafirler büyük bir odada yarım ay halinde oturmuşlardı. Çoğu niçin çağırıldığını bilmiyordu. Susuyor ve Sadrazamın yüzüne merakla bakıyorlardı. Herhalde bu toplantının bir maksadı olacaktı. Peki, ama sadrazam hâlâ niye susuyordu? Bir beklediği mi vardı? Neden herkesin yüzüne dikkatle bakıyordu öyle? Sanki ölçüp biçiyor, güvenilirip güvenilemeyeceğini tartıyordu.

“Efendiler.”

Oooh, nihayet konuşmaya başlamıştı işte. Neler, söyleyecekti bakalım? Can kulağıyla dinlemeliydiler.

“Efendiler. Hepiniz güngörmüş, devran sürmüş, çeşitli mevkilerde bulunmuş, devlete, millete, padişahlara hizmet etmiş kişilersiniz. Bunun için çok açık konuşacağım. Sadrazam oldum, lâkin bunun fazla bir kıymeti yoktur. Birkaç gün önce Padişaha Anadolu ahvali hakkında bilgi vermeye gitmiştim. Baktım, bir posteki üstünde dua etmekte. ‘Osman, Osman, nerdesin? Gel artık, beni bu dertten kurtar’ diyerek cennetmekân Sultan Osman’ın ruhundan istimdat dilemekte. Münasip fırsatı kollayıp vaziyetin vehametini anlatmaya koyuldum. Sık sık sözümü kesiyor, anlattıklarımın hiç alâkası olmayan sualler soruyordu. Bir keresinde ‘Çiçekler açtı mı?’ diye sordu. Bir keresinde ‘Sadrazam kim?’ diye sordu. Haline çok üzüldüm. Söz dinletmenin mümkün olmadığını anladım ve yanından ayrıldım. Boynumuzda büyük bir vebal var, efendiler. Padişahın iradesizliği Anadolu’yu ayaklandırdı. Bağdat elden gidiyor. Abaza gittikçe kuvvetleniyor. Celâlıler ortalığı kasıp kavuruyor. Millet sahipsiz kaldı. Asker birbirini kırmanın peşinde. Bu işe, bu kargaşaya bir son vermek lâzım. Sizi bunun için çağırdım.”

Sustu. Başıyla Şeyhülislâma bir işaret yaptı. Şeyhülislâm koynundan çıkardığı kâğıdı dizinde düzeltti. Yüksek sesle okumaya başladı:

“Sultan Mustafa Han cezbeye tutulmuş derviş meşrepli bir padişah olup, dünya işlerinde şuursuzluğu yüzünden, halkın işlerini doğru dürüst yürütmekte bilgisi olmadığı meydanda ve küçük büyük herkesin malûmu olduğundan, memleketin muhafazasına, halkın işlerini görmeye muktedir aklı başında bir halifeye ihtiyaç olduğu meydandadır. Bu hususta susmak, âlemin herc ü mercine seyirci kalmak devletin sukutuna sebep olur. Doğrusu budur ki; Sultan Mustafa Han tahttan indirilüb Sultan Ahmet Hânın şehzadelerinden en akıllısı ve en şerefli ve en büyük olan Şehzade Murad tahta cülus ettirile?

Kâğıda katlarken sağında oturan Anadolu Kazaskerine döndü:

“Ne dersin?”

Anadolu kazaskeri başım müsbet manada salladı:

“Reyim ol cihettedir.”

Şeyhülislâm bu sefer de Rumeli Kazaskerine döndü:

“Ya sen ne dersin?”

“Hak Teâlâ mübarek eylesin. Sultan Murad’ın cülusu Anadolu’nun dahi isteğidir. Bize ne demek düşer? Makbuldür.”

Yeniçeri Ağası Çeşteci Ali Ağa söz aldı:

“Âlâ, fakat bir müşkül var. Tam takır hazinenin neresinde bulunup cülus bahşisi dağıtılacak?”

Yeniçeri Kethüdası Bayram Ağa,

“Dağıtılmayacak” diye kestirip attı. “Biz yeniçeri ocağının başı değil miyiz? Vaziyeti anlatır, cülus bahşisi istememeye söz alırız.”

Sadrazam düşünceliydi. Bütün yükü sıranda duyuyordu. Âdeta on yıl birden ihtiyarlamıştı. Nicedir cülus temin etmek zordu. Hattâ imkânsızdı. Çünkü yeniçeri ve sipahiler her padişah değişikliğinde bahşiş almaya alışıktilar. Şimdiye kadar

hiç aksatılmadan verilmişti. Fakat şimdi verilemezdi. Hazine-
de para kalmamıştı. Kara Davut ile Mere Hüseyin Paşa bütün
hazineyi har vurup harman savurmuşlardı.

“Yeniçeriyi vazgeçirebilir misiniz?” diye sordu. Kethüda ile
Ağaya, “en azından bir yıl geri bırakabilir misiniz?”

Kethüda Bayram Ağa bunu başaracağından emindi. Onun
da ocak içinde sözü geçer adamları vardı.

“Başarabiliriz” diye cevap verdi. “Bu iş için üç gün yeter.”

Ağa ise müteredditti. Yeniçeri taifesine söz geçirmek, hele
de bahşış almamaya razı etmek pek müşkül görünüyordu.

“Deneyeceğim” demekle yetindi.

Toplantı gece yarısı dağıldı.

Üç gün sonra yeniçerilerin cülus bahşışı almamaya söz
verdikleri bildirildi.

Ve 15 Zilkade Pazar günü (10 Eylül 1623) Sultan Musta-
fa, devlet ileri gelenlerinin kararı, ulemânın fetvasıyla taht-
tan indirilip cariyeleriyle birlikte eskiden mahpus bulunduğu
odaya gönderildi. Annesi de Eski Saraya yollandı.

Beşinci Bölüm

“Ol zaman Kapıkulunun (Yeniçeri ve Sipahi) şol mertebe tuğyanı vardı ki, Sultan Mehmed (Fatih) Camiinde duhan içmek ve Müslümanların ırzını paymal etmek ve evler ve saraylar basmak ve bayram günlerinde salıncak kurup bizzat padişahı ve validesini ve vüzerâ ve ehl-i divanı mumlar ile salıncağa okumak (davet etmek) gibi, bahusus kahvehanelerde ve meyhanelerde fiili nâmeşru etmeleri gibi şol mertebe âlem nizam u intizamdan çıkmışdı ki, vasfa gelmez.”

Tarih-i Gilmânî

HAVANIN BAHARI VARDI İSTANBUL'DA. Fakat İstanbul halkının baharı bir türlü gelmemişti. Padişahlar değişmiş, sadrazamlar değişmişti, ama kötüye gidiş değişmemişti. Sanki devlet buz üstünde kayıyordu. Her değişiklikte tomurcuklanan ümit, bir süre sonra, henüz çiçek açmadan ya hoyrat bir el tarafından koparılıyor veya zalim birinin avuçlarında hırpalanıyordu.

1624 Mart'ının son günleriydi. Topkapı Sarayının kubbelelerinde yaldızlanan güneş, açık pencereden içeri bir damla alan gibi damlıyor, ayakta pencereye karşı duran Sultan Murad'ın göğsünde geziniyordu.

Yapa yalnızdı. Bağdat'ın elden çıkışı çocuksu kalbini men-geneye kıstırmış, sıkıyor, sıkıyordu. Az önce annesi Mahpey-ker Kösem Sultanla bu konuyu görüşmüşlerdi. Annesine göre üzülmemeliydi. Bir an önce büyümek için yeyip içmeye ve bolca uyumaya ihtiyacı vardı. Bu gibi işleri vezirleri düşün-sünlerdi.

Sözün burasında,

“Hangi vezirler Valide? diye atılmıştı. Onlar kendilerini düşünmekten vakit mi buluyorlar!”

“Aman aslanım, bu nasıl sözler?”

“Bunlar padişahça sözlerdir Valide, dosdoğrudur. Vakti sa-ati geldikte ne demek olduğunu anlarsınız.”

Kadın ürkmüş ve bir bahane ile dışarı çıkmıştı. Ona da kızıyordu. Annesi olmasına annesiydi, velâkin her işine karış-ması lâzım gelmezdi ki. Devamlı vezirlerin tarafını tutması da caba. Hele hele nikris illetli Topal Recep Paşayı durup din-lenmeden övmesi niye? Essahtan iyi bir vezir diye mi? Vakıa Recep Paşa saraya damattı, lâkin kendi gözünde pek değeri yoktu. Minikliğinden beri sevmezdi onu. Ordunun baş belası haline gelmesinde parmağı olduğunu duyardı. “Vakti gelince bunları da meydana çıkarıp bütün suçluları...”

Düşüncelerini başka tarafa gömdü. Önce ne Bağdat işi, ne başka iş... Önce çizgiden çıkan yeniçeri ve sipahilerin çizgi-ye çekilmesi işi. Bunu başarmak zorunda. Aksi halde ağabe-yi Osman gibi kellesi gider. “Ya ne sandın Murad, ne sandın bre çocuk! Bu işte kelle vermek de var, zavallı amcam gibi akıl oynatmak da! Onu suçlamıyorum, şu vezir diye divana topladığım adamlar, insanı yüz kere, bin kere deli eder. Ama o kal-sın şimdilik. İlk evvelâ kapıkulu ocakları hizaya girmeli. Ola-cak iş mi? Salıncak kurup binenden de binmeyenden de para alıyorlar. Evleri basıyor, yağmalıyorlar. Camide... Camide bre, tütün içiyorlar. Habis soylular. Allah'tan korkmaz, Peygamberinden hayâ etmez zorbalar. Ecdadımın bunca gayret, meşak-

katle kurduğu devlet, bunların yüzünden çatır çatır göçüyor. Göçüyor da devletlü dediklerimizin kılı kıpırdamıyor. Şu ke-mankeş Ali Paşa... Rüşvetle makam, mevki dağıtıyor. Olacak iş mi bre! Kimin malını kime peşkeş çekersin? Tam kaht-ı rical... İnsansızlık. Kalabalıklar içinde yalnızlık, yalnızım evet, yapa yalnız. Bereket, sıkıştıkça himmet aldığım, kuvvet aldığım bir şeyhim var. Ne mükemmel bir insan Şeyh Mahmud Hüdaî Efendi; yanında rahatlıyorum. Hasan Halife ile Musa Çelebi ve Molla Doğan'ım da var. Onlar da olmasa, yolu yok, amcama benzerim bre! Hay çocuk, padişahlık neyine senin? Yok, ben padişah olmak için doğmuşum. Hasan Halife'nin geçen gün anlattığı rüya ne güzeldi. Büyümüş, büyümüşüm de başım göklere değmiş. Elimi uzatmış, güneşi avuçlamışım. İndirmişim yeryüzüne..."

Göğsünde gezinen güneş ışıklarına bastırdı elini, çocukça gülümsedi:

"Hasan yalan söylemez bana. O başkaları gibi değildir. Nedimim yapmakla ne iyi ettim. Ama daha yükseklere getireceğim. Sadrazamlığa kadar yolu var. Güneşi avuçlamışım ve yeryüzüne indirmişim ha! Bütün mülküme tutup ısılatmışım. Şeyh Hazretleri bu rüya üzerine ne dedi? Büyük bir Sultan olacaksın, dedi. Devletin bir ucundan bir ucuna güneş batmayacak, dedi. Her işi yoluna koyacaksın, dedi. İnanırım ona güvenirim de. Tam insan-ı kâmil. Yanımda iken yalnızlık duymuyorum. Fakat annem kızıyor. Alt tabakadan olanlarla sık görüşmemeliymişim. Ne demek alt tabaka? Ah şu insanlar! Kendilerinde ne kuvvetler vehmederler. Ezebildiklerini ezerler. Ezdiklerine de alt tabaka nazarıyla bakarlar. Zulmü meşrulaştırmak için olmalı. Sadrazamı çağırttım. Gelir birazdan. Bir de ona sormalı şu Bağdat işini. Sormalı ki hesap sorarsasına.

Aziz ceddimin mirasını kızılbaşa nasıl kaptırdılar. Ah, nasıl!"

Ayak sesleri duyunca tahtına oturdu. Kaşlarını çatı. Annesi böyle öğretmişti. Padişah dediğin kul önünde gülmez, demişti.

Çatak kaşlı durmalı, herkese üstten bakmalıydı. Gülmemek için izin isteyen Sadrazam görecekti ve kim bilir belki de çocukluktan bir türlü kurtulamadığını düşünecekti. "Gir bakalım lala, seni çağırttık, acele gelmeni de istedik, lâkin gecikirsin, niçin?"

Kemankuş Ali Paşa gönülsüzce gidip Padişahı etekledi. Az daha sözlerine gülecekti. Gözleriyle karşılaşmasa bunu belki de yapardı. Fakat o ne bakıştı öyle? Halkın "şahin bakışlı" dediği kadar vardı. Âdeta insanın derisini deliyor ve ruhuna işliyordu. İşleyip ruhunu okuyordu.

Ürperdi. Ya düşündüklerini gerçekten okuyorsa?

"İşler, Padişahım, işler, devlet işleri insanı bırakmıyor."

"İş dediğin ne ola Paşa, sakın devlet arazisini şuna buna satmak olmasın!"

Bir daha ürperdi. Yaptıklarından bu çocuğun nasıl haberi olmuştu? Ah o Musa Çelebi yok mu, o Hasan halife, bir de Molla Doğan adlı düztaban herifler! Besbelli aleyhime doluyorlar.

Sesinin titreyeceğinden korkarak bir iki öksürdü.

"Görürüm, bazı habisler aramıza kara kedi sokmaya yeltenir Sultanım. Ben size ve validenize sadık bir vezirim. Düşman sözüne kanmamaksınız."

Sultan Murad'ın gözlerinden ateş dökülüyordu:

"Kanmak mı? Ben padişahım. Hem de padişah oğlu padişahım. Asılsız şeylere kanmam."

Sesini biraz yumuşatıp alaycılığa buladıktan sonra devam etti:

"Validemi bu işlere karıştırma lala, bana sadık olman elveriş. Tahta çıktığımız yedi ay oldu. Hâlâ bir iş ortaya koyamadık. Asker hâlâ serkeşlik eyler. Bağdat'ın da elden gittiği söylenir. Nasıl olur bu?"

Veziriazam bütün endişelerinden kurtulmuş, toparlanmıştı. Karşısında nihayet bir çocuk bulunduğuna kendini iyice inandırmıştı. Bu çocuk ne karışırdı? Annesiyle ve devletin diğer idarecileriyle işini yürütüyordu. İstese ne, istemese neydi? Neye kudreti yeterdi ki? Zaten padişahlığını kendisine borç-luydu. Kendisi olmasaydı küçük Murad tahtı ancak rüyasında görürdü.

Ellerini önünden çözdü. Eski şımarık haline büründü. Tepeden Padişaha bakarak,

“Hafız Ahmed Paşanın kusuru” dedi rahatlıkla, “oraları karıştırır, acziyeti yüzünden askere söz geçiremez.”

Sultan Murad birden yerinden fırladı. Öyle hızlı kalkmıştı ki, kavuğu başından uçmuştu. Zaten büyük geliyordu. Büyük gelmesine rağmen annesi ısrar etmişti. “Bunu giy aslanım, daha haşmetli gösteriyor” diyerek... “Allah kahretsin!”

“Bana bak Paşa! Hafız iyi bir vezirdir. Olmasa bile devletin paşasıdır. Aleyhine söz edilmesini istemem. Anlaşıldı mı? Buna rızam yoktur!”

“Gazap buyurmayınız Sultanım, Hafız’a garezsizim. Madem doğruyu istediniz, söylemekteyim. Bağdat seferinde ihmali vardır. Dersaadet’ten hareket ettiği günden beri ‘Bağday’ın anahtarı cebimdedir’ diye övünmektedir. Gördük cebinde olup olmadığını işte.”

Sustu. Geriye birkaç adım attı.

“Çıkmamıza ruhsat var mı?”

Sultan Murad elini uzattı.

“Dur bre! Sana Bağdat ahvali sual edilmiştir.”

“Biz onu Valide Sultanla uzun uzun hasbihal eyledik.”

Öfke başına çıkmıştı. Bu adam resmen kendisine ehemmiyet vermediğini gösterme sevdasındaydı.

“Sana dur dendi!”

Sadrazam pervasızlaşmıştı. Bu çocuğa haddini şimdi bildirmesi lâzımdı. Padişah olmakla padişahçılık oynamak

arasındaki farkı göstermeliydi. Aksi halde şımarır, her zaman böyle sert davranmaya kalkardı.

“Kusura bakmayınız Sultanım, devlet işleri çokça beklemez, siz varın, istirahat eyleyin. Biz size vekâleten her işi yürütürüz.”

Sultan Murad’ın gözü seğirdi. Dudakları ağlamak isteyen bebeklerinki gibi titredi. Bunu önlemek için dişleye dişleye kanattı. Sadrazam çok ileri gitmişti. Bağdat’ın elden çıkmasını küçümsemekle kalmıyor, kendisiyle alaya cüret ediyordu. Vaka çocuktu. Velâkin makamın izzeti iki paralık olmuştu.

“Bostancıbaşı!”

Sadrazamın rengi attı. Fakat bekledi. Bakalım ne söyleyecekti? Azline gücü yetmeyeceğine göre... “Hiçbir şey olmak ihtimali yoktur. Yavuz Sultan’a özenmektedir. Padişahların zaman zaman böyle bağırıklarını bir yerlerden duymuştur da padişahlığını gösterme sevdasına kapılmıştır.”

Bostancıbaşı girmiş, kollarını boynuna bükmişti. Tıpkı koskoca sultanlara yapıldığı gibi. Belli ki fazla ciddiye alıyordu “bu çocuğu!”

“Şu herif hapsolunsun! Her yana tellâl edilsin. Kim ki bu herifin bir melanetine şahit olmuşsa gelsün, Divan önünde şehadette bulunsun.”

Bostancıbaşı eğildi:

“Ferman Sultanımındır!”

Sesinde bir tereddüt vardı. Bu tereddüt Sadrazamı ümitlendirdi. Fakat kaftanının yakasına sarıldığında işin ciddiyetini anladı.

“Siz aklınızı uçmuşsunuz” diye söylendi.

“Sen devletin malını mülkünü uçurursun da biz kendi aklımızı istediğimizde uçuramaz mıyız?” diye cevap verdi Sultan Murad alaycı sesiyle. “Tescilli melanetlerinin şahitleri birkaç güne kadar sükün eder. Ondan sonra iş Müfti Efendinin fetvasına kalır.”

Kemankuş Ali Paşa duyduklarına inanamaz gibiydi:

“Yani beni katl mı ettireceksiniz?”

“Şüpheli mi vardı? Hayır, şüphelenmekte haklısın. Belki Müfti Efendi cinayetlerini katl için kâfi görmez. O zaman kelleyi kurtarırısın, ama gözümden ırak olman için birkaç saatin kalır. Hadi bostancıbaşı, çok söyleştik, götür artık!”

Sadrazam direnmeyi denedi:

“Ben sadrazamım, böyle mücrim gibi götüremezsiniz. Çocuk haline bakmadan böyle bir şeye kalkışamazsın. Unutma ki seni ben padişah yaptım.”

“Ben de seni sadrazam yaptırmıştım, ödeşmişiz.”

“Valide Sultan mani olacaktır.”

Sultan Murad Sadrazamın yanına sokuldu. Delici gözlerini gözlerine dikti:

“Er kişi ol Paşa, er kişi ol! Saçmaladığının pekâlâ farkındasın! Validemize hürmet ederiz, lâkin kendi göbeğimizi kendimiz keseriz, biz padişah oğlu padişahız!”

Çaresiz, boyun eğdi. Dudaklarına kadar çıkan galiz kelimelerden bazılarını geveledi, bazılarını gerisin geri yuttu. Yarı sürüklenerek bodruma indirildi.

Sultan Murad yine yalnız kalmıştı. Fakat bunun pek uzun sürmeyeceğini biliyordu. Annesi, Sadrazamın başına gelenleri duyar duymaz koşacaktı. Belki de sadaret kaymakamı divanı fevkalâde toplantıya çağıracaktı. Topluca huzura çıkacaklar ve yaptığının hatalı olduğunu lisan-ı münasiple söyleyeceklerdi. Vereceği cevabı şimdiden biliyordu: “Siz kendi yaptıklarınıza bakın, bana da karışmayın!” Böyle diyebilir miydi? Tereddüt yokladı yüreğini. “Belki vakti gelince... Ama henüz değil. Sabretmeli... Sabretmeli...”

Düşüncelerinin burasında kapı gıcırdadı. Tahmin ettiği gibi, annesi çıkageldi. Hayatının baharını sürüyordu. Yirmi yedi, yirmi sekiz yaşlarında idi, ama olduğundan da genç gösteriyordu. İpeklerle bezeliydi. İpek başlığının elmas sorgucu parıl parıldı.

Girer girmez telâşlı bir sesle, “Aslanım, ne yapınız!” dedi.

Sultan Murad ağır ağır döndü: "Hayrola Valide, işiniz olduğunu zannediyordum." "Yaptıklarını duyarım da iş yapacak tâkatim kalır mı? Onca güngörmüş Sadrazamını zindana tıktırmak sana yaraşır mı?"

"Padişahlar yumuşak başlı olmamalı diyen siz değil miydiniz Valide?"

"Bu kadarı çok değil mi?"

"Az Valide, az! Ben Yavuz Sultan dedemden hemen sonra gelseydim bir Süleyman Han dedem kadar yumuşak olurum. Lâkin ne çare! Allah bana kargaşa devrinde saltanat müyesser etti. Onun dahi hakkım sertlikle vermek lâzım!"

"Etme aslanım, eyleme! Halk ne der sonra? Kapıkulu ne der? Dağ gibi sadrazamı hapsetti diye yarın Babüssaade önüne yığılıp, Allah saklasın..."

Bir el hareketiyle sözünü kesti:

"Ağam Osman Hâna yaptıklarını yaparlarsa, öyle değil mi Valide? Bize senin gibi padişah lâzım değildir, diye bağırmaya başlarsa..."

Yumruklarını sıktı, pencereye doğru savurdu:

"Ben Osman Han değilim!"

Kösem Sultan, oğlunu o zamana kadar hiç görmediği biçimde sert ve kararlı bulmuştu. Geleceğin demir yumruğunu sezmiş ve ürkmüştü. Daha sonra yumuşatabilme ümidiyle yanından ayrıldı.

Fakat Padişahı yumuşatamadı. Çocuksu yapısından beklenmeyen bir irade gücüyle direndi. Zaten şahitler de bulunmuş, Divana getirilmişti. Her biri Sadrazamın bir yolsuzluğunu anlattı. At Meydanını bile bir yeniçeriye kiralamıştı. Eski sadrazamlardan Halil Paşa ile Gürcü Mehmed Paşayı ortadan kaldırmak için giriştiği oyun da bütün çıplaklığıyla ortaya dökülmüştü. Onları âsi Abaza Paşa ile işbirliği edip devlet aleyhine kumpas kurmakla suçluyor, Abaza'ya yazdıkları nâme (mektup) elimdedir, diyordu.

Padişah, Kemankeş Ahmet Paşanın getirilmesini emretti. Sadrazam perişandı. Padişah elini uzattı:

“Halil Paşa ile Gürcü Mehmed Paşanın Abaza’ya yazdıkları nâme-yi ver bakalım, delilini göster, mühürlerini karşılaştıralım.”

Sadrazam inim inim bir sesle:

“Padişahım, beni perişan etmeyiniz.”

Padişah hayret etmiş gibiydi:

“Mektubu istiyorum, beni perişan etmeyiniz diyorsun. Vaktiyle elinde olduğunu söylediğin mektup nerede? Bundan bize de bahsetmiştin, unuttun mu?”

Sadrazam boynunu büktü. Henüz duyulur bir sesle,

“Mektup yok” dedi.

“Yani iftira mı atmıştın? Az daha boyunlarını vurduracaktım. Duyar mısınız Müfti Efendi Hazretleri? Dilinin ikraridir. Gayri hükmü siz verin.”

Divanı sert adımlarla terk etti.

O gün 3 Nisan Çarşamba günüydü. Mühür Kemankeş Ali Paşadan alınıp Çerkez Mehmed Paşaya verildi.

Ali Paşa cürmünün ceremesi olarak asakundu...

• • •

“Eeey ümmet-i Muhammedi duyduk duymadık demeyin! Vezirâzamımız, Serdar-ı Ekremimiz, medar-ı iftiharımız Çerkez Mehmed Paşa 22 Zilkade (5 Eylül 1624) günü Abaza Paşayı Karasu muharebesinde mağlûp eylemiştir. Duyduk duymadık demeyin! Eey ümmet-i Muhammed! Serdar-ı Ekrem Çerkez Mehmed Paşamız Cennetoğlu isyanını da tenkil eylemiştir. Cennetoğlu Denizli’ye kaçmışsa da yakalanıp hakkından gelinmiştir. Allah Padişahımızın ömrünü uzun, devletini daim etsin!”

İstanbul’u köşe bucak dolaşan tellâlların nezle görmemiş sesi herkese müjdelerin en büyüğü gibi geliyordu. Ne zaman-

dır bozgun haberleriyle paslanan kulakları nihayet bir zafer çığılığıyla şenleniyordu. Yalnız kulakları değil, yürekleri de şenlenmişti. Bir anda bütün halk sokakları doldurmuştu. Salıncaklar kurulmuş, bir ağızdan tekbir getirilmeye başlanmıştı. "Padişahım çok yaşa!" âvazeleri uğuldaya uğuldaya saraya gidiyordu. Fakat Sultan Murad bunları duymuyordu bile. Az önce Bağdat'tan gelen birisiyle konuşmuştu. İran Şahı Abbas, tarihin yazmadığı şekilde zulme başlamıştı. Adam anlata anlata bitiremiyor, ağlaya ağlaya anlatıyordu:

"Eski saray hocalarından muhterem bir pir-i fâni olan Bağdat Kadısı Nuri Efendi ile ulemâdan Hatip Efendiyi Şah Abbas huzuruna getirtti, ikisinin de kolları arkalarına bağhıydı. Önce Kadı Efendiye döndü. Ondan Hazret-i Ebu Bekir'le Ömer'e sövmesini istedi. Kadı Efendi 'Elimi çöz, dediğini yaparım' deyince ellerini çözdürdü. Elleri serbest kalır kalmaz, 'Seni biedep mel'un! Sana ve senin gibi kâfirlerden şiddetli ebedî mel'una tâbi olanlara lanet olsun!' diyerek suratına bir tokat aşketti. Ardından yüksek sesle dört halifenin vasıflarına ait âyet ve hadisleri okumaya başladı. Şah gazaba geldi. Biçare Kadı Efendinin çenesini deldirip bir hurma ağacına diri diri astırdı. Sonra Şah Abbas, Hatip Efendiden aynı şeyi istedi: 'Şeyheyna söv, seni serbest bırakayım!' Hatip Efendi 'Bütün Sahabe-i Kiram muhteremdir, senin itikadın bozuktur' deyince onu da çenesinden Kadı Efendinin yanına astırdı. 'Ali'yi seven bir kurşun atsin!' diye bağırды, ikisini delik deşik ettiler."

Sultan Murad'ın gözlerine yaşlar birikmişti. Küçük kafa-sında koskoca düşünceler cirit atıyordu. Yeni bir Yavuz Sultan olmalıydı. Onun kadar sert, haşin, kararlı ve imanlı! "Olacağım!" Aksi halde devlete çeki düzen vermek mümkün değildi. Bu çarklar onu da öğütürdü. Sultan Osman'ın düştüğü hataya düşmeyecekti. Yeterince kuvvet kazanacak, ondan sonra alabildiğine sertleşecekti. Diz çöktü: "Allah'ım, beni adalet ve din yolundan ayırma!"

Annesi girdi. Diz çökmüş, ellerini açmış görünce sordu:

“Aslanım ne yapıyorlar?”

Kalktı, avuçlarını yüzüne sürdü:

“Dua ediyoruz Valide...”

“Duamı, niçin?”

“Devletimizin kurtuluşu için, gerçek bir padişah olmak için.”

Annesi güldü:

“Şimdiden böyle şeylerle kendini yorma aslanım. Hamdol-sun, devletin kurtulmuştur. Ayrıca sen zaten padişahsın.”

“Öyle mi dersiniz Valide? Size göre ben padişahım ha!”

“Herkeseye göre öylesiniz.”

Elini hırsla öne doğru salladı:

“Hayır Valide. Hiç kimseye göre ben padişah değilim. He-nüz değilim. Sadece padişahçılık oynayan bir çocuğum. Size göre bile...”

“Aman aslanım, bunlar nasıl sözler?”

“Dosdoğru sözler Valide. Bu saray öylesine eğriliklerle dol-duki, haniyse doğrular bizi bütün bütün terk edecek.”

Gözlerini tavandaki işlemelere kaldırdı:

“Ah, bir şeyler olsa ve ben hemen büyüyüversem. Öylesine istiyorum ki... Bilemezsiniz!”

“Aman niçin?”

“Devletimin daha fazla âciz ellerde kalmaya tahammül edemeyip batacağından korktuğum için!”

Kadının dudakları hissedilir biçimde titredi. Öfkeyle: “Mu-rad, sen fazla oluyorsun ama! Bize âciz demekten sıkılmalısın.”

“Sıkılmak öyle mi? Asıl, devleti bu hale getirenler sıkıl-malı! Ama onlarda sıkılacak kadar bile hayâ kalmış mı? Vali-de, sadrazam intihap ettiğim adam gelir, Bağdat hakkında bir sürü yalan söyler, diğer devletlülere iftira atar, devlet malını babasının malı gibi şuna buna dağıtır. Dönüp kimse ona bre yeter, sıkılmalısın demez. Şimdi Kırım’da kargaşa olduğunu

duydum. Kim bana bilgi verecek, kim olanı biteni anlatacak? Sadaret Kaymakamını çağırıttım, çok işi olduğunu söyleyip gelmedi. Devletimin bir parçası daha kopuyor, Bağdat'ın peşi sıra Kırım elden gidiyor. Ben padişahım; öyle diyorsun, lâkin hiç kimse kaale almıyor. Böyle iken böyle oldu, demiyor. Peki, ama bir şey bilmeden devleti nasıl idare ederim?”

Mahpeyker Kösem Sultan kulaklarına inanamıyor, bunları on iki yaşında bir çocuğun nasıl olup da söylediğine, söyleyebildiğine akıl erdiremiyordu. Hayır, kendisi uyduramazdı. Mutlaka bir öğretene vardı. Hocası Ömer Efendi mi? Şeyhi Mahmud Hüdâî mi? Musa Çelebi mi? Yoksa şu delikanlı mı? Neydi adı? Molla ne? Doğan galiba? Onun işi olmasın!

“Aslanım, vakti geldikte lâzım olan her şey sana söylenecektir. Keyfine bak. Devletin ağır işleriyle kendini şimdiden harap etme. Daha vaktin çoktur. İlerde dilediğin kadar meşgul olabilirsin.”

“Benim vaktim olsa bile devletin vakti kalmış mı Valide?”

“Bugün acı söylersin. Ben geldim ki, seni sevinç içinde göreyim. Sadrazamın Abaza'yı bozmuş, Cennetoğlu denen devlet düşmanını perişan eylemiş. Halk sana dualar etmekte, Padişahım çok yaşa' sesleri yeri göğü inletmekte, ama sen üzülmehtesin. Anlayamadım gitti.”

“Cennetoğlu neyse ne de, Abaza Paşa devlet düşmanı mıydı, yoksa ağam Osman Hâna düşman olanların düşmanı mıydı, orasını Hak Teâlâ bilir. Her neyse, duydum ki Kırım Hânı üçüncü Mehmed Giray cülusumuzu tebrik için elçi çıkarmış. Canibek Giray ise elçileri Kırım'da durdurup öldürtmüş. Bize gönderilen hediyelere el koymuş. Bu açık bir isyan alametidir.”

Valide Sultan lâfi oğlunun ağzından kaptı:

“Emret, âsi cezalandırılsın!”

Sultan Murad tahta oturdu. Bir süre tahtın kolluklarını mıncıkladıktan sonra,

“Şu süslü şeylerden hoşlanmıyorum” dedi. “Padişah olduk

diye ağırlıklara batıp sırmalar içinde yüzmek zorunda mıyız? Cezalandırman diyorsunuz Valide, ama hangi ordu ile? Hem ne malûm Şahin Giray'ın haklı olmadığı? Yol uzak, haberler gelene kadar değişiyor. Eskiden Kırım Hanı Şahin Giray'dı. Bildiğim kadarıyla da Kırım'ı güzelce idare ediyordu. Sonra ne olduysa oldu, Mehmed Giray geldi. Şahin Giray da tahtanı elde etmek için mücadeleye girdi."

"Ama az önce âsi olduğunu söylemiştin?"

Valide Sultanoğlunun ne kadar anlaşılması zor bir insan olduğunu düşünemediğinden, sözlerindeki tenakuzu çocukluğuna vermiş, sorarken de ince bir istihza katmıştı. Çocuk Padişah gözlerini kaldırdı, kaşlarını çattı:

"Ne demek istediğimi anlamadınız Valide Sultan. Üçüncü Mehmed Giray Cengiz soyundandır. Bu yüzden Osmanogullarını hep küçük görmüştür. Hattâ Kırım'da kâfi miktar güçlenip buraya, Dersaadet'e yürümek gibi habis bir fikrin de sahibidir. Divana bir nâme yazıp, Rodos'a sürgüne gönderilen Canibek Giray'ın Dersaadet'e gelmesinin teminini istedim. Asker verip Üçüncü Mehmet üstüne serdar edeceğim."

Annesi gayr-i ihtiyarî:

"Sen mi?"

Karşısında minicik oğlu vardı. Tahtın ve bol kaftanının içinde kaybolmuştu. İlkide bir kaşlarına inen başlığı çocuksu hareketlerle düzeltmek zorunda kalıyordu. Ve bütün bu sözleri bir çocuk söylüyordu. Mutlaka ona akıl verenler vardı. Kendisinin geleceği bakımından o kaynakları öğrenmesi ve icabına bakması lâzımdı. Çünkü başkaları yanına sokuldukları kendisi uzaklaşıyordu. Kendisinin yerini başkaları alıyordu. Bu ise çok tehlikeliydi. İlerde padişahı anasından soğutur, anasına muhtaç olmadığını düşündürürdü.

Çocuk padişah hızla doğrulmuştu. Annesinin gözlerine yapıştırmıştı gözlerini, kırpmadan bakıyordu. Minik avuçları da kasım kasım sıkılıyordu.

“Evet biz, Valide” diye bağırdı hırçın bir sesle, “biz bugüne bugün sultanoğlu sultanız. Bundan şüpheniz mi var?”

Hırçınlığından kendisi de ürktü. Annesinin yanına yürüdü. Rengi atmış yüzüne baktı. Birden korktu. Biricik annesini üzmüş müydü yoksa? Allah göstermesin. O annesini üzme için konuşmuyordu ki. Derdi vardı. Dert söyletir, demişlerdi. Çocuk yerine konulmaktan bıkmıştı. Gerçi çocuk olduğunu biliyordu. Padişah olduğunu da. Bu iki duygu içinde müthiş bir savaş veriyordu. Bazen çocukluk duygusu kazanıyor, bazan padişahlık yanı ağır basıyordu. Ama şu anda çocuktu. Daha küçüklüğünde yaptığı gibi, başını annesinin dizlerine gömüp “Korkuyorum Valide Sultan” demek ve ağlamak istiyordu. Sarılmak için kollarını açtı, fakat düşündüğünü yapamadı. İçindeki savaşı yine padişahlık duygusu kazanmıştı. Ellerini iki yanına sarkıttı.

“Yorgun ve üzgünüz Valide. Padişahlık ateşten gömlekmış meğer şimdiden yakmaya başladı.”

Nihayet normale dönmüştü. Şu görünüşüyle ne kadar çocuksu, ne kadar cana yakındı. Ne kadar da annesine muhtaç bir yavruydu.

Tahtın arkasını dolanıp kollarını oğlunun boynuna doladı. Başını omuzuna yasladı.

“Aslanım” diye fısıldadı, “yavrucuğum. Tasalanma, seni üzgün görmeye dayanamıyorum. Bırak, devlet işlerini büyükler düşünsün. Sen çocukluğun tadını çıkarmaya bak. Sonradan pişman olursun. Zira insan bütün ömründe sadece birkaç yıl çocuk kalır.”

“Doğru söylersiz Valide, birkaç yıl çocuk ve birkaç yıl adam olur. Gerisi lâf u güzaf!”

Kapı ağası girdi.

“Saadetlü Sultanım, müsâde olunursa yeniçeri kethüdası görüşmek ister.”

Valide Sultan çıkmaya davrandı. Kapı ağası,

“Sizinle dahi görüşmek istenir Sultanım” dedi.

Valide Sultan durdu. Yüzünü örttü. Başıyla “Girsin” işareti yaptı. Kapı ağası çıktı.

Padişahın kaşları alabildiğine çatıktı. Yüzü ise mosmordu. Öfke soluyor, fakat kimse buna dikkat etmiyordu.

Az sonra yeniçeri kethüdasının iri vücudu bütün kapıyı tuttu. Telâşi ilk bakışta görülecek cinstendi. Valide Sultanı uzaktan selâmladıktan sonra Padişahı etekledi.

“Ne oldu ağa?” diye atıldı Valide Sultan, “inşallah hayırdır.”

İçinde inceden bir endişe dolanıyordu. Yüreği hop hoptu. Nedense yeniçeri takımından birini her görüşte yüreği böyle hoplardı. Boyunca gömüldüğü Genç Osman hadisesini hatırlar, tepeden tırnağa ürperirdi. Belki de bir vicdan sızışıydı bu.

“Allah ömrünüzü müzdead, devletinizi daim eylesin Sultanım” diyerek başladı yeniçeri kethüdası, “kul taifesine söz geçiremiyorum, meded!”

Valide Sultanın ürperışı arttı, kalbi daha hızlı vurmaya başladı:

“Yine ne istenir?”

Sesinde endişeli titreşimler vardı. Oğluna saltanatın yollarını açmak için kullandığı ocağın bir gün karşısına geçebileceği düşüncesini bir türlü kafasından söküp atamıyordu.

“Cülus bahşişi verilmedi diye aksilenirler Sultanım.”

O zamana kadar konuşulanları dinlemekle yetinen Sultan Murad hiddetle kükred:

“Nasıl olur? Verilmiş sözleri vardır! Cülus bahşişi istemeyeceklerine dair ahidleri bulunmaktadır. Hazine tam takırdır. Kimseye verilebilecek tek akçe bile yoktur.”

“Anlattım. Sözlerini de hatırlattım. Lâkin zafer kazanılmıştır. Abaza kıstırılmış, Cennetoğlu belâsı def edilmiştir. Yeniçeri sayesinde devlet düşmanları dize gelmiştir. Hakkımız olanı almadan dâvamızdan vazgeçmeyiz, demekte direnirler.”

“Allah kahretsin! Bu ne sefil askerdir!”

“Sus aslanım! Asker için kötü söyleme. Unutma ki devletimiz onların kılıçları gölgesinde ayakta durur.”

Öfkeli bakışlarını annesine çevirdi:

“Devlet yeniçeri kılıçlarının gölgesinde ayakta dururdu. Valide, nicedir aynı kılıçların altında ezilir. Bunu fark etmek için daha kaç sene geçmeli?”

Valide, Sultanoğluna aldırış etmeden yeniçeri kethüdasına döndü:

“Ocaklıya söyle dilekleri yerine gelecek. Ancak birkaç gün mühlet versinler. Altın eşyaları darphaneye göndereceğiz. Eritip paraya çevirmek zaman alacaktır. Bu kadarına razı edebilir misin?”

“Herhalde ederim. Varıp bir kere deneyeceğim. Bu işte bir dahlim, hattâ rızam olmadığını bilmenizi isterim Sultanım. Sadık bir bendenizim.”

Valide Sultan,

“Biliyoruz” dedi.

Fakat Padişahın gözleri alev saçıyor, değdiği yeri yakıyordu.

“Sadıksan göster! Kul taifesi onca kıymetli eşyanın zayi olmasına sebebiyet vermesin. Haksız dileğinden vazgeçip, ah-dına sadık kalsın.”

“Fakat Sultanım, bunlar...”

“Çıkağa!”

Son sözü öyle sert, öyle otoriter bir tarzda söylemişti ki, uymasa sanki cellâtlarını çağırarak, boynunu oracıkta vurduracaktı. Kethüda süklüm püklüm çıktı. “Ne çocuk bre!” diye söylenmekten kendini alamadı.

Altıncı Bölüm

*"Aldı etrafı adıv, imdada asker yok mudur?
Din yolunda baş verir, merdane server yok mudur?
Hasmı bir kişi oyunda ruh be ruh şeh mat ider.
Cenkte at oynatır ferzâne bir er yok mudur?"*
Hafız Paşa

*Hafıza Bağdada imdat itmeğe er yok mudur?
Bizden istimdad idenin, sende asker yok mudur?
Düşmanı mat itmede ferzâneym ben der idin,
Hasma karşı şimdi at oynatmağa yer yok mudur?"*
Muradı

“E Y ÜMMET-İ MUHAMMEDİ duyduk duymadık demeyin! Sadrazamımız Çerkez Mehmed Paşa mübtelâ bulunduğ mesane illetinden tokat kışlağında Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Sadaret mührü Müezzinzade Hafız Ahmet Paşaya tevcih olunmuştur. Bundan böyle serdarımız ve sadrazamımız Hafız Ahmed Paşadır. Diyarıbekir beylerbeyi iken Sadrazamlıkla Şereflenen Hafız Paşamızı Bağdat üstüne serdar-ı ekrem kılınmıştır. Duyduk duymadık demeyin!” (8 Şubat 1625)

Halk dükkânların, kahvelerin önüne çıkmış, bir yandan ölene rahmet veriyor, bir yandan da yeni sadrazamı konuşuyordu.

Kimine göre Hafız Paşa iyi idareciydi, ama iyi asker değildi. Kimine göre ise hem iyi asker, hem de iyi devlet idarecisiydi. Sultan Murad yavaş yavaş adamlarını buluyordu.

Tekrar kahveye girip Bakırcı Adli Ustanın etrafına kümelendiler. Çok yaşamış, çok görmüş olması, böyle olaylar karşısında koyduğu teşhislerin bir bir çıkması, ona olan güveni artırmış, âdetâ halkın akıl hocası olmuştu.

“İyidir, iyidir” dedi gülümseyerek, “velâkin Hafız Paşaya fazla müddet sadrazamlığı komaz, kaparlar. Bana öyle gelmekte.”

“Kimler kapar dersin?”

Kahveci Arnavut Mestan’dı. Dikilmiş, başına bırık buruyor ve gülümsüyordu. Bir gözü çıkmıştı. O meşhur yeniçeri dayığında akmıştı. Tek gözü ise bütün merak doluydu.

“Bir kahveye söylenir koca Arnavutoğlu” dedi Adli Usta, “aşağı olmaz. Okkalı bir kahveye ha, anlaştık mı?” “Hele deyi-ver de bre!” “Önce kahve gelsin!”

Köşede oturan delikanlı kulak kesilmiş, konuşulanları dinliyordu. Umumî yerler haber almaya bire birdi. Kahvelerde halkın nabızı atardı. Yeniçerinin nabzını yoklamak isterse Ortacami’ye gider, ipsiz sapsız takımını duymak isteyince de Kurşunlu Hana inerdi.

Bu delikanlı Molla Doğan’dan başkası değildi. Sessiz sedasız ayrıranını yudumluyordu. Önüne bakıyor, düşüncelerine dalmış görünüyordu, ama bütün dikkati kalabalığın üstündeydi. Adli Ustanın anlatacakları onun için mühimdi. Biliyordu çünkü Adli Usta gibilerin halkı şekillendirdiğini.

Adli Ustanın kahvesi gelmişti. Bir yudum aldıktan sonra ağzını şapırdattı ve “Hüsrev Paşaya dikkat” dedi. “Bir de Topal Recep Paşaya dikkat! Hüsrev Paşa önce yeniçeri ağalığına kuruldu, ardından kubbe veziri olur. Yani pek çabuk parlıyor.

Valide Sultan onu tutuyor. Valide Sultan bir de Recep Paşayı tutuyor. Recep Paşa kaptan-ı deryadır. İyi işler de becermiştir. Velâkin fazlaca hırslıdır. Bu ikisi Valide ile el ele verir ve Hafız'ın soluğunu keserler. Sonra dediydi der, beni anarsınız..."

"Ya Sultanımız?" diye sordu yaşlılardan süzgün yüzlü biri, "Hafız Paşamızı tutarmış."

"Tutar tutmaya, velâkin henüz çocukluktan çıkmış değildir. Dizginleri eline bir geçirseydi mesele yoktu. Ama hâlâ dizginler Valide ile birkaç kubbe vezirinin ve dahi ocaklının elinde durur."

Elini uzatıp çekti:

"Ah, bir çekip alırsa var ya!"

"İyi olur diyorsun."

"İyinin de iyisi olur diyorum. Bir alsa dizginleri, alabilse, Osmanlı mülkünde kurtla kuzunun yan yana yürüyüşünü seyretseniz."

"Valide izin vermez. Valideden gayri ocaklılar da izin vermezler. Hüküm sürmeye öyle bir alışma alıştılar ki, sorma gitsin."

"Bilirim" diye karşılık verdi Adli Usta, "fena halde alıştılar. Velâkin gün geçtikçe yüzlerine gözlerine bulaştırıyorlar. Ülerde öyle bir kargaşaya düşecekler ki kendiler de o kargaşanın içinde boğulacaklar."

İki yeniçeri ile bir sipahi girince sustular. Yeniçerilerden biri odabaşıydı. İlk içeri giren ve girer girmez de gözlerini köşede oturan Molla Doğan'a mıhlayan oydu. Doğru üstüne gitti. Önüne çakıldı. Ellerini beline koyup cakalı cakalı süzdü. Sonra,

"Kalk!" dedi emredercesine, "gidiyoruz."

Molla Doğan hiç istifini bozmadan Odabaşıya baktı.

Tanınmış zorbalardan Saka Mehmed'di. Genç Osman'ın öldürülmesinde parmağı olduğu söyleniyordu. Bıyıklarını kulağına doğru bükmişti. Sol gözünün altında başlayıp çenesine doğru inen bir kılıç yarası yüzünün bir yanını çarpıtmış, adamı olduğundan beter çirkinleştirmişti.

“Nereye?” diye sordu Molla Doğan, “gideceğim yeri önceden bilmem lâzım.”

Saka Mehmed yüzünü daha da çirkinleştirmek istercesine kaşlarını çatı. Elini bıyıklarına götürdü. Bir sağa, bir sola sıvazladı.

“Gidiyoruz dendi mi kalkılır. Hiç mi terbiye görmedin bre! Yallah!”

Molla Doğan hem kendini tutmaya çalışıyor, hem de bu işi kimin plânladığını düşünüyordu. Padişahın emri olamazdı. Çünkü ocakla, hele de Saka Mehmed gibilerle irtibatı yoktu. Bu iş ya bir kubbe vezirinin kafasından çıkmıştı veya Valide Sultanın. Emin olmak için,

“Kimin emridir?” diye sordu.

Saka Mehmed hiç umursamadan cevap verdi:

“Valide Sultanın emridir. Kalk ki edebinle gidelim. Yoksa sürüye sürüye götürmesini de biliriz.”

Molla Doğan kalktı. Aynen Saka Mehmed gibi ellerini beline koydu. Alaya alaycı güldü:

“Bu memleketin padişahı vardır, Valide emriyle şurdan şuraya gitmem. Hadi namusunuzla çıkın burdan, mülevves ayaklarınızı milletin içinden çekin.”

Saka Mehmed’in benzi attı. Elini kaldırdı. Niyeti delikanlının yüzüne okkalı bir tokat oturtmaktı. Fakat indirmeye vakit bulamadı. Sağlı sollu iki tokat arka arkaya yanaklarında patladı.

“Çıkın dendi bre!”

Saka’nın iki yaranda duran yeniçeri ve sipahi harekete geçtiler. Kılıçlarını Molla Doğan’a üşürdüler. Saka Mehmed de toparlanıp onlara katıldı.

“Vurun ha!” dedi, “yaşatman ocak düşmanını.”

Kahvedekiler merak ve biraz da korkuyla bakıyorlardı. Hemen hepsi delikanlıya acıyordu. Uluorta memleketin bir padişahı olduğunu, Validenin emrine riayet etmeyeceğini söylemesi ne kadar hoşlarına gitmişti. Gitmişti ya çok yazık!

Bunu söyledikten sonra delikanlıyı sağ bırakmazlardı.

Fakat hayret! Üç kişiye metelik verdiği yoktu. Öylesine ustaca kılıç sallıyordu ki, şaşkınlıktan nefes almayı bile unutmuş, baka kalmışlardı. Askerler zor durumdaydılar. Delikanlının tek başına yüklenmesi karşısında geriliyorlardı. Bu ne yaman gençti. Bu ne kılıç kullanmaydı.

“Anandan emdiklerin helâl olsun yeğen” diye bağırdı Adli Usta dayanamayarak, “parçala bre! Padişah düşmanlarına haddini bildir ha!”

Kahveci Mestan ölesiye heyecanlanmış, sonunda kendini tutamayarak tezgâhtaki bıçağı kapığı gibi ortaya fırlamıştı.

“Haayt bre!” diye bastı narayı, “benim dahi yeniçeri güruhundan alınacak bir göz hakkım vardır. Şimdi alsam gerektir. Haaayt!”

Molla Doğan belli belirsiz gülümsedi. Kahvedekilere,

“Karıştırmayın” diye seslendi, “ayakaltında dolaşmayın yeter. Evelallah, bunları fakir haklar.”

Mestan Ağayı kıs kıvrak yakaladılar. Tepmiyor, bağılıyor, kurtulmak için var gücüyle çırpınıyordu.

“Bırakın bre, bırakın ki gözümün öcünü alayım. Geçtim gözümünden, mazlum Sultan Osman’ın kanım alayım. Bir yeniçeri zorbası kesmeden ölürsem tek gözüm açık giderim bre!”

“Deprenme Arnavut kırması” diye çıktı Adli Usta, “dur da seyret. Gözünün de, Sultanının da öcünü şu delikanlının aheste aheste alışını seyret de zevkten dörtköşe olmaya bak.”

Molla zehir zemberekti. Dövüştükçe kızmış, kızdıkça zemberek gibi gerilmişti. Her darbede biraz daha boşalıp rahatladığını hissediyordu. Sultan Genç Osman’ın kanlı cesedi gelmişti gözlerinin önüne. Ortacami’ye bir uyuz merkep sırtında götürülüşü gelmişti. Her tarafı kum gibi yeniçeri kaynıyordu. Kimisi çimdik atıyor, kimisi olmadık lâflar ediyordu. Söyledikleri ne edebe sığardı, ne insanlığa. Fakat söylüyorlardı. Ağzlarından çıkan kulakları duymuyordu. Sultan Osman “etme-

yin, gitmeyin, bir padişaha yaptıklarınız reva mıdır, bırakın kendi halimde yaşayayım” diye yalvardıkça azgınlaşıyorlardı. Saldırılarını daha beter artırıyorlar, çok çok ilerilere götürüyorlardı. “Canum Osman Çelebi, meyhaneler basup yeniçeri ve sipahiyi taş gemisine koymak ve deryaya atmak olur mu?” Sultan Osman dayanamayarak feryat ediyordu: “Behey edepsiz mel’un! Padişahunuz değil miyim? Nedür bu itduğünüz cefa?”

Molla Doğan geçmişe kapıp koyvermişti kendini. İstiyor, ama bir türlü çekip alamıyordu. Şu anda Genç Osman’ın etrafını çevreleyip türlü hakaretler eden güruhla kapışmış gibiydi. Ona edepsizce sataşanları karşısına almış, kılıca almış gibiydi. Kükredi:

“Sultan Osman’a ettiğiniz reva mıydı bre mel’unlar!” Saka’nın adaleleri kasıldı. İnme yemiş gibi kala kaldı. Neden sonra toparlanıp böğüre böğüre saldırıya geçti:

“Seni de onun yanına göndersem gerekir Valide düşmanı. Kolla kendini!”

“Gel bakalım, gel! Nasılsa kendimi kollarım.”

Sipahi bileğinden yaralanmış, kapıya çekilmişti. Korku dolu gözlerle bakıyor, aklına başka bir şey yapmak gelmiyordu. Tek kişinin üç kişiyle başetmesini kafasına sığdıramıyordu. Bir an rüya gördüğünü bile sandı. Fakat sağ bileğindeki acının dayanılmazlığı gördüklerinin gerçek olduğunu anlamasına yetiyordu.

“Lanet olsun!” diye söylendi.

O sırada Saka Mehmed’in böğürdüğünü, kahvenin ortasında fır döndüğünü ve yüzükoyun döşemeye kapaklandığını gördü. Bir lanet daha okudu:

“Lanet olsun!”

Fırladığı gibi bağıra bağıra kaçmaya başladı. Gören arkasından ifritlerin kovaladığını sanırdı.

Molla Doğan’ın önünde tek yeniçeri kalmıştı. Zayıf bir oğlandı. Acemi olduğu her halinden anlaşılıyordu. Çok çok

bir yıllık kapıya çıkmışlardandı. Hem korkuyor, kaçmak için can atıyor, hem de rakibini haklayıp efendilerinin gözüne girmek istiyordu. Zıt duygular hareketlerini düzensizleştirmişti. Bütün dikkatini dövüşe veremiyordu. Molla Doğan bunu çoktan fark etmiş, kavga başladı başlayalı genç yeniçeriye fazla yüklenmemişti. İstese çoktan işini bitirirdi.

“Delikanlı, kim için dövüştüğünü biliyor musun?” diye sordu birden.

Yeniçerinin gözlerinde vahşi bir ışık yandı, söndü.

“Valide Sultan için” dedi ince bir sesle, “ya sen kim için dövüyorsun?”

Molla Doğan saygıyla cevap verdi:

“Padişah için tabii, başka kim için olacak.”

“Padişah dediğin bir sabidir, henüz devlete sahip değildir. Devlete sahip oldukta onun için de dövüşürüm.”

“O günü görecektir kadar yaşasan keşke. Kılıcı çok gevşek tutuyorsun delikanlı. Dikkat et, elinden kaymasın!”

Demesiyle kılıcını döndürüp pek bir hamle çıkarması ve genç yeniçerinin kılıcını elinden uçurması bir oldu.

“Söylemiştim!” diye bağırdı ardından.

Delikanlının gözleri aval aval açılmış, Molla’ya baka kalmıştı. Kılıcının başına inmesini tevekkülle bekliyordu. Fakat beklediği olmadı. Doğan kılıcını kınına soktu. Yumuşak bir sesle,

“Ortaya git” dedi. “Bu zorbalara uyma. İyi bir asker olmaya çalış. Ve yalnız Padişahın için dövüş.”

Genç yeniçeri bir süre daha baktı. Hiçbir şey söylemeden çıktı, gitti. Kılıcını almayı bile akıl edememişti.

Ardı sıra Molla da fırladı.

“Hey dursana!” diye bağırdı kahveci Mestan, “dursana yiğitler yığidi, kurban olduğum, bir acı kahvemi içsene.”

Kapıdan çıkarken,

“Sonra” diye cevap verdi, “şimdi hiç vaktim yok.”

Arkasından söylendi Mestan Ağa:

“Belli ki Hızır’dı bu, cana yetiştı ve intikamımı bir güzel aldı. Hay kurban olduğumun yığidi, böyle bin kişi olacaktı ki Osmanlı mülkünde...”

“Dahası var meraklanma.”

“Sen mi konuştun Adli Ustam? Dahası var dersin ya, meydana pek gözükmeyizler.”

“Gözükmeleri maslahata uygun düşmediğinden. Vakti saati geldikte gözükeceklerdir. Bundan hiç şüphelen olmasın.” Kahveci Mestan, Adli Ustaya sevgi yüklü baktı. Güldü:

“Hay ağzını seveyim senin Adli Ustam, yine bal dökmedesin.”

Ocağa gitti:

“Keyfim çakırıştı ağalar, hepinize birer okkalı yapsam gerektir, para istemez.”

• • •

Hasan Halife arz odasına girdiğinde Sultan Murad’ı düşünceler içinde buldu. Büyümüş, serpilmışti. Sanki Sultan Murad’ın büyümesi normal seyrini takip etmiyor, çok daha sür’atli oluyordu. Karşısında artık bir çocuk değil, bir delikanlı vardı. Makamının hakkını bütünüyle veremiyordu gerçi, bu zaman işiydi, fakat kendini de fazla ezdirmediği bir gerçektir. Gerektiğinde annesine de, hepsine de baş kaldırılabiliyor, eskiden olduğu gibi herşeye evet demiyordu. Yalnız vücudu değil, duygu ve düşünceleri de gelişmişti.

Hasan Halife’nin girdiğini görünce gülümsedi:

“Beri gelsene Hasan Halife. Benim sevgili dört Hasan’ım var: İlki Hazret-i Hasan, ikincisi Fatih Sultan ceddimin sancaktan Ulubatlı Hasan, üçüncüsü Yavuz Sultan Selim dedemin Nedimi Hasan Can ve dördüncüsü sen Hasan Halife. Beri gel, nicedir süzdüğüne göre kanaatini söyle bari.”

Hasan Halife boynunu büktü. Aklından geçenleri nasıl da okuyordu?

"Hâşâ Sultanım. Yalnızca erken serpilip büyüdüğünüzü düşünürüm."

İç çekti Padişah:

"Neye yarar? Büyüdüğümüze Validemizi dahi inandıramadıktan sonra. Onlar beni hâlâ bir sabi olarak görüyor."

"Eski alışkanlıktır Sultanım, siz kendinizi gösterdikçe büyüdüğünüzü anlarlar"

"Yaklaş Hasan, yaklaş; öyle dersin, ama kendimi gösterme müsaade edilmiyor ki, âdeta baskı altında tutuluyorum. Bazan halktan biri olmadığımı nasıl üzüldüğümü bilsen. Her şeyi bırakıp kaçmak istiyorum."

Hasan Halife Padişaha yaklaştı. Elleri önünde bağlıydı.

Ayakta dikiliyordu.

"Otursana."

"Hâşâ Padişahım. Kul kısmı Padişahının önünde ayakta durur."

"Amma yaptın. Biz çocukluk arkadaşınız seninle. Hem başka kimse de yok ki. Aramıza resmiyet girerse içimdekileri sana da söyleyemem."

Hasan Halife Padişahın ayakucuna bağdaş kurdu.

"Dertliyim Hasan, çok dertliyim."

"Hayırdır şevketlüm."

"Kısa zamanda çok şeyler oldu. Âdeta başım dönüyor. Hâdiselere yetişmekte güçlük çekiyorum. Biliyorsun, tarihe meraklıyım. Kuruluşundan Kanunî Süleyman dedemin devrine kadar devlet-i Osmanî basamak basamak yükseldi. Bin meşakkat, türlü fedakârlıklarla zirveye çıktı. Ama düşüş yükselme kadar yavaş olmuyor. Son birkaç yıldır devlet bir buz dağından aşağı kayarcasına hızlı düşüyor."

"Siz bu düşüşü durdurabilecek güçtesiniz."

Acı acı güldü:

"Senin gibi birkaç can dostum dışında buna pek inanan yok galiba Hasan, ama siz bile yetersiniz. Bana güç veriyorsunuz."

“Sağolun Sultanım.”

“İşler iyi gitmiyor. Hafız’ı Bağdat üstüne serdar ettik. ‘Bağdat’ın anahtarı cebimdedir’ deyü boş yere böbürlenerek gitti. Bağdat’ı kurtaramadı ne yazık ki. Azledip Halil Paşaya mühür verdik. Allah şahit Hafız’a hâlâ güvenirim. Valideme kalsa, çoktan Hüsrev Paşayı sadrazam yapardı. Ayak diredim. Sen çocuksun filân dedi, ama kulak ardı eyledim. Yine de Hüsrev’in kubbe vezirliğine tayinine mâni olamadım. Abaza’nın tekrar baş kaldırmasıyla Erzurum kalesine kapanması canımı sıkar. Bu herif çokça azıttı. Sultan ağamız Osman Hânın intikamını alma sevdasını anlarız, lâkin isyan kargaşa doğurmakta. Bir yeniçeri kini tutturmuş, gidiyor. Yeryüzünde tek yeniçeri bırakmayacakmış. O işin olur yanı olsa bile vakti vardır. Neyse, kendi dertlerimle seni üzmem istemem. Anlat bakalım, neler bilmektesin? Sahi bizim Molla haylidir gözükmmez, nerelerde bilir misin?

“Molla’yı bilirsiniz Sultanım, o han senin, bu kahve benim, dolandır durur işte.”

“Çoktandır görmedik de merakımızı mucip oldu. Allah göstermesin, başıma bir iş gelmesinden korkarız. Validemiz ona karşıdır. Birkaç sefer tevkif ettirmeye bile kalkışmıştı.”

Kısık bir kahkaha attı:

“Lakin bizim Molla yamanın yamanıdır. Üç beş yeniçeriye pabuç bırakmaz o.”

“Evelallah bırakmaz Şevketlüm.”

Hasan Halifenin durgun halini Padişah ilk defa fark etti. Eğilip uzun uzun süzdü.

“Neyin var senin, ağzını bıçak açmaz?”

Hasan Halife gözlerini Sultan Murad’a dikti. Kendisine karşı samimi olup olmadığı ilk defa düşünüyordu. Samimî olduğuna kanaati gelince,

“Padişahım” diye konuştu. “Söyleyesiniz diye beklerim, fakat ağzınızdan hep başka sözler çıkar. Bağışlayınız, ama artık bana güvenmediğinizi düşünmeye başladım.”

“Buna sebep nedir?”

“Az önce sadrazamlardan bahsederken bekledim ki şu değişikliği de söyleyesiniz. Fakat geçiştirdiniz. Hüsrev Paşanın bu sabah sadrazam yapıldığını bilmez gibi bir haliniz var.”

Sustu. Padişahın yüzünde beliren şaşkınlık hiçbir şey bilmediğini anlamasına yetmişti.

“Ne söylemektesin bre!”

Sultan Murad ayağa fırlamıştı. Gözleri lâv saçıyordu. Az önceki anlayışlı, müşfik, dost çehrenin yerini parçalayıcı, sert, yırtıcı bir çehre almıştı. Hasan Halife iki ayrı insan karşısında kalmış gibiydi. Tereddütle mırıldandı:

“Essahtan bilmiyor muydunuz?”

Yüzü daha beter değişti, âdeta karardı. Gözlerinin lâvı бүs- бүтүн tutuşturmaya hazır hale geldi.

“Ne zaman oldu bu iş, kim yaptı?” diye gürlledi.

Hasan Halife, gayr-i ihtiyarî ürkmüştü. Yıllarca tanıdığı Sultan Murad’ın yerine tanımadığı bir Sultan Murad gelmişti. Yeni Murad’dan korkuyor, çekiniyordu. Öylesine herşey yapmaya hazır bir hali vardı ki, ürkmemek elinden gelmiyordu.

“Bu sabah Sultanım” diyebildi.

Padişah pencereye koştu. Kırar gibi kanatları açtı. Birkaç derin soluk alıp bıraktı.

“Bana danışmadan ha!”

Döndüğünde kısmen sükûnete kavuşmuş gibiydi. Gülme- ye çalışıyordu. Fakat gülüşü öylesine zorakiydi ki, bu gülüş- tense öfkesi daha az korkunçtu.

“Destur var mı Sultanım, çıkabilir miyim?”

Başıyla evet işareti yaptıktan sonra tekrar pencereye yürü- dü. 1628 yılı 6 Nisan Perşembe günüydü. Yarın Cuma se- lâmlığına çıkacaktı. Cuma namazını Ayasofya’da eda etmeyi düşünüyordu. Arabasına koşulacak atların hazırlanmasını bir- kaç saat önce emretmişti. Demek o atlarla uğraşırken Valide Sultan ve yardımcıları sadrazam değiştiriyorlardı. Bu ne cür’et-

ti? Artık çocuk olmadığım, devlet idare edebileceğini anlamaları lâzımdı. On altısını bitirmiş, on yediden üç ay yirmi bir gün almıştı. Açıkçası on yedi yaşında sayılırdı. Bu kadarı bazılarına yetmeyebilirdi, fakat kendisi için yeterli sayılırdı. Çocuk olmadığını biliyor, devletin her bucağında olup bitenlerle ilgileniyordu. Sadrazam azledip sadrazam nasbetmek gibi ciddi bir işi kendisine danışmadan, bilgi vermeye dahi lüzum görmeden nasıl yaparlardı? Validesine gidip ağzına geleni söylese miydi? Yoksa müsait bir fırsat mı kollaması lâzımdı? “Hasan Halifeye sormalıydım bunu. Lâkin bazı şeyleri kendi başıma halletmeye artık alışmalıyım.”

Tahta çöktü. Başını ellerine hapsetti. Artık başlığı büyük gelmiyordu. Artık kaftanın içinde küçülmüş, kaybolmuş gibi durmuyordu. Vücuduyla birlikte beyni de gelişmişti. Eski-den göremediklerini görüyor, duyamadıklarını duyuyor, daha temkinli, daha ciddi, daha öfkesiz hareket ediyordu. Validesini ve yardakçılarını kızdırmakla bir şey kazanamazdı. Onlar ne yapıp eder, üste çıkmasını bilirlerdi. Ocak onlardan taraftı. İcap ederse istediklerini zorla yaptırabilecek güçte idiler. “Önce kapıkulunu ele geçirmeliyim. Ardından hücumla geçmeli ve devletimi kazanmalıyım. Başka türlü bu gidişin duracağı yok.”

Beklemeye karar verdi. Validesine hiçbir şey söylemeyecekti. Hüsrev Paşanın sadrazamlığa getirildiğini nasılsa anlattı, fakat duyduğunda sinirlerine hâkim olacak, duymak istediğini duymuş gibi davranacaktı. Valideyi bir güzel şaşırtacaktı. Düşündükçe hoşuna gidiyordu.

“Ama güç bana geçince yapacağımı biliyorum. Bütün bunların hesabım tek tek sormazsam nâmertim!”

Rahatladığını hissetti. Buna rağmen içini dökmeye ihtiyacı vardı. Aksi gibi Hasan Halife de çekip gitmişti. Zaten onun yalınlığı ruhundaki kaba dalgali fırtınayı dindiremezdi. Öyle birine ihtiyacı vardı ki her sözü damarlarına akmalı, oradan kalbine geçmeli, beynine çıkmalı ve ruhunu sükûnete kavuş-

turmalıydı. Gelecek için gerekli bütün ne varsa damla damla akıtmalıydı.

Gülümsedi birden, ayağa kalktı, hatırlamıştı:

“Şeyh Aziz Mahmud Hüdai Efendiye gitsek gerektir. O muhterem zâta cennetmekân pederimiz abdest suyu hazırlamış ve dökmüştür, validemiz de havlu tutmuştur. Ruhumdaki karanlığı aydınlatırsa aydınlatırsa o muhterem zâtın hikmet dolu sözleri aydınlatabilir...”

Başını kapıya doğru çevirip seslendi:

“Bostancıbaşı!”

Bostancıbaşı girdi, divan durdu:

“Tez bir kayık hazırlansın, Üsküdar’a geçilecek.”

“Ferman şevketlü sultanımdır.”

Sultan Murad, Bostancıbaşının az önce çıktığı kapıya dudaklarında tuhaf bir gülüşle hayli zaman baktıktan sonra,

“Herif önce Valideye koşacak” diye mırıldandı, “Valide Hatun münasiptir derse, kayıkçıbaşına emir verecek. Hey büyük Allah’ım, beni ya gerçek padişah yap veya canımı al ki bu azaptan kurtulayım!”

Az önceki sükûnetinden eser kalmamış, ağlayacak raddeye gelmişti. Şimdi Şeyh Hazretlerine çok daha muhtaçtı.

• • •

Kurşunlu Han ağzına kadar insan doluydu. Gürültü dayanılır gibi değildi. Fakat kimsenin aldırış ettiği yoktu. Zaten Kurşunlu Han demek, biraz da gürültü demekti. Gülü seven dike-nine katlanırdı.

Son günlerde Dersaadet gibi Kurşunlu Han da kalabalıklaşmıştı. O zamana kadar Dersaadet’te görülmeyen nice çehreler görölüyordu. Bunlar kimisine göre Abaza Paşanın bozulan ordusunun artıklarıydı, kimisine göre de Sadrazam Hüsrev Paşanın ordusundan kaçanlardı.

Hanın bir köşesinde altı yeniçeri kafa kafaya vermiş, konu-

şuyorlardı. Kimseden perva etmez gibiydiler. Zaman zaman seslerini yükseltmeleri, hattâ Padişah aleyhine atıp tutmaları bunu gösteriyordu. Belki de bütün sesleri yutan gürültüye güveniyorlardı.

“Onu bunu bilmem” dedi yaşlıca olanı, “bunca kötülük ve isyandan sonra bu Padişah bizi hoş görmez, rahatlık vermez. Karındaşının katlini hâlâ bize yükler. En âlâsı, onu indirip şehzadelerden birini padişah yapmak. Yeni padişah bize minnettar kalacağından keyfimizi bozmaz.”

“Ya o da bozarsa?” diye sordu gruptaki yeniçerilerden biri, “o vakit ne olacak?”

“Başkasını buluruz. Padişah sülâlesinin köküne kıran girmedi ya, şehzadelerin sürüsüne bereket! Sen ne dersin Sam-suncu Ömer?”

“Ne denir ki Cadı Osman’ım, doğrusun derim. Bunca rahattan sonra keyfimizi bozmaya yeltenenin keyfini bozmak boynumuza borçtur. Değil mi karındaşım Köse Şaban?”

Köşede sessizce oturup konuşulanlara belli belirsiz kulak kabartan üç kişiden biri yanındakine döndü:

“İsimleri kafana kazı Molla, vakti geldikte hepsinden hesap sorsak gerektir.”

“Merak buyrulmasın Şevketlüm, bütün isimler beynimde. İsteddiğiniz an verilmek üzere mahfuz.”

“Zorla kumpasa girerler ha oyunu büyük tutarlar. Akılları sıra bizi yıkacaklar. Vah zavallı cüceler!”

“Tasalı görünmüyorsunuz.”

“Niçin tasa etmeli? Çoğu gitti, azı kaldı. Yakında hepsinin kârı itmam olunacak.”

“Ya Hüsrev Paşa, Recep Paşa, diğerleri?”

“Düşünüldü. Hüsrev Paşa Bağdat işini bir yoluna koyamazsa azledilecek. Görelim, o gün karşımıza kimler çıkar?”

“Vay karşımıza çıkacakların haline. Recep Paşaya gelince: Hüsrev’siz bir hiçtir o.”

“Ama kul ne der? Hüsrev Paşa Bağdat işini yoluna koymasa bile Abaza belâsını def etti. Haberlere göre, Abaza Paşayı tutmuş, getiriyor. Kul bayram ediyor.”

Padişahın dudaklarında acı bir kıvrak oynadı:

“Abaza Paşa âsidir filân, ama etrafımdaki paşaların çoğundan iyidir. Er kişidir. Ağam Osman’ın katli yüreğini yakmış, silâha sarılmıştır. Ve yolunda sebatla yürümüştür. Anlayacağınız, onun bir dâvası vardır. Ben dâvasız menfaatperestlerden yaka silkerim. Abaza’nın isyanında din gayreti bile var.”

“Din gayreti mi?” diye şaşı Hasan Halife, “hiç ummazdım.”

“Şeyhine yanılmıştır. Erzurum’da bozulduğunda teslim karar vermişken, mehdilik müddeîsi bir divane olan şeyhi Türrü, Allah senledir diye Abaza’yı tekrar harekete geçirmiştir. Abaza da, körü körüne ona bağlı, bir divanenin oyuncağı olmuş. Abaza’yı değil, o herifi tutup cezalandırmalı.”

“Abaza Paşayı affa karar vermiş gibi bir haliniz var Sultanım. Endişemi mazur görün, yalnızca iyiliğinizi düşünürüm. Şayet Abaza’yı affederseniz onunla birlik olduğunuzu yayarlar.”

“Zaten bu babda söylentiler yok mu?”

“Söylentiler mesned kazanır Sultanım.”

“İkide bir Sultanım deyip durma Hasan Halife, herifler zaten kuşkulanmaya başladı, hadi kalkalım.

Yeniçeri kılıklı üç kişinin handan çıkışı kimseyi ilgilendirmedi. Karanlığın içinde yürürken Padişah:

“Sualine cevap vermemem tereddüdümünden değil bilesin, Molla; ben ne yaparsam size söylerim. Abaza ile mektuplaştık, velâkin isyana kalkmasını söylemedik. Biz meşruiyetten yanayız. Gönlümüz Abaza’yı sevmişse ağamız Osman Hânın kanını yerde komamak için gösterdiği sebat yüzünden sevmiştir. O meselenin içimize dert olduğunu bilirsiniz.”

Karanlıkta gözden kayboldular.

Yedinci Bölüm

“Diyar-ı Rum’da (Anadolu’da) sayısız mütegalibe güruhu türedi.

Anlar zulm ile iştiğal edüp halka elaman dedirtirler idi. Hüsvrev Paşadan yüz bulan Celâlilerden Deli İlâhi nam soysuz. Seydi Şehrini ve Bey Şehrini; Rum Mehmed nam zorba Konya’yı; Baba Ömer nam me’ün Afyon-Karahisar’ı Kınahoğlu nam ifrit Aydın’ı; Köse Şaban nam şedid zalim İskilip’i haraca bağlamışlar idi.”

Kâtip Çelebi

BEY ŞEHRİNİ SABAHIN ERKENİNDE alaca bir güneş bastı. Güneşin alacası bulutlarla tutuşmasındandı. Kâh başını çekiyor, kâh başını uzatıyordu. Bazan da bulut kümesinin bir yerini kızıl alevleriyle delik deşik edip Bey Şehrine serpiliyordu.

Bin beş yüz kişi, bulutların yoğunluğuna yakın toz bulutu kaldırarak doludizgin şehre yaklaşıyorlardı. Çığlıklar kişnemelere karışıyor, tüfeklerin gümbürtüsüyle buluşup atlılardan önce Bey Şehrini tutuyordu.

Bin beş yüz atlının başında Deli İlâhi denen zorba vardı. Başına bir yemeni sarmış, tarak görmemiş saçları omuzları-

nın altına doğru yayılmıştı. Sakalındaki ak kıllar belki yüzüne bir sevimlilik verecekti, ama gözlerini vahşi bakışıyla ağzının sırtlan sırtığı bunu silip süpürüyordu. Sırtında cübbe yoktu. Gömleğinin üstüne koyun postundan kolsuz bir yelek atmıştı. At hızlandıkça atlas poturu rüzgârda savruluyordu.

Şehrin kuleleri görüldüğünde atını yavaşlattı. Sonra durdurdu. Elini havaya kaldırdı.

“Durun bakalım!”

Herkes durduktan sonra üzengilerin üstünde doğruldu:

“İşte Bey Şehrine geldik. Göreyim sizi, Seydişehir’de yaptıklarınızı burada da yapın. Daha beterini yapın bre? Halk iyice korkmalı. Korkup sinmeli. Sinmeli ki Sultan Murad’ın buralara erişemeyeceğini anlasın. Yine söylüyorum. Halkı idare etmenin iki yolu var: biri şiddet, ikincisi sevgi. Birincisinin ömrü kısadır, ama tesiri çabuktur. Kestirmeden gideceğiz. Hüsrev Paşamıza hürmet etmeyi halka öğreteceğiz.”

Kırbacını kaldırıp ıslıklattı:

“Bununla öğreteceğiz. Sürün! Önce sur dışındaki köyleri talan edelim, ordan şehre girelim. Haydaaaaa!”

Galeyana gelen bin beş yüz çapulcu bir ağızdan tekbir almaya başladı. Gören, Osmanlı ordusunun bir düşman kale-sine saldırıya geçtiğini sanırdı. Deli İlâhî’nin bile çok tuhafına gitti. “Coştukça Allah diyor, tekbir alıyorlar” diye düşündü, “tıpkı Sultan Murad’ın askerleri gibi. Eski alışkanlıktan olmalı. Adamlarımın çoğu yeniçeri veya sipahi bozması. Bunlara yeni bir harp çığlığı belletmeliyim. Ama ne? Kızılbaşlar ‘Şah, şah’ diye saldırır. Müslümanlar ‘Allah’ diye, kâfirler ise bildiğim kadarıyla ‘Hurraa’ çeker. Biz ne desek?”

Köylerden birine girmişlerdi. Adamları hâlâ “Allah Allah” diye bağıyor, arada tekbir alıyordu. Üstünde durmadı. Müsa-it bir vakitte konuyu düşünürdü. Şimdi sırası değildi. Şu yolun ortasına dikilip, hayretle sonuna kadar açılmış gözlerini kırpmadan üstünde tutan aksakallı ihtiyar da kimdi? Yoksa Os-

manlı ordusu zannedip istikbale mi çıkmıştı? “Savuş bre ihtiyar!”

Fakat kımıldamıyordu bile. Mıhllanmış yahut toprağa kök salmış gibiydi. Yeterince yaklaştığında kırbasını kaldırdı: “Savuş bre moruk!”

Kırbaç ihtiyarın porsumuş yanağında derin bir yara açtı. Sendeledi, ama yıkılmadı.

“Savuş dendi bre!

İkinci defa ısıklayan kırbaç hedefi bulmadı. İhtiyar beklenmedik bir hareketle yana sıçrayıp kırbacı kaptığı gibi çekti. Boş bulunan Deli İlähi atandan aşağı yuvarlandı. Adamlar apışıp kalmışlardı. Beklenmedik durum onları şaşırtmıştı. İhtiyar, Deli İlähi’yi yıkmakla kalmamış, kırbaçlamaya başlamıştı. Deli İlähi yerlerde sürünüyordu. Kırbaçtan korunmak için çırpınıyor, kalkmaya davranıyor, fakat ne korunabiliyor, ne de kalkabiliyordu.

Neden sonra adamları toparlanabildi.

“Yaşatma bre!” diye bağırdı kart bir ses.

İhtiyarın etrafında halkalandılar. Kılıç üşürdüler. Belki yirmi kılıç saplandı vücuduna. Kırbaç tutan eli havada kaldı. Bakındı bir süre; nefretle, dehşetle bakındı.

“Hepinizi Allah kahreylesin” dedi son gücünü kullanarak. Hâlâ incek kırbaçları bekleyen Deli İlähi’inin üstüne devrildi. Bütün kanı Deli İlähi’ye bulaştı. Atlas poturu ile koyun postundan yeleği kıza bandı. Doğruldu yavaş yavaş. Yiyecekmiş gibi adamlarına baktı. En yakınındakinin tüfeğini kaptı. İhtiyarın alnına dayayıp çekti tetiği:

“Geber!”

Sendeledi. Yetişip koluna girmeseler düşecekti. İhtiyarın savurduğu kırbaçlar Deli İlähi’de can komamıştı.

“Atına bindirin!”

Atına bindirdiler. Yelesine yapıştı hayvanın.

“Yakın!” diye bağırdı avazı yettiğince, “yıkın! Taş üstüne

taş, omuz üstüne baş komayın! Çocukları da, hayvanları da öldürün. Harmanları ateşe verin. Öyle bir hale getirin ki, öğle vakti buradan geçecek bir yolcu bu köyden nam ve nişan bulamasın! Hayda bre!”

Deli İlähi'nin yanında sadece dört kişi kaldı. Diğerleri şirret çığlıklar atarak köy içine dağıldılar. Reislerinden aldıkları emrin fazlasını yaptılar. Onlar ayrılırken köy cayır cayır yanıyor, koyu bir duman tabakası yüksele yüksele bulutlara karışıyordu. Deli İlähi eserinden memnundu. Bey Şehrine at koparıırken bir aralık durdu. Arkasına döndü. Sonra kahkahalarla güldü:

“Gören, buradan Deli İlähi geçti diyecek!”

Kılıcını çekip ileri uzattı:

“Hayda Bey Şehrine, Bey Şehrini Deli ilâhi şehri yapmaya, haydaaa!”

Kısa bir süre sonra duvarların önünde idiler. İçeri bir elçi gönderdi.

“Kale kumandanı azledilmiştir, şehrin kadısı azledilmiştir, kapılan açın ve Deli İlähi'ye tâbi olun.”

Bu ismi duymuşlardı. Duymuşlardı ya, bu sefer kendi adına hareket etmiyordu. Mektubunda bunu da açıkça belirtmişti: “Serdar ve Sadrazam velinimetimiz Hüsrev Paşa.”

Şehrin ileri gelenleri çaresizlikle bakıştılar. Uzakta köyün dumanı hâlâ tütüyor, hâlâ kızıl alevler gökboyu direkleniyordu. İçerde çok az asker vardı. Eli silâh tutan erkekler serdarın emriyle orduya katılmıştı. Belli ki, serdar kaleleri adamsız komayı murat ederci. Adamsız koyup Deli İlähi gibileri başına musallat etmeyi.

“Serdarın yazılı emri var mı?”

Deli İlähi'nin adamı kahkahalarla güldü. Suali soranı bakışlarıyla kırbaçladı:

“Uyuyorsun bre ihtiyar molla!” diye kızdı. “Herkes bilir ki, Deli İlähi demek Hüsrev Paşa demektir. Seydi Şehri teslim

olur ve reisimizi serdar tanırken böyle lüzumsuz şeyler sormadı. Canınız tatlıysa siz de sormazsınız. Sorduğunuzu duymamış olurum. Anlaştık mı?”

“Evet demesek de zorla girersiniz, öyle değil mi?”

“Ama o zaman toprağa yumuşak başınayız. Her yer titrer. Binalar yıkılır, evler yanar, insanlar doğranır. Bizim kanunumuzda çoluk çocuğa acımak da yoktur. Verin kararınızı.”

Yarım saat mühlet istediler adamdan. Bir odaya çekilip görüşmeye oturdular. Kadı Efendi, “Fetva vermem” dedi, “bu vaziyette teslim olmak ölmekten beterdir. Çoluk çocuk silâhlanıp karşı koyalım. Şehre ne suretle girerse girsin, bu kefare kimseyi sağ komaz. Namusumuz paymal olur. Ağalar, beyler, bugün kılıç kuşanmazsak başka ne gün kuşanacağız?”

Ulucami İmamı Osman Efendi aynı görüşe katılmıyordu:

“Savaşsak da gelecek. Şurda bir avuç erkeğiz. Çoğumuz kılıç tutmasını bile beceremeyiz. Deli İlahi’yi öfkeliendirmekten başka işe yaramaz bu. Yüreğim kan ağlamakta, ama teslimden gayri çare yok derim.”

Kale Beyi bir fikir ortaya attı:

“Bir yolunu bulup Sultana haberci çıkaralım.”

“Ne işe yarar? diye sordular.

“Vaziyete muttali olur, belki bir tedbir alır. Biz kurtulamazsak bile başkalarının kurtuluşuna vesile olabiliriz. Ne dersiniz?”

Teklif kabul edildi. Gençten birini bu işe memur ettiler. Yazdıkları mektubu ona verdiler ve arka kapıdan saldırlar.

Aynı anda ön kapı açılmış, başta Deli İlahi olmak üzere celâliler kaleye girmişti.

Deli İlahi, Bey konağına yerleşti. İlk iş şehrin ileri gelenleriyle görüşmek oldu. Yüzü alaycı, bakışları saldırganı. İntikam sarasına tutulmuş gibiydi. Köy ortasında, hem de adamlarının gözleri önünde bir ihtiyar köylü tarafından kırbaçlandığını unutamıyor, her gördüğü yaşlıyı o adama benzetip diş gıcırdatıyordu.

Gözleri Kadı Efendiye çakılmıştı.

“Kimsin sen?”

“Bu şehrin kadısıyım.”

“Ha, anladım! Bize kefare diyen herifsin!”

Kadı Efendi pervasızdı. Başına gelecekleri zaten biliyordu. Çağrıldığını duyunca çoluk çocuğuyla helâllaşmış, öyle gelmişti. Ayağa fırladı:

“Bre Allah’tan korkmaz, Peygamberden hayâ etmez namert! Bre adı gibi deli herif! Padişah mülkünde serkeşliğin sonu ne ola, düşündün mü? Ümmet-i Muhammedi nahak yere kırmanın azım günahı boynunda durur. Senin ettiğini kâfir bile etmez bre, az bile demişim!”

Belenen gözler Ulucami İmamı Osman Efendiye yapıştı:

“Sen ne dersin hoca? Aynı fikirde misin?”

“Hâşâ beyzadem, hâşâ ki, bir vakit kâfir olamazsın! Kadı Efendi dertlidir. Derdinden ne dediğini bilmemektedir. Onu bağışlayınız. Atıfetinize sığınırız.”

Bir kahkaha attı:

“Seni sevdim Hoca.”

Ulucami İmamı ümitlendi. Ellerini oğuşturdu:

“Var olun beyzadem.”

Deli İlähi çakmaklaşan gözlerim Kadıya çevirdi:

“Seni ise hiç mi hiç sevmedim.”

Kadı Efendi dimdikti. Gözünü kırpmadan Deli İlähi’ye bakıyordu. Bağıra bağıra:

“Bana Allah’ın sevdiklerinin sevgisi lâzım, senin gibilerin ki değil.”

Deli İlähi hâlâ gülüyordu. Ama yalnız ağzıyla gülüyor, gözleri ateş döküyordu. Adamlarına şehrin ileri gelenlerini ıştırıyordu. Birden sustu. O susunca herkes sustu. Kısa bir sessizlik oldu. Ardından Deli İlähi’nin haykırışı boş koridorlarda yankılandı:

“Hepsini cami avlusunda asın!”

O gece sabaha kadar ulu çınarlardan birinin üstüne tüneyen baykuş, öttü durdu.

• • •

Eskişehir'de ikinci vaktinin gölgeleri uzuyordu. Cemaat cami avlularına birikmiş, ezanın okunmasını bekliyordu.

Dört caminin her minaresinde birer kişi peydahlandı. Herkes ezan okunacak sanıyordu. Fakat başka bir şey oldu. Tellâl verilmeye başlandı:

“Eeey ahalii! Duyduk duymadık demeyin. Sadrazam Hüsrev Paşanın emri, Beyimiz Kör Ali Beyin delaletiyle buyruk olunur ki: Eskişehir'de ikamet eden her ailenin reisi on altın hazır edecek. Yarın sabah namazından sonra Ali Beyin tahsildarları gelip deftere göre tahsilât yapacaklar. Duyduk duymadık demeyin! İstenilen miktar sabaha kadar hazır edilecek. Kim kaçamak yapar, bende altın yoktur derse, sorgusuz sualsiz boynu vurulacak. Çoluğu çocuğu esir alınıp satılacak. Duyduk duymadık demeyin. Ve illâ sabaha kadar altınları hazır edin. Ey ahalii!”

Biri bırakınca diğeri alıyor; kimi cırlak, kimi davudi, kimi kart sesler uzayıp gidiyordu.

Duyan şaşıyor, parası olmayan saçını, başını yoluyordu. Kör Ali şakaya gelmezdi. Dediğini, hattâ dediğinden bin betelerini yapardı. İnönü'de yaptıkları herkesçe biliniyordu. Altınım yok diyeni kazıklara vurmuş, nişan tahtası niyetine kullanmıştı. Beşikteki bebeklere bile acıamamıştı. Babalarının, analarının gözleri önünde parmaklarından başlayıp ince ince doğramıştı.

Şehir Meclisi içtima etti. Etti ya, kimsede bir şey söyleyecek hal yoktu. Bakışp susuyorlardı. Aralarında derin bir endişe çizgisi uzuyor, ölüm rüzgârı soğuk soğuk esiyordu.

Neden sonra bir ses patladı:

“Susmakla ne elde edilebilir ağalar? Kul, bunca eziyet altın-da inlerken Padişah nerelerde dersiniz? Validesinin kucağından inip bir yol etrafına baksa ya!”

Bu sözler duyanları ürpertti. Padişah hakkında söylenecek şeyler değildi bunlar. Fakat kimsenin içinden, konuşanı kınamak gelmiyordu. İtiraf etmiyorlardı, ama için için söylediklerine katılıyorlardı. Gözler üstündeydi. İlk defa görmüş gibi derinden bakıyorlardı.

Otuz yaşlarında gösteriyordu. Şehrin kıyı bir yerinde demircilik yapardı. Kılıca iyi su verir, iyi zırh işlerdi. İşinin ehliydi. Namusluluğuna da diyecek yoktu. Şimdiye kadar hiç kimse bir kötü yanını ne görmüş, ne de duymuştu.

“Teki tedbir?” diye sordu yaşlı biri. “Tedbir n’ola Demirci Ali Usta?”

“Ben demirciyim ağalar, kılıca çifte su vermesini bilirim. Taze yaprak gibi inceltirim zırhı, inceltirim, ama benim dövdiğüm çifte su verilmiş kılıçlar bile kesemez, öylesine sertleştiririm. Bu benim işim. Tedbir düşünmek ise Padişahın işi. Serdar diye gönderdiği adam Celâlilerle işbirliği edip Osmanlı mülkünü pâymal eyler, ama Padişahımız hâlâ anacığının kucağından inmez.”

“Acı söylemesen iyi olur. Padişahın kulağına erişir de Allah göstermesin!”

“Keşke erişse ağalar, dilerim erişsin. Erişsin de Anadolu’da olup bitenleri öğrensın. Kelle mi uçuracak, uçursun. Gam yemem, namert olayım. Tek bu heriflerin şirretliğine daha fazla şahit olmayayım.”

Sert adımlarla odadan çıktı. Kararı şimdiden biliyordu. İstediklerini verip hayatımızı kurtaralım diyeceklerdi. Ya da bu neticeye çıkacak karara biraz mazeret katacaklardı: “Şehrin yakılmasını, ırz ve namusun paymal edilmesini önlemek için başka çaremiz yok.” Şimdiye kadar hep böyle olmuş, Genç Osman’ın katliyle neticelenen kargaşa ile türeyen Celâliilere daima istedikleri verilmişti. Onlar da ala ala şımarmışlardı. Dersaadet ise kılını kımdatmıyordu. Yahut kendisi böyle düşünüyordu. “Ne fark eder ki; Padişahın serdar yaptığı adam

müteğallibe ile çalışıyorsa Padişah bile müteğallibeden sayılır!”

Evine gitti. Kör bir anası, bir karısı ve iki oğlu vardı. Eve girdiğinde oğulları yolunu kestiler. Her zamanki gibi sarılamadı onlara. Ağlamaktan korkuyordu. Başlarını kurtaracak kadar altını yoktu. Takunya yetiştiren karısına tek kelime söylemeden odaya doğruldu. Yer yatağının başucunda asılı heybeye daldırdı elini. Avuçladı ne var ne yoksa çıkardı. Avucunu açıp saydı. “Sadece üç altın, bununla kelleyi kurtarmanın imkânı var mı? Şimdi kurtarsak bile daha sonra tekrar gelmeyecekler mi? “Öyleyse?”

Özene bezene yaptığı kılıcı duvarda asılıydı. Şimşir sapını günlerce uğraşıp desenlemişti. Böyle bir gün için kullanmak aklının köşesinden bile geçmezdi. Ne olur ne olmaz, bir gün kefereler kaleyi basarsa kullanırım diye düşünmüştü. Kaç kere askere yazılmak istemişti de zanaatkâr olduğundan almamışlardı. “Otur, askere kılıç yap” demişlerdi. “Hizmet istersen bu da büyük hizmettir.”

Kılıcı duvardaki yerinden aldı. Bir iki okkaladıktan sonra beline bağladı. Yadırgayarak baktı bir süre: “Hey Allah’ım, hey Allah’ım” dedi içinden.

“Yemek hazır efendi.”

Karısının sesiydi. Her zamanki gibi sofraya çağırıyordu. Ama sesi her zamanki sakinliğinde değildi. Heyecan ve tedirginlik serpiştiren bir havası vardı. Duymuştu besbelli. Ne diyecetti şimdi? “Yeterince altınımız olmadığından Kör Ali’nin cellâdına boynunuzu uzatmaya hazırlanın” mı diyecetti? Diyebilecek miydi? Hele de kör annesine ve her şeyden habersiz oğullarına. Küçüğü üç yaşındaydı henüz. Doğduğunda nasıl sevinmişti. Kundağı havaya kaldırıp “Benim oğlum Osmanlı diyarında parmakla gösterilen bir demirci olacak, diye bağır-mış, komşuları sevincine katıp bir yandan da haline güldür-müştü. Büyüğü ise bir hafta önce on yaşına basmıştı. Ona on

yaşına bastığını söylediği gün zeytin karası gözleri devire devire, “büyüdüm değil mi baba?” diye bir sorması vardı ki, gülmekten kırılmıştı.

Çıktı. Sofra kurulmuştu. Sıcak çorba mis gibi kokuyordu. Fakat bakmadı sofradan yana. Kursağı düğümlemişti çoktan. Yemek en sonra düşünülecek şeydi. Ailesinin yüzüne bakamıyor, mütemadiyen gözlerini kaçırıyordu. Küçük oğlu kılıcıyla oynamaya gelmişti. Kucaklayıp havaya fırlatsın diye maskaralanıyordu. Umdüğünü bulamayınca susup küskün küskün ninesinin kucağına sığındı. Büyük oğlu ise gözlerini arıyordu babasının. Alişkın olmadığı bir hal vardı üstünde. Eşikten adımını atar atmaz sezmişti. Kılıçla odadan çıktığını görünce tuhaflaştı. Karının daha hızlı akmaya başladığını hissetti. Birden erkekleşti sanki:

“Baba” dedi yutkunduz, “kılıcın...” Tekrar yutkunduz. Ne soracağım kestiremeyen bir tavırla kelimeleri yutup önüne baktı. Karısı hiçbir şey olmamış gibi: “Efendi, çorban soğuyor.”

“Kalsın” diye konuştu birden, “aç değilim.”

“Ama bütün gün...”

Sözünü kesti sinirli sinirli.

“Aç değilim dendi.”

Kadın da sustu. Aile bir boşluğa düştü sanki; mahiyeti meçhul, esrarengiz bir boşluğa. Boşluk uzadıkça sıkıntı arttı. Tedirginlik havaya karışıp soluklandı. “Var bir işler” diye düşündü yaşlı annesi, “bu oğlanın hali hayra alâmet görünmez, var bir işler, terslikler. Çocukluğundan beri çaresiz kaldıkça hırçınlaşır bu oğlan, besbelli çaresizdir. Ama hangi meselede?”

Ailenin en yaşlı üyesi sıfatıyla sessizliği bozmak ona düşmüştü: “Oğul, sıkman neyse söyle bize.”

“Yok bir şey.”

“Yok olsun oğul, dilerim Allah’ımdan, yok olsun! Lâkin var gibime gelir oğul. Görmem, ama hissederim. Kurban oldu-

ğum Allah kulunun bir tarafını köreltince öbür tarafını açar. Âmâyım, ama say ki yüzünü görmedeyim. Gözlerindeki çaresizliği yüreğimde duyuyorum. Hadi saklama anacığından, derdi birlikte çekelim, tasanı bölüşelim.”

Yıkıldı genç demirci, ancak zehirli bir ok annesinin değdirdiği sözler kadar yakardı. Gözleri buğulandı. Kalbinin bütün evlâtlık hisleri bir anda ayaklandı. Yanına gitti, önünde dize geldi. Ellerini tutup öptü, öptü: “Anam, anacığım benim....”

Çaresizlik nasıl da çocuklaştırmıştı koskoca adamı, nasıl da yaşlı bir kadından medet arar hale getirmişti. Utandı halinden, kalktı, dikildi.

“Bu er işidir” dedi bağırırcasına, sesinden cesaret almak istercesine, “adına Kör Ali denir bir mel’un vardır. Zorlu Celâlilerdendir. Şehrimize salma vurdu. Her aile on altın verecek, yoksa boynu gidecek diye.”

Çocuklarına baktı, gözlerindeki buğuyu dağıtmak için kırıştırdı:

“Bizde üç altın var yalnızca. İstedğini veremeyiz. Veremeyince de...”

Ayağını yere vurdu:

“Sizi korumak vazifemdir. Ölümse ölüm, kaderimizde yazılan er geç başımıza gelir, tevekkeltü alellah!”

Karısının uçuk dudakları titremeye durdu. Fakat anası yaşlı çınarlar gibiydi. Ayağa kalkmıştı. Kamburu düzelmiş miydi, gözleri açılmış mıydı, yoksa Ali Ustaya mı öyle geliyordu? Dimdikti, görür gibi bakıyordu.

“Ne demek er işidir?” diye âdeta gürlledi, “istişare Peygamber sünneti, er olmadıkta kadın kısmıyla da istişare caiz, ne demeye işi kıvırmadasın? Dövüşülecekse biriz, gidilecekse biriz, kalınacaksa yine bir. Ama otur, ilk evvelâ çorbanı iç, sakın kafayla yapılacak işlerin tamamını düşünelim. Öfkeyle kalkan zararlar oturur sözünü iyi belletememişim sana besbelli. Rahmetli baban vakitsiz şehit olmayaydı seni daha iyi yetiştirirdi.”

Genç adam emir almış gibiydi. Sofraya çöktü. Meğer ne çok acıkmış da haberi yokmuş. Meğer K r Ali'nin tasası yüreğini bura bura midesine de oturup iştahını kesmiş. Sonra annesinin sözleri destek olmuş. "Yaman kadın!"

 orba bitince,

"şimdi kulaklarını a " dedi annesi, bir şeyler düşünmüş, karar vermişcesine; "iyi dinle oğul. Bu vatan sahipsiz değil. Elbet bir gün sahib-i devlet gelir. Lâkin gelene kadar bize direnmek düşer, boyun eğmek değil. Git dükkâna, ne kadar kılıç, kalkan, mızrak, hançer, tüfek varsa eşeğine yükle, bu şehirde tanıdığın tanımadığın kapıları  almaya başla. Onlardan eşkıyaya karşı d v şmelerini iste. Bütün kapılar yüzüne kapandıktan sonra ne yapmak düşer peki? Onu dahi düşündüm, dinle de beğenmezsen beğenmedim diye dobra dobra söyle. Derim ki, bütün kapılar kapanıp d v şme ümidi s n nce altın tedariki yolunu tut. Tımar sahiplerine git, borç iste. Seni tanıyan tanır, borcunun üstüne hiçbir vakit yatmayacağını bilen bilir. Yedi altın flori iste. Umarım, bulursun. Bulamadın diyelim, hep birlikte nah şu sıbyanlar da dâhil, kale kapısının önünde durur, kırabildiğimiz kadarını kırarız. Kırarız ki bundan sonrakiler misal teşkil eder. Hadi yallahlan şimdi. Merkebi hazırla gelin."

Karısının bir solukta hazırladığı merkebi yedeğine alıp d kk nın yolunu tuttu. Silâh yerine geçebilecek ne varsa aldı yükledi. Vardı, en iyi tanıdığını birinin kapısına dayandı.

"Safa geldin Ali Usta, hayırdır inşallah!"

Gecenin bir vakti bir merkep dolu silâhla Ali ustayı karşısında görüp de şaşırmayan kalmadı. Fakat yüz kapı gezdiği halde ancak on beşinden müsbet cevap alabildi. Onların da sabaha kadar caymayacaklarını kimse temin edemezdi. Her ihtimale karşı tedarikli bulunmak için tımar sahiplerinden birinin evine yollandı. Evin  n  ana baba günüydü. İnsan mahşerine düşmüş gibi sersemlemişti. Avluda insan herc   merci

vardı. Herkes yüzünü saklamaya çalışıyor, tanınmamak için ne mümkünse yapıyordu. Fakat Ali Usta az evvel dövüşe söz verenlerden ikisini kalabalık arasından seçmiş, tanımıştı yine de. Kınamak aklının ucundan bile geçmiyordu. İnsan zora koşulunca nelere katlanmaz, ne yollara başvurmazdı? Kendisi de aynı şeyi talep etmeye gelmemiş miydi? Paralı olduğunu sandığı tımar sahibinden yedi altın flori istemeyecek miydi? Can pazarı kurulmuş, birkaç can on alana kadar düşmüştü işte. On altın flori bulan can mı kurtaracak, eceli gelinceye kadar yaşayacaktı. Bulamayanlar ise yarın en geç öğleye kadar ölecekti. İş bu kadar basitti.

Eve bitkin girdi. Herkesi ayakta kendisini bekler buldu. Daha yüzüne bakar bakmaz eli boş döndüğünü anlamışlardı. Âmâ annesi bile anlamıştı.

“Demek böyle” dedi, “Tek çare kalıyor geriye, dövüşmek.” “Uyuyayım” diye mırıldandı. Ali Usta, “Yarına hazır olmak için kuvvetim yerinde bulunmalı.” Adımlarını sürüyerek odaya girerken acı acı gülümsüyordu.

Ölmek için de kuvvet mi lazımdı sanki. Biraz cesaret yeter de artardı bile.

• • •

Ertesi gün kuşluk vakti şehre giren Kör Ali, kale kapısının arkasından fırlayan sekiz kişiye toslayıp şaşkına döndü. Üstelik kişinin ikisi kadın, ikisi çocuktı. Çocuklardan biri henüz yürüyordu. Böyleyken elinde boyunu çok aşan bir kılıç vardı, haykırarak üzerine saldırıyordu.

“Bu nedir bre!!”

Eskişehirli de fena halde şaşkındılar. Ali Usta delirmişti besbelli. Son âna kadar bu deliliği yapacağını ummamışlardı. Kendilerine cesaret vermek istediğini zannetmişlerdi. Meğer niyeti kup kuru bir cesaret gösterisinden ibaret değildi. Dalmıştı işte eşkıyanın ortasına. Hem de çocuğu çocuğu ve ken-

disi gibi birkaç kişiyle. Dalmıştı işte. Kendine düşeni yapmaya gelmişti. Erce ölmeye gelmişti. Yalvarmıyordu. Kör Ali'nin ayaklarına kapanmaya hazırlanmıyordu. Bilâkis kılıçla karşıyordu. Silâh yüklü eşeği de şuracığa bağlıydı. Hemen kapının yanına. Birkaç adımda yanına varıp silâhlardan birini kaparak, "Yettim bre demirci!" diye zorlu bir nara urarak ölene kadar yanı başında savaşmak... Olur şey miydi?

"Yettin bre demirci, davran ha!"

Kapının ağzındaki titreşme kükreyişe inkılâb etmişti. Nasıl olduğunu Kör Ali dâhil kimse anlayamamıştı. Anlayamamıştı ya olmuştu bir kere on floriyi keseye dizip Kör Ali'ye takdime gelenler bile silâha sarılmıştı. Demirci Ali" Usta kendi kendine güldü: "Abalı ölmedi bre, zanaat sahibi ölmedi bre, Osmanlı'nın orta direği sağlam durur hamdolsun, sağlam durur bre!"

Ne yazık ki bütün şehir dövüşe katılmıyordu. Bunu çılgınlık gibi değerlendirenler kulelere çıkmış, bakmakla yetiniyor, hattâ saçlarını başlarını yoluyorlardı:

"Hay deli demirci, hay akılsız demirci, Kör Ali'ye karşı durulduğu nerede görülmüştür? Şimdi zalim mazlum ayırmadan topumuzu gebertir bu herif, hay deli soysuz, hay akıl fukarası! Parasızım, nasılsa kendim öleceğim, bütün şehir ardım sıra ölmeye yatsın diye düşünürekten... Hay ocağı sönesice delii!"

Kuşluktan öğleye kadar sürdü dövüş. Kapının ağzı insan ölüsüyle doldu.

Demirci Ali Usta önce küçük çocuğunu kan revan içinde düştüğünü gördü. Ardından iki gözü de kör anası yıkıldı. Büyüyük oğlunu hiç göremedi. Karısı ise böğründen fışkıran kanı bir eliyle bastırırken öteki elini ona uzattı. O eli tuttu Demirci Ali, yapıştı, kendine çekti koruma hissiyle; fakat kendini koruyamadı; o sıra, başına inen kılıçla kötü yaralandı. Karısıyla yan yana düştü yine de, hayli zaman dövuştü. Dizleri bükülüyordu, karısını kucakladı: "Davran hatunum, davran ha!" dedi. İki eli de meşguldü. Biriyle karısını tutuyor, diğeriyle kı-

lıç çalışıyordu. Başından gözlerine süzölen kanı silemiyordu bu yüzden. Önünü zor seçmeye başlamıştı. Kan gözlerinde pıhtı mı tutmuştu, yoksa yarası içine mi işliyordu ağır ağır, kestiremedi: “Davran ha kadını, davran!”

Bir ara karısına baktı. Başı düşmüş, kolları sarkmıştı. Ama kılla elindeydi, sarstı: “Davran ha!” Öldüğünü anladı birden. Bağıra bağıra kıyıya çekti, taşlara uzatıp yürüdü düşman içine. Başı ikiye ayrıldı ayrılacaktı. Dünyanın bütün ağırlığı üstüne çökmüş gibi ağırdı, zor taşıyordu.

“Haaaayt bre! Allah aşkına Allaaaah!”

Bir yaralı mıydı, yoksa iyi talim görmüş, savaşa henüz katılmış bir silahşor mu, görenler kestirmede güçlük çekiyorlardı. Onu kınayanlar bile dillerini tutmuşlardı artık. Dudakları kas katı kesilmiş, sonra birden aralanmış ve takdirle mırıldanmışlardı: “Fesühbanallah!”

Uzun süremezdi. Bin beş yüz silâhli eşkıyaya karşı ancak bu kadar dövüşebilirdi. Bu bile fazlaydı aslında, bu bile akıllara durgunluk veriyordu.

Demirci Ali Usta yere yıkılıp kıpırtısız kaldıktan sonra Kör Ali alnından boncuklanan teri el tersiyle sildi. Rahat bir nefes aldı: “Oh bre, az daha bitiriyordu!”

Şehir meydanına sürdü atını.

Halk titreşerek onu takip etti. Kızmış mıydı? Kızıp herkesi sıradan kazığa çakar mıydı? Yoksa bu işe karışanları asmakla mı yetinirdi yalnızca? Onca insafı var mıydı?

Kimisi ise Demirci Ali Ustayı uymadığına bin pişman başı önünde yürüyor, mini mini Ali Usta ile arkadaşlarına rahmet okuyordu.

“Yaman iş ettiler doğrusu, mekânları cennet olsun!”

Sekizinci Bölüm

*"Hüsrev Paşa kan dökerde, fazla öldürmekle Haccac-ı Zalim yoluna
giderek, konak konak Karaman memleketine yaklaşıp,
Akşehir'e vardıkta ol diyar kadılarından Avni Osman Efendiyi
yakalatıp şikâyetçilerin şikâyetleri şer'an sabit olmadığı halde
hapsetti. Vezirin zalimlik şöhretinden zavallı Kadının ödü kopup,
salıverildiği gün vefat eyledi"*
Naimâ

GECE MELTEMİ SELVİLERİ zikre kaldırmıştı. Yaprakların "hû" çekişi Aziz Mahmud Hüdaî Efendinin dervişlerinin "Lâilâhe illallah" zikrine karışıyor, gecenin hazlı sükûnetinde kaynaşan meleklerin omuzlarında yedi kat göklere yükseliyordu.

Boğaz suyunun Üsküdar kıyılarını öpen dalgaları, vuslatın engin lezzetinde geri çekiliyordu. Sonra titrek bir heyecanla kabarıp tekrar Üsküdar sahillerine uzanıyordu.

Mahmud Hüdaî tekkesi ay ışığının ısıltılı kollarına mestane bir teslimiyetle uzanmıştı. Kubbelerini okşayan ısıltılar, altın bir taç gibi parlıyordu. Gören, gökten yere nurdan bir

kenet uzandığını ve tekkenin, sonsuzluk burcuna doğru havalandığını zannederdi.

Dokuz çifteli saray kayığı Üsküdar sahiliyle kucaklaştığında genç padişah gökyüzüne baktı, Ay'ı bütün ışıltısıyla içine çekmek istercesine soluklandı.

“Ne hava Hasan Halife” diye konuştu. “Üsküdar’ın havası bana hayat veriyor sanki. Bütün dertlerimi unutturuyor, dünyevî endişeleri içimden söküp alıyor ve meydana gelen aydınlık, boşluğa nur serpiyor. Niçin böyle oluyorum dersin?”

“Efendi Hazretlerinin kerameti olsa gerektir Sultanım, ben dahi sizinkine benzer hislerle coşkunum.”

Fısıldaşıyorlardı. Âdeta havaya sinen saygılı sükûtu bozmaktan korkuyorlardı. Molla Doğan’la Musa Çelebi de susuyordu. Zaten Padişah başka söz etmeden tekkeye doğrulmuştu. Her gelişinde böyle olurdu. Ağzı birkaç cümleden sonra kilitlenir, ruhuyla konuşmaya yönelirdi. Dünyayı daha değişik bulur, insanları başka türlü görmeye başlardı. Sanki Sarayburnu’ndan Üsküdar’a gelmemiş de dünyanın öbür ucuna, hattâ bir başka dünyaya gitmiş gibi hissederci kendini. Dost dolu, kardaş dolu, iyilik dolu, merhamet ve sevgi dolu bir dünyaya. Belki de bütün bu hislerin kaynağı Hasan Halife’nin dediği gibi Mahmud Hüdaî Hazretleriydi. Mutlaka o idi. Yalnız tekkesine değil, bütün Üsküdar’a havasının damgasını vurmuştu. Dersaadet’in öteki yakasından yükselen çatal çığlıklar burada yoktu. Öbür yakadaki kötülüklerden de eser yoktu. Bütün iyilikler tekkenin içinde ve civarında devlet kurmuş gibiydi.

Kapıda bir derviş karşıladı onları. Elinde yağ kandili vardı. Fakat kandili kaldırıp gelenlerin yüzüne bakmaya lüzum görmemişti. Nazarında bir hamalla bir padişahın farksız olduğu öylesine belirgindi ki, Hasan Halife birden şaşırmış, birden nerede bulunduğunu unutup,

“Sultan Hazretleri geldiler” deyivermişti.

Önce Padişahın şahin bakışlarındaki sertliğe tosladı, ardın-

dan dervişin sakin, fakat tokattan beter sesine çarpıldı:

“Bu kapıdan padişah giremez. Adımını içeri attığı andan itibaren padişahlık kalmaz. Padişahlık isteyen dışarda durur.”

Sultan Murad tekkenin manasım iyi bilirdi.

“Nazarımızda en büyük padişahlık gönül padişahlığıdır” diye konuştu, “gönüller sultanına hürmet sunmaya geldik.” Derviş kenara çekildi. “Girin.”

Önlerine düştü. Daracık dehlizlerden geçirip küçük bir hücreye soktu. Eşya nâmına yerdeki koyun pöstekisinden başka hiçbir şey yoktu. Tepedeki küçük pencereden sızan ay ışığı kandilin titrek ışığıyla sarmaş dolaş olmuştu. Molla Doğan, Padişaha bakıyordu. Sarayda gördüğü padişah, imkânı yok, bu adam olamazdı. Bu bir dervişti. Ellerini önüne bağlamış, başını hafif sağa eğmiş, gözlerini yere yapıştırmıştı. Çıt çıkarmıyordu. Sadece dudakları kımlıdıyor, kim bilir hangi duaya için için âmin çekiyordu.

“Efendi Hazretlerine kim geldi diyelim?”

Dervişin sorusuna Sultan Murad cevap verdi.

“Kemter Murad ve kardeşleri dersiniz.”

Sesinde mutlak teslimiyyetin huzurlu ritmi vardı. Yumuşacık, hattâ müteessirdi. Yalvarır gibiydi. Sanki eşikten kovulmaktan korkuyordu. Konuşurken ne başını kaldırmış, ne de gözlerini kıpırdatmıştı.

“Bekleyin.”

Derviş kandili de alarak çıktı. Dört kişi taş hücrede baş başa kaldılar. Sessizlik uzadı gitti. Molla Doğan böyle manâlı bir sessizliği daha hatırlamadığını kendi kendine itiraf zorunda kaldı. Kulak kabarttı. Sessizliğin sesini duyuyor gibiydi. Fısıllı fısıllı bir ahenk vardı karanlıkta. Duyuyordu evet, fakat kulaklarıyla değil. Şu an tesbit edemediği başka duygularıyla duyuyordu. İnceden bir sızı kıpırdattı yüreğini. Sanki ne diye medreseyi bırakıp kılıç eri olmuştu? Bu huzuru başka bir yerde bulmasına imkân var mıydı? Yarından tezi yok, hattâ bu gece-

den tezi yok, kılıcı Üsküdar'dan denize sallayıp tekkeye kapanmalıydı. Huzur denizinde sakın sakın kulaç vurmaliydi.

Hasan Halife soluk almayı unutmuştu. Veya engin huzur havasını bozar endişesiyle solumaktan vazgeçmişti. Genellikle karardığı sevmezdi. Karardığı kötülöklere örtölmüş siyah bir töl olarak düşünür, kötü niyetlerin siperi olarak görürdü. Fakat şu an, içinde bulunduğı karardığı seviyordu. O kadar ki kucaklamak istiyordu. Bu diğlerleri gibi örkütücü değildi, kötölökleri örtücü değildi. Bambaşka bir şeydi. O kadar bambaşka ki, aydınlığın gölgesine benzetti. Aydınlığın bile değil, güneşin gölgesine! Tutup okşamak geldi içinden. Avuçlarını, açtı kapadı ve dudaklarına kaldırıp bir öpücük kondurdu. Ne tuhaf! Kafasının içi ııl ııl aydınlandı o an. Kendini bir insan selinin, ama çılgınca güröltücü bir insan selinin ortasında buldu. Bir yerlerinde kan fışkırdı sanki ama güldü. Kötölüğün kanıydı akan, kendi kanı değil. Bütün yel boşalmalıydı. Ondan sonra hafifleyecek, ancak ondan sonra rüzgâra binip havalanacaktı. Böyle olup olmayacağım kesinlikle bilmiyordu, ama içindeki kuvvetli his böyle olacağını müjdeliyordu. Kanatlarını çıırttı. Gözlerini kapadı. Kendini o huzurlu boşluğa fırlattı attı. Böyle yıllar geçseydi, milyonlarca yıl geçseydi keşke, bir dakika gibi gelecekti. Saraya dönmese ne olurdu sanki? Sultan Murad kendine bir başka Hasan Halife bulmakta çok mu güçlük çekerti? Hayır. Binlercesi vardı kendisi gibi. Öyleyse dönmeyebilirdi. Devlet işlerini biraz da başkaları yapsındı, biraz da o çilelere başkaları katlıansındı, başkalarının uykusu kaçsındı, ne var! Kendisi Mahmud Hüdaî Hazretlerinin dizi dibinde derviş kardeşleriyle dünyanın huzurunu çekerti. Bir yolunu bulup Padişaha söylemeliydi.

“Dünya malı dünyada kalır Padişahım, kısacık bir hayat için bunca meşakkat çekmeye değmez, müsade et, ebedî hayatın hazzına varayım” demeliydi.

Padişaha baktı. Ay ışığı başında taçlanmıştı. Rüyaıı hatırla-

dı. Ay batıyor, ardından ışı ışı bir güneş doğuyordu. O güneş Sultan Murad olmalıydı. “Hayır, huzura talip olmam yanlış. Bizim gibiler ızdıraba talip olmalı, güneş manzumesinde dönmeli, dönmeli, dönmeli. Mevlânâ Hazretlerinin, Şems’in avlusunda dönüşü gibi.”

Musa Çelebi de dopdoluydu. Bu küçücük taş hücre en büyük sarayların taht odalarından daha alımlı, daha berraktı, niye? Besbelli, duvarlarına tefekkürün harcı sıvanmıştı. Bu huzur havası o yüzden mi insanı sarmalıyor, bir mıknaş gibi kendine çekiyordu? Karanlığın ortasında ışıktan bir yol açılmıştı önünde. O ışıktan yolun ta cennette uzandığından emindi. Yolu tutsa mıydı acaba? Bütün dağdağlardan, beşeriyeti avuçlayıp sıkın kargaşalıktan ve insanları alçaltıp hayvandan yüz derece aşağılara iten ihtiraslardan kurtulmanın çaresi belirmişti alabildiğine “Gel” diyordu, “kurtuluşa gel, ebedî saadete gel.”

“Gelin.”

Dervişin sesine sıçradılar. Her biri kendi âleminin kahredici fırtınasında sıyrılıp, Mahmud Hüdaî tekkesindeki sakin huzura öylesine kaptırmıştı ki, dervişin sesi bir başka diyardan gelen yabancı bir sestti. Damarlarında dolaşmaya başlayan huzuru kıskanç donukluğunda boğan yegâne engeldi. Musa Çelebi neredeyse kızacaktı. Fakat hayret, kızamamıştı. Burada diğer beşerî zaafırlarla birlikte kızgınlığı da eriten tuhaf bir şey vardı. Artık buna bütün kalbiyle inanıyordu.

Büyülü adımlarla dervişini takip ettiler.

Yine dar koridorlardan, dehlizlerden, kubbeli kapılardan geçip Şeyh Hazretlerinin karşısına çıktılar.

Mahmud Hüdaî Efendi misafirlerini ayakta karşıladı. Fakat o ne kalkıştı öyle! Sanki dünya, beraberinde ayaklanmıştı. Sakalının ak boğumlarında ürperen gölgeler çehresini olduğundan çok nuranileştirmiş, alınının ak berraklığını olanca ışıltısıyla belirginleştirmişti. Elleri beyaz cübbesinin bol kolla-

rında kayıptı. Sağ elinden doksan dokuzluk bir tesbih sarkıyor, cübbesinin içinde yamalı hırkası en süslü saray elbiselerinden daha çok göz kamaştırıyordu. Hasan Halife, yamanın elbiseye bu kadar yakıştığını görmemişti. Biri kalkıp söylese belki de gülerdi. Fakat işte, gözlerinin önündeydi. Nâmi, İslam âlemini sarmış Şeyh Mahmud Hüdaî yamalı hırka giyiyor ve o yamalı hırka göz kamaştırıyordu. Oysa basit bir dokuma olduğu belli oluyordu. Peki, neyin nesiydi? Bazıları şahsiyet kazanmak için giyinirdi. Bazıları ise kendi şahsiyetini elbiseye de bulaştırırdı. Yamalı bir hırkayı en nadide bir kumaş gibi göz alıcı yapıverirdi.

Padişah Şeyhin elini öptü. Öperken duyduğu hazzı hayatı boyunca tatmadığını düşünmekten kendini alamadı. Bir ke-re daha bütün her şeyi bırakıp Şeyhe mürid olmayı düşündü.

“Safa geldiniz kardeşlerim, geçin oturun.”

Padişah mekanik bir hareketle çekildi. Fakat önce Şeyhin oturmasını bekledi. Hali bir tuhaftı. Mürid havasındaydı. Gözlerini Şeyhin yüzünden ayıramıyor, büyülenmişçesine bakıyordu.

“İhvanlar ilk defa geliyor galiba Murad.”

Molla Doğan Bey yanlış duyduğunu zannetti. Koskoca sultana adıyla hitap ediyordu. Fakat Padişapta menfi bir tepki yoktu. Aksine büyük bir teslimiyet ve ciddiyetle boynunu bük-müş, dizüstü oturmuştu. Hocasının önünde talime çöken bir medrese talebesini andırıyordu.

“Belî Şeyhim, ilk defa gelmekte, kabul buyurduğunuz için müteşekkirim.”

Konuşurken sesi titriyordu Sultan Murad’ın. Her zaman titrerdi. Bu maneviyat büyüğünün önünde eli ayağına dolaşır, kelimeleri yuvarlanır, insicamı bozulur, ne söyleyeceğini bilemez olurdu. Duyduğu tek şey huzurdu. Bir de Şeyhin hikmet yüklü sözleri. Güç alıyordu ondan. Ta çocukluğundan beri geliyor, her bunalışında canını tekkeye atıyordu. Şeyhten

hiçbir konuda düzenli ders almamıştı. Hocasıdır denemezdi. Fakat bütün hocalarının verdiğiinden fazlasını o vermişti. Sultan Murad böyle diyordu. Öğrettiklerini cümlelere dökerse pek bir şey çıkmazdı belki, çünkü elle tutulur bir şey yoktu. Fakat içine nüfuz eden, oraya yerleşen ve bütün hareketlerini denetleyen bir sihir vardı. Sanki gizli bir el tarafından sevk olunuyordu. Tekkeden her ayrılıştta bunu hissederek, yine de nasıl olduğunu kestiremezdi.

“Padişahı ismiyle tesmiye edişime şaşmış gibisiniz, canlar. Bu eşikten giren bizdendir. Bizde ise maddî rütbe, makam, mevki yoktur. Hepimiz kardeşiz.”

Padişah iç çekti. İşte bu makamların en büyüğüydü. Etrafındaki herkesin kardeş olduğunu bilmek, o kardeşlik ummanında kulaç açmak, hiç kimsenin kalbinde sana karşı bir kin, bir düşmanlık bulunmadığından emin olmak. Ne Hüsrev Paşanın ihtirası, ne Recep Paşanın oyunu, ne ocak ağalarının isyanı, ne şu, ne bu... Yalnızca sevgi, yalnızca huzur, mutluluk ve adını çoktan unuttuğu, ama var olduklarından emin bulunduğu diğer güzel hasletler, insanlarda olması gereken, fakat çoğunda olmayan faziletler, meziyetler.

Daha ötesini düşünmekten korktu. Çünkü her biri tek başına bir padişahlığa bedeldi. Birinden birine kapılmak ve bütün işi yüz üstü bırakıp şuracığa Şeyhin önüne diz çöküp, “Şeyhim, fakiri müridliğe kabul eyle” demek isten değildi. Sultan Murad’a öyle geliyordu ki, böyle bir şey yapmak fedakârlık olmazdı. Aksine, bunu gördükten sonra, engin huzurun çatısını çattıktan sonra yeniden padişahlığa dönmek fedakârlıktı. Hem de oldukça büyük bir fedakârlık.

“N’olaydı sultanoğlu olarak doğmayaydım.”

“İçinden geçenleri rüzgârın yaprağı savuruşu gibi savur Murad, sen kaderinin çizdiği yolda yürümek mecburiyetinde-sin, dünyanın ağırlığını omuzlarında taşımak için yaratıldın.”

Diğerleri Şeyhin bu sözlerinden pek bir şey anlamadılar,

ama Sultan Murad tepeden tırnağa kadar titredi. İçinden geçenleri bir bir okumuş ve cevap vermişti. Bütün cesaretini top-
layarak gözlerine baktı. Gözleri gülüyordu. Fakat öylesine de-
rin ve manâlıydılar ki, insan Şeyhin gözlerine girebileceğini,
sonsuzluk yolunda adım adım cennete kadar yürütebileceğini
sanırdı.

“Rahat vermezler Şeyhim” diye mırıldandı.

“Yine de geri dönemezsin Murad, yürüteceksin. Mihnet,
meşakkat, ızdırıp var önünde, hem de sürüyle; fakat çeke çeke
gideceksin. Sonunda zafer seni bekliyor.”

“Ne zaman?”

“Sabırsız olma. Sabır ruhun zırhıdır, aynı zamanda bü-
yük insanların harcıdır. Eyüp Aleyhisselamın çektikleri senin
chekeceklerinden çok fazlaydı.”

“O peygamberdi.”

“Sen sultansın. Bütün Müslümanların halifesisin. Sıkıntı-
ya alışanlara sıkıntı dost olur. Sıkıntısız yaşamaya talip olanlar
insanlığa özenmemeli. İnsana ateşten serinlik gelir mi Murad,
ateşten gömleği giymiş, serinlik beklemektesin. Büyük adam-
lar ızdırıpla yoğrulmuşlardır. Deha denen nesne ızdırabın öğ-
ludur. Huzurla ikisi bir araya gelemmezler, insan uzun yaşamak
için değil, doğru yaşamak için çalışmalı. Hayatın boyunca
kalb kırmaktan salan Murad. Bir gönüle bin türlü yol bulunur
denmiştir. Dokuz yüz doksan dokuzu tıkalıysa birinden gir-
meyi dene. Güvenebileceğin adamları iyi seç. Onları buldun
mu kendini buldun demektir. Meşveretten geri durma. Ama
her söyleneni de yapma. İnsanlar yanılabilirler. Eğriyi doğru-
yu belleyip seni de eğriye sevk edebilirler. O zaman dinin ne
diyorsa onu yap. Gerçek onun içindedir.”

Büyülenmişti Sultan Murad. Gözünü bile kırpmadan bakı-
yor, nefes almaktan korkarak dinliyordu. Şimdiye kadarki zi-
yaretlerinde Şeyh Hazretleri böyle şeyler söylemezdi. Yalnızca
dinî mevzular konuşurdu. Bir tuhafılık vardı. Son nefesine ya-

lan, vasiyetini yazdıran hastaların titrek heyecanıyla konuşuyordu. Bu işte bir iş olmalıydı. Yoksa... Yoksa, Allah göstermesin, ölüme mi hazırlanıyordu?

“Ölüm ne derviş dinler, ne de padişah. Herkesi aynı iştiha ile yutar Murad. Ölümü bir an olsun aklından çıkarma. Ölümü an, fakat ölümden korkma. Gerçekte korkulması gereken yaşamaktır. Allah kılıcını keskin etsin. Ama kılıcın keskin olduğunu da unutmayasın. Bir hadis-i şerife göre, cennet kılıçların gölgesi altındadır.”

Sustu. Önüne baktı. Tesbihini birkaç devir çekti. Elini uzattı sonra. Durgun bir sesle,

“Yolunuz açık olsun” dedi.

Kalktılar. Gerçi hepsi ömrünün sonuna kadar burada kalmak istiyordu, ama bunu yapamayacaklarını biliyorlardı, isteseler bile Şeyh izin vermezdi. Elini öpüp çıkarlarken,

“Umur-ı devlet sizi bekliyor” dedi, “tez gidin işinizin başına, tez gidin güzelce Bağdata.”

Sultan Murad eşikte hafifçe döndü. Arkadaşlarına duyurmak istemiymiş gibi sesini alçaltıp sordu:

“Bu yeniçeri ile mi Şeyhim?”

“Ayrık otlarından tarlayı ayıklarsan buğday boy atar. Ayrık otlarına ekini boğdurma Murad. Uğurlar olsun.”

Huzur dünyasından adım adım uzaklaşırken içleri buruktu. Kayığa bindikleri zaman Sultan Murad uykuda gibi konuştu:

“Ayrık otları derken neyi kastettiğini çok iyi biliyorum. Ekini onlara boğdurtmayacağım.”

Ay ışığı Boğazın koyu mavi derinliklerine uzanmıştı. Karşı kıyıda sarayın tek tük ışıkları göz kırpyordu.

• • •

Bayram Paşanın konağındaki toplantı yatsı namazından hemen sonra başladı. Toplantıya katılanlar birbirlerini görün-

ce hayretler içinde kaldılar. Vezirden sipahi erine, aktardan bakırcıya kadar her çeşit insan vardı. Bazılar Padişahın hata ettiğini bile düşündü. Böyle mühim bir toplantıya sıradan adamlar çağrılır mıydı? Sanki şu bakırcı ustası ne anlardı devlet işlerinden? Aktar Mustafa ne anlar, zahireci Memiş Can ne anlardı? Böylelerine güvenmek bile hata idi. Tutup dile destan ederler. “Padişah devletinde padişaha akıl vermiş adamız bugüne bugün” diye etrafa caka satarlardı. Tabii bir çuval incir berbat olurdu.

Böyle düşünenlerin başında Bayram Paşa geliyordu. Padişah çocukluk etmişti. Bu işe halkı karıştırmamalıydı. Kol kırılır yen içinde, sözüne uygun hareket edilmeliydi. Ne müşkül varsa ocak elde edilerek çözülebilirdi. Halkın gücü neydi sanki? Neye kudreti yeterdi ki? “Boşa vakit harcayacağız bu belli, velâkin padişah kısmına söz anlatmak ne mümkün. Bakalım Murad’ın muradı nedir?”

“Ağalar, büyük bir kargaşa yaşadığımızın hepiniz farkındasınız. Bir çare bulmak bize düşüyor. Cadı kazanını ateşleyenleri de biliyoruz, onu körükleyenleri de. Hamdolsun, saraydaki teşvikçileri bile biliyoruz. Sıra yavaş yavaş yılanın başını ezmeye geliyor. Veziriazamımız Bağdat işini yoluna koyamadı. Üstelik Celâîlilerle işbirliğine bulaştı. Seydi Şehrinde, Bey Şehrinde ve dahi Eskişehir’den korkunç haberler gelir. Hüsrev Paşanın himaye ettiği Deli İlâhi, Kör Ali gibi zorba başılar kaleleri talan ederler. Böyle birini daha fazla sadarete tutamayız. Azledeceğiz. Velâkin başta muhterem validemiz olmak üzere bazıları ayak direyecek. Belki de Kapıkulu ocaklarını kıskırtacaklar. Kargaşanın nerelere varacağını şimdiden kestirmek zor. Velâkin şunu bilmenizi isteriz: Sizlerden ve halkımızdan destek görürsek, Allah şahidimiz olsun, hepsini tepeleriz!”

Son cümleyi söylerken yerinden fırlamış, yumruklarını sıkıp meçhullere savurmuştu. O kadar kararlıydı ki onu yolundan çevirmenin imkânsızlığı açıkça görülüyordu.

“Ya bu rezilliğe birlikte dur deriz veya hazan yaprağı gibi zulmün önünde savrulur gideriz. Hangisini istersiniz?”

İlk sözü Şeyhülislam Yahya Efendi aldı:

“Padişahım, devletlüler, Sultan Osman’ı nahak yere katleden ocaklıdan her şey beklenir. Kavî durmazsak işimiz bitiktir. Bu kargaşaya devlet daha fazla tahammül edemez. Milletın ahı Arş-ı Âlâyı tuttu. Mademki Hüsrev Paşa keyfi olarak zulmetmektedir, azli lâzım gelir.”

“Yalnız azli mi Efendi Hazretleri? Hüsrev Paşa Abaza işini halletmekle büsbütün şıarmıştır. İleri geri söylenmeye başlamıştır. Defalarca ferman eylediğimiz halde Mardin’e çekilip vakit öldürmektedir. Şımarıkça ve serkeşçe hareketlerinden gına gelmiştir. Saruhan Sancakbeyi Sultanzade Hacı Paşayı ve Gürcistan Kralının oğlunu katlettirmiştir. Bize sormadan yeniçeri ağasını azletmiştir. Sultan Süleyman ceddım zamanından kalma seksenlik gazi Koca Durmuş Beyi boğdurmuştur. Koca Durmuş Beyin vücudundaki yaralar sayıldıkta altmış küsur olduğu görölmüştür. Rahmetli katlolunacağını anladıkta, ‘Bre yürü! Seksen yaşına girdim. Vücudumda kâfirlerin ok ve tufenginden yaralanmamış âzam kalmamıştır. Senin gibi zalim ve merhametsiz bir facir zamanında sağ gezmekten ölmek yeğdir. Senin gibi birinin zulüm oku ile şehit olmak da bir saadettir’ deyü haykırmıştır. Haksız yere katlettirdiklerini saymaya kalksak gece yetmez de yarın öğleye kadar uzar. Müfti Efendi, vaktiyle bu adamın sadrazam olması senin de bulunduğun bir mecliste kararlaştırılmıştı. Şimdi söyle: Fetvan ne cihettedir?”

Şeyhülislâm, Padişahın sözlerinden vurulmuşa dönmüştü. Bilmediği şeyler anlatıyordu. Ta memleketin öteki ucunda cereyan eden bu meseleleri nasıl haber alıyordu acaba? Elbette soramazdı. Koskoca Padişahın kendine göre haber alma kaynakları elbette olacaktı. Peki, ama bu kaynaklar, bakalım, sağlam haber veriyor muydu? Uydurmadıkları ne malûmdu?

“İddialar sabit midir Şevkelüm?”

“Tereddüde mahal nedir Müfti Efendi?”

Hazır bulunanlardan genç birine döndü:

“Şahitlerden biri bu gençtir, ikincisi onun yanında oturan yaşlı zattır. Üçüncüsü zâtınızın yanındaki aksakallıdır. Önceki gün Dersaadet’e gelmişlerdir. Suallerinize muntazırdılar. Sorun.”

Şeyhülislâm Efendi her birine ikişer soru sordu. Sonra Kur’ân-ı Kerim istedi. Yalan söylemediklerine dair el bastırıp yemin ettirdi. Nihayet Padişaha döndü:

“Sözlerinize itimat etmediğimden değil Sultanım herşey şeriat içre olmalı. Hüsvrev Paşanın mezalimi sabit olmuştur. Nahak yere mazlumlara katlettirdiği ortaya çıkmıştır. Binaenaleyh kısasa hükmolunmuştur. Onun dahi katli lâzımdır.”

• • •

Ertesi gün Divan toplandı.

Anadolu’nun dört yarımından şikâyet gelenler bir bir dinlendi.

Onlar konuşurken Recep Paşa el oğuşturuyor, anlaşılmaz sözler mırıldanıyordu.

Padişah ise muzipliği bütün bütün ele almıştı. Bugün âdeta çocuklaşmıştı. On dokuz yaşını değil de, dokuz yaşını sürüyordu sanki.

“Bir tamam Divana arz olundu” diye konuştu sonunda, “İkinci vezirim Recep Paşa, reyin nedir? Burada Sadrazamı sen temsil etmekteisin. Yerinde olsan bu zulümleri yapar mıydın?”

Recep Paşa sıkıntıyla kıvıldadı.

“Hâşâ Padişahım, böylesi duyulmamıştır. Belki de uzaktan davulun sesi kaba gelmektedir. Ola ki Sadrazamı çekemeyenler bir kumpasın ardındadırlar. Tahkik eylemek evlâdır.”

“Ya sen ne dersin üçüncü vezirim Hafız Ahmed Paşa?”

“Ne denir Şevketlüm. Anlatılanların bir kısmına fakir dahi şahit olmuştur. Yüreğim dilhundur.”

“Sahi, o caniplerde idin, demek Hüsrev Paşanın yaptıklarının birazına şahit olmuşsun. Eh, şu halde Recep Paşamızın endişesini izale etmek sana düşer. Divan tatil oldukça varın, bir yerde uzun uzun konuşun.”

Sonra dördüncü vezir Halil Paşaya, beşinci vezir Mahmud Paşaya, altıncı vezir Bayram Paşaya, yedinci vezir Kenan Paşaya, sekizinci vezir Hüseyin Paşaya sordu. Çoğu tereddüt içindeydi. Hele Recep Paşa adamakıllı diretiyordu:

“Hüsrev Paşa gibi şöhretli bir sadrazamı hemen azletmek, korkulur ki, bir kargaşa çıkarır Padişahım, Osman Hânın akıbetini unutmayalım. Kul taifesi Hüsrev Paşayı tutar.”

Sultan Murad’ın bakışları yalım yalım yandı:

“Bre!” diye gürlledi. “Kapıkulunun keyfine halkı ezdirecek miyiz? Zulm ile âbâd olmayı umanlar, akıbetlerini evvelden düşünmeliler. Fermanımdır: Hüsrev Paşayı veziriâzamlıktan azlettim!”

“Aman Sultanım! Ne yapıyorsunuz?”

Sultan Murad Recep Paşayı elinin tersiyle itti:

“Geri dur Paşa, sıra başkalarına da gelse gerektir.”

Recep Paşa daha fazla ileri gitmekten korktu. Zaten daha fazlası işine de gelmiyordu. İkinci vezirdi. Sadaret kaymakamıydı. Hüsrev Paşa azledildiğine göre, mühür kendisine verilecekti. “Hele bir verilmesin de...”

“Safevî elçisi huzura alınsın...”

İran elçisi bir haftadır Dersaadet’te bekliyordu. Vezirlerle görüşmüştü. Onları aracı yapmış, Padişahla görüşmesini sağlamaları için çırpınmıştı. Yine de bir hafta beklemek zorunda kalmıştı.

Kapıcıbaşının sesi geldi:

“Şah Abbas’ın elçisi!”

Elçi divan odasına girdi. Yer öptükten sonra üç adım çekil-

di. Adamları Şahın gönderdiği armağanları odanın ortasına istiflediler. Elçi, Şah Abbas'ın selâmlarını tebliğ etti. Sulh istediğini söyledi. Sultan Murad konuşmuyor, sadece dinliyordu. Kaşları çatıktı. Dudakları kenetlenmişti. Arada bir parmaklarını sinirli sinirli oynatıyordu. Elçi söyleyeceklerini bitirdikten sonra,

“Bunlara ne lüzum var elçi?” dedi. “Şahına söyle, işgal ettiği topraklarımızdan çıksın. Bağdat'ı hile ile aldı, geri versin. Ashaba şetmetmekten vazgeçsin, halkını dahi vazgeçirsin. O zaman aramızda bir mesele kalmaz. İstediyinden âlâ sulh olur. Aksi halde bizim Şah Abbas'la kavgamız vardır.”

Elçi sap sarı kesildi. Mevzuyu hemen değiştirme gereğini duydu:

“Şahım size hediyeler göndermişti. Destur varsa takdim etmek isteriz.”

Sultan Murad başıyla izin verdiğini açıklayınca elçi getirdiği hediyeleri gösterip methetmeye başladı:

“Bu bir meşhur Acem halisidir ki, bir eşi dünya yüzünde mevcut değildir. Arz odanıza pek yaraşacaktır.”

Sultan Murad elinin tersiyle iter gibi bir işaret yaptı: “Arz odamıza biz yaraşırız elçi, biz yaraşırız.”

“Şu gördüğünüz, emsalsiz bir yakuttur. Sultanımın tacında güneş misali parlayacaktır.”

“Bizde kafanın dışını değil, içini parlatmak makbuldür.” Son olarak elçi bir yay çıkardı.

“Bu yay pek nadide bir yaydır. Pehlivanlarımızdan biri kirişini çekmiştir. Şahım Abbas der ki: Bu yayın kirişini boşaltıp tekrar çekecek bir pehlivan Osmanlı mülkünde mevcut mudur?”

Şah Abbas alay ediyordu. Sultan Murad parmağını kapiya dikti. Hiddetle,

“Çık dışarı!” diye gürledi.

Elçi sap sarı bir yüzle dışarı çıktı.

“Dersaadet’ten ayrılmasın. Çağrıldığında saraya gelse gerektir.”

Yayı aldı. Birkaç kere denedi, ama başaramadı. Oysa hatırı sayılır bir pehlivandı. Koca cüsseli musahibini tek eliyle kuşagından tutup havaya kaldırır, öylece has odayı bir baştan bir başa dolastırırdı. İdmanda kullandığı demir gülleleri değme babayiğitler yerinden oynatamazdı. Fakat kirişi çözemiyordu bir türlü. Zorluyor, zorluyor çözemiyordu. Sonunda vazgeçti. Vezirlerine uzattı:

“Bir de siz deneyin bakalım.”

Divanda bulunanlardan hiçbiri başaramayınca Sultan Murad:

“Şehre haber salınsın. Bileğine güvenen gelip şu yayı çekmeyi denesin. Muvaffak olan ihya edilecektir. Yay, kızlar ağasına verilsin. Muhafaza etsin. Divan bitmiştir.”

Padişah hareme çekildi.

Valide Sultan çoktan Hüsrev Paşanın azlını öğrenmişti. Divandaki adamları ânında haberi ulaştırmışlardı. Oğlunun gelmesini bekliyordu. Görür görmez,

“Aslanım” diye atıldı, “Hüsrev Paşa gibi şanı yüce bir sadrazama şu ettiğin reva mıdır? Fermanını geri almalısın.”

Sultan Murad yirmi yaşın eşiğindeydi. Dizginleri pençelemenin tam sırası olduğuna inanıyordu. Güneş artık parlamalı, karanlık boğulmalıydı.

Dik dik annesine baktı:

“Şimdiye kadar hiçbir padişah, fermanını geri almamıştır Valide, siz beni âleme maskara etmek mi istersiz?”

“Bu yüzden kıl azarsa? Ben senin iyiliğini düşünürüm Sultanım. Vaziyet izah edilir, bir yanlış anlaşılma oldu denir, kapatılır.”

“Sen bizi kim sanırsın Valide? Kenara çekil. Bunlar erce işlerdir. Zayıf aklınla karışmaya kalkma!”

Valide Kösem Sultan kaskatı kaldı. İlk büyük meydan oku-

masıydı oğlunun. İlk defa bu kadar kararlı görüyordu. Daha çocukken de diklendiği olurdu, ama çocukça inadin ötesine pek geçmez, boyun bükerek, "Nasıl münasipse yapılınsın" derdi. Fakat şimdi bambaşkaydı. Şimdi nasıl münasipse yapılınsın demeye niyetli görünmüyordu. Bir çıkış daha mı yapmalıydı? Ne olurdu ki? Etrafına topladığı bir kaç çapulcuya mı güveniyordu? Bu memlekette ocak ağalarının borusu öterdi. Öyle sapsız fedai güruhunun değil. Haddini bildirmeliydi. Öyle bir yola gelme gelecekti, söylediğine bin pişman olacak, özürler dileyecekti.

"Aslanım, Hüsrev Paşa gibisini bulamazsın. Annen iyiliğini düşünür. Asker kargaşa çıkarır da, Allah göstermesin, Sultan Osman zamanındaki gibi..."

Daha öteye gitmeye lüzum yoktu. Bakışlarındaki katmerli bulutlanma söylemek istediklerini anladığını gösteriyordu. Bu korku ona yeterdi. Şimdi kararından vazgeçtiğini söyleyecekti işte. Şimdi...

Sultan Murad iki adımda annesinin karşısına dikildi. Gözlerindeki katmetli bulutları ateşe kesti:

"Karışma Valide, öte git! Padişah sen misin, ben mi? Sen isen ben giderim. Yok eğer ben isem, var sen git! Asker de, ahali de kimin padişah olduğunu artık anlasın!"

Eyyvah! Belli ki kararlıydı. Annesini def etmeyi kafasına koymuştu. Hemen bir şeyler yapması lazımdı. Recep Paşayı bulup, Hüsrev Paşaya mektupçu çıkarıp ne tedbir alınması lazımsa aldırmalıydı. Aksi halde Eski Saraya sürülmesi bile söz konusuydu. Dayanamazdı. Hükmetmeye öylesine alışmıştı ki, sadece Valide Sultan olarak hürmet görmeye tahammül edemezdi. O, hürmetin yanında kudret de istiyordu. Alacaktı.

"Dediğin olsun Sultanım. Ama gazap etme. Rahmetli baban sağ olsaydı da benimle böyle konuştuğunu görseydi..."

Sesi inlemeliydi. Fakat yapmacık olduğu belliydi. Sultan Murad'ı zerre kadar etkileyememişti:

“Cennetmekân Sultan pederimiz sağ olsaydı Valide, karşımıza geçip bunları söyleyemezdiniz. Artık çıkın!”

Emrediyordu. Evet, emrediyordu. Padişah olduğuna iyice aklı yatmıştı demek. Birileri onu şişirmiş olmalıydı. Geçen gün Recep Paşaya kulak vermemekle hata etmişti. Bayram Paşanın konağında akdedilen toplantının neticesiydi bu kükreyiş. Kulak asmamakla tedbirsiz davranmıştı. Ama tamir edilmeyecek kadar büyük bir hata değildi. Vaktinde harekete geçerse oğlunun içinde kükremeye başlayan kudret aslanım boğabilirdi belki. Belki ne demek? Boğmak zorundaydı. Gerekirse oğluyla birlikte...

Sap sarı bir yüzle dışarı çıktı.

Recep Paşayı buldurdu.

Hüsrev Paşaya bir mektup yazdılar.

Vaziyeti izah ettikten sonra askeri kıskırtıp Dersaadet'e salmasını, kendisinin de hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi Tokat'a çekilmesini istediler. Hayatını korumaya da söz verdiler.

İkinci vakti Topkapı Sarayından iki haberci çıkıyordu. Birinin koynunda Padişah fermanı, ikincisinin koynunda ise Validenin mektubu vardı. Biri mührü istiyor, diğeri fesat kazanını kaynatıyordu.

Acaba kimin hükmü geçecekti?

• • •

Kınalı Dursun yol yorgunuydu. Rastladığı bir hana hasretle baktı. “Dinlensem ne ola” dedi içinden. “Sızlayan kemiklerimi azıcık teskin etsem.”

Fakat bu düşünceyi kafasından çabucak attı. Valide Sultanla Recep Paşa ayrı ayrı tembihlemişlerdi: “Yel gibi git, Sadrazam Hüsrev Paşayı bul, mektubu kendisine ver. Dersaadet'e döndüğünde kese kese altın, dilediğin mansıb, hadi göreyim.” Gözleri çakmaklaştı. Atını tepikledi: “Deli alaca atım, şimdiye kadar yolda komadın beni, bundan sonra da komazsın, deeh!”

Öte yandan, Padişah fermanını koynunda taşıyan kapıcılar Kethüdası Ahmed Ağa da canını dişine takmış, at paralıyordu. Cam gibi sevdiği Padişahın emri vardı "Fermanı Hüsrev Paşaya ulaştır, mührü al, Dersaadet'e getir. Allah muînin olsun!"

Padişah acele ediyordu. Biliyordu fesatçıların boş durmayacaklarını. Belki de bu yüzden Ahmed Ağayı seçmişti. Güçlü, kuvvetliydi. Pazusuna pazu koyabilen yoktu. Kılıç kullanmada usta olduğu kadar at binmede de ustaydı. Yarışları hep önde götürürdü. Yoluna çıkacak muhtemel engelleri yıka yıka gitsin diye onu seçmişti besbelli. Durmasın, at sürsün diye seçmişti. Padişahın teveccühüne mazhar olmak öyle herkese nasip olur iş değildi. Bununla ne kadar övünse azdı.

"Deeh yavrum, az kaldı, deeh!"

Tek bir kere rastlamıştı Kınalı Dursun'a. Basık tavanlı, perişan bir kasaba hanında. Yemek yiyordu. Önüne ne gelirse silip süpürüyordu. Görür görmez tanımıştı. Her kargaşanın ortasında görürdü. Zorbalığını adı gibi bilirdi. "Bu uğursuz herif buralarda ne arar?" diye düşünmüştü. "Bir sebebi olmalı. Evet, yolumuz aynı gibi geliyor bana!"

Onun da kendisini fark ettiğinden emindi. Ama fark etmemiş gibiydi. Tıkınmaya devam etmiş, sadece göz ucuyla bakmıştı. O kadarı bile yetmişti Ahmed Ağaya. Gözlerinden geçen ifadeyi ânında okumuştı. "Beni durdurmayı deneyeceğe benzer."

O günden sonra hep tetikte gidiyordu. Kınalı Dursun'un bir yerde pusu kuracağını, kendisini öldürmeye kalkışacağını umuyordu.

Ormanlık araziye girmişti. Vakit öğleüstüydü. Hava buz soluyordu. Ocak ayının yaman soğuğuna gömülmüştü orman. Ne bir kuş cıvıltısı, ne de bir başka hayvanın sesi vardı. Kas kati sessizlik ufka doğru uzayıp gidiyordu öyle. Belki ufkun da ötelere.

"Hızlan güzel atım benim, hadi biraz daha hızlan."

Bu ormandan bir an önce kurtulmak istiyordu. Sık ağaçlar görüşünü daraltmıştı. Sonsuzu görmemek Ahmed Ağanın canını hep sıkardı zaten. Şimdi daha kötü sıkılıyordu. Bu kas katı sessizlik hayra alâmet değildi ona göre. Kâinat nefesini tutmuştu. Belki de bir kallesliğe seyirci olmaya hazırlanıyordu. Kınalı Dursun tek başına karşısına çıkarsa ne âlâ... Tepeler geçirdi. Ama bir kallesliğe bulaşırsa? İş yamandı o zaman. Kargaşa başladı başlayalı buralarda çapulcu bulmak kadar kolay bir şey düşünülemezdi. Devlet nizam üzere iken kaçacak delik arayan bütün yılanlar, çıyanlar, devlet nizamı bozulup ortalık boz bulanık olunca meydana çıkar, ısırabildiklerini ısırırıldardı.

Hem gidiyor, hem bakmıyordu. Birazdan orman bitmiş olacaktı. Şu hava kadar soğuk düşünceleri ancak o zaman kafasından atabilecekti. Ova gibi var mıydı? İnsan enöteleri görürdü. Ne zaman ne olacağını bilirdi. Kahpeliğe gelmezdi hiç yoktan.

“Haaayt,dur bre!”

Gemi çekti. Zaten bekliyordu. O kadar bekliyordu ki karşılaşmasa hayal sukutuna uğrardı. Derinden soluklandı. Ilık nefesi soğuk havaya toslayıp buharlandı.

“İn atından!”

Dört kişiydiler. Fakat aralarında Kınalı Dursun yoktu.

Saklanmış mıydı? Yoksa bunları kiralayıp yoluna devam mı etmişti? “Eyvahlar olsun! Yoluna devam etmişse yandık şap gibi. Bizden evvel varır menzile, ortalığı birbirine katar alımallah!”

Kabadayılandı:

“Ne istersiz bre! Biz Padişah ulağıyız. Padişah buyruğuyla seyahat ederiz. Çekilin!”

İri kıyım zorba atanı öne sürdü. Bir at boyu kalana kadar yaklaştı Ahmet Ağaya. Kirli kirli güldü:

“Burada Padişah fermanı nah şu ağacın sarı yaprağı ka-

dar hükümsüzdür. Atandan in dendi. Canına kastımız yoktur. Birkaç gün misafir edip salacağız. Bana kalsa başını alırım ya, izin çıkmamıştır.”

“Kimden? Kınalı kepazesinden mi? O Padişah âsisidir. Bilin ki, ona uyan onun gibi olur. Varın işinize bre!”

Konuşurken zorbaları ölçüp biçmeyi de ihmal etmiyordu Ahmed Ağa. İkisi fazlaca acemi gibiydiler. At sırtında sanki iğreti duruyorlardı. Üflese düşecek gibi. Pöh dese yıkılacaklardı sanki. Fakat diğer ikisi... Onlar güngörmüş zorbaya benziyorlardı. Suratları yamalı bohça gibiydi. Hele en öndekinin yüzünde en az üç kılıç yarası vardı. Yüzü böyle olanın kim bilir vücudu nasıldı? İhtimal ok değmemiş, kılıç girmemiş yeri kalmamıştı.

Hep zorbalık yolunda tabii. Böylelerinden memlekete, millete ne hayır gelirdi?

Zaman kaybediyordu. Biraz daha eğleştiği takdirde Kınalı yarışı kazanacaktı. Ne yapmalı da belayı tez elden savuşturup Padişah fermanını yerine ulaştırmalıydı? Kolay kolay bırakmaya niyetli olmadıkları belliydi. Şu halde tek çare vardı: Düğümü kılıçla çözmek.

“Açılın dendi bre! Belâ mısınız?”

“İyi bildin Ağa, hem de belânın büyüğüyüz. Güzellikle gelecek misin? Yoksa sürüyerek mi götürelim?”

“Gelmem. Canım Allah’a emanet. Hayatım Sultanımın yolunda feda. Davranın ha yettim!”

Kılıcını çektiği gibi daldı. Belli ki karşısındaki bunu beklemiyordu. Dört kişiye karşı çıkacağını herhalde aklının ucundan geçilmemişti. Atı, atına toslayıp boylu boyunca yıkıldığında bunu ancak anladı.

“Tutun!” diye bağırды, “yaşatman!”

Zorbalardan ilk ikisi tereddüde bulanmışlardı. Ahmed Ağa bu ânı çok iyi değerlendirdi. Birinci zorbayı attan alaşağı eder etmez ikincisine bindirdi. Zorlu bir hamle çıkardı. Adam henüz kılıcını çekmiş, vaziyet almıştı. Ama Ahmed Ağanın canı-

nı dişine takan hamlesini savuşturamadı. Başına yediği kılıçla devrildi.

Ahmed Ağa fırtına gibi esiyordu. Arkasında koskoca Osmanlı Padişahı vardı. Düşündükçe gücünün arttığını, ustalığının daha da yamanlaştığını hissediyordu. "Halifenin himmetidir" diyordu içinden, "bu kadar kolay olacağını ummazdım."

Atından devirdiği adam toparlanmıştı.

"Urun ha!" diye saldırdı.

Bu emre iki acemi atlarını ters istikamete çevirmekle mukabele ettiler. Zorba ağzından köpükler saça saça:

"Kaçmayın namertler! Tek kişiden korkan alçaklar!"

Birinin sesi uzaklardan geldi:

"Aslanım" dedi içinden Ahmed Ağa Padişahı düşünerek, "adı bile zorbaları yıldırmaya başlamıştır. Gayri bu kargaşanın önü tez alınır. Gayri Sultan Osman'ın kanı da tez alınır, aslanım benim. Hayda breeeh!"

Kılıç tersini adamın başına var gücüyle gömdü. Kof bir çattırtı geldi, ardından da bir feryat. Mutlaka kafatası kemikleri hurdahaş olmuştu. Bu kılıcın tersi bile adamda can komaz, alırdı. "Ne de olsa Eskişehirli Demirci Ali Usta yapısıdır."

Yol açılmıştı. Hiçbir engel kalmamıştı. Fakat kaybettiği zamanı geri getirmek mümkün değildi. Kınalı Dursun fırsattan istifade, arayı hayli açmış olacaktı. Yetişmeliydi. At çatlatma pahasına yetişmeliydi.

"Hadi canım benim, koş!"

Koşuyordu koşmaya, ağzından burnundan köpükler saçarak hem de. Çok yorulmuştu zavallı hayvan. Nicedir dur durak bilmeden şahlanmıştı. Zorbanın atına tosladığında ise zorbanın eğeri sağrısını yırtmıştı. Yara buz tutmuştu. Acıyordu. Buna rağmen hâlâ koşuyordu. Sahibinin acelesi olduğunu anlamış gibiydi. Onu üzmemek için çırpıyordu. Eski arkadaşları. Nicedir beraberdiler. Ahmed Ağa atını pek severdi. Hani bıraksalar ahırda atıyla yatacağı.

“Hadi yavrum, hadi yavrum!”

Birden at tökezlendi. Atla birlikte Ahmed Ağa da yere kapaklandı.

“Allah kahretsin!”

Sağ kolunda dayanılması zor bir ağrı hissetti. Sol koluyla tuttu. Sarkıyordu. Galiba kırılmıştı. Bu durumda fazla gidemezdi. Bir yerlere uğramak, koluna baktırmalıydı. Ama at niye tökezlenmiş birden bire? Şu iki ağacın arasından geçerken birden...”

Allah Allah! Yanlış mı görmekteyim?”

İki ağacın arasına bir ip geriliydi. Atı bu ipe takılıp tökezlemişti mutlaka. “Vay kalles soylu Kınalı zorbası, yine yaptın yapacağını, elime geçersen var ya. Bir geçersen eğer!”

Doğruldu. Bereket, atına pek bir şey olmamışta. Ayakta sahibini bekliyordu. Güçlkle sırtına bindi.

“Yürü kızım, insanın iyisi talihinin kötülüğünden belli olur denmiştir. Yürü gidelim.”

• • •

İlk önüne çıkan handa iki gün durmak zorunda kaldı.

Kınalı Dursun yapacağını yapmış. Kapıcılar kethüdası Ahmed Ağadan önce Hüsrev Paşayı bulmuştu. Etek öptükten sonra Valide Sultanın mektubunu uzattı.

“Devletlüm” diye konuştu, “Recep Paşam Dersaadet’teki kapıkulunu idare edecek. Dersaadet merak olunmaya der. Gayri siz bilürsüz.”

Hüsrev Paşanın kaşları alabildiğine çatıkta. Yüzünden kin damlıyordu. Mektubu okudukça kini arttı, yüzünün ifadesi korkunç bir hal aldı. Kınalı Dursun bile ürktü: “Şimdi cellât diye bağırıp boynumu vurdurursa?” diye düşünmekten kendim alamadı.

Fakat Hüsrev Paşa öyle bir şey yapmadı.

“İşte hizmetin karşılığı budur!” diye bağırды boğuk bir sesle, “azlolunduk.”

Kethüda Ali Ağaya döndü: “Kul toplansın meşveretimiz vardır.”

Ali Ağa çıkmaya davranırken bir göz işaretiyle Kınalı Dur-sun’u da götürmesini emretti. Yakınlarıyla başbaşa kaldı. Bir süre sustu. Vicdanıyla hesaba oturmuş gibiydi. Yüzünün ifa-desi an be an değişiyor. Bazan vicdanı, bazan ihtirası galip ge-liyordu. Nihayet topuna birden sordu:

Azlolunduk ağalar, yerimize Hafız Paşa getirilmiş. Bu reva mıdır sizce? Hadi biz azlolunduk diyelim, ikinci vezir Recep Paşanın sadrazam olması icap etmez mi? Usul çiğnenmiştir. Kul taifesinin iradesi dahi hiçe sayılmıştır. Dersaadet’teki tüy-süz, padişahlığa heveslenmektedir. Ne ola?”

Etrafında Hüsrev Paşasız bir dünyayı kendileri için zindan-dan farksız görenler vardı. İkballeri Hüsrev Paşanın ikbaline bağlıydı: Ona yaranmakla yükselmişler, mal mülk sahibi ol-muşlardı. Hüsrev Paşanın azli demek, ellerinde bulunan bü-tün imkânların kaçması demektir.

“Gelmiş geçmiş sahib-i devletler için en iyisi sensin, seni azleden karşısında bizi bulur. Abaza gibi âsiyi dize getirmiş-sin. Bu kadar belâ ve mihnet çekip düşmandan intikam alın-cağı sırada senin azline sebep nedir? Bize senden gayri serdar lâzım değil.”

Hüsrev Paşa için için güldü:

“Asker sizin gibi düşünmekte midir?”

“Askerin ne kertede düşünmesi icap ettiğini bize bırakın. Dediklerimizi eksiksiz yaparlar.”

“Eh, görelim bakalım. Akşama içtima olacaktır. Yeniçeri ve sipahi ağaları da sizler gibi konuşursa... Gayrisi düşünülür.”

Hüsrev Paşaya midelerinden bağlı olanlar asker içine da-ğıldı. Bin türlü söylenti yaydılar. Güya Hüsrev Paşanın azlinde Padişahın rızası yoktu. Bu iş, başta Şeyhülislâm Yahya Efendi olmak üzere, Hafız Paşanın, şimdi yeniçeri ağası olan Hasan Halife’nin, Padişahın musahibi Musa Çelebinin ve diğer dev-

let millet düşmanlarının kafasından çıkmıştı. Hüsrev Paşaya, yokluğundan istifade edip iftira atılmıştı. Bunlar Safevî hükümdarı Abbas'ın işbirlikçileriydi.

Hüsrev Paşanın Bağdat'ı alacağını anlamışlar. Şahla işbirliği etmişler, Padişahı da kandırmışlardı.

Akşama yakın saatlerde bütün asker Hüsrev Paşanın Diyarıbekir'deki konağı önüne aktı.

“Biz başka serdar istemeziz. Serdarlığın tekrar sana verilmesi için Padişaha arz ve mazhar gönderüb seni isteniz. Şimdilik Diyarıbekir'de bekle.”

Hüsrev Paşa bu sözlerin saraya ulaşacağını çok iyi biliyordu. Sultan Murad'ın her tarafta adamları bulunduğundan emindi. Tez elden olanları ona ulaştıracaklardı. Asker galeyana gelmişti. Bunda parmağı olmadığını ispat etmeliydi. Aksi halde gün gelir, boynu vurulurdu. Sultan Murad çocukluktan kurtulduğunu bu kararla göstermişti. Dizginleri avuçlayabilir, bütünüyle devlete hâkim olabilirdi. Böyle ters bir gelişme olduğu takdirde kelleyi kurtarmanın yolu Padişaha sadakat rolü oynamaktı.

Kapıya çıktı. İki elini birden havaya kaldırıp kalabalığı sessizliğe davet ettikten sonra:

“Biz, hâşâ ki Padişahımıza âsi değiliz. Fermanına karşı komazız. Emir Sultanımındır. Ben ve siz, hepimiz onun emrindeyiz. Hadi dağın! İsteyen istediği yere gitsin. Ruhsat verdim. Ulufe vaktiniz de yakındır. Varın, ulufelerinizi Dersaadetten alın. Sizi önce Allah'a, sonra Padişaha emanet ediyorum evlâtlarım, hakkınızı helal edin!”

Konuşma askerlere dokunmuş muydu gerçekten? Yoksa hazırlanan plân icabı elde edilmiş olanlar mı rol yapıyordu? Bunu anlamak zordu. Fakat insan seli dalgaya tutulmuş, karmıştı. Uğultu sarmıştı bütün meydanı:

“Gitme Paşa baba, bizi yalnız koma!”

Eliyle bir veda işareti yaptıktan sonra konağa çekildi. Def-

terhaneyi mühürleyip kaleye koydurttu. Tayyar Mehmed Paşayı Diyarbekir muhafızlığına, Defterdar Ömer Efendiyi hazine koruyuculuğuna memur etti. Musul muhafızlığını Bekir Paşaya verdi. Kethüdası Ali Ağa ile eski Kethüda Süleyman Ağayı bir miktar askerle yanına alıp Diyarbekir'den ayrıldı.

Ancak Fırat Nehri kıyısında konakladığı sıra Padişah tarafından sadrazamlık mührünü almak üzere birinin gönderildiği haberi verildi.

"Ol vezirin satvet ve mehabeti korkusundan bin korku ile huzuruna varup hatt-ı hümayunu övüp eline sundu."

Naima

Hüsrev Paşanın kuyruk yüzü Kapıcılar Kethüdası Ahmed Ağayı görünce daha beter kavruklaşmıştı. Nefes almakta zorluk çekiyormuş gibi göğsü inip kalkıyordu. Gözleri kısılmış, güler görünen dudaklarını yalanlıyordu.

Ahmed Ağa fermanı verdikten sonra üç adım çekildi.

"Padişah fermanıdır" dedi.

"Mühr-i şerifi mi istediler?"

Kapıcılar Kethüdası tam bir teslimiyetle boyun büktü:

"Ferman Sultanımındır."

Hüsrev Paşa bin ayrı düşüncenin herc ü merc ettiği kafasında yeni yollar arıyordu. Fakat bütün yollar çıkmazdı. Fermana karşı geldiği takdirde belki oluk oluk kan akması ihtimali vardı. Belki Ahmed Ağayı bin parça ettirebilir, cesedini köpeklere yedirebilirdi. Fakat netice değişmeyecekti. Değişse bile aleyhine olacaktı. Kendisinden daha kuvvetlileri Padişaha isyan etmişti de ne olmuştu? Abaza Paşa bile dize gelmemiş miydi? Varıp Padişahın ayaklarına kendini atmamış mıydı? Padişah istese oracıkta boynunu vurdurabilirdi. Fakat büyüklük göstermiş, affetmişti. Üstüne bir de Bosna Sancakbeyliğini vermişti. En iyisi Padişahın atıfetine sığınmaktı galiba.

Hem zaten yapacağını yapmıştı. Asker içine fitneyi sokmuştu. Alevler bacayı sararsa Sultan Murad gidiciydi. O vakit tekrar makamına kurulur, kim bilir hangi padişahın elinden sadaret mührünü tekrar alıp koynuna sokardı. Öyleyse mühründen muvakkaten ayrılmaya razı olmalıydı.

Elini koynuna attı. Sadrazamlık mührünü çıkardı. Öptükten sonra Kapıcılar Kethüdası Ahmet Ağaya uzattı:

“Gel, mührü al.”

Avucunda mührü sıkıyor, âdeta eli söz dinlemiyor, itaat etmiyordu. İçinde, yüreğini çıkarıp veriyor gibi dehşetli bir his vardı. Ahmet Ağa almaya davrandığında gayr-i ihtiyarî iki defa elini çekti. Ama sonunda mührü verdi.

“Padişahımıza muhabbetimiz kadimdir. İtaat üzreyiz. Kendilerine hasta olduğumuzu, bir müddet Tokat’ta istirahat edeceğimizi, baharla birlikte tekrar Bağdat üzerine yürüyeceğimizi bildir. Hak selâmet versin.”

Ahmet Ağa çıktıktan biraz sonra Kınalı Dursun’u çağırttı. Peşi sıra gelmişti.

“Göreyim seni Kınalı Ağa, atlan ve yola düş. Recep Paşa karındaşımıza de ki...”

Sesini iyice alçalttı. Tek kelime bile duyulmuyordu.

Dokuzuncu Bölüm

*“Vaktâ ki Hafız Paşa sadrazam oldu; Recep Paşa hased edüb,
Hafız Paşayı kaldırıp, kendi veziriazam olmak için harekete geçdi.
Etraftan da zorbalar ve bölük halkının pek çoğu geliüb
Asitane’ye (İstanbul) dolmuş idi.”*

Naima

DERSAADET YATSI EZANININ ruhu coşturan ritmine sarınmıştı. Her minarede bir başka müezzinin sesi şahlanıyordu. “Allahuekber” sesi Ayasofya minarelerinin şerefelerinden taşıp kubbeleri okşayarak Sultanahmet Camii minarelerinden taşan sesle sarmaş dolaş Süleymaniye’ye uzanıyor, oradan Fatih Camiinin minarelerinde gergeflenip meleklerin kanatlarında yedi kat göklere tırmanıyordu.

Yine şadırvanların şenliği başlamıştı. Takunya takırtıları mermer avlularda en nadide çalgıların çıkaramayacağı notaları çıkarıyorlardı.

Sultanahmed Camiinin şadırvanına dört yeniçeri sokuldu. Nefti kapama giymiş, yatırmalarını omuz üstüne atmışlardı. Manda derisinden çizmelerini gelişi güzel mermer avluya vurup, inadına takunyaların ritmini bozuyorlardı.

Abdest alanlardan birkaçı dönüp baktı. İçin için Lahavle çektiler. Fakat huzuru ihlâl etmenin hesabını sormaya cesaret edemediler.

Kim olsa edemezdi. Dersaadet bir süreden beri fokur fokurdu. Bağdat'taki ordunun hemen hemen bütün mevcudu buraya akmişti. Yolda aralarına karışan Celalilerle birlikte korkunç kalabalıklaşmışlardı. Halk bunların gürültüsünden, serkeşliğinden bîzar olmuştu. Ulufelerini alıp gidecekleri günü dört gözle bekliyorlardı. Zaten Dersaadet'teki zorbalara canlarına yetiyordu. Üzerine bunlar da gelince sabırtaşı iyice yarılmaya başlamıştı.

Birkaç gündür halk hissedilir biçimde homurdanıyor, yeniçeri ve sipahiler hakkında ileri geri söyleniyordu. Bütün söylenenler zorbaların kulağına gitmişti. Güya Sultan Murad halkla işbirliği edip ocaklıya kan kusturacaktı. Olur, şey miydi? Sarayla halkın yekvücut hale geldiği şimdiye kadar görül-müş, duyulmuş muydu? Bu Padişah eski köye yeni kanun mu getirecekti yani? Belki de getirirdi. Abaza Paşayı önüne katıp teeeey Erzurumlardan Dersaadet'e getiren Sadrazamı tek sözle azletmemiş miydi? Hadi azletti, yerine kıdemi müsait Recep Paşayı sadrazam yapmak varken, onu atlayıp Hafız Paşayı sadrazam yapmak neyin nesiydi? Eski köye yeni kanun denecekse buna denmeliydi zinhar! Dahası da vardı. Padişahın geceleri kılık değiştirerek kahvehane kahvehane dolaştığı söyleniyordu. Hatta Kurşunlu Hana postu serdiğini söyleyenler de vardı. Yeniçeri ile sipahi zorbalarını bir güzel dinler, haklarında defter bile tutarmış. Daha neler... Padişah dediğin sarayında oturmalı, yeniçeriden gelecek talepleri karşılamalı ve keyfine bakmalıydı. Öyle tebdil çıkma, Kurşunlu Hana postu sermek, hele hele halkla işbirliğine sıvanmak neyine? Vaktiyle Osman Han da buna benzer işlere heveslendi. Ona ettiklerinden sonra yüzlerce yıl geçse bile aynı yola hiçbir padişahın girmeye cesaret edemeyeceğini düşünürken bu Sultan Murad nere-

den çıkmıştı? Gerekirse ona da haddini bildirmek boyunlarına borçtu. Velâkin evvelâ halktan başlanmalıydı.

Zorbaların topuk takırtısı takunyaların ritmini bozdu ya, bir sessizliktir çörekleri avluya. Abdest alanlar bile durmuş, üzerlerine gelen belâya endişe dolu gözlerini çevirmişlerdi. Sataşmadan geçip gitmeleri için dua ediyorlardı. Fakat adamlar çakılmışlardı sanki mermerlere kök salmışlardı. Eller belde, kuşaklarındaki enli hançerler meydanda, öylece dikiliyorlardı. Hele en öndeki zorbaya hele; bacaklarını açmış, ellerini kalçalarına koymuş, cübbesini dürtüp omuzuna atmıştı. Askerden çok Celâli eşkiyasına benziyordu. Avludaki çifte fenerin ışığı abus yüzünün bir cephesini ancak aydınlattığından hortlağa dönmüştü. Ağzındaki çam sakızını evire çevire,

“Benim adım Baba Ömer” dedi.

Abdest alanlarda bir kıpırtı görmeyince sesini yükseltti:

“Kalkın bre! Baba Ömer adını duyup da oturanın...” bir elini kalçasından alıp, bütün parmaklarını açarak ileri fırlattı, “nah, alnını karışlarım! Bileğime bilek, gücüme güç koyanı görsem, şap, ahundan operim! Yeniçeriliğime lâf uranın kefenini biçerim! Bana adıyla, sanıyla Karahisar cellâdi Baba Ömer derler. Kalkın bre, divan durun bre!”

En yakınındaki ihtiyara bir tekme salladı. İhtiyar şadırvanın yalağına yuvarlandı.

“Allah belânızı vere” diye inledi.

Başını çarpmıştı. Kanıyordu. Çırpıyor, tutunacak bir yer arıyor, fakat bulamıyordu.

Zorbalar ise merhameti boğmuş, ihtiyarın o haline kahkahalarla gülüyorlardı.

“Günahtır bre sizde hiç Allah korkusu kalmadı mı?”

Sabırtaşı en sonunda çatlamıştı galiba. Kahkahalar bıçak gibi kesildi.

“Kimindir o, öne çıkıp tekrarlasın sözünü! Çık bre!” Bir delikanlı şadırvandan kalktı. Kolları sıvalıydı. Ayaklarında ta-

kunya vardı. Yirmi beş yaşlarında gösteriyordu. Etraftan birkaç kişi delikanlıyı koruma derdiyle,

“Uyma şeytana” dediler, “Allah bildiği gibi yapsın.” Dimdikti. Ama yüreği yerinden kopacak gibi vuruyordu. Yatsı namazını cemaatle kılmak için camiye gelmişti. Artık camide de insana rahat vermiyorlardı. Tam belânın ortasına düşmüştü. Ama elinde değildi. Sabredememişti işte. Belki herhangi birisini tekmeleseler, hattâ kendisini tekmeleseler sabrederdi de o adamın tekmedenişine sabredemezdi. Çünkü babasıydı. Babası olması bir yana, kördü. Yıllarca kılıç salladıktan sonra gözlerine yerleşen kötü bir hastalık yüzünden üç sene kadar önce kör olmuştu. Delikanlı arabacılık edip hayatını kazanıyor, kör babasıyla ihtiyar anasına bakıyordu. Bu zorbalarla kapışacak kadar güçlü olmadığını biliyordu. Belki ölecekti. Zaten bunu göze almış, öyle kalkmıştı. Dünyada en çok sevdiği varlıklardan birini olsun koruyamadıktan sonra yaşamının ne kıymeti kalırdı? Bunların yaptığını gâvur yapmazdı, gâvur! Bunca zulme cesaret edemezdi. Millet ayaklanıp karşılarına dikilir diye korkardı. Bunlarda öyle bir korku da yoktu. “Halk uyuşmuştur, çalışmaktan başka şeye akli ermez” diyorlardı.

“Benim o! Sizde hiç Allah korkusu kalmadı mı diye sormaktayım? Kalsaydı bunu yapmazdınız. İki gözü kör bir adamı tekmeleyip yalağa yuvarlamazdınız. Allah cezanızı versin!”

Abdest alanlarda bir kıpırtıdır başladı. Yalağa yuvarlanan ihtiyarın âmâ olduğunu öğrenmeleri acıma hissini ayaklandırmış, kalblerini dağlamıştı.

“Bu yapılır mıydı bre!” diye homurdandı biri.

“Bu kadarı da fazla!” diye lâf attı bir diğeri.

Emir almış gibi aynı anda ayağa fırladılar.

“Yetti canım, gayri yetti bre! Bu rezilliğe hayvan olsa katlanamaz bre! Savulun heeey!”

İhtiyarın oğlundan önce yeniçeriler saldırdı. Ardından ihtiyarın oğlu daldı. Derken, takunya takırtıları yeniden baş-

ladı. Ama eski gibi ahenkli değil, karma karışıktı. Şadırvanda abdest alan yirmi kişi, genciyle yaşlısıyla gece vakti göbekten gelen belâya karşı ayaklanmıştı. Zorbalar böyle bir şeyi hiç belemiyorlardı. Fena toslamışlardı. Bir gözdağı vermeye geldikleri yerden bu gidişle sağ çıkamayacaklardı. Şu an buraya hiç gelmemiş olmayı çok istiyorlardı, ama artık buna imkân yoktu. Yüzgeri yapıp yeniçerinin itibarını iki paralık da edemezlerdi. Sonra ne söylentiler yayılırdı. Korkaklığını, tabansızlığını, kalışlığını dile destan anlatırlardı. Hem de bire bin katarak...

Baba Ömer daha fazla düşünmedi. Zaten vakti yoktu. İki kişi birden üzerine çullanmış, diğerleri de gelmeye başlamıştı. Arkadaşlarına,

“Davranım!” dedi.

Sokak lambalarının loş aydınlığında birkaç hançer parladı soğuk soğuk. Birkaç feryad yaylandı kubbelere doğru. Önceden camiye girmiş olanlar dışarı koptu. Birkaç yeniçeri zorbasıyla abdeste sıvanmış Müslümanların kıran kırana dövüşünü gördüler. Bir ihtiyar ağlaya ağlaya yere kapandı.

“Allah’ım, hey büyük Allah’ım, kardeşin kardeşi kırdığı gününü görmeden ruhumu kabzedeydin!”

Cemaatten bazıları sorgusuz sualsiz daldı kavgaya. Onların da canı nicedir yanıktı.

Onlar da yeniçeri ve sipahi zorbalarından yaka silkiyorlardı.

“Allah’ını seven vursun zorba başlarına!” diye bağıra bağıra dövüşüyorlardı.

Baltacılar yetiştğinde yerde üç ceset yatıyordu. Baltacıardan biri ölülerin yüzüne ışık tuttu. Sadece birini tanıyordu. Arkadaşlarına,

“Adına Kınalı Dursun denir bir zorba” diye tanıttı. “Varıp ağamıza bildirelim.”

• • •

At Meydanında (Aksaray) yatsı sonrasının tenhaliği vardır.

Arada bir bekçinin değnek takırtısı ve “Destur” sesi Et Meydanını canlandırıyordu. Pencereelerde ışıklar birer birer karar-mıştı. Yalnız At Meydanının köşesindeki konağın pencerele-rinden ışık sızıyordu.

Konak üç katlıydı. Diğer evlere tepeden bakan bir hali var-dı. Dışarı sızan hafif ışıktaki bile pencere kafeslerinin çok usta bir el tarafından sabırla işlendiği görülebiliyordu.

At Meydanında dövüşen yeniçerilerden biri nefes nefese bu konağa girdi. Kapı çavuşu ile kısa bir ağız dalaşından sonra merdivenlere saldırdı. O önde, kapı çavuşu arkasında, büyük bir odaya daldılar.

Oda göz alıcı renklerden sedirlerle çepe çevre sarılıydı. Mor çuhadan ağır perdeler yan aralıktı. Sokaktan oldukça yüksek olduğu için galiba, dışardan görölme endişeleri yoktu. İhtimal, bu yüzden perdeler kapatılmamıştı.

Sokağa bakan iki pencerenin arasındaki sedire Recep Paşa bağdaş kurmuştu. Sağında ocak zorbalarından Samsuncu Ömer vardı. En az yirmi kişiydiler. Aralarında asesbaşı, başçavuş, bir-kaç bölükbaşı, iki çarşı ağası, iki kul çavuşu, üç ağa gediği, ace-mioğlan kethüdası, birkaç baltacı ve bostancı da bulunuyordu.

Yeniçerinin apar topar girmesiyle birden susmuş, gözlerini ona çevirmişlerdi.

Solumaktan konuşmaya fırsat bulamadığını gören Recep Paşa, sabırsız, fakat sert bir sesle sordu:

“Çağrıldığın halde niye gecikmedesin Baba Ömer?”

Baba Ömer birkaç kere yutkunduktan sonra,

“Geliyordum” diye konuştu. “Sultanahmed Camiinden geçerken sataşma oldu. Abdeste oturanlar kalkıp üstümüze yürüdüler. Gidi zorbalar deyü takunya üşürdüler. Kınalı Dur-sun’u şehit verdik ağalar.”

Başı önünde sustu. Sanki herkes susmasını beklermiş gibi konuşmaya başladı. Bir uğultudur sardı büyük odayı. Recep Paşa hızla doğruldu:

“Susun bre! Bu ne densizliktir? Büyüklerin olduğu yerde susmak lâzım geldiği öğretilmemiş midir size? Baba Ömer konu-
nuş!”

Yanına gidip yakasına sarıldı. Sarstı:

“Konuş bîdin, konuş denir, ne susmaktasın. Söyle, nasıl ol-
du?”

“Söyledim Paşa Hazretleri. Geçerken üzerimize çullandılar.”

“Olmaz öyle şey!” diye gürlledi Recep Paşa, “kimse buna cesaret edemez. Mutlaka sataşmışsınızdır.”

“Sataşma ne demek Paşa Hazretleri, arkadaşlarla buraya geliyorduk. Durup dururken niçin sataşalım?”

“Yani durup dururken kimseye sataşmayan aklı başında bir herif misin? Dikkat et Baba Ömer, surda kırk kişiyiz, kırkı-
mız da birbirimizi iyi tanırız. İşin doğrusu gelsin.”

Baba Ömer bıyıkaltı güldü:

“Doğru buyurdunuz Paşa Hazretleri, surda kırkımız da birbirimizi iyi tanırız. Ben sizi, siz beni tanırsınız.”

Bıyıkaltı gülüş sırtığı bulaşmıştı. Herif koskoca ikinci vezirin karşısına geçmiş, düpedüz sırtıyordu. İtham eder gi-
biydi üstelik. “Seni iyi tanırım” der gibiydi, “ayağını yanlış bas-
tın mı yandın, doğruca gider, ettiklerini Padişaha anlatırım.”

Recep Paşa bu ithamı kabullendi galiba. Ellerini yakasın-
dan çekti. Geçti, oturdu yerine. Diğerinden kısa olan sakat ba-
cağının üstüne çöktü.

“Geç otur” dedi Baba Ömer’e yumuşak bir sesle. “Duydu-
nuz değil mi ağalar, size söylüyorum, duyduunuz mu? İyice aç-
tınız mı kulaklarınızı? Ahali durup dururken üstümüze sal-
dırmaya geçti. Niçin, sorarım size; çünkü Padişah’tan yüz
bulur. Daha önce de Padişahın niyetini söylediydim. Ahali ile
el ele verip ocaklının canına okuyacak. Ağası Osman Hânın
yapamadığını yapacak aklı sıra. Derseniz ki bırakalım yap-
sın, âmenna, ben nasıl olsa sıyrılırım. Bugüne bugün saraya
damat girmişiz. Saray bize inanır. Ya sizler ne yaparsınız, ha,

ne yaparsınız? Kendinizi sokak serserilerine yahut cellât Kara Ali'nin satırına teslim eder misiniz? Gayri sizin bileceğiniz. Düşünün taşının, öyle cevap verin."

Susar susmaz başçavuşlardan biri atıldı:

"Devlet umuruna fazlaca aklımız ermez Paşa Hazretleri, siz buyurun, ne buyurursanız biz yapalım. Ocak emrinizde, yakın deyin yıkalım, tutun deyin turalım."

Bütün söyleyecekleri bitmiş, kelime hazinesi tas tamam boşalmış gibi aniden sustu. Sözlerini duyanlara önceden ezberlemiş gibi geldi nedense. Hocasının önünde dersini talim eden bir talebeyi o kadar andırıyordu ki, ister istemez böyle düşünmüşlerdi. Ama aynı görüşü paylaşmayanlar da vardı: Asesbaşı. Dersaadet'in asayışı ondan sorulurdu. Bu konuda bazı endişeler taşıyordu.

"Başçavuş âğa kendi hesabına doğrusunu söylemiş olabilir" diye konuşmaya başladı, "lâkin fakirin de fikri vardır."

"Söyle" dedi Recep Paşa karanlık bir tavırla sözünü keserek, "burada herkeslere söz hakkı verilir. Tek şartla: Burada konuştuklarımız burada kalacak. Tek kelime dışarı taşarsa topunuzun kellesi gider."

Asesbaşı sözünün kesilmesine içlerimş gibiydi. Sesini biraz daha yükselterek devam etti:

"Recep Paşamıza hürmetimiz tamdır. Velâkin Hüsrev Paşamızın azlinden sonra sadaret mührünü alsaydı acaba bu toplantıyı tertipler miydi?"

"Helbet" diye atıldı Recep Paşa, sinirden sakalı titriyor, parmaklarını dizine vurup duruyordu. "Sizi yine toplardım. Bu nasıl düşüncedir hay asesbaşı? Son yıllarda karışan asayışı teminde çektiğin zorluklar aklını başından uçurmuş olmasın! Ben kendi derdime hiçbir vakit düşmem. Hamdolsun, yükselilebileceğimiz kadar yükselmişiz. Kazanacağımız kadar zaferler kazanıp adımızı sanımızı duyurmuşuz. Kaptan Paşalık etmişiz, kethudabeyik etmişiz. Bundan sonra sadrazam olsak

ne; olmasak ne? Biz devlet-i âliyyenin selâmetini düşünüp uy-kularımızı feda edelim, sen tut, ithama bulaş. Bak asesbaşı, boynunla oynama, adam yerine koyup çağırmışız. İlerde yeniçeri ağası olmanı dahi düşünmüşüz. Elini vicdanına koyup söyle şimdi: Hüsrev Paşanın azli icab eder miydi?”

Yeniçeri ağalığı vaadi yabana atılır gibi değildi. Şimdiye kadar hiç düşünmediği halde birdenbire içine bir kurt düşmüştü. Kazıyor, kemiriyor, ihtiras çukurları açıyordu. Birinci çukuru atladı, ikincisini de atladı, ama üçüncüsüne ağırlayınca düşüverdi:

“Öyle demek istememiştim zaten Paşa Hazretleri. Hangi Allah'ın kulu Hüsrev Paşamızın azli lâzımdı diyebilir? Ol ci-hette Padişahın hatası vardı. Velâkin bir hata yüzünden hal' düşünülmemelidir.”

Recep Paşa güldü. Makam vaadi bile zayıf iradeleri ânında eritiyordu.

“Hâşâ ki Padişahımızı hal'etmek bir vakit aklımızın ucundan geçmemiştir. Biz Padişaha iğva vererek yanlış yola sevk edenlerle uğraşmadayız. Onlarla dâvamız vardır. Yoksa Padişah başımızın tacıdır. Maksadımız devlet düşmanlarını zarsız hale getirip Padişahı onların şerrinden kurtarmaktan ibarettir. Bu maksat istikametinde bizimle bir olanlar ellerini kaldırsınlar.”

Önce anlaşmalı olanların elleri kalktı. Sonra onların tesirinde kalanların ve nihayet tereddütle gecikenlerin. Sonunda bütün eller kalkmıştı. Recep Paşa memnun memnun güldü:

“İttifakla karar verilmiştir ki Hüsrev Paşayı azletmek hatadır. Padişah Hazretlerini bu hataya düşürenler cezalandırılmalıdır.”

Elini kuşağının arasına soktu. Çıkardığı kâğıttan on yedi isim okudu. Sonra kâğıdı katlayıp tekrar kuşağına soktu:

“Okuduğum isimler devlet ve Padişah düşmanlarıdır. Birkaç gün içinde askeri hazırlayın. Pazar günü adamlarınızı alıp

At Meydanına gelin. Orda listedeki heriflerin isimlerini bağı-
rıp kellelerini isteyin.”

Asesbaşı dayanamadı, kelle istemek olur muydu? Recep Paşa fazla ileri gidiyordu. Hadi onlar suçluydu, kabul fakat ortada katledilmeleri için yeterli sebep yoktu. Hem bunun için fetva lâzımdı. Askeri şeriata karşı çıkarmak büyük günahtı. Bu vebali kıyamete kadar üzerlerinden atamazlardı.

“Katl olmamalı” dedi, “azledilmeleri yeter de artar bile. Hem Şeyhülislâm Yahya Efendinin, Musahip Musa Çelebinin ve yeniçeri ağası Hasan Halife’nin bu işte kelle verecek günahları ne olabilir? Fakire sorarsanız fazlaca ileri gidiliyor derim. Bu adamları listeden çıkaralım. Kelle istemekten de vazgeçelim. Azl istesek yeter.”

Recep Paşa:

“Zaten kelle istemeyi azl makamında kullandım. Yoksa Allah korusun, bizim kimsenin canına kastımız yoktur. Siz Pazar sabahı At Meydanında toplanın. Olmazsa ordan saraya yürüyün. Zinhar dış kapıya geçmeyesüz. Benimle irtibatınız olduğunu da ağzınızdan kaçırmayasüz. Yoksa hal başkaca olur.”

• • •

Sultan Murad idman odasında idi. Her zamanki gibi sabah idmanını yapıyordu. Sadece üç gün aksatmıştı. O da Üsküdarlı Şeyh Aziz Mahmud Hüdaî Efendinin ölümü üzerine. Duyduğunda kulaklarına inanmamıştı. “Olamaz!” diye inlemişti, “beni bırakamaz!” Kendini yapa yalnız, başıboş ve maksatsız hissetmişti birden. Dalgaların, hem de kocaman ve azgın dalgaların ortasında hissetmişti. Ruhu meçhullere sürükleniyor, şuuru alabora oluyordu.

Üç gün sürmüştü bocalama. O insanı kahreden yalnızlık ve sahihsizlik duygusu. O içinden çok önemli şeylerin kopup gittiği yolundaki ürkütücü, tedirgin edici his üç yıl kadar uzun gelen üç gün sürmüştü. Bu sabah biraz daha iyiydi. Hayli ken-

dini toplamış görünüyordu. Yüzüne renk gelmiş, suskunluğunu yenmişti.

İki yüz okkalık demir güllerin halkalarına yapıştı. Her biri iki yüz okka geliyordu. Halkalarından tutup başının üstüne kaldırıyordu.

Fakat ne yazık, İran elçisinin getirdiği yayı çözüp kuramamıştı. Elçinin gözlerine baka baka o işi yapabilseydi nasıl sevi-necekti. Bir çocuk gibi. En sevdiği oyuncağa kavuşmuş bir çocuk gibi sevinecekti. Ne çare, gücü yetmemişti işte. Gizlice bütün şehirde onca ilânat yapması da boşa gitmişti. Darülhilâ-fede (İstanbul) bileğine güvenen ne kadar pehlivan varsa üçer beşer gelip denemişler, fakat başaramamışlardı. İran Şahı kim bilir nasıl memnun olacaktı. Kim bilir nasıl kahkahalarla gü-lecek, “Osmanlıların bütün pehlivanlarını alt ettim” diye nasıl övünecekti.

Düşüncelerinin ortasına Kızlar Ağasının tok sesi damla-yınca demir gülleri yere bıraktı.

“Ne dersin ağa? Daha açık konuş.”

Yüzünden sevinç fışkırıyor, gözlerinin içi gülüyordu:

“Başardık Şevketlü Sultanım!”

“Neyi başardık?”

“Bizim iç oğlanlarından Deli Hüseyin adlı biri Şah Abbas’ın yayını çözüp kurdu.”

“Bu imkânsız!”

“Bana da öyle geldi Sultanım. Ocağa odun getirmiş. Bilirsi-niz, yay ocak başına asılıydı. Böyle şeylere merakı varmış. ‘Bu ne güzel bir yay’ diye düşünmüş. İndirip çözmüş tekrar kurmuş. Odaya girdiğimde yayın çözülmüş olduğunu gördüm. Meğer geldiğimi duyup, kurmaya fırsat bulamadan sıvışmış. Onu gör-müşler, bereket versin. Çağırttım. Yayı kurmasını emrettim.”

“Kurmuş mu peki?”

“Belî şevketlüm.”

Padişahın yüzü ala bandı. Hemen arz odasına doğruldu.

“Safevî elçisini çağırın. Delikanlıyı da huzura getirin.”

“Ferman şevketlü Sultanımdır.”

Az sonra delikanlı giydirilip huzura getirildiğinde Padişah, hayretini gizleyemedi.

“Hay bre koçum, analar ne yiğitler doğuruyor! Adını söyle yiğit.”

Deli Hüseyin bakınıp duruyordu. Kızlar Ağası ardından itmeseydi, Padişahın önünde şaşkın şapıldak dikilecekti,

“Diz çöksenel”

Dizini yere koydu. Tahtın kenarından sarkan yumağı vecd içinde öptü, başına götürdü.

“Padişahım, adım Deli Hüseyin’dir, affediniz.” diye inledi.

Sultan Murad,

“Ne diyor bu?” diye sordu kızlar ağasına, “hangi aftan bahsediyor?”

“Kusur ettiğini zanneder Padişahım” diye cevap verdi kızlar ağası. “Yayı çözüp kurmakla suç işlediği kanaatinde.”

Padişah gülmeye verdi:

“Suç mu, ne suçu? Hele getirin şu yayı da, yiğitliğini görelim delikanlımızın. Yaptığın suç değildir hay oğul, öyle bir iyiliktir ki, Safevî Şahının yüzünde kırbaç misillü saklayacaktır. Ağa, doğrusunu anlatmadın mı?”

“Anlatmaz olur muyum Sultanım. Fakat korkudan, duyduğuşüphe lidir. Fukarayı çağırınca yan canı çıktı sanki. Padişaha gideceğini öğrenince de öldü. Ceset gibi duruşu ondandır.”

Sultan Murad kalktı. İki eliyle Deli Hüseyin’i omuzlarından tutup kaldırdı. Baktı, baktı. Gösterişli bir yapısı vardı. Uzun boylu, kavruk yüzlüydü. Kalın kaşlarının alandaki ince gözleri korku ile sevincin zıtlaşmasından müteredditti. Siyah bıyıkları dudaklarında bitiyor, kim bilir kimden ödünç alınan kaftan dar geldiğinden adaleleri dışarı fıskırıyordu.

“Kendine gel hay oğlum” dedi Sultan Murad, “seni cezalandırmak için çağırmadık.”

Bir içoğlanı meşhur yayı getirmişti. Padişah, bir baş işaretiy-
le Deli Hüseyin'e verilmesini emretti. Deli Hüseyin ürkek ürkek
aldı yayı. Az evvel kızlar ağasının odasında denediği yaydı.

"Bu gördüğün nesneyi Âsitane'nin pazusu kuvvetli en
namdar pehlivanları bile çözüp kuramamıştır. Duyduk ki sen
çözmüş ve dahi kurmuşsun. Marifetini bir de huzurumuzda
göster. Göster ki nâmın yürüsün. Davran bakalım."

Demek bir tehlike yoktu. Deli Hüseyin rahatladı. Şimdiye
kadar böylesine yaklaşmadığı Padişahının önünde sınana-
caktı. Ondan sadece yayı çözüp kurması isteniyordu. Neden
bu kadar ısrar edildiğini bilmiyordu, ama elbet bir sebebi ol-
malıydı.

Davrandı:

"Ya Allah, Bismillah!"

Yayı bir hamlede çözdü.

"Ya Allah, Bismillah!"

Ve bir hamlede kurdu.

Herkes şaşırmış, herkes afallamıştı. Delikanlı zorlanmıyor-
du bile. Sevddiği bir oyuncakla oynayan çocukları andırıyordu.
Yüzünde memnuniyet ifadesinden başka bir şey yoktu. Saflık,
temizlik ve memnuniyet. Bir işe yaradığını düşünüyor, için
için seviniyordu.

Padişah ayağa fırlamıştı. Bir kardeş sıcaklığıyla Deli Hüse-
yin'i kendine çekip kucakladı. Gözlerinde yaş damlaları vardı.
Koca Sultan Murad ağlıyordu:

"Tez Safevi elçisini huzura alın. Deli Hüseyin karındaşımı-
zı da perde arkasına götürün."

Elçi apar topar çağrıldığında telâşlanmış, fakat Padişahı
son derece neşeli görünce telâşı dağılmıştı.

"Emrediniz Padişahım" deyip saçak öptü.

Sultan Murad bir süre elçiye süzmekle yetindi. Sonra ağır
ve tok bir sesle konuşmaya başladı:

"Hani bize getirdiğin yay var ya, onunla nihayet meşgul ol-

ma fırsatını bulduk. Pehlivanları bu işe karıştırmamak gerektiğini düşünüp yayı iç oğlanlarımıza verdik.”

“Getirin bizim deliyi.”

Deli Hüseyin perde arkasından alınıp huzura çıkarıldı.

“Kendisi iç oğlanıdır. Öteberi hizmetlerine bakar. Yayını ona veriyoruz.”

Yayı Deli Hüseyin’e uzattı:

“Hayda Deli Hüseyin, Safevî elçisi marifetini görmek ister, İran’ın en namlı pehlivanının gerdiği kirişi çöz ve kur bakalım. Güçten yana İranlılarla boy ölçüşebilir misin, görelim.”

Elçi gülümsüyordu. Bu iç oğlanının bu işi kıvıramayacağını düşündüğünden keyfi yerine gelmişti. Zaten delikanlı da bu yayı çözüp kurabilecek güçte görünmüyordu. Bunu yapabilmesi için Safevî sarayının başpehlivanı Rıdvan kadar kuvvetli olması lâzımdı. Cüsse itibarıyla yarısına ancak yetişirdi. Fakat başaramadığında kendini zorlayıp gülmemeliydi. Aksi halde Padişah kızabilir, başına kötü işler gelebilirdi. İyi, ama Padişah nasıl bu derece kendinden emin olabiliyordu? Sıradan bir iç oğlanının bu yayı çözüp kurabileceğine nasıl inanabiliyordu? Belki de onu aldatmışlardı. “Ya Allah, Bismillah!”

Deli Hüseyin’in sesi düşüncelerini bozdu. Padişaha bir göz attı. Gülümseyerek seyrediyordu. Ordan bakışlarını alıp Deli Hüseyin’in ellerine çevirdi. O ne! Yayı bozmuştu bile. “Şimdi de kurdu, olamaz!” Farkında olmadan sesini yükseltti: “İmkânsız bu!” Padişahın gözleri parlıyordu.

“Niye şaşan elçibaşı? Sizin pehlivan diye tuttuğunuz adamların daha kuvvetlilerini biz iç oğlanı olarak kullanırız. Bir daha, Deli Hüseyin. Belli ki, elçibaşı gördüklerine inanamıyor.”

Deli Hüseyin elçiye kızdı içinden. Zaten Safevî dendi mi tüyleri diklenir, gözlerinde küçümseyen noktalar oynasardı. Yayı kavradı:

“Ya Allah, Bismillah hoop!”

Acı kuvvetine biraz öfke eklenince yay ortadan ikiye bölü-

nüverdi. Deli Hüseyin parçaları götürüp Safevî elçisinin ayakları dibine bıraktı. Padişahın önüne diz çöktü, boyun büktü:

"Affediniz Sultanım, bu kadar çürük olduğunu nasıl bilebilirdim? Azıcık zorladım, elimde kaldı..."

Padişah kahrkahasını zor tutuyor, üst üste yutkunuyordu. Yüzü sevinçten kızarmıştı. Gözleriyle Deli Hüseyin'i okşuyordu. Elerini iki yana açtı:

"Toplantı bitmiştir, halvet olunsun."

Yalnız kalır kalmaz kahrkahalarla kubbeleri çınlattı. Sonra birden sustu. İhtar almış gibiydi. Dünyaların ötesindeki bir dünyadan seslenilmişti sanki. "Gülmeye hakkın yok, her işi yoluna mı koydun, Bağdat'ı mı kurtardın ki gülmedesin hay koca Murad?" demişti. Üstelik bu ses aşına olduğu bir sestti. Şeyh Aziz Mahmud Hüdaî'nin sesiydi.

Yüzünü görebilmek ümidiyle bakındı. Tavanda, duvarlarda yoktu. Pencereye yürüdü. Avluda görse şaşıracaktı. Şeyhin dirilmesine değil de, saraya gelmesine. Çünkü bir kere olsun ayak basmamıştı sağlığında. Sadece padişahlar ve valide sultanlar ona gitmişlerdi. "Bayram Paşa değil mi şu gelen? Çok telâşlı görünüyor. Hayırdır inşallah!"

Az sonra kapı açıldı. Kapı kethüdası selâm durdu:

"Sultanım, Bayram Paşa huzura çıkmak ister."

Hiç düşünmedi bile:

"Hemen gelsin."

Bayram Paşa girdi. El öptü ve edeple sustu.

"N'ola Bayram, pek telâşlı gözükürsün."

"Sultanıma ayan oldu, evet, çok telâşlıyım. Kul At Meydanında toplandı."

"Niçin? Yine ne isterler bizden?"

"İyi şeyler değil Şevketlim. Tam on yedi kelle isterler."

"On yedi ha, taaccüp! Niye on beş değil, yirmi değil de on yedi? Uzun uzun düşünülüp hesaplanmış gibi. Peki, kimlerin kellesi istenir? Biz de var mıyız yoksa aralarında?"

“Allah göstermesin şevketlüm, kimin haddine düşmüş.”

Gözleri ateş saçıyordu:

“Öyle deme Bayram, bunlar had nedir biliyorlar mı ki. Aklı gözüne inmiş serkeşlerden ne beklenmez? Ağam Sultan Osman’ın kellesini almadılar mı? Göstereceğim onlara!”

“İstenen kelleler arasında Sadrazam Hazretleriyle Şeyhülislâm Hazretlerinin kelleleri de var Padişahım. Kalabalık kudurmuş, saraya doğru akıyor.”

Padişah pencereden dışarı bakıyordu. Elleri arkasındaydı. Yumruklarını sıkıyordu.

“Nasıl bağıyorlar, duydun mu?”

“Rezilce Padişahım. ‘Hüsrev Paşa gibi bir vezir ki, şöhreti ve savleti Acem diyarına velvele salmıştı. Onu azlettirmeye sebep olanlar Padişahın ve devletin dostu değildir’ diye bağıyorlar. Buna sebep olarak da on yedi muteber devlet adamını gösteriyorlar. Yeniçeri Ağası Hasan Halife kardaşımızla Musa-hip Musa Çelebi kardaşımız dâhil...”

Padişah hızla döndü:

“Lanet olsun!” diye gürledi.

“Bütün dükkânlar kapandı Padişahım. Dersaadet’te yalnızca âsilerin borusu öter oldu. Allah göstermesin ama haile-i Osmaniyeye benzer bir vukuat meydana gelmesinden korkulur.”

Alev saçan gözlerini Bayram Paşaya çevirdi Padişah. Bakışlarıyla un ufak ettikten sonra;

“Ağzından çıkanı kulağın duysun Paşa” diye gürledi. “Biz Sultan Osman değil, Sultan Murad’ız. Allah’ın izniyle âsilerin hakkından gelsek gerektir.”

Kapıya döndü:

“Bostancıbaşı!

Hemen girdi!

“Emret Padişahım.”

“Kubbe vezirlerine haber sal, Divan içtima olacak.”

“Ferman Sultanımındır.”

Geçti, tahtına oturdu.

“Söyle Bayram, kimin başının altından çıkar bu melanet?”

Bayram Paşa bunu çok düşünmüştü. Bu işi öğrenmek için çok uğraşmıştı. Şimdi bile adamları âsilerin arasında bu işin başını araştırmakla meşguldüler.

“Kimsenin günahını almak istemem Padişahım. Bazı emareler varsa da kat’î bir şey bilmiyorum.”

“Ama ben biliyorum Bayram, ne çare, aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık; işin ucu saraya gelip dayanıyor.”

Bayram Paşa şaşırmadı. Onun da şüpheleri Recep Paşadan kıvrılıp Valide Sultana dayanıyordu. Sustu.

Padişah da susmuştu. Halının desenlerini inceler gibi bir hali vardı. Dalmıştı desenlere. Düşünüyordu. Âsilere boyun eğmeyecekti. Ne olursa olsun direnecekti. Taviz vermekle bunca yıldır hiçbir mesele halledilememişti. Aksine, yeni meseleler türemişti. Bunlar, verildikçe isteyen cinstendi. Bir yolunu bulup yıldıramadığı takdirde, Allah göstermesin, devletin zevali yakın demekti.

“Bayram Paşa, esnaf ve ahali içine adamlar sal. Söyle onlara, sözü sohbeti dinlenir kişilere haber versinler. Yarın gece senin konakta içtimamız var. Devletlülere bizim haber vereceklerimizin dışında bunu kimse bilmeyecek. Ağzını sıkı tut ve sadece güvenilir adamlarını kullan. Göreyim seni, nasıl hizmet edersin. Molla’yı da bul, bana gönder.”

Gülümsemeye çalıştı:

“O kelleyi kurtarmışa benzer, nasıl oldu da akıllarına gelmedi, hayret!”

“Ferman Padişahımın. Yalnız...”

“Ne?”

“Hiç, Padişahım. Tedbirde kusur edilmeye diyecektim, ama şu bakışlarınız kararlı halinizin mührünü basıyor. Destur verirsiniz gideyim.”

Bayram Paşa çıktıktan hemen sonra Valide Sultan içeri gir-

di. Yüzü sıkıntılı ve telâşlıydı. Zaten yüzüne büyük gelen gözleri şimdi daha da büyümüştü. Ama hareketleri ölçülü, durgundu.

“Ne olmakta Sultanoğlum?” diye soran sesinde hafif bir heyecanın ılık titreşmesi vardı.

“Kul At Meydanında toplanıp bir müddet bağırıp çağırdıktan sonra saraya yürümeye başlamış Valide. Ne olduğu sizce malûm değilse biz nereden bilelim!”

Padişahın sözlerindeki gizli ithamı ânında fark etti, ama bunu belli etmekten çekindi.

“Nereden bilebilirim” dedi, “beni adeta tecrit eden sensin. Hizmetçilerimin dışında kimseyle görüşüp konuştuğum mu var?”

“Öyleyse bize yanlış söylenmiştir Valide.”

“Hangi hususta?”

“Bazı vezirlerle ocak ağaları sizden talimat almırmış.”

Soğukkanlılığını kaybetti birden. Yüzü değişti. Sinirli sinirli:

“Annenle konuştuğunun farkında değilmiş gibisin.”

“Acaba annemiz bir padişahla konuştuğunun farkında mı?”

Ellerini arkasına bağladı:

“Valide, artık padişahçılık oynamıyoruz. Sinnimiz kemale ermiş sayılır. Padişah olmaya karar vermişiz. Örneğimiz cennetmekân Yavuz Sultan Selim Hândır.”

“Ooo... Gözünüz yukarılarda!”

“Gözü aşağıda olan sultanlığa soyunmaz. Dinle bak, çığlıkları duyabiliyor musun? Tıpkı Sultan Osman’a baş kaldırdıkları günkü gibi, değil mi?”

Ellerini arkasından çözüp kaldırdı, yumruk yaptı, pence-reye doğru salladı:

“Sultan Osman olmadığımızı göstereceğiz!”

Kapıya döndü:

“Bostancıbaşı!”

“Sultanım.”

“Hâlâ Divan toplanmadı mı?”

“Toplandı Şevketlüm. Haber vermek için Valide Sultanla görüşmenizin bitmesini beklerdim.”

Sultan Murad, Validesine doğru bir göz attı, gülümsedi:

“Biz anamızla mühim işler görüşmeyiz. Mühim işler Divan-da görüşülür. Askere söylen, dağılsınlar; talepleri duyulmuştur, hazır olduğumuzda kendilerine bir cevap verilecektir.”

“Ferman Sultanımındır.”

Bostancıbaşı çıktı. Valide Sultan yapmacık bir telâşla atıldı:

“Sultanım, askere sert davranılmaz. Bunca yıldır her istediklerini almaya alıştırlar. Siz de verin. Yoksa Allah korusun...”

“Allah korur” diye sözünü kesti Padişah, “tedbire tevessül eder, kaderin tecellisini bekleriz. Akıllı kişi zehirli böceğin bulunduğu deliğe ikinci defa parmağım uzatıp iki sefer kendini sokturmaz. Biz sıramızı savuşturmuşuz Valide Sultan, bir sefer kendimizi sokturmuşuz.”

Valide Sultan dikkatle oğlunu inceliyordu. Şahin bakışları alevliydi, alevin de ötesinde âdeta kesiciydi. Baktığı yeri doğuruyordu. Her şeye hazır olduğu gün gibi aşıkardı. Düşündüğünü yapmak için gerekirse ölmekten çekinmeyecekti.

“Ne yapmayı düşünüyorsunuz?” diye sordu çekingen bir sesle.

“Bu yapacaklarına bağlı Valide. Asker kışlasında durmalı, ancak padişah istediğinde çıkıp istendiği tarafa gitmeli. Yıllardır tersi oluyor. Asker dışarda, saray içerde. Asker sarayı idare ediyor. Her istediğini yaptırıyor. Bu alışkanlığı kırmak lâzım! Biri mutlaka kırmalı! Ordumuz, tekrar verilen emri yapan bir ordu haline getirilmeli. Bir millet kendi ordusuna lanet okursa, bir millet kendi ordusundan ölesiye korkar hale gelirse, bir ordu ümera ve ulemâya emir verirse öyle ordudan hayır çıkmaz, işler fena karışmıştır Valide, kimin ne yaptığı, ne yapacağı belli değildir. Elinde silâh olanlar her akıllarına estiğinde

o silâhı kendilerine verenlerin üzerine çevirirlerse, bunun sonu nereye varır? Varacağı yere vardı zaten. Bağdat niçin elden çıktı dersiniz?”

“Asker kötü idare edilmiştir denir.”

“Hayır, asker kendini idare ettirmemiştir. Sarayın nasbettiği serdarları idare etme hevesine kapılmıştır. Kısacası Valide, Bağdat, görevi muharebe olan ordunun harb yerine devlet idare etmek hevesine kurban gitmiştir. İşte biz bu güruhu tek-rar ordu haline getirmek istiyoruz. İdealimizin karşısına çıkan herkesi ezip geçmeye kararlıyız.”

Kürklü kaftanının eteklerini savura savura çıktı. Kubbeal-tına doğruldu. Bostancılar öteye beriye koşuşuyor, kapılar kol demirleriyle takviye ediliyordu.

Durdu. Ağır ağır muhafızlarına döndü. Dört seçme yiğitti. Kuşaklarının içindeki palalar cübbelerini kabartmıştı. Padişahın gölgesi gibiydiler. Nereye gitse gelirler, ne istese yaparlardı.

“Söyle bakalım çavuş, şu bostancılar ne yapıyor böyle?”

Kendine hitap edilen muhafız kollarını göğsünde kavuşturu-p cevap verdi:

“Kapılan tahkim ederler şevketli Sultanım.”

“Niçin?”

“Yeniçeri ve sipahi kulların saraya girmemesi için olmalı.”

“Biz bu işe pek şaştık çavuş, ya sen?”

Gözlerinde bir tereddüt yandı söndü.

“Asker âsi oldu denir Sultanım. Saraya yürümelerinden korkulmaktadır. Bir sürü kelle istedikleri şayi olmuştur.”

“Bütün bunlar olması icap eden şeyler mi sence? Asker âsi olur, saraya yürür. İstediklerini sadrazam yapar, istemediklerini azlederler. Saray askerden korkar, ümera ve ulemâ çekinir. Bu nasıl iş?”

Çavuş kısa bir süre sustu, yutkundu. Arkadaşlarına baktı.

“Cevap vermek istemiyorsun ha? Sarayda iradesini taşı-geçiren bir padişah olmadığı için böyle olur diyemiyorsun.”

“Hâşâ Sultanım! Siz iradenizi taş a bile geçirirsiniz. Siz koca Osmanlı mülkünün mutlak hâkimisiniz.”

Acımtırak bir gülüş yaylandı dudaklarında, yürüdü. Ve divana girinceye kadar hiç konuşmadı.

Kafes arkasındaki yerini aldı.

“Kul At Meydanında toplanıp ordan saraya yürümüşür. Herkes tedbir söylesin. İrademizdir.”

Sadrazam Hafız Ahmed Paşa konuşmalıydı. Divan azaları bunu bekledikleri için gözlerini ona çevirmiş susuyorlardı. Sadrazam da konuşmaya hazırlanmıştı Fakat ses başka tarafa tan patladı:

“Padişahım, kul azgındır, istedikleri verilmezse vaziyet başka türlü olacaktır.”

Kafes arkasından bir kükreme geldi:

“Sus Recep Paşa! Haddini bil! Söz Sadrazamımızdır.”

Recep Paşa sustu. Bu kükreme hayra âlâmet değildi. Belki ki, Padişah askerin isteğine boyun eğmeye yanaşmayacaktı. Yine padişahçılık oynamaya hazırlanıyordu. Ama fırsat veremeyecekti. Gücünü ona gösterecekti bir tamam.

Askere dayanan mı kazanırdı, halka dayanan mı, yakında anlayacaktı o da.

“Ferman Sultanımındır.”

Bir an başından endişelendi, fakat endişesini çar çabuk içinden attı. Buna cesaret edemezdi. Yeniçerilerle sipahiler saray kapısına dayanmışken hele kımıldama bile kımıldayamazdı Sultan Murad. Sadece gövde gösterisi yapıyordu. Galiba askerle işbirliği halinde olduğunu anlamıştı. Anlamamasına imkân yoktu zaten. Hüsvrev Paşayı tuttuğunu biliyordu. Onu azletmesine seyirci kalmayacağını da bilmesi lâzımdı. “Aman da Sadrazama!” Ne diyordu bu adam yahu? Neler saçmalyordu. “Vay ki vay!” Yeniçeri ve sipahi sadıkmış da, zorbalar kıskırtıyormuş.

“Zorba” derken yüzüne bakmasıda caba. Vakti gelince şu kinayeli sözünün hesabını soracaktı. “Bre nadan, zorba de-

meyle ne kasedtin bakalım?” diyerek yakasına sarılacaktı.

Kendisinin sadrazam olacağı kesindi. Sultan Murad’la nasıl geçinecekti peki? “adaam sen de, Valide Sultanla geçinsem yeter, Murad kim oluyor?”

“Recep Paşa ne düşünür?”

Bu sese toparlandı. Düşüncelerinden sıyrılıp hürmetkâr fakat endişeli bir tavır talandı. Padişahın içine öyle bir korku düşürmeliydi ki, uykuları kaçsın.

“Padişahım, bu çılgın seli durdurmak lâzımdır.”

“Nasıl?”

“İstediklerini vererek.”

“Yani göz göre göre vatanıma hizmet etmiş onca insanı katiller güruhunun önüne atmamı istiyorsun.”

“Başka yol bilen söylesin Padişahım. Fakirin fikri bundan ibarettir.”

“Peki, listede kendin de olsaydın aynı rahatlıkla aynı tavsiyeyi yapabilir miydin Paşa?”

“Belî Sultanım” derken için için güldü. “Kul daima efendisinin yoluna kurban ola gelmiştir, beni dahi isteseler ver.”

“İsterlerse vermemezlik etmeyiz.”

Recep Paşa başını önüne indirdi. Padişah bugün onu durmadan iğneliyordu. Hafız Ahmed Paşayı sadaretten azlettirmeyi başarsa bile galiba mührü kendisine vermeye niyetli değildi. Bu akşam zorbalara haber salmalıydı. Mutlaka kendisini sadrazamlığını istemeliydiler.

Sultan Murad bu sırada Divandan ayrılıyordu. Avluya çıkar çıkmaz âsilerin uğultusuna tosladı. Bir an durduktan sonra tekrar yürümeye başladı. Yürürken yeri tekmeliyor gibiydi. İçindeki fırtına yüzüne aksetmiş, onu tanınmaz hale getirmişti. Boşlukta ve yapayalnız hissediyordu kendini. Yolunun sonunda karşısına ne çıkacağını kestiremiyordu. Dost çehrelere muhtaçtı. Dizi dibine oturup derdini dökebileceği itimada sayan bilgiler neredeydiler? Ah, Mahmud Hûda! Efendi sağ

olacaktı ki, şimdi kayığa atladığı gibi Üsküdar'a geçecek ve rüzgârın bile zikre kalktığı tekkesinde bütün sıkıntılardan kurtulacaktı. "Yok, hayır, bu bir zaaf emaresidir. Sıkıntıdan kurtulmayı istememeliyim. Aksine, sıkıntılarla birlikte yaşayıp onları çözmesini öğrenmeliyim. Şeyh Hazretleri de bunu istemişti benden. Tavsiyeleri yolumu aydınlatıyor. Sözleri geleceğime ışık tutuyor. O ne güzel rüyaydı; ay batıyor, sönük bir yıldız doğuyor, derken güneş çıkıp her tarafı ısıtıyor, ışığıyla yıkıyor, korkacak bir şey yok. Bu devletin batması mukadder değilse eğer, Allah bana güç verecektir. Ya devlet başa, ya kuzgun leşe! Taviz vermeyeceğim."

Has odaya girdi Namaza durdu. Sonra ellerim açtı:

"Allah'ım, ne istediğimi Senden iyi kimse bilmez, eğer istediğimde haklı isem bana kuvvet ver, bana yardım et!"

Duayı bitirdikten sonra tahtına oturdu. Kapıya seslendi:

"Bostancıbaşı"

Cafer Ağa girdi:

"Buyrunuz Sultanım, buyruğunuz başım üzre."

"Süleymaniye Camiine adam sal. Cami vaizi Şeyh Kadıza-de huzura gelsin."

Çıkarken durdurdu Bostancıbaşını:

"Arabamızı gönder, çok nazik davransınlar, görüşme ihtiyacında olduğumuzu bildirsinler. Lütfedip gelirse memnun kalacağız."

Bostancıbaşı dışarı çıktığında şaşkındı. Padişah emretmiyor, âdeta yalvarıyordu. Âlimlere karşı hususî bir muhabbet beslediğini bilirdi, ama bunun yalvarma noktasına gelmesi neye alâmetti?

Omuzlarını silkti.

• • •

Bayram Paşanın adamı geldiğinde Bakırcı Adli Usta bir sahanın altını döviyordu. Dükkân çekiç sesleriyle şenlenmişti. Vezirin

adamına şöyle göz ucuyla baktı. Ama işine ara vermedi. Sırmalı kaftanını çokça süslü bulmuş, yüzünü eksitmişti. Erkeklerin kadınlara özenip bu derece süslenmeleri öteden beri canını sıkardı. Üstelik bu herifin suratı da hoşuna gitmemişti.

“Ne istiyorsun?”

“Bayram Paşa tarafından gönderildim.”

“Ee... Peki, Bayram Paşamız ne istiyor?”

Bayram Paşanın ismini telâffuz ederken hayli saygılıydı. Çünkü onu severdi. Aynı zamanda çekici de bir kenara bırakmıştı.

“Ne buyrulur?”

“Konağına teşrifinizi diler. Bunun Sultan buyruğu olduğunu da sözlerime eklememi istedi.”

“Sultan buyruğu olmasa da Bayram Paşa buyruğuna geliriz. Git, efendine söyle, geleceğim.”

“Pekâlâ, yatsı namazından sonra konağa gelin.”

“Tamam.”

Adam çıktı, gitti. Niçin çağrıldığını sormamıştı. Unuttuğundan değil, buna lüzum görmediğinden. Bayram Paşa çağırınca sormaya gerek yoktu. Dürüstlüğü, mertliği ve ileri görüşlülüğüyle nam salmıştı. İlerde sadrazam olacağı muhakkaktı. Hattâ onu şimdiden sadrazam olarak görüyordu. Gülümsedi. Bakır sahanı önüne çekti. Kulak kabartan çırağına döndü:

“Encik bre, tembelleşmesene haydi, vursana çekici, böyle vur!

Dükkân yeniden çekiç sesleriyle şenlendi.

Saatler sonra akşam kavuştu. Yatsı namazını Süleymaniye’de kılıp Bayram Paşanın konağına gitti. Bir kapı çavuşu odaya aldı onu. Girince şaştı, kaldı. Tanıdığı, tanımadığı bir sürü insan vardı. Çoğu esnaftandı. Lonca ustası, bedesten kalfası, esnaf şeyhi, esnaf yiğitbaşı, esnaf yiğidi tanıdık çehreler arasındaydı. Anlaşılan Bayram Paşa bir toplantı yapıyordu. Belki esnaf meseleleri konuşulacaktı. Peki, ama şu üç yeniçeri zabitiy-

le üç sipahi zabitanın burada işleri ne idi? Asker kısmı esnaf toplantısına çağrılmamalıydı. Söz sırası kendisine geldiğinde bunu açık açık söyleyecekti.

Selâm verip bir köşeye ilişti. Az sonra kapıdan girenleri görürnce şaşkınlığı arttı. Şeyhülislâm, Süleymaniye vaizi Kadızaade, ulemâdan Koca Mehmed, Ebu Said Efendi, Mehmed Babâî Efendi odaya girmişlerdi. Sonra birkaç vezir, serdar, âmirlerden tanımadığı birkaç kişi geldi. En son Sultan Murad.

Odadakiler ayağa kalktılar. Selâm verdi. Geçti, kendisine ayrılan yere oturdu. Bir müddet karşısındaki yüzlere baktı:

“Oturun.”

Herkes oturmuş, fakat Bakırcı Adli Usta ayakta kala kalmıştı. Şaşkındı. Bayram Paşa konağına gelmesi Sultan fermanıydı, ama bizzat Sultanın geleceği söylenmemişti. Hiç bu kadar yakından görmemişti onu. Yüzünün genç, fakat haşın ifadesine dalgındı. Öylece bakıyor, başka hiçbir şey düşünemiyordu.

“Sen de otur ağa.”

Sultan Murad kendisine söylüyordu. Yine de kolundan çekmeseler oturmayı akıl etmeyecekti. Bir ara gözleri Padişahın gözleriyle karşılaştı. İçine bir ılıkığın yayıldığını hissetti. Mahiyeti belirsiz bir ürperti yokladı yüreğini.

“Sultanım” diye mırıldandı.

Padişah onu duymamıştı.

“Sizi niçin topladığımızı merak ediyorsunuz herhalde” diye konuşmaya başlamıştı. “Zannedersenek, gelmiş geçmiş padişahlardan hiçbirisi böyle bir toplantı yapmamıştır. Ama takdir edersiniz ki, hiçbir zamana benzemeyen bir zamanda yaşıyoruz. Bildiğiniz gibi, ocaklar isyan halindedir. Bir kısım zorbarların elinde, asker oyuncağı dönmüştür. Onları tekrar kışlaya gönderecek bir çıkış yapmalıyız. Bu çıkışı yapacağız. Velâkin ahalinin desteğine muhtacız. Sizler ahaliyi temsil ediyorsunuz. Az sonra kararımızı bildireceğiz. Fikirlerinizi soracağız. Bizi bir an için padişah gözüyle görmeyin, içinizden biri ola-

rak kabul edin ve fikirlerinizi çekinmeden söyleyin. Hiç birinizde ard niyet aramayız. Bizi desteklerseniz ordu kışlaya geri döner. Eskiden olduğu gibi tekrar büyür, düşman içine korku salmaya başlar. Esasen biz tek elden Bağdat'ı istirdat etmek isteriz. Velâkin âsi askerle nereye kadar gidilebilir? Bu yüzden, askerin itaate alınması lâzımdır. Neler çektiğinizi bilmekteyiz. Bildiğiniz halde şimdiye kadar nerelerde idiniz diyeceksiniz? Sarayda idik. Velâkin sarayda başkalarının borusu ötüyordu. Artık vakti gelmiştir.”

Yerinden hiddetle fırladı:

“Ya ocaklıyı kendi kanında boğarız veya kin deryasına boğuluruz!”

Hasan Halife girince sustu.

“Padişahım, halvet olalım, diyeceklerim vardır.”

“Burada söyleyebilirsin Hasan Halife, burada kimi görüyorsan bizdendir. Çekinmeden konuş.”

“Padişahım, kul At Meydanından dağılmaz, bunca söz söyledik, lâkin dinletemedik.”

“Üzülme ağa, bizim sözümüzü dinlemeyenler seni dinler mi?”

Kalabalığa döndü:

“Ellerine silâh verdik, silâhlarını üzerimize çevirdiler. Biz bu işin çaresini biliriz. Lâkin bir zaman geçip bu günler unutuldukta bize kanlı padişah gözüyle bakmanızdan korkarız.”

Bir mırıltıdır yükseldi:

“Hâşâ Padişahım!”

Yerine oturdu:

“Pekâlâ, konuşalım öyleyse.”

Konuşmalar gece yarısına kadar sürdü.

Sabah erkenden çapulcularla takviye edilmiş zorbalar dış kapıyı geçip orta kapı önüne yığıldılar.

Padişah korkunç gürültülerle uyandı.

“Esvapçabaşı!” diye seslendi kapıya.

Esvapçıbaşı girdi.

“Giydir beni.”

O giydirdirken sordu:

“Neler oluyor dışarda?”

Zavallının dudakları kısılmıştı, elleri titriyordu:

“Sipahiler ve yeniçeriler, Padişahım. Orta kapı önüne cem oldular. Bağırıp çağırıyorlar”

“Ne diyorlar?”

“İlle de on yedi kelle istiyorlar.”

“Ya, dünden beri liste kabarmadı. Buna da şükür. Tamam, çekiştirip durma, çık dışarı, Bostancıbaşıyı gönder.”

“Ferman Sultanımundur.”

Bostancıbaşı girdiğinde Padişah öfke soluyordu. Pencereyi açmış ve gürültünün envai çeşidini dinlemişti:

“Bostancıbaşı, bu uğrular ne cür’etle orta kapıya geliyor? Dış kapı koruma altında değil mi? Canımız hainlere mi ismarlandı? Bu ne biçim padişah korumaktır?”

Adam tepeden turnağa zelzeleye tutulmuştu. Titremekten zaman bulup cevap veremiyordu.

“Bu ne hal bre! Korku tutuğu olmuşsun. Kendimize başka bostancıbaşı mı bulmalıyız? Cevap verilmeyecek mi?”

Kendini zorladı:

“Padişahım... içerden... açılmış kapı... Gece sürgülenmişti iyice... Baktık, açılmış Padişahım. Boynum kıldan ince... Merhametine intizar ediyorum.”

Zavallının haline acıdı.

“Pekâlâ, Zorbalara söylen, yarın Divan günüdür. İstekleri Divanda görüşülüp bir karara bağlanacaktır. Boşuna bağırıp çağırmasınlar.”

“Ferman Sultanımın.”

“Dur! Molla Doğan’ı bulup bize gönder. Arka taraftan gelsin. Ola ki kötülük etmeye kalkışsınlar.”

“Emriniz başım üzre Padişahım.”

Molla Doğan huzura çıktığında Padişah Kur'an okuyordu. Kaldırıp göğsüne basardı.

"Bu İlâhi kitap hakkı için söylüyorum Doğan, zorbaları ezeceğim! Hasan Halife ile Musa Çelebiyi bul. Saklanmalarını söyle. Kudurmuş selden belki böylelikle kurtulabilirler."

Molla Doğan içi içine sığmıyordu, Padişahın önünde kıpırdayıp duruyordu.

"Bir diyeceğin var galiba Molla, çekinme, söyle hadi."

"Padişahım"

"Evet."

"Bana iki yüz baltacı verin, zorbaların hakkından geleyim. Dediğimi yapamazsam boynum kıldan incedir. Dilediğinizi yapın."

Gülmeye davrandı:

"Ben de Molla Doğan olsaydım aynı şeyi söylerdim. Ama bir padişahım büyük mes'uliyetlerin adamıyım. Binaenaleyh, çok istediğim halde söylediklerine izin veremem. Git, onları bul Doğan, Allah yardımcınız olsun."

Kalktı. Kısa bir süre göz göze bakıştılar. Padişah kendini tutmak istediye de başaramadı. İradesi çözülmüştü. Boynuna atıldı.

"Kendine mukayyed ol Doğan'ım, yalnız seni bir saltanata değişmeyiz."

Doğan huzurdan çıkarken ağlıyordu.

Padişahın da ondan kalır yanı yoktu. Yüreği yumuşamış, yumuşamış, ip incecik bir kâğıt parçası olmuştu. Sallanıyor, ürperiyor, kabarıyordu. Gözleri acımaya başlamıştı. Göz damarları çatlamış da bütün birikmiş yaşlar gözlerine hücum etmişti sanki. Durduramıyordu: "Ağlamamalıyım. Padişahım ben, padişahlar ağlamamalı. Ağlamaya bile hakkım yok. Allah'ım, herkesin en tabii hakkı olan şeyler padişahlara niçin yasak? Sadece emir vermeye hakkım var. Bir de Senin emirlerine uymaya. Bana yol göster Rabbim."

Saray bütün kapılarını pençelerini sıkı sıkıya kapatmıştı. Avluda sadece nöbetçiler dolaşıyordu. Hasbahçe bütünyle ıssızdı. Her tarafa ürkütücü bir sessizlik hâkimdi. Bu sessizlik orta kapıdan gelen uğultuyla zaman zaman parçalanıyor, zaman zaman o uğultunun cenderesinde kıvranıyordu. Saray ölü gibiydi. Orta kapının önünde ise insan gölü vardı. Hırçın, kaba dalgalı, fırtınalı bir göl. Ve çığlıklar:

“İstediklerimiz verilsin, verilmezse hal başkaca olur!”

“Hafız Paşanın kellesini isterüüz!”

“Yahya Efendinin kellesini isterüüz!”

“Yeniçeri Ağası Hasan Halife’nin, Masahip Musa Çelebinin ve dahi Defterdar Mustafa Paşanın kellelerini isteriniz!”

Topal Recep Paşanın zorbaları bir orda, bir burda. Bazan durulur gibi olan insan gölünü yeniden harekete getirmek için ilk çığılı atıyorlar:

“Bize Recep paşa gibi serdar lâzımdır!”

Akşam ezanıyla At Meydanına döndüler. Fakat dağılmadılar. Çünkü zorbalar tenbihliydi. Asker At Meydanında tutulacaktı. Arada bir bağırlacaktı. Padişahın uykusu ancak böyle kaçar, endişeleri ancak böyle artar, istenenleri ancak böyle verirdi.

Hele bir vermesindi de...

Geceyarısı yeniçeri ve sipahi zorbaları Sultanahmet Camiinde toplandı.

İkinci günün de boşuna geçmiş olması hepsinin canını sıkırmıştı.

Samsuncu Ömer düşünceliydi. Biraz da korkuyordu. Padişahın vakit kazanmak istediği açıktı. Vakit kazanmaya çalışmasının sebebi ise malûm değildi. Anadolu’dan ordu mu bekliyordu acaba? Olur mu olurdu. Vaktiyle Abaza Paşa sekban ve cebeci askeri yazıp yeniçeriye kan kusturmamış mıydı? Abaza Paşanın tek başına yaptığını Sultan Murad haydi haydi yapardı.

Yer yer beyazlara karışmış kırçıl sakalını çekiştire çekiştire söze başladı:

“Yarın dananın kuyruğu kopmalı ağalar. Kimsenin bekle-
yecek hali kalmadı. Git, gel, bizar olduk. Recep Paşamızı bizi
ortaya salıp bıraktı. Bir yol hatırınız nicedir demeye gelmez.
Padişahın eteği dibinden ayrılmaz. Onun derdi sadrazam ol-
mak. Peki, o sadrazam oldukça biz ne olacağız?”

“Elbette her birimiz yüce bir makam alıp keyfimize bakaca-
ğız” diye karşılık verdi Balta Ömer, “adaşım derdini anlayamı-
yorum. Sultan Murad’dan korkmaya lüzum yoktur. Silâh bi-
zim elimizdedir.”

Kara Çavuş karıştı söze:

“Bize silahlarımızı ahali vermiştir, Sultan Murad ahaliyi
karşımıza çıkarırsa ne halt ederiz?”

“O da kim?” diyerek şaşar gibi yaptı Baba Ömer, “ahali de-
diğin nesne yenir yutulur bir şey mi? Ne iş yapar?”

Kara Çavuş güldü:

“Ne iş yaptığını en iyi senin bilmen lâzımdı. Belli ki unut-
kanlık marazına tutuldun. Hatırlatayım istersen: Cami avlu-
sunda kendine sataşanların suratını kan revan eder. Silâha
karşı yürüyüp silâhlıyı alt eyler. Şimdi anlayabildin mi?”

Baba Ömer ayağa fırladı:

“Hayt bre! Gendime lâf ettirmem ben. Meydana gel!”

İşler sarpa sarıyordu. Kara Çavuş da ona uyup ayağa kal-
karsa bütün kötülesecekti.

“Kozlarınızı sonra paylaşsınız” diye araya girdi Samsun-
cu Ömer, “burası yeri değildir. Edebinizle oturun.”

Belki onu dinlemeyeceklerdi, ama kapıda Recep Paşanın
kethüdası belirmişti. Arkasında altı muhafızla birlikte cami-
nin ortasına yürüdü. Hiçbirinin yüzüne bakmadan,

“Paşamızın emridir” diye konuştu. “Padişahın yüreği kor-
ku dolu, yarın saraya hücum edilirse istenen herşeyi yapacak.”

“Saraya hücum mu?” diye şaştı Kara Çavuş, “Hak Teâlâ
affeylesin. Bu büyük bir cürüm olur. Orta kapıya dayanmak
neyse ne, ama saraya adım atamayız.”

Asesbaşı da aynı fikirdeydi:

“Halife Hazretleri yalnız bizim değil, bütün Müslümanlarındır, istediğimiz gibi zorlayamayız. Az önce şu camide saf tutup Allah önünde secdeye varmadık mı ağalar?”

“Bu ne biçim Allah korkusudur, nasil din gayretidir ki, Halifeye baş kaldırmaktan hayâ edilmez.”

“Başın kopsun e mi!” diye aksilendi Samsuncu Ömer, “sen oynasa mı geldik bellersin? İşin ucunda Padişahı hal’etmek de vardır, ne sandın! Korkma, Müslümanlar başsız kalmaz. Allah şehzadelerimize uzun ömürler versin.”

“Şehzadeler hakkında endişeler var ağalar” diye araya girdi Recep Paşanın kethüdası, “mutlak hâkim kalmak ve bize seçme hakkı tanımamak için Padişah onları katlettirmek ister. Zorlu durursanız bu isteğinden vazgeçeceğinden Paşamız emin.”

“Bunu yapamaz!”

Hep birlikte ayağa fırlamışlardı: İsyanlarında belki ilk defa samimi idiler.

“Neden?” diye sordu Kara Çavuş. “Kelle almak yalnızca yeniçeri ve sipahiye mi vergidir? Arada bir padişahlar da gazaba gelip kelle uçuramazlar mı?”

Sesindeki açık istihza topunu birden sinir etti.

“Sussana baykuş suratl!” diye aksilendi Samsuncu Ömer, “işler geyik boynuzu gibi çatallaştı. Tamam, yarın saraya yürürüz. Ayak divanı isteriz. Lâkin Padişah, kelleleri vermezse ne yaparız?”

“Verecektir” dedi kethüda, “artık mazereti kalmamıştır. Yarın Divanda zorlanacaktır. Recep paşamız zorlayacaktır onu.”

“Boyun eğeceğine garanti veriliyor.”

“Neyin garantisini veriyor behey!” diye patladı asesbaşı. “Paralamamız için padişahı mı önümüze atacak? Öyle ya, bugüne kadar boyun eğmeyen bir Sultan, yarın niye boyun eğsin? Sultan Murad eski Sultan Murad değildir. Gayri bunu bizden başka bilmeyen kalmadı. Kısacası ağalar, avucumuza

aldığımızı zannettiğimiz Padişah, avucumuzu parçalayıp çıktı. Kendi başına buyruk oldu. Hani ya biz iradesi kuvvetli bir padişah istemez miydik? İşte Sultan Murad! Niçin hâlâ isyan üzereyiz peki? Hep bahane mi ararmışız meğer”

Kethüda, asesbaşını daha fazla dinleyip asabını bozmamak için yan verdi. Kapıya yürüdü. Bu herifi de nerden aralarına almışlardı? Bir casus olduğu besbelliydi.

O çıkarken kalabalıkta münakaşa alevlenmişti.

“Padişah çömezi gibi konuşmaktasın asesbaşı” diye yükleniverdi Samsuncu Ömer, “şu söylediklerini, eminim, Bayram Paşa bile söylemez. Bu yola baş komadık mı ha? Olacakları peşin kabul etmedik mi ha? Ne mızımızlanmaktasın daha? Avucumuzu almışız da avucumuzu delmişmiş. Avucunu yalasın o! Bizi istediği gibi oynatamayacak. Kapıkulları olmakla esir değiliz. Az buçuk derli toplu yaşamaya hakkımız var. Kuvvet bizde olduğuna göre haklı da biziz. Hakkımızı söke söke alacağız. Bre söyletme gayri, anadan doğma paşalara kul köle olalım diye bu kılıçları belimize bağlamadık. İlle de bizim borumuz ötmeli! Padişah olacak adam bizden sormalı, bize danışmalı. Yarın saraya yürünecek dendiye yürünecek. Biz kahpe değiliz ki yoldaşlarımızı yarı yolda bırakalım. Verilmiş sözümüz vardır. Tutacağız.”

“Tutalım tutmasına ama” dedi bir çorbacı, “fazla da ileri gitmeyelim. Şeyhülislamın kellesinden de vazgeçelim. Yetmiş dokuz yaşında bir ihtiyarın kime ne zararı dokunabilir? Azli ile iktifa olunsun. Billahi ölüsü bizi çarpar!”

“Dirisi de çarpmıyor mu sanki?”

“Ölüsü daha fena çarpar! Şimdiye kadar müftilerin kellesi istenmemiştir. Ocağın töresini bozmayalım.”

“Ocağın hangi töresi?” diye çıkıştı asesbaşı, “Sultan Osman ocağıımıza sığınmıştı. Alçakça katlettiler, ama kılıımız kıpırdamadı.”

“Kes bre! O iş kapanmıştır.”

“Öyle ya, hatırladıkça içimiz sızlıyor. Buna vicdan azabı

derler ağalar. Yarın yapmayı kurduğumuz işler ise bütün beter sızlatacaktır vicdanımızı. Pişman olacağımız bir şey yapmayalım derim.”

Samsuncu Ömer Ayağa kalktı. Dik dik asesbaşıya baktı: “Çok öttün, ama kısıdan söylesene sen, dilinin altındaki nedir? Bizden misin, yoksa bize karşı mısın?”

“Size karşı değilim” diye cevap verdi asesbaşı, “lâkin kelle istemede sizle değilim.”

“Bu cevaptan anlayan beri gelsin. Sen korku tutuğu olmuşsun. Var git, bekçilerinle şehri dolaş. Aramızda fazlalıksın.”

Asesbaşının yüzü kıp kırmızı oldu. Kalktı. Kapıya yürüdü:

“Öyle yapmam daha münasıptır.”

Samsuncu Ömer ulu orta bağırdı:

“Onun fikrinde olan peşinden gitsin.”

Kimsenin kıpırdamadığını görünce güldü:

“Teki, onun fazla yaşadığına inananlar peşinden gitsin.”

Üç kişi kalktı. Üçü de gençti. Samsuncu Ömer’in beslemele-riydi. Asesbaşının arkasından çıktılar.

Samsuncu Ömer yerine çöktü.

“Evet, ağalar” diye konuştu rahatça, “sohbete kaldığımız yerden devam edelim. Yarın saraya yürüyor muyuz, yürümüyor muyuz?”

“Elbette ki yürüyoruz!”

“İstediklerimizi almadan dönmek yok ama...”

“Dönmek yok!”

“Saraya dersini verelim. Öyle bir verelim ki, bir daha bizden habersiz Osmanlı mülkünde kuş uçmasın. Bize sorulmadan bir iş yapılmasın.”

“Yapılmasın.”

“Şimdi biraz kestirelim. Sabaha gücümüz yerinde olmalı.”

Halıların üstüne kıvrıldılar.

Salı günüydü. 1632 yılının 10 Şubat'ı Salı günü. Hava soğuktu. Ama kin ateşinde lâvlanan zorbalara vız geliyordu. At Meydanından bağıra çağıra yürüyüşe geçmişler, bir hain el tarafından açılan Babüssaade'den içeri girmişlerdi. Artık önlerinde tek kapı kalmıştı. Saraya giriş kapısı. İstedikleri an onun da açılacağından emindiler.

"Padişah ayak divanına çıksın, sözümüz vardır."

"Önce Sadrazamı bize versin, pâreleyelim!"

Bayram Paşa huzura girdi. Sözlerinde, gözlerinde ve bütün hareketlerinde telâşın, sıkıntının envai çeşidiyle konuştu, konuştu.

Padişah sadece dinledi onu. Bayram Paşa susunca başını kaldırdı. Gözleri kıp kırmızıydı. Belli ki sabaha kadar uyumamıştı.

"İyi söylersin Bayram, zaten biz de kardeşkanı dökülsün istemeyiz. Onları kırdırmayacağız. Şimdi ayak divanına çıkmanız istenir. Kabul etsek mi?"

"Çıkın Sultanım. Asker cesarete hayrandır. Yavuz Sultan Selim ceddiniz, çadırına ok ve kurşun yağdıran âsilerin ortasına nasıl daldıysa öyle dalın. Hiçbir meselede tereddüt göstermeyeceğinizden eminim. Kararlı olduğunuzu belli edin. O zaman tereddüde bulaşacaklar. Belki de aralarına fitne girecek."

"Ayak divanına çıkacağız. Fakat Sadrazamdan yana endişelerimiz var. Bir haber uçur. Bugün Divan-ı Âli toplantısına gelmesin."

"Ferman Sultanımın."

Hemen bir mektup yazdı: "Meded, zinhar devletlü sultanım, olmaya ki bugün meşverettür deyü. Divana gelesüz! Hemen gizlenesüz! İnşallah bu zorbalar topluluğuna ayrılık girer ve illâ korku mukarrerdir. Bir zarar dokunmaktan sakınmalıdır."

Mektubu bir kozaka koyup at oğlanıyla Hafız Ahmed Pa-

şaya gönderdi. At oğlanı Sadrazamla Aslanhane önünde karşılaştı. Hafız Paşa sadaret alayı ile Bâb-ı Hümayuna geliyordu. Mektubu uzattı. Hafız Paşa bir solukta okudu.

Gülümsedi:

“Var, Bayram Paşa oğlumuza selâmımızı söyle. Zuhur edecek kazayı rüyamızda gördük. Evlâd ü iyalimizle helâllaşub haneden çıkak. Ölmekten gam çekmeziz!”

Atını tepikledi. Sadaret alayı ile birlikte sarayın avlusuna girdi. Avludaki insan gölü Hazret-i Musa'nın önünde açılan Kızıldeniz gibi önce kabardı, sonra duruldu ve nihayet iki yana açıldı. Çıt çıkmıyordu. Hafız Paşa ise kalabalığın asıl mak-sadını anlamazdan gelip etrafa gülümsüyor, iki tarafa selâm veriyordu. Sarayın giriş kapısına yaklaşmıştı. Bir ara Padişahın yüzünü camın gerisinde fark eder gibi olmuştu. Atla daha ileri gitmek Padişaha saygısızlık olacaktı. Zaten kapıya çok az mesafe kalmıştı. On, on beş adım kadar.

Attan indi. Giriş kapısına doğruldu. İki adım, üç adım, beş adım ata. Kulağı kırışteydi. Elini hançerine yalan tutuyordu. Bu derin sükût hayra alâmet olamazdı. Ardından mutlaka bir fırtına kopacaktı. Biraz daha on adım!

Birden, atılan bir taşın acısını sırtında duydu. Çatlak bir çıgılık koptu ardından:

“Urun bre, yaşatman!”

Sihirli sessizlik bozulmuş, taş yağmuru başlamıştı. Bir grup gözü dönmüş serseri hücumla kalkmıştı. Sadaret alayındaki satırlar yere yuvarlanan sadrazamı koltukladılar. Başından mücevvezesi düşmüş, kaftanı parçalanmıştı. Zorbalar da yetişmişlerdi. Fakat satırlar kendi tatlı canlarından bir duvar yapmışlardı. Birini katledip birini yaraladılar, ama Hafız Paşaya ulaşamadılar. Satırların kararlı mukavemeti sayesinde canını saraya atabildi. Girer girmez kapılar tekrar asilerin yüzlerine kapandı.

Karşısında titreyip duran bostancıbaşına,

“Efendimizin huzuruna çıkacağım” dedi, “sırtıma giyecek bir kaftanla başıma koyacak bir mücevveze eriştir.”

Bostancıbaşının az sonra getirdiklerini giyip huzura çıktı. Padişah,

“Gel benim şanlı vezirim” sözleriyle karşıladı Sadrazamı, “gelmiş ve geçmiş olsun.”

Hafız Paşa, Padişahın elini öptükten sonra sadrazamlık mührünü uzattı:

“Buyrunuz emanetinizi Hünkârım, kul benim yüzümden azmışsa bu onları teskin eder.”

Padişah altın mührü avuçlarında sıkı, sıkı. Gözlerini Hafız Paşadan ayırmadan baktı, baktı. Yukarı çıkmasını da, inmesini de bilen bir insandı. Mührü almasını bildiği kadar vermesini de biliyordu. Böylesi zor bulunurdu, velâkin bulmuştu. Fakat neye yarardı, bulmasıyla kaybetmesi bir olduktan sonra?

“Şanlı vezirim, git kılık değiştir, yalı köşkünün önünde bir kayık beklemektedir. Üsküdar’a geç. Şeyhimiz Hüdaî Hazretlerinin tekkesinde emirlerimizi bekle, Allah muinin olsun.”

“Senin de Allah yardımcın olsun Padişahım, bana bir hal olursa hanımım ve çocuklarım engin şefkatinize emanettir.”

Padişahın gözleri yine yanıyordu. Ama bu sefer ağlamaya-caktı artık.

“Birşey olacağı yok Allah’ın izniyle, var git, fesat ateşi söndüğünde yine sadrazamımız sensin, böyle bil ve yüreğini geniş tut.”

“Ferman senindir Sultanım.”

Hafız Paşa gittikten sonra Padişah Divan-ı Hümayunun basıldığı haberini aldı. Zorbalar Divanhaneye dolmuşlar, bağırıyorlardı:

“Padişaha sözümüz vardır, divana çıksın!”

Sultan Murad çıkmak üzere hazırlandı.

“Bostancıbaşı”

Cafer Ağa divan durdu.

“Tahtı taşa çıkarsınlar, ayak divanı olacak.”

O çıktıktan birkaç dakika sonra Valide Sultan girdi:

“Bu kurdurmuş güruhun ortasına çıkmayı düşünmüyor-sun herhalde Sultanım. Tedbire riayetsizlik olur.”

“Evet Valide, ayak divanına çıkacağım. Cennetmekân ced-dim Selim Hânın âsilerin ortasına tek başına dalışı gibi ben dahi dalacağım. Cenab-ı Mevla ölümümüzü yazmışsa bunu bozma-ya kimin gücü yeter? Yok, eğer yaşamamızı yazmışsa canımızı almak şu avludaki azgınların haddine mi düştü? Çıkacağım!”

Ve çıktı.

Baltacılar tahtan iki yanında vaziyet almışlardı. Onların arkasında ise bostancılar vardı.

“Savuşun!” diye emretti hepsine, “tek başımıza hepsine kâ-fî geliniz.”

Tahtın önünde ayakta duruyordu. Yıldırım saçan gözleri kalabalığın üstüne çiviliydi. Bostancılar ve baltacılar çekilin-ceye kadar bekledikten sonra oturdu. Tok bir sesle,

“Nedir kullar, muradınız? diye sordu.

Çıkmasıyla herkes susmuştu. Sormasıyla da herkes konuş-maya başladı. Derin bir uğultudur sardı avluyu. Sultan Murad fırladı tahttan. Bacaklarını gerdi. Parmağını salladı kalabalığa doğru:

“Bre edebsizler! Padişah karşısında nasıl konuşulacağını öğrenin de ayak divanına ondan sonra çağırın!”

Kırbaçlanmış gibi oldular. Uğultu kesildi. Sadece tiz perde-den bir ses yükseldi:

“Liste sende Padişahım. Onları bize vir, pâreleyelüm. Biz Musul’da düşman ağzında otururken bunlar perakende etti-rip bunca mühimmatı ve sefer levazımâtını telef ettiler. Onlar devlete ve Padişaha dost değildirler. Vir, pâreleyelüm!”

Padişah gürül gürüldü:

“Behey Allah’tan korkmaz bünsaf! Pîr-i fâni Müfti de mi sefer levazımâtını telef etti? Ya Hasan Halife, Musa Çelebi,

Defterdar Mustafa Paşa... Bunların ne günahı var? Hafız Paşanın ne günahı var?"

Lâf dinlemiyorlardı. Yeniden uğultu başlamışta:

"Elbette istediklerimizi verirsin, pârelerüz! Yoksa iş gayri olur!"

"Ne olur?"

"Listeye bir kelle daha eklerüz!"

Açıktan Padişahın kellesini kastediıyorlardı. Yüzü öfkeden balmumuna döndü.

"Mademki cevaba kulak tutmazsınız, kabil-i hitap değilsiz. Niçin ayak divanına davet ettiniz?"

Sert adımlarla kapıya yürüdü. İçeri girmesine az kalmıştı. On kadar sipahi zorbası seğirtti. Belli ki niyetleri kötüydü. Padişah birden döndü. Dönmesiyle uğultu kesildi. Üstüne gelen zorbalara muhladı gözlerini. Alev alev yanan, şimşekler döken gözlerini üzerlerine perçinledi. Bütün şimşeklerini döktü, bütün yıldırımalarını saçtı, aleviyle yakıtı, kavurdu. Zorbaların ayakları birbirine dolaştı. Birkaç adım sonra durmak zorunda kaldılar. Elleri sarktı, başları düştü. Padişah hiç sesini çıkarmadan, bir şey olmamış gibi saraya girdi. Kazanmıştı. Saldırganları cesaretiyle eritmişti işte. Belki birkaç deneme daha yapacaklardı. Ama dayanacaktı. Dayanmak zorundaydı.

"Allah'ım, bana kuvvet ver!"

Valide Sultan arz odasının kapısında karşıladı onu:

"Aslanım, yüreğimi kopardın yerinden!"

"Öyle mi Valide, tabii öyledir. Mahlûkatın her çeşidi yavrusunu korumak için gözünü kırpmadan ölüme yürür. Valide, oğlunu korumak için şu kudurmuş güruhun karşısına çıkabilir misin?"

Kadın sarsıldı. Sözü başka tarafa çekti:

"Ben senin için ölüp ölüp dirileyim, sen zavallı validenle istihza et, doğrusu hiç yakıştıramadım sana."

"Haklısınız Valide, bugünlerde herkes kendine yakışma-

yan işler yapıyor. Şakaydı Valide, istihza değil. Hadi hareme git, birazdan vezirlerim gelecek. Bir sadrazam nasbetmemiz iktiza ediyor, öyle değil mi? Hafız Paşa mühr-i şerifi verdi. Acaba kim münasiptir?”

Çıkmak üzere iken durdu. Ağır ağır dönüp oğluna baktı. Alay mı ediyor, ciddi mi soruyor, belli değildi. Ama söylemekte bir mahzur görmüyordu:

“Validene sorarsan Recep Paşa iyidir derim, kapıkulunun temayülü de ol cihettedir.”

Sultan Murad sırtını döndü:

“Validemize sormadık, sadece kendi kendimize sorduk!”

Çekilmekten başka çaresi kalmamıştı. Dişlerini gıcırdata gıcırdata hareme geçti. Kalfa kadını azara tuttu. Hizmetkârını haşladı. Getirttiği şurubun yeterince soğuk olmadığını ileri sürüp sakileri cezalandırdı. Fakat aradığı teselliği bir türlü bulamadı. Bir türlü içine düştüğü endişe kuyusundan kendini çekip alamadı. Sonunda başının ağrıdığını bahane ederek yatağa girdi.

O sırada başta Topal Recep olmak üzere vezirler huzura giriyorlardı.

Recep Paşa yapmacık bir dehşetle kendini Padişahın ayakları altına attı:

“Çok şükür ki Padişahım, bu müfsitler mübarek vücudunuza bir zarar vermediler. Lâkin teskin lâzımdır. Eğer ben kulunuzu dahi isteseler vermekten içtinab etmeyin. Kul, efendisinin uğruna kurban ola gelmiştir. Ve dahi asker dilediğini ala gelmiştir. Birkaç bendeniz gitmekle bir şey lâzım gelmez. Herman siz sağolunuz!”

“Allah’ın lütfuyla Recep Paşa. Allah istediği müddetçede sağ kalacağız. Kendimizi pâreletmeye niyetimiz yoktur. Siz ne dersiz vezirlerim? Bu kudurmuş, bu lânetli güruha istedikleri kelleleri verilmeli midir?”

Recep Paşa Divanda söyleyeceğini söylemiş, hepsinin gö-

zünü korkutmuştu. Recep Paşanın söylediğine göre, sipahi ve yeniçeriler bugün istedikleri kelleleri almalıydılar. Almazlarsa listeye başka isimler ilâve edeceklerdi. Divan üyelerinden çoğunun adı yazılacak, istenen kelle sayısı belki elliye, hattâ yüze çıkacaktı, inanmışlardı. Aldanıp can kaygusuna düşmüşlerdi. Recep Paşanın söylediklerine yakın sözler söylediler. Hafız Paşa saklandığı yerden getirilmeli ve âsilere teslim edilmeliydi. Böylece bir sadrazam harcanacaktı, ama belki diğerlerinin cam kurtulacaktı. Recep Paşa garanti veriyordu:

“Eminim Padişahım, bir can almakla bunlar teskin olur. İçim yanar, ama mevkiim söylemeyi icap ettirir. Hafız Paşayı çağırıp kula veriniz. Başkaca çare yoktur.”

Yine velvele başlamışta dışarda. Eskisinden daha yakın olmalıydılar. Sesler iyiden iyi duyuluyor, ne dedikleri anlaşılıyordu. Kulak kabarttılar:

“Padişahım mademki istediklerimizi vermezsin, biz işimizi bilirüz!”

Recep Paşa Padişahın iradesini eritecek hiçbir fırsatı kaçılmıyordu. Padişahın içindeki zıt duygulan büsbütün karmaşık hale getirmek için çırpınıyordu:

“Veriniz Padişahım, Hafız Paşayı veriniz! Beni isteseler da-
hi veriniz. Adam kıtlığına çatmadık ya, biri olmazsa öbürü olur, lâkin Allah göstermesin, Genç Osman gibi...”

Sustu. Sustuğu yerde Padişahın genizden gelen, öfke ile acıma yükünde ezik sesi duyuldu:

“Cafer Ağa!”

Bostancıbaşı Cafer Ağa köşede dikiliyordu.

“Şevketlüm.”

“Var Üsküdar’a geç. Hafız Paşayı huzura getir.”

Recep Paşaya döndü:

“Muradına en sonunda nail oldun Paşa, lâkin bu iş burada bitici değil. Sıra bize de gelecek.”

Recep Paşa içinden gülerek, “Çok beklersin Sultan Murad”

dedi. "Sıra hiçbir zaman sana gelmeyecek. Şimdi sıra benimdir. Bütün Osmanlı mülkünde benim borum örecektir."

Cafer Ağa dokuz çifteli bir kancabaşla Boğazı geçti. Hafız Paşanın üç çifteli kayığını karşı sahilde yakaladı. Padişahın emrini tebliğ etti. Hafız Paşa tereddütsüz dokuz çifteliye atladı:

"İnsan nerdeyse alın yazısı ordadır, kaderden kaçılmaz."

Huzura metin adımlarla girdi.

"Fermanım alır almaz geldim Şevketlüm."

"Hoş geldin Hafızım. Birkaç saatte birkaç yıl yaşandı burada. Âdeta ihtiyarladık. Bağrılanları duydun mu?"

Padişahın önüne diz çöktü:

"Duymaz olur muyum Padişahım. On yedi masumun canını istemekteler. Beni suçlu sayalım da on altı diyelim. Bir ricam var Padişahım, destur verirsiniz söyleyim."

"Seni dinliyorum Hafız."

"Yalnız beni verin onlara Padişahım. Hezar (bin) Hafız gibi kulun yoluna fedadır! Ancak ricam odur ki, beni sen katletme, katlim için de emir verme, ko onlar kaletsünler. Lütfedüp cesedimi Üsküdar'a gömdür. Ve yetimlerime inayet eyle."

Bu sözler bir an Recep Ağanın bile içini burktu. Vezirlerden bazıları ağlamaya başladı. Hafız Paşa onlara döndü:

"Ağlaman kardaşlar. Hakkınızı helâl eylen. Devlete ve Padişaha hizmet boynumuzun borcudur. Padişah uğruna can verme sıramız geldi. Bir gün sizin de sıranız gelirse şu ahvalimi hatırlarsınız. Padişahım, kul kudurmuştur, yeniden ayak divanı istemektedir, hadi çıkalım."

Padişah buruktu. Yüreğinin bin yerine bin ayrı yara açılmıştı. Hepsisi de öbek öbek kanıyordu. Bu aksakallı ihtiyarı o azgın denizin içine nasıl fırlatacaktı? En yakın adamını elle-riyle katillerin eline nasıl teslim edecekti?

"Hafız Paşa, seni onlara verirsek bu padişahlığımıza ve sana ihanet olmaz mı? Bunu yapmaktan, ölmek daha evlâ değil midir?

"Hâşâ Padişahım, sen beni onlara vermeyeceksin, onlar beni senden alacaklar. Bazıları ölmekle hizmet ederler, bazıları da yaşamakla. Ölüm sırası bende, yaşama sırası sende. Sen yaşar ve güçlenirsen kabrimde rahat uyurum. Bu güruh da yola gelip Bağdat'ı istirdat eyler. Emret, çıkalım Padişahım!"

Sultan Murad doğruldu. Vezirlere,

"Bizi yalnız bırakın" diye emretti.

Herkes çıkınca Hafız Paşayı kucakladı.

"Allah izin verirse onlardan bugünün hesabını soracağım."

Silkindi. Gözyaşlarını içine akıttı.

"Cafer Ağa! Taht hâlâ avluda mıdır?"

"Avludadır Hünkârım."

"Divana çıkacağız!"

Koridorda Recep Paşa fırladı karşısına. Yüzünde müstehzi bir ifade vardı. Gözleri parlıyordu. Avını kısırmış tilkiyi öylesine andırıyordu ki, bu benzerliğe Padişah şaşırmişti.

"Bizimle ayak divanına çıkar mısın Recep Paşa?"

"Elbette Padişahım, yalnız..."

"Evet?"

"Şey Padişahım, ne olur ne olmaz, abdest alsanız!"

Padişahın kanı damarlarında katıldı, kaldı. Gözleri donuklaştı. Recep Paşanın ne demek istediğini çok iyi anlamıştı. Dışarıda kendisini bekleyen şeyin ölüm olduğunu söylüyordu. Ona istediği zevki tattırmayacaktı. Toparlandı. Gözlerini Recep Paşanın gözlerine dikti. Apaçık tehdit kokan sesiyle,

"Abdestliyiz hamdolsun" dedi, "yalnız Recep Paşa, bu sözünü her zaman aklında tut."

Haşmetle yürüyüp divana çıktı. Tahta iyice sokulan zorbalara sesinin bütün kuvvetiyle haykırdı:

"Edebsizlik etmeyin, geri çekilin!"

Bu çıkış nedense zorbaları ürküttü. Fırtınalı insan denizi ister istemez geriye dalgalandı. Padişah ağır ağır tahtına oturdu.

Kürkünün eteklerini dizlerinde topladı. Fırtına öncesi ses-

sizliğe gömülmüş kalabalığa daldırdı şahin bakışlarını:

“İçinizden lâf anlar dört kişi seçip huzurumuza gönderiniz. Kalabalık geri dursun!”

Recep Paşanın bir baş işareti seçim meselesini kökünden halletmeye yetti. Ön sıradan iki yeniçeri ile iki sipahi yaklaştılar.

Yaklaştıkça sanki ufalıyor, cüceleşiyorlardı. Padişahın karşısına geldiklerinde büsbütün yok olmuş gibiydiler. Elleri önlere bağlanmış, boyunları bükülmüştü. Bu halde onları gören, dört zavallının cezalandırılmak için huzura getirildiğini sanırdı.

Hele Padişahın sert bakışlarını üzerlerinde hissedince ürperdiler. Kaçmak geldi içlerinden. Fakat dayandılar. Çünkü Recep Paşanın vaad ettikleri, Padişahın bir iki sert bakışına feda edilecek cinsten değildi.

“Buyur Padişahım” dedi en öndeki yeniçeri.

“Ne iştir kullar, günlerce saraya yürürsünüz. Hareketiniz ki-taba sığmaz. Din ve devlet adına büyük tehlikeler doğurur. Serkeşlikten vazgeçiniz. Allah’ın emri mucibince Padişahınıza itaat ediniz. Şeriata aykırı hareketimiz görülmüşse müfti efendiler burda, sorun, söyleyecekleri üzre amel edin. Birtakım masumların kanlarını dökmekle elinize ne geçecek? Allah bu günahınızı bağışlamaz. Biz sizle Bağdat’a yürümeyi düşünüren siz üzerimize yürürsünüz. Bu reva mıdır?”

İnsan denizinin kaynaşan halini işaretledi:

“Şunlara bakın çorbacılar, ağalar, iyi bakın! Bir zamanlar ceddin Fatih Mehmed’in ardından çığ gibi kopup Bizans’ı herc ü merc eden ordu sahiden bu ordu gibi miydi? Ceddin Sultan Selim’in ve şanlı oğlu Sultan Süleyman’ın arkasında Allah Allah sesleriyle yürüyüp dünyanın yarısından fazlasını dize getiren ordu bu ordu gibi miydi? Çelebiler, canınızı inançlarınıza temel taşı yapıp devletinizi yücelttiniz, kılıçlarınızın ucunda koca bir imparatorluk doğdu; söyleyin, kılıçlarınızın ucunda

yükselttiğiniz devleti şimdi kılıçlamak mı istiyorsunuz?”

“Hâşâ Sultanım” diye mırıldandı biri, “biz yalnızca...”

Sultan Murad hışım la sözünü kesti:

“İstediğiniz nedir? Niçin masumların kanını akıtmakta inat edersiniz? İşte müftiler, şeyhler, hocalar, sorun onlara. Sorun ki bu canlardan hangisi şer’an katli hak etmiştir? Yok ille kendi bildiğimize gideceğiz dersenez...”

Sözünün gerisini getirmeden sustu. Arkasını getirse kötü olacaktı. “Hepinizi kırarım” diyecekti. Tam vaktinde kendini tutmuş, üst üste yutkunmak zorunda kalmıştı.

Padişah susunca sipahilerden biri konuşmaya başladı:

“Padişahım, haklı da olsanız gayri iş işten geçmiştir. Kapıkulunun istediği bütün kelleler verilmese bile bazılarının verilmesi lâzım gelir. Bu tufan başka türlü savuşmaz, daha büyük belâların zuhurundan korkulur. Yine de ferman Sultanımızındır!”

Hafız Paşa abdest tazelemiş olarak gelmişti. Padişahın yanında durdu. Başından mücevvezesini çıkarmış, ak bir tül bent bağlamıştı. Cübbesi de sırtında değildi. Sipahinin sözlerini duymuştu. Demek kellesini almadan dağılmaya niyetli değildilerdi. Devlete ve Padişaha hizmet vaktiydi. Bu ölmek suretiyle olacaktı ise ona dahi hazırdu.

Padişaha sokuldu:

“Şevketlü, saadetlü Sultanım efendim; şimdiye kadar dinime, devletime, padişahıma hizmette kusur etmemeye çalıştım. Gerçekten hizmet edebildimse ne mutlu bana. Müsaadenizle o hizmetlerime bir yenisini daha eklemek istiyorum. Yok, eğer bütün gayretime rağmen makbul hizmet verememişsem, bırakınız, bugün makbul bir hizmet yapayım. Böylece on altı masumun hayatını belki kurtarabilirim. Kendimi şu kudurgan kalabalığın pençelerine teslim etmekle, ihtimal, büyük bir hizmet görebilirim. Destur ver Padişahım!”

Padişah durgundu. İçindeki korkunç yalpalar yüzüne ak-

setmiyor, telâş fark edilmesin diye insanüstü bir gayret harcıyordu:

“Hiç olur mu?” dedi. “Ellerimle devletimi nasıl yıkarım?”

“Hafız’ın ne değeri vardır ki böyle konuşmaktasın Padişahım, yoluna bin Hafız kurban olsun. Bunlar başka türlü dağılmayacaklar, işi daha ileri kertelere vardırmalarından korkulur. Destur verin Padişahım...”

Padişah başını indirdi.

Recep Paşa ön saftaki yeniçerilere, sipahilere göz edip sırtıttı.

Hafız Ahmed Paşa dimdik önlerinde durdu.

“Bismillahirrahmanirrahim. Velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn.”
“*deyü, Kerbelâ arsasına benzeyen belâ meydanına mertçe yürüdü.*”

Naima

Padişah suskun, kırılgan, üzgündü. Bakmamaya çalışıyor, fakat bakmadan edemiyordu. Bile bile ölümün en dehşetlisi-ne doğru adım adım ilerleyen bu vefakâr vezirin verdiği dersi ömrü boyunca unutmayacak, bu sahneyi hafızasından hiçbir zaman silmeyecekti. Çünkü buna ihtiyacı olacaktı. Seziyordu.

Hafız Paşa zorbalara yaklaşıyordu.

Zorbalar bu cesaret, metanet karşısında apışmışlar, seslerini bütünüyle kesip baka kalmışlardı. Paşa pervasızca yaklaşıyor, ön sırada bulunanlar esrarengiz bir korkunun dehşetiyle iki yana açılıyorlardı.

Hafız Paşa neredeyse iki yana açılan insan gölünün ortasından süzülüp gidecekti.

Bu ümit bir anda Padişahın yüzünde parladı. Recep Paşanın yüzünü ise olduğundan beter kararttı. ‘pısrık herifler” diye söylendi içinden, “niçin hâlâ kârını itmam etmezler!”

Zorbalardan biri Recep Paşanın içinden geçenleri okudu

sanki. Birden fırlayıp Hafız Paşanın üstüne atıldı. Ve sihir bozuldu. Dalgalar kabardı, uğultular sardı meydanı.

“Urun!”

Hafız Paşa hızla döndü. Bir delikanlı çevikliğiyle elini kaldırıp en yakınındaki zorbanın suratına hatırı sayılır bir tokat aşketti. Tokadın sesi bütün uğultuların üstüne çıkıp kırbaç gibi saklamış, adam kırılan dişlerinin bir kısmını yutarak yere kapaklanmıştı.

İkincisine bir yumruk çıkardı, üçüncüsüne tekme salladı, ihtiyar aslan kükremişti. Peşi sıra birkaçını götürmeye and içmiş gibiydi. Vurduğunu deviriyor, yanına yaklaştırmıyordu.

“Urun!” diye tekrar haykırdı çılginlaşmış bir ses.

Boğamayacaklarını anladılar. Eller hançerlere gitti, katil, kanlı eller. İlk darbeyi başından yedi Hafız Paşa. Ak tülbenti ala bandı, kan aksakalından süzölmeye başladı, ikinci hançeri göğsüne yedi. Kefen kadar beyaz üstlüğü kanlandı. Yıkılmadı ama. Çakılmış gibi kaldı uzun zaman. Kollarını şuursuzca sallayıp artık seçemediği düşmanlarını alt etmek için çırpındı, çırpındı.

Nihayet yere kapaklandığında vücudunun muhtelif yerlerinde on yedi hançer yarası vardı.

Zorbalar çılgin çılgin bağırıyorlardı. Öldürmekle doymamışlardı. En kudurganlarından biri göğsüne çıkıp başını uçurmaya kalkışınca Sultan Murad yüzünü mendiline gömdü.

“Namertler” diye inledi.

Kör bir hançerle başını uçurdular. Saçlarından tutup havaya kaldırdılar. Uğultu arttıkça arttı, yayıldıkça yayıldı:

“Hafız Paşanın kellesi derler buna!”

“Haaaaayt breeeeh!”

Sultan Murad yaralı aslan gibi soluya soluya Bayram Paşaya döndü. Hafız Paşanın kellesini uçuran zorbayı göstererek, “Şu nâbekârın adı gelsin Bayram” diye kükredi, “adı gelsin!”

Bayram Paşa, adamlarını kalabalığa saldı. Ve az sonra zorbanın adını padişahın kulağına fısıldadı:

“Adı Sarı Mustafâ’dır Padişahım.”

Başını salladı. Gözlerini meydana çevirdi. O ne? Hafız Paşanın kellesini almakla da doymamışlar, ayaklarına bir ip takmışlardı. Diğerlerine yaptıkları gibi sürüye sürüye At Meydanına götürecekler ve Yılanlı Sütuna asacaklardı.

Sultan Murad dayanamadı. Öfkesini bastırmaya çalıştıysa da başaramadı. Birden ayağa fırladı. Meydanı çın çın öttüren sesiyle:

“Hafızımı bırakın bre!”

Ses, insan seline çarpıp tuzla buz oldu.

Nedense karşı koyamadılar. Ağır ağır gerilediler. Ağır ağır Babüssaadeden dışarı akmaya başladılar.

“Naaşı örtün!” diye emretti Sultan Murad.

İç oğlanları yeşil bir çuha getirip Hafız Paşanın cesedini örttüler. Sultan Murad bir cesede baktı, bir kalabalığa baktı. Yumruklarını sıkıp salladı:

“Hak Teâlâ kudret verirse hesap sorma nasıl olurmuş siz görürsünüz!”

Gökyüzüne baktı. Kara bulutlara sarınmıştı. Hıçkırmaya hazırlanıyordu. Az sonra gürültüyle gürledi. Padişah çevirdi başını Hafız Paşanın cesedine doğru. Yeşil örtünün altında kayıptı. Rahmet damla damla örtüye akıyor, benek benek kabartıyordu.

Sultan Murad kapıya doğruldu. Fakat adımları iradesine karşı çıkıyor gibiydi. Yerden kalkmıyorlardı. Zorladı. Kasları gerilmiş ve donmuştu. Eklemleri sanki paslanmıştı. Bir daha zorladı. Kimıldatmayı başardı sonunda. Ağır ağır saraya girdi. Kendini külçe gibi tahtına attı.

“Hafızıma kıydılar” diye inledi.

Recep Paşa hemen arkasındaydı. Oysa Padişah onu çoktan unutmuştu. Gözlerinin önünde Hafız Paşanın başsız cesedinden başka şey yoktu. Recep Paşa önüne diz çöküp konuşmaya başlayınca hayretle, dehşetle baktı. Yüzü hortlak görmüşlerin yüzüydü. Kasım kasım ve nefret kazılı:

“Burda ne işin var Paşa?”

“Padişahım, böyle bir günde kul efendisinin dizi dibinde gerektir. Affediniz, ama devleti başsız komak olmaz. Hemen bir sadrazam nasbetmek iktiza eder.”

“Yani mührü sana vermeliyiz öyle mi?”

Gizlice güldü:

“Fakirin ne ehemmiyeti vardır Padişahım. Bendeniz mü-nasip görülen yerde hizmete amadeyim. Sıra sadrazamlıkta ise o yükü dahi omuzlarız, Allah Padişahımıza zeval vermesin.”

Sert bir cevap vermeye hazırlanıyordu ki Cafer Ağa girdi:

“Valide Sultan gelmekte Padişahım.”

Recep Paşa kalktı, eğile doğrula huzurdan çıktı.

Valide Sultan girdi içeriye.

“Başın sağ olsun aslanım.”

“Başım sağ Valide, Hafızımın başı ise yerlerde sürünür.”

“Üzülme, takdir Huda’nındır.”

“Öyle olmak lâzım gelir. Velâkin etraf şeytan dolu. Yolumu sapıtmaktan korkarım.

“Belli ki çok üzülmüşsün. Yoksa dostlarını düşman gibi görmezdin. Artık olanları unut. İstikbale bak.”

Yalımlı gözlerini validesine çevirdi:

“Unutmak mı Valide, ne söylemektesiz? Biz bugünü beynimize kazıdık, göz bebeklerimize damlattık, yemin ederiz ki ömrümüz oldukça unutmayacağız.”

“Aslanım kula kinlenme. Kin kötüdür. İnsana istemediklerini yaptırır.”

“Varsın yaptırın Valide, biz bu güruha istemediğimizi dahi yapmak isteriz.”

Valide Kösem Sultan kafasındakileri söylemek için zemin yokluyordu. Aradığını bulamadı. Padişah fazla etkilenmişti. Validenin sandığından da fazla; lâf anlatmak, hele de dinletmek mümkün olacak mıydı? Fakat denemesi lâzımdı. Ocak-

lının sabrı yoktu. Demir sıcak iken dövülürdü ve demiri dövecekti.

“Olan oldu aslanım, bir sadrazam bulmak lâzım, kimi düşünürsün?”

Sultan Murad Hafız Paşanın kudurgan kalabalığa cesaret ve metanetle yürüyüşünü yeniden yaşıyordu. Kalabalığın içine bir mızrak gibi girmiş, girdiği gibi delmişti. Nasıl da ürkmüşlerdi o yaman cesarettten. Demek bunların anladığı lisan buydu: cesaret. Sertlikten hoşlanıyorlardı. Öyle ya, her sert çıkışını yaptığında kös kös nasıl da itaat ediyorlardı. Nasıl da çekiniyorlardı.

“Evet aslanım, sadrazam olarak kendine kimi münasip bulursun? Bence Hüsrev Paşayı tekrar...”

Gözlerindeki kayalığa kelimeleri takılınca susmak zorunda kaldı.

“Yani demek istiyorum ki oğlum, Hüsrev Paşa...”

Padişah ellerim çırttı:

“Bostancıbaşı!”

Cafer Ağa hemen huzura girdi:

“Şevketlü Sultanım emretsinler!”

“Murtaza Paşayı çağır, gelsün!”

Cafer Ağa çıkınca Valide Sultan çıkışını yaptı:

“Sadrazamlığa onu düşünmediğini umuyorum, sipahi ve yeniçeri kullar Murtaza Paşayı sevmez. Daha münasibini bulman lâzım. Yoksa bugünden beter günler yaşarsız.”

“Yaşarsız demeyin Valide, siz değil, biz yaşıyoruz.”

“Ah, bu sözlerin yüreğimin yağını eritiyor, kim oğlumu bana karşı kıskırtıyorsa lanet olsun!”

Sultan Murad doğruldu. Ağır ağır annesine yaklaştı. Tam karşısında durdu. Parmağını yüzüne dikti:

“Siz” dedi yalnızca.

Döndü, tahtına oturdu. Biraz olsun bedbinliği üstünden atmış, kendini toplamıştı. Yüreği hâlâ yanıyordu. Belki yıllar yılı yanacaktı. Fakat az önceki gibi yüreğinin alevi yüzünü kızart-

mayacak, gözlerini yaşartmayacaktı. Padişah'tı. Ne ağlamaya, ne gülmeye hakkı vardı. Hattâ kendini düşünmeye bile. Halkla arasına gerilen etten kemikten dalkavuk duvarını delmiş-ti nasılsa. Esnafı topladığı ya da tebdil çıktığı geceler onlarla bütünleşiyor, bütünleştikçe rahatlıyordu. Onlardan biri olmak ne kadar güzeldi. Gülüyorlar, ağlıyorlar, bağırıyorlardı. Çocukluğundan beri özlediği herşeyi yapıyorlardı işte, olmak istediği gibiydiler. Ama asla olamayacaktı. Etten kemikten bütün duvarları yıksa dahi Osmanlı tahtını aşamazdı. Bu farka alışması gerekiyordu. İyi, ama sarayda doğma büyüme olduğu halde niçin alışamamıştı?

Birden annesine döndü:

“Ahaliden biri olmak ister miydin Valide?”

Mahpeyker Kösem Sultan sarsıldı. Yoksa Padişah onu bir yere sürmek mi istiyordu? Bütün herşeyi öğrenmiş miydi? Kendini bu kadar güçlü bulması için ne gibi sebepleri vardı? Belli ki şakalaşmak istiyordu canı. Ama yüzünde şaka ettiğine dair en ufak bir işaret yoktu. Kaşları çatık, dudakları kısıktı. Gözlerindeki sertlik ise öfkeli zamanların sertliğiydi. Ya o göz bebeklerinde tutuşan hasret neydi acaba? Bulup çıkaramıyor, hayra da yoramıyordu:

“Be... ben mi?” diye inledi âdeta.

“Biz isterdik” dedi Padişah durgun sesiyle, “tâ çocukluğumuzdan beri ahaliden biri olmak isteriz. Ama olamayız. Önce sarayın dört duvarı var, musahipler, vezirler, defterdarlar, muhafızlar. Onu da aştık diyelim, bu sefer törelerimiz var, alışkanlıklarımız var, bizi sımsıkı bağlayan, bizi teb’amızdan koparan. Şu saraylılık, Valide, onu aşamıyoruz bir türlü yine de ahalinin içinde rahatlıyoruz. N’olaydı da sıradan biri olarak dünyaya geleydik.”

Valide Sultan dikkatle oğlunu süzüyordu. Allah göstermesin, yoksa bugün gördüğü korkunç hadiseden etkilenip... “Yok canım, oğlum çelik iradelidir. Şaka yapıyor olmalı.”

“Sen padişah olarak doğdun.”

Sultan Murad güldü. Gülüşünde yanpırı bir burukluk vardı. Ağlamak isterken gülmüş gibiydi.

“Biz de buna yanıyoruz ya zaten!”

“Yapma Sultanoglum, beni daha fazla üzme. Gördüklerin sinirlerini harap etmiştir. Biraz dinlenmelisin. Git hareme, cariyelerinle bile dinlen. Bu arada biz yeni sadrazamını düşünelim.”

Ağzından kaçırduğına bin pişman, eliyle ağzını örttü. Nasıl olmuş da bu sözleri söylemişti? Bilmiyordu. Önüne geçilmez bir şey zorlamıştı sanki. Kelimeler, boşalan irade freninin aralığından süzülüp çıkmıştı bir anda.

Hatasını tamir telaşıyla atıldı:

“Aslında demek istiyorum ki., yani aslanım, demek istiyorum ki, sana lâyük sadrazam Hüsrev Paşadır... Bir de...”

Padişah hışımına sözünü kesti:

“O kim Valide?”

“Recep Paşadan başka kim olabilir? İkinci vezir değil mi? Töreyi bozmak olmaz. Ya Hüsrev Paşa veya Recep Paşa.”

Padişahın göz bebeklerindeki kıvılcımlarına, baktığı her şeyi tutuşturacak kadar belirgindi. Omuzları avına atılmaya hazır bir atmacanın gibi kalktı. Tahtın kolluklarını pençelemiş kırarcasına, koparırcasına çekiyordu.

“Çıkınız Valide” diye tısladı. “Dediğiniz gibi istirahate muhtacız.”

Kösem Sultan dudaklarını ısırды. Ağır ağır arz odasını terk etti. Tedbirsizliğine lanet ediyordu. “Biz yeni sadrazamı düşünelim” demesi bir itiraftan başka şey değildi.

“Eninde sonunda istediklerimi yapmak zorundasın” demekten farksızdı. Sonra hatayı düzeltelim derken büsbütün berbat etmişti. Hüsrev Paşa veya Recep Paşayı tavsiye etmenin sırası mıydı? Çok acele etmişti. Hem de lüzumsuz yere.

Pencereye yürüdü. Hizmetkârlar, zorbaların avluda bırak-

tıkları kiri temizlemekle meşguldüler. Hafız Paşanın cesedi kaldırılmıştı. Bir iç oğlanı elinde ibrikle süpürge, mermerlere bulaşmış kanı yıkıyordu. İçi bulandı birden. Odasına kaçmaya davrandı. Tam o sırada iç avluya giren Murtaza Paşayı fark etti. Atının dizginlerini bir iç oğlanına uzatmış, doğruca saraya doğrulmuştu. Dişlerini gıcırdattı:

“Sadrazam olamayacaksın Murtaza Paşa”

Adımlarını vura vura odasına çekildi, divana uzandı. Kısa bir süre sonra harem ağası geldi:

“Efendimiz sizinle görüşmek ister Sultanım.”

Bu isteğe pek bir mâna verememekle birlikte sordu:

“Kendileri mi gelecekler?”

Sesi Sultan Murad’dan önce girdi:

“Geldim bile Valide Sultan, destur var mı?”

Valide Sultan doğruldu. Hafif bir baş işaretiyle oğlunu selâmladı. Selâmlarken de Murtaza Paşa ile konuştuklarını tahmin etmek için yüzünü yokladı. “Allah Allah!” Padişahın yüzü bıraktığı gibi değildi. Aradan sanki yarım saatçik değil de yıllar geçmişti. Gözlerinin içi gülüyordu. Yalnızca dudaklarının iki yanında ancak bir annenin fark edebileceği kadar silik iki ızdırap çizgisi vardı.

“Biliyor musunuz Valide? Murtaza Paşaya sadrazamlık teklif ettik.”

Üstüne buzlu sular dökülmüş gibi sarsıldı kadın. Sözlerinin sonunu bekledi.

“Ne yazık ki Valide, kabul ettiremedik. Şaştık Valide, şaştık! Bazıları bu makamı kapmak için bulaşmadık oyun bırakmaz, bazıları ise kaçar. Bu kaçırdan yakalayabilir ve onları devletimizin köşe taşları yapabilirsek Valide...”

Sağ avucunu açtı, ileri uzattı ve hızla kapadı:

“Dizginleri o vakit tam manâsıyla avuçlamış olacağız. Ve ancak o vakit şu bozulan, zorbalaşan, serkeşleşen insan süp-rüntüsünden ceddîm Fatih’in ordusu gibi gözünü budaktan,

boynunu kılıçtan, gövdesini mızraktan sakınmaz bir ordu çıkarıp Bağdat üzerine yürüyeceğiz. Ardından İspanya'ya, İslâm'ın sekiz yüz yıllık yurduna... Hey gidi günler!”

Ellerini arkasına attı. Anlık öfkesi geçmişti. Yine gülümsüyordu. Ama hâlâ dudaklarının kenarındaki ince çizgi durup duruyordu:

“Neyse Valide, sadrazamlığı kabul etmeyince kendisine Diyarıbekir beylerbeyliğini verdik. Eline de çok mahrem bir ferman tutuşturup selametledik. Hak Teâlâ yolunu açık etsin.”

Valide Sultanın içine bir kurt düşmüştü. Acaba o çok mahrem ferman neye dairdi?

“İyi etmişsin” dedi. “Murtaza Paşa buna lâyıktır. Lâkin mahrem fermanı anlayamadım. Herhalde ki oğlumuzun anasından gizlisi, saklısı yoktur.”

Sultan Murad ellerini oğuşturdu. Neşeliydi, bu belli. Fakat onu neşelendiren neydi acaba? Yüzündeki muzip ifade neyin alâmetiydi? Murtaza Paşa ile ne konuşmuşlardı?

“Senden ne gizlimiz olsun Valide? Hiç olur mu? Murtaza Paşaya dedik ki, Diyarıbekir'e giderken Tokat'a da uğrayiver. Uğraşmışken de...”

Muzipçe gülümseyerek sustu. Valide Sultan merakın doruğunda çırpıyordu. Elleri birden fazla gelmeye başlamıştı. Nereye koyacağını kestiremiyordu. Yanlarına sarkıtsa ağırlık yapıyor, önüne bağlasa titrediğini Padişah fark eder diye çekiniyor, arkasına atsa saygısızlık yapmaktan korkuyordu. Birşeyle meşgul görünmek için minderleri düzeltmeye başladı. Sultan Murad da inadına sessizliği uzatıyor, annesinin şu halinden belli ki zevkleniyordu.

Kösem Sultan sonunda dayanamadı. Minderleri düzeltmeyi bırakıp dikildi.

“Ee... Ne olmuş Tokat'a uğrayacaksa?”

Sultan Murad bu soruyu bekliyordu. Ağır ağır divana doğru yürüdü. Annesinin düzeltme bahanesiyle iyice karıştırdığı

minderleri güzelce yerli yerine koydu. Sonra divana uzandı. Meyvalıktan bir mandalina alıp soymaya başladı. Fakat gözlerini annesinden ayırmıyor, her hareketini en ince teferruatına kadar değerlendiriyordu. Artık emindi. Zaten emin olmasa Murtaza Paşaya o fermanı vermezdi. Annesi taraftarlarıyla birlikte Hüsrev Paşayı yeniden sadrazam yapmayı kuruyordu. Her hareketi bunun inkâr edilmez bir delilini veriyordu. O olmazsa Recep Paşada ısrar edecekti. Fakat Recep Paşa Hüsrev Paşa gibi kurnaz, akıllı, şeytana külahını ters giydiren cinsten değildi. Onu alt etmek Hüsrev Paşayı alt etmekten çok daha kolaydı. Varsın, Recep Paşa şimdilik sadrazam olsun da Hüsrev Paşa olmasındı. Bir daha o makama gelirse Allah korusun, askerin önünü almaya imkân kalmazdı. Bağdat'ı tekrar fethetme ihtimali de ortadan kalkardı. Hüsrev Paşanın yanına kattığı adamlardan üçü dün gece gelmişler, hâlâ masum insanları nasıl katlettirdiğini, askeri nasıl isyana teşvik ettiğini, zorbalarla nasıl işbirliği yaptığını anlatmışlardı. Hakkındaki fetvayı hemen o gece isteyip almış ve fetvaya uygun fermanı Murtaza Paşaya vermişti.

“Yani Hüsrev Paşa Tokat'ta ya Valide, onu görecek.”

Divandan yay gibi fırladı:

“Ve Padişah fermanının icabını yerine getirecek!”

Annesini korkularıyla yalnız bırakıp odadan çıktı. Hüsrev Paşaya bel bağlayan âsilerin belini kırmıştı. Duyunca kuduracaklarını biliyordu. Ama artık umursadığı yoktu. Hafız Paşanın kellesini aldıktan sonra bir bahane ile listedeki diğer kelleleri de isteyceklerini biliyordu. Şimdilik fazla karşı koyamazdı. Aradığı gücü henüz bulamamıştı. Bulamamıştı, ama yaklaşmıştı. Kapıkullarını böyle tek tek başsız bırakırsa bir gün kendisinden başka itaat edecek güç bulamayacaklar, ister istemez teslim olacaklardı.

Odasına döndüğünde yüzü Valide Sultanla konuşurken ki gibi değildi. Yine yıllar geçmişcesine değışmişti. Her damarın-

dan ıztırap fışkırıyordu. Göz bebeklerindeki şimşeklenme bugulanmıştı. Murtaza Paşaya verdiği emir yüzünden tedirgindi. Gerçi fetva almıştı. Zaten Hüsrev Paşa da ölümü hak etmeyecektiye, dünyada ölmeyi hak eden tek kişi mevcut değil demkti. Yine de içi sızlıyordu, işte. Murtaza Paşaya, "Başını isterim" derken de sızlamıştı.

"Keşke teb'amızdan biri olarak doğsaydık" diye iç geçirdi "yahut Yavuz Sultan Selim dedemizden sonra Padişah olsaydık."

• • •

Divan toplanmış, Padişahı bekliyordu. Yeni sadrazam seçilecekti. Her şey olup bitmişti mutlaka. Belki de Hüsrev Paşa seçilmişti bile. Fakat gelmeyecekti. Murtaza Paşa yoldaydı. Artık Hüsrev Paşanın başı gelirdi gelse gelse. Kendisi değil.

Divana gitti.

Vezirler beklemekten sıkılmış gibiydiler. Recep Paşanın yüzü zil zurna neşe döküyordu. Sanki bir cinayet meydanından değil de, bayram şenliğinden buraya gelmişti. Şimdi kendini sadrazam saydığı belliydi. Başköşeye kurulmuştu. Herkese tepeden bakmaya, emirler savurmaya başlamıştı. Hayrettir ki; Bayram Paşanın dışında herkes de ona sadrazam muamelesi yapıyordu.

Sultan Murad kafes arkasındaki yerinde kendi kendine gü-lümsedi. "Karar verilmiş bile. Bunların kararına uymaktansa biz Recep Paşayı seçmiş gibi yapalım. Ki, azli kolay olsun."

Sesini yükseltti:

"Vezirlerim, aranızdan en kıdemli vezirimiz olması itibarıyla Recep Paşaya mühr-i şerifi vermeyi murad eyleriz, ne dersiz."

Bayram Paşanın dışında hemen herkes boyun kırdı ve aynı şeyi söyledi:

"Münasiptir Padişahım!"

“Mübarek olsun Recep Paşa görelim nasıl hizmet edersin. Ayrıca, mademki kul Yahya Efendiyi müftilikte görmek istemez, biz dahi onu azleyeriz. Yerine Ahizade Hüseyin Efendi şeyhülislâm olsun, ne dersiz?”

“Münasiptir Padişahım!”

“Bugün olanlardan sonra başka değişikliklere de lüzum var zannederiz. Anadolu Kazaskeri Çeşmi Efendi azlolunmuştur, yerine Hocazade Abdullah Çelebi gelecektir, ne dersiz.”

“Münasiptir Padişahım!”

“Hüseyin Efendi başdefterdarımız, Suhte Musa ise sekbanbaşımız olacaktır, böylece biline. Eski Özi muhafızı Murtaza Paşaya da Diyanbekir beylerbeyliği verilmiştir. Hepinize mübarek ola!”

Kafes arkasından çıktığında Recep Paşa eteklerine sarıldı. Kendini kaldırıp öyle bir zamanda yere attı ki, Padişah az daha takılıp düşecekti. Dim dik durdu. Kürkünün eteklerine yüz sürmesini bekledi. Sonra sadrazamlık mührünü çıkarıp avucuna koydu. Usulen de,

“Göreyim, canınla başınla hizmet ver Paşa” dedi. “Can böyle günler içindir.”

Bayram Paşaya döndü:

“Bizimle arz odasına gel Bayram Paşa, meselemiz vardır.”

Padişah önde, Bayram Paşa arkada arz odasına girdiler. Padişah tahtına yaslandı.

“Recep Paşa ile Ahizade Hocayı nasbeylememiz hayretini mucip oldu görürüz. Niçin?”

Bayram Paşa da kısa bir tereddüt geçirdikten sonra:

“Destur verildiğine göre Padişahım, söylememiş olmaz. Bu fitnenin başında hep Recep Paşanın bulunduğu söylerdiniz. Ahizade Hüseyin Efendinin dahi Recep Paşa taraftarı olduğunu ağzınızdan duymuşluğum var. Vaziyet böyle oldukça onların mükâfatlandırılması mı lâzım gelir, cezalandırılmaları mı? Ferman Hünkârıdır.”

Padişah güldü. Elini Bayram Paşanın omuzuna koydu: “Benim yüreği pak vezirim, görmez misin ki biz onları nasbetmesek onlar kendi kendilerini nasbetmişler idi. İrademi zi çığnetmektense böyle yapmayı münasip bulduk. Muvakkat bir zaman için. Yani dizginleri avuçlayana kadar.”

Avuçlarını açtı, sıkı ve çekti:

“Böyle yapıncaya kadar Bayram Paşa, anladın mı şimdi.”

Boynunu büktü:

“Beli Padişahım, anladım.”

“Memnun olduk. En yakınlarımızın yanlış hareket ettiğimizi düşünmelerini istemeyiz. Hasan Halife ile Musa Çelebi saklandılar, öyle ya.”

“Emriniz üzere Sultanım. Ferman olmadıkça çıkmayacaklar.”

“Ya Molla nerelerde? Bugün hiç gözükmeydi. Oysa ihtiyacımız vardı.”

Bayram Paşa boynunu büktü:

“Divan öncesi kendisine rastladım Padişahım. Nasıl söylesem bilmem ki...”

“Doğruca söyle. Aynen çocukluğumuzda söylediğin gibi. Lâfı dolaştırıp bulaştırmadan.”

“Molla Doğan biraz kırık, Padişahım.”

“Bize öyle ya! Hafız’ımızı zorbaya verdik diyerekten yüreği öfkeyle sarmalandı.”

“Belli Padişahım. Anlatmak istedimse de dinlemedi. Benim bildiğim Sultan Murad bir avuç çapulcunun şeyi olmamalı dedi.”

“Oyuncağı... Çekinmesene Bayram, söyle. Oğlanın yerden göğe hakkı var. Var ya, biz de haklıyız. Olanı biteni bir bilse...”

“Ben anlatamadım Padişahım, belki siz anlatabilirsiniz.”

“Bir gelse...”

“Niyetli değil. Ferman etseniz belki gelir. Kaftanını soyundu, kılıcını çıkardı. Beline kuşak bağlayıp arasına eğri bir han-

çer sokuşturdu. Kumkapusunda balıkçılığa başladı. Gözlerimle görmesem inanmazdım.”

Padişahın sarsıldığını görünce kendine kızdı.

“Geçer Padişahım. Birkaç gün içinde olanlar öfkesini bilemiştir. Gençtir, çabuk unuttur. Biraz zaman tanıyın.”

Sultan Murad külçe gibi tahta yığıldı âdeti. Başını avuçladı:

“İnşallah geçer Bayram, lâkin Molla’mız pek de haksız sayılmaz. En yakınımızı ellerimizle katillere verdik ve uzaktan sadece seyrettik. Yüreğimizin yağı bütünüyle eridi, bilir misin Bayram. Nasıl oracığa düşüp ölmedik, hayretteyiz.”

Dikleşti:

“Allah kuvvet ve kudret versin de gör! Bu kudurmuş kalabalığı süt dökmüş kediye çeviriyor muyuz, çevirmiyor muyuz?” Gözlerini tavana kaldırdı: “Allah’ım, bize kuvvet ver!”

• • •

“Şaban ayının on dokuzunda Hüsrev Paşanın başı geldiği haberi yayılıb Recep Paşa, vakıa Hüsrev Paşanın öldürülmesine sevindi, fakat asıl maksadını yürütmek için zorbalara dil sokup, Hüsrev Paşa gibi vücudu devlete lâzım vezirin katline sebep olanlardan intikam almak lâzımdır deyü fitneyi kışkırttı. Şabanın yirmisinde yine fitne ateşi devlenüb, asker taifesi At Meydanına toplanub, oradan Saray-ı Hümayuna yürüyüb, Padişah Hazretlerini taşraya davet ve ayak divanı ettürüb...

Naimâ

“Padişahım! Sen niye Hüsrev Paşa gibi yarar bir veziri kati ile kendi devletini yaraladın? İmdi sen dahi elbette Hasan Halife’yi musahip Musa Çelebiyi ve Defterdar Mustafa Paşayı ver, pâreleyelüm!”

Saraya doğru yumruklarını sıkmış bir sipahi avaz avaz söylediklerini bitirdi.

Ardından bir yeniçeri aynı şekilde öne çıkıp yumruklarını saraya doğru sallaya sallaya,

“Padişahım” diye bağırdı, “istediklerimizi vermezsen hal başka türlü olur!”

Ardından bir sekban çıktı:

“Biz dahi kulluğumuzu göstermeye geldik, biz dahi askeriz! Padişah ayak divanına çıksın! Şer’an sözümüz vardır.”

Recep Paşanın etekleri zil çalıyordu. Bir taşla iki kuş vurmuştu. Hüsvrev Paşanın öldürülmesiyle büyük bir rakipten kurtulmuş, aynı zamanda bu ölümü kullanıp yeniden ocağa fitne ateşini sokmuştu. Sadrazam olduğundan beri her kararına karşı çıkan ve âdeta sadrazamlığını selâhiyetsiz kuru bir unvan haline getiren Padişaha büyük bir ders verecekti.

Uğultucu kalabalığın arasına girdi. Kapıkulları Recep Paşayı görünce iki yana açılıp yol verdiler. Recep Paşa gülümseyerek onları selâmladı. Gözleriyle de teşvik etmeyi ihmal etmedi, ama pencerede Padişahın gölgesini fark edince hemen somurttu. Sesini ona duyurmak için yükseltip,

“Kullar kulları!” diye bağırdı. “Bu sizin yaptığınız ayıptır. Varın, odalarınıza gidin, Padişahımız Efendimiz taleplerinizi düşünecektir. Zaman tanıyın.”

Padişah camın gerisinden sadrazamın gelişini seyreliyordu:

“Topal zorbabaşı” diye söylendi kendi kendine, “senin de hakkından geleceğiz!

Recep Paşa arz odasına gitti.

“Padişahım, kul azgınlaşmıştır. İş kötüleşmeden konuşmak evlâdır.”

“Yani ayak divanına mı çıkalım diyorsun Paşa?”

“Belî Padişahım, başka çare yoktur.”

Padişah alaycı bir tebessümle Recep Paşaya sordu: “Abdest alalım mı?”

Recep Paşa sustu. Hafız Paşanın öldürüldüğü gün Padişah ayak divanına çıkmaya hazırlanırken abdest almasını tavsiye ettiğini hatırlamıştı. Maksadı korkutmaktı. Galiba maksadına da ulaşmıştı.

Fakat şimdi durum farklıydı. Padişah kendinden oldukça emin görünüyordu. “Bostancıbaşı!” “Emret Sultanım!” “Tahtı taşra çıkarsınlar.”

Emir derhal yerine getirildi. Padişah, kudurmuş kalabalığın karşısına çıktı. Dim dik durdu: “Kul ne ister?”

Yanında Sadrazam Recep Paşa, Vezir Bayram Paşa, Şeyhülislâm Hüseyin Efendi, Tayyar Mehmed Paşa, kazaskerler ve diğer saray görevlilerinden birkaçı vardı. Zülüflü baltacılar hemen arkasında duruyorlardı. Hazırdılar. Hazırdılar ya, Padişah emreder de, “Şu kalabalığı tiz dağıtın” derse ne yapacaklarını kara kara düşünüyorlardı. Bu kudurmuş selin önüne çıkmaya hangi cesaret yeterdi?

Padişahın sorusu uğultunun üstünde patlayınca etraf sum-sükût oldu. İki yeniçeri ile bir sipahi ve bir sekban ileri çıktılar. Yeniçerilerin yaşlı çorbacısı,

“Hüsrev Paşa gibi bir büyük vezir niçin katlolunmuştur, niçin bize danışılmamıştır?” diye sordu. Sultan Murad adamı gözleriyle erittikten sonra, “Sizin padişah olduğunuzu bilmezdim” diye cevap verdi. “Mademki her iş sizden sorulacaktır, ne bizim, ne de bu devletlülerin ve ulemânın burda bulunmasına ihtiyaç yoktur. Gelin, biriniz Osmanlı tahtına oturun. Biriniz sadrazam, birkaçınız vezir olun. Biz de canımız çektikçe şöyle yapın böyle yapın, diye işinize karışalım. Olmaz mı?”

Dördü birden tereddüdün kıskacında yamuldular. İmdat dilenircesine arkadaşlarına baktılar. Ama herkes şaşırmış, duyan duymayana fısıldadığından avluyu meçhul bir uğultu kaplamıştı. Padişah bu ânı değerlendirmek için.

“Hiçbir fırsat tanınmazsa padişahlığımızın ne hükmü kalır? diye devam etti, zulmü ve sayısız cinayetleri yüzünden mahkûm olmuş her vezirin arkasından asker böyle bayrak açıp ayaklanırsa, devlet düzeni kalır mı? Siz Hafız Ahmed Paşa gibi bir masumu katledersiniz, ocağınıza canını ısmarlamış Osman Han gibi bir padişahı katledersiniz, haklı olursunuz

da, biz fetva üzre kısas yapağımızda haksız mı oluruz? Sizler hâkim, biz mahkûm muyuz?” Kalabalık pek de farkında olmadan, “Hâşâ Padişahım! diye mırıldandı.

O kalabalığın mırıltısı bile uğultuya dönüştü. Babüssaade önünü sarstı.

Recep Paşa işlerin gittikçe sarpa sarmakta olduğunun farkındaydı. Padişah böyle konuşmaya devam ederse vaziyete hâkim olacak gibi görünüyordu. Hemen tertibat almalı, yumuşayan yürekleri mutlaka alevlendirmeliydi.

Kaşla göz arasında içeri sıvıştı. Kendisine bağlı kethüdasını zorbaların arasına gönderdi. Şehzadelerin öldürüldüğünü birkaç çift kulağa fısıldadılar. Fısıltı kulaktan kulağa yayıldı. Duyan kaskatı kesildi. Padişah bunu nasıl yapardı? Demek birkaç yaldızlı sözle askeri sarmak istiyordu. Maksudı şehzadelerin öldüğünü askere duyurmamaktı.

Yumuşamaya yüz tutmuş, yüreklere yeniden kinin kaim kabuğu bağladı. Sevginin ılıklığı nefretin buzuluna çarptı yok oldu. Sağda solda kuşkulu, öfkeli sesler yükselmeye başladı:

“Şehzadeler katliolundu!”

“Padişah bütün şehzadeleri öldürttü!”

İhtimal, birkaç saniye içinde gerçeğe büründü. Kalabalığın ortasından bir ses duyuldu:

“Şehzadeler bizim efendimiz oğullarıdır. Gayri sana itimadımız kalmamıştır. Şehzadeleri öldürttüğün söylenir.”

Padişah öfkeyle haykırdı:

“Yalandır, inanman!”

“Biz kime inanacağımızı biliriz. Elbette şehzadeleri taşra çıkar, görelim. Yoksa hal başka türlü olur!”

Bu açık meydan okuyuş sipahi zorbalarından Rum Mehmed'e bile ağır geldi. “Çok oluyoruz” diye düşündü; “bu kadarı da fazla! Padişaha güvenmeyip de kime güveneceğiz? Durup dururken şehzadelere niçin kastetsin? Amma, artık kasteder, etse haklıdır. Sebebi de biz oluruz. Asker ikide bir ayaklanıp şehzadeleri iste-

mesin diye katleder. Vay başıma! Nereden başladık da nerelere geldik. Vay başıma! Sonunda cürme saplanacağız. Hay nereden girdim bu fesatçıların arasına, hay nereden girdim?”

Padişahın emriyle şehzadeler kalabalığa gösteriliyordu. En başta şehzade Bayezid vardı. Hepsi de ürkek gözlerini kalabalığın üstüne dikmişlerdi. Endişeleri yüzlerine vurmuştu. Kendilerinden ne istendiğini kestiremiyordu. Bu kalabalığın niçin toplandığını da.

“Bizden ne istiyorsunuz?..” diye bağırdı şehzade Bayezid. Zorbalardan biri,

“Görmek istedik efendimiz” diye karşılık verdi, “Padişahın sizleri katlettirmesinden korkarız.”

Bayezid’in yüzü kıp kırmızı kesildi. Elini hiddetle kaldırıp zorbayı susturdu:

“Biz sabırla köşemize çekilmiş, kendi halimizle meşgul iken halimize komayıp adımızı anmak, bizi dile getürmek niçündür? Yoksa bizi suçlu edip, vücudumuzun ortadan kaldırılmasını mı istersiz? Allah’tan korkmayub, Padişah Hazretlerinden utanmayub böyle baş kaldırırsız! Kendi halimize bırakınız! Bize sizin himayeniz lâzım değildir.”

Elini göğsüne koyup Padişahı selâmladı ve kardeşleriyle birlikte saraya girdi.

Şimdi kalabalık derin bir şaşkınlığın içinde yalpaya geçmişti. Demek şehzadelerin öldürüldüğü doğru değildi. Demek, birisi kendilerini kullanıyordu. Ama iş isten geçmişti. Bundan sonra Padişaha teminat da verseler inandıramazlardı. Öfkesi gözlerinde yığım yığındı. Üzerlerine yalın kılıç dalıp önüne çıkanı paralayacak gibi bakıyordu. Sık soluyor, her soluk alışta göğsü şişiyor, her soluk verişte iniyordu. Zorbalığı biraz daha ileri vardurmaktan başka çare yoktu.

“Padişahım, bundan sonra biz sana efendimizin yadigarı olan şehzadeleri emanet edemeziz. Onlara bir zarar vermeyeceğine dair bize kefil ver!”

Padişah yerinden fırladı. Elini hızla kılıcına attı.

“Bu ne cüret!”

Kalabalık kayalığa toslayan dalga gibi gerisin geri aktı. Ses soluk kesildi. Rengârenk başlıkların çırpınışı duruldu. Herkes kaskatı, olduğu yerde dondu, kaldı. Yine zorbalardan Rum Mehmed, “Terbiyesizliğin öte yakası” diye geçirdi içinden, daha ötesi yoktur, var deseler inanmam! Rezilliğin de, terbiyesizliğin de kertesini geçmiştir bu. Koca Padişaha inanmayıp kardeşlerinin hayatı için ondan kefil istemek. Hay bu sipahilerle yeniçeriler akıllarını gırtlaklarında mı taşıyorlar ki, laftan başka bir şey etmiyorlar? Şimdi Sultan Murad’ın yanında olmalıydım ben, yerim orasıydı. Ah şu Recep Paşa, ah şu ulemâ kılıklı Ahizade Hüseyin Paşa! İkisini de tanırım. Böyle dostları olanlara düşman lâzım değildir. Lâkin Padişah bunu bilmez mi? Yoksa bilir de azletmeye gücü yetmez mi? Ne halse! İş kötüye varacak.

Sultan Murad kalabalığın önüne gazap kılıcı gibi dikilmişti. Onu biraz daha kızdıracak tek söz, kudurgan kalabalığın içine yalın kılıç yürümesini netice verecekti. Kalabalık bunu anlamış gibiydi. Ağzıları mühürlenmişçesine susuyorlardı. Ön saftakilerin başları omuzlarının arasında kayıptı. Bütün toprağa saplanmışlardı. Düşürdükleri vicdanı ararcasına ha bire yere bakıyorlardı. Recep Paşa Padişahın ellerine sarıldı. Sessizlik uzadıkça askerin vicdan arayışını bulacağından korkuyordu.

“Padişahım, kudurmuş güruhun üstüne varman! Kurban olayım, istediklerini yapın! Birkaç kendini bilmezcin fitnesine kendinizi kaptırmayın!”

Velinimetî Recep Paşayı o halde gören Ahizade Hüseyin Efendi gayrete geldi.

“Ben kefilim” diye bağırdı.

Padişah şimşekli gözlerini ona çevirdi. En sivri bakışlarla delik deşik ettikten sonra acımtırak bir gülüşle kalabalığa döndü:

“Şeyhülislâm kefil, başka ister misiz?”

Recep Paşa karşılık gelmesini beklemeden atıldı:

“Ben dahi kefilim. Gayri dağılın!”

Kalabalık kös kös uzaklaşırken Sultan Murad Recep Paşa-ya döndü:

“Hayret lala” dedi, biz emrederiz dağılmazlar, ama her ne hikmetse sen emredince dağılırlar. Bizim yerimize seni padişah bellemiş olmasınlar!”

Recep Paşa dikkatle Padişahın yüzüne baktı. Alay edip etmediğini anlamak istiyordu. Fakat yüzünde ne alay, ne öfke, ne kin vardı, ifadeleri dümdüzdü. Az önce büyük bir dehşet yaşadığına ihtimal vermek zordu. Nasıl bu kadar çabuk değişebildiğine akıl erdiremiyordu bir türlü. Son aylarda hele, Padişah tanınmayacak hale gelmişti. Yeniçeri ve sipahileri her toplanışında yeniliyor, ama nedense galip gibi görünüyordu. Sanki gizli bir kuvvete dayanmıştı. Ve bu kuvvet askerin her isyanından sonra biraz daha büyüyordu.

İnlercesine,

“Hâşâ saadetlü Hünkârım!” dedi.

Galiba bu sefer kendisi yenilmişti. Bunu yeni yeni idrak ediyor ve içi müthiş sıkılıyordu. Askeri ayaklandırmış, sara-ya yürütmüş, isteyecekleri kellelerin listesini de ellerine tutuşturmuştu, ama ne olmuşsa olmuş, tuzak ters işlemişti. Güya Padişahı bir tamam sindirecekti. Güya Hasan Halife’nin kellesini koparacaktı. En büyük rakip olarak Hasan Halife’yi görüyordu. Genç yaşta yeniçeri ağası olmuştu. Bu da bir şey değildi Padişahın sevgisine mazhardı. Boğaziçi’nde kendisine ikram edilen konakta ikinci bir padişah gibi yaşıyordu. Yakında sadrazam olacağına şüphe yoktu. Besbelli Sultan Murad onu hazırlıyordu. Sırası geldiğinde Recep Paşayı azledip yerine Hasan Halife’yi getirecekti. Belki o zaman Musa Çelebiyi de yeniçeri ağalığına çıkarırdı. Böylelikle köşe başlarını tutarlar, askere bir daha hiç baş kaldırtmazlardı. “Düşündükleri bu ol-

sa gerektir. Lanet olsun! Bugünkü kargaşanın asıl maksadını nasıl da unuttu verdim.” Sırıttı: “Ama bunun yarını var, yarından sonrası var, günler çuvala girmediyse ya! Pes ettirene kadar bastırırım!”

Padişahın arkasından göz kırptı:

“Sıkı dur Sultan Murad! Bu sefer zorlu geliyorum!”

Konağına gitti. Dört mektup yazıp kethüdasına verdi: “Birini Samsuncu Ömer’e, birini Koca Muslihiddin’e, birisini Saka Mehmed’e ve birini Cin Ali’ye ver. Akşam namazından sonra içtimamız vardır. Söyle, konağa gelsinler”

Ve akşam namazından sonra İstanbul sokaklarında koyulaşan karanlıkta gölgelenen silüetler, kuşkulu gözlerle bakına bakma Recep Paşanın konağına girdiler. Artık eskisi kadar pervasız hareket edemiyorlar, içlerinde sürekli gözetlendiklerine dair bir hisle tedirgin oluyorlardı. Bir kaç adımda bir durup etrafı koklamaları bu yüzdendi. Fakat hiçbir şey görememişti. Yine de konağa tedirgin girmişlerdi.

Birkaç dakika sonra karanlık sokakta dört gölge belirdi. Kısa bir süre fısıldaştılar. Üçü ayrı istikametlere uzaklaştı. Biri ise konağa yaklaştı. Arka tarafa dolandı. Konağın arka bahçe-
sindeki akasya ağacına dikkatle baktı. “Tırmanırsam içerde olanı biteni görebilirim” diye düşündü. Fakat düşündüğünü yapabilmesi çok zordu. Nöbetçilerin arttırıldığı ilk bakışta belli oluyordu. Daha adımını atar atmaz yakalanabilirdi. Acaba göze almaya değer miydi? Böyle bir tehlikeye atılmaya ihtiyaç var mıydı? “Elbette var, Recep Paşanın zorbabaşı olup olmadığı böylelikle anlaşılacak, o ağaca tırmanmalıyım.”

Akşamüstü Cafer Ağa gelip de Padişahın selâmını tebliğ ettiğinde balıkçı takımlarını hazırlıyordu. Gözleri bulut bulut olmuş ağlamasına ramak kalmıştı. Hele Padişahın mektubunu okuyunca hiçkırılmamak için kendini zor tutmuştu. Bostancıbaşı Cafer Ağa tebdildi. Tanınmamak için yeniçeri kılığına girmişti.

“Padişahımız küskünlüğü bırakıp işinin başına dönmeni emrediyor Molla, ne dersin?”

Cevap verememişti bile, Mektubu öpüp başına koymuş, balıkçı takımlarını fırlattığı gibi kalkmıştı.

“Çocukluk ettim, Hünkârımın emrindeyim.”

Şimdi bütün mesele şu ağaca tırmanmaktan ibaretti.

Konağın yaribelini tuttuğu için içerdekileri görebilecek, büyük ihtimalle konuşmalarının bir kısmını bile duyabilecekti. Böyle bir şey için tehlikeyi göze almaya değerdı. Zaten arkadaşlarına da söz vermiş bulunuyordu: “Siz gidin, o işi ben hallederim” demişti.

Bismillah çekti ve sine sine ağaca doğru yürüdü. Nöbetçiler yaklaşınca gülfidanlarının arkasına yüzükoyun yatıyor, uzaklaşınca işine devam ediyordu.

Zor oldu, ama sonunda ağaca çıkmayı başardı. Tam düşündüğü gibiydi. Perde aralığından sinirli sinirli gezinen Recep Paşa açık seçik görülüüyordu. “İşte zorbabaşı” diye geçirdi içinden, “kısıkvrak yakalandın, gayri Sultan Murad gazabından iflah olmazsın!”

Soğuk iliklerini kemiriyordu. Yetmezmiş gibi kar atıştırma-ya da başlamıştı. Bunun önce aleyhine olacağını düşündü ve canı sıkıldı, ama nöbetçilerin her birinin kuytulara sıvışıp ısınmaya çalıştıklarını görünce üzüntüsü sevince dönüştü. “Şimdilik talih bizden yana.”

Toplantı odası çok sıcak olmalıydı. Camlar kısa süre sonra buğu tutmuştu. Artık içeridekiler hayal meyal görünüyordu. Ah, bir de ne konuştuklarını duyabilseydi; işini bir tamam yapmış olacaktı. Ne yazık ki kapalı pencereden ancak cümle kırıntıları sızıyordu. Bunları birleştiren bazı manalar çıkmıyor değildi. Fakat Molla Doğan işini yarım bırakmayı sevmezdi.

Nöbetçilerin kuytulara kaçışmasından faydalanmanın sırasıydı. Ağacın kalınca bir dalı pencere parmaklığına kadar

uzanıyordu. Bu daldan pencereye ulaşmaya kalkışmak cambazlıktan farklı değildi, ama deneyecekti. Bu gece böyle bir cambazlığa kalkışacaktı. Ya herşeyi öğrenecek veya nöbetçilerin kucasına düşecekti.

Aklından geçenleri yapmaya koyuldu.

Tam o sırada pencere açıldı. Recep Paşa temiz hava almak ihtiyacındaydı galiba. Belli ki içerde konuşulanlar ruhunu burkmuştu. Ya da sıcak fazla gelmişti.

Molla Doğan dala iyice yapıştı. İliklerine işleyen soğuğa aldırmandan dikkat kesildi. Recep Paşanın sesi kulaklarına çarpınca da rahatladı:

“Ağalar, Sultan Murad’a pes ettirmenin çaresi Hasan Hali-fe’yi istemektir. Bu arada Defterdarı da isterseniz, sizin bileceğiniz iştir. Fakat Hasan Halife mutlaka katledilmelidir.”

“Bu işi nasıl kotarmalı Paşa?”

Zorbalardan birinin sesiydi. Soğuktan dişleri birbirine vuran molla Doğan sesin kime ait olduğunu kestiremedi.

“Nasıl mı? Kolay. Yine saraya yürünecek ve kelleler istenecek. Bu kadar basit.”

“Ya vermezse?”

“Biz neciyiz? Vermeye razı ederiz, korkman!”

“Vermezse dedik!”

Recep Paşa camı kapadı. Bu yüzden verdiği karşılığı Molla Doğan duymadı.

“Bu kadarı yeter de artar bile” dedi içinden, “varıp Sultanıma haber vereyim.”

Nöbetçilerin yeni bir voltasını savuşturur savuşturmaz aşağı kaydı. Fakat aksilik. Nöbetçilerden birinin zamansız döneceği tutmuştu. Bir çılgık kopardı:

“Yetişin!”

Molla Doğan kendini kaldırdığı gibi gül fideliliğinin arkasına attı.

“Ne var, ne bağıırıyorsun?” diye sordu kapı çavuşu.

“Bahçede birisini gördüm.”

“Nerde?”

Nöbetçiler ağacın altında toplanmışlardı. Molla Doğan hemen birkaç adım ötelerinde idi. Solumalarını bile duyuyordu. Toprakla bütünleşmiş gibiydi. Anasına sarılan bir çocuk gibi sarılmıştı. Sığınmıştı toprağa. Kendisini ele vermeyeceğinden emindi. “Kurban olayım toprak ana, kurban olayım!”

“Koşuyor muydu, yürüyor muydu, bir karar versen iyi olur.”

Nöbetçinin tereddüdü çok açıktı:

“Yürüyordu, bazen koşuyordu.”

Çavuş galiba inanmamıştı:

“Bir daha sefere dosdoğru görmeye çalış evlât, şimdi sesini kes, vazifene devam et.”

“Başüstüne!”

Molla Doğan derin bir nefes aldı. Üstü henüz karla kaplanmayan toprağı okşadı. Nöbetçiler biraz dağılınca da sürünerek kapıya sokuldu. Tehlikeyi kazasız belâsı atlatmıştı. Koşa koşa saraya doğru uzaklaştı.

Fakat talihi dönmüştü. Daracık sokağın başında üç kişi yolunu kesti.

“Hey, dur bakalım biraz! Bu vakitte bu hızla kelle mi götürmedesin?”

Gece gündüz At Meydanında beklesin zorbalardan oldukları muhakkaktı. Birinin elinde yanar bir çıra vardı. Ya asayiş koruduklarını sanıyor veya zorbalığa hazırlanıyorlardı. Saraya bu kadar yaklaşmışken durdurulmak delikanlının canını sıkıyordu. Zorbalara karşı duyduğu kin can sıkıntısıyla birleşince alevlendi:

“Savulun bre, yol verin!”

“Vay vay vay!” diye uzattı elinde çıra tutan zorba, “yiğidi öldür, hakkını yeme demişler. Ne dersiz ocaklı kardaşlar, bu yiğit zorlu yiğit, değil mi?”

Biri ağzını şapırdata şapırdata:

"Zorlu olduğu belli, velâkin kesesi de zorlu dolu ise eh, canını bağışlarız gider. Hele yaklaş bir yol."

Yarımda para olsa verir, savuştururdu. Acele işinin ortasında bir de bunlarla uğraşmazdı. Ne çare, yoktu. Bütün parası ancak bir ekmek almaya yeterdi. Buna da razı olacaklarını sanmıyordu.

Birkaç adım yaklaştıktan sonra durdu.

"Param yok" dedi tok bir sesle, "olsa bile vereceğimi zannetmiyorum."

"Şu işe bakın, neler söylüyor bu bacaksız yahu!"

"Bence yalan söylüyor, üstünü bir yoklasak fena olmaz."

"Yaklaş delikanlı, biraz daha yaklaş!"

Emre uyar gibi yaptı. Biraz daha yaklaştı. Ve âni bir hareketle aralarına daldı. Bacaklarını kaptdığı gibi çekti, ikisi yüzükoyun kapaklanırken biri şaşkın şaşkın arkasından bağırdı:

"Dur, kaçma!"

Neden sonra toparlanıp arkasına düştüler, ama hiçbir yerde bulamadılar. İzleri sarayın kapısı önünde bitiyordu. Mecburen geri döndüler.

Kar lapa lapa yağıyor, soğuk kaskatı bir avize gibi Dersaadet'in semasında asılı duruyordu; fakat At Meydanında şenlik vardı. Öbek öbek yakılan ateşlerin etrafında yeniçeri ve sipahi zorbaları eğleniyorlardı.

• • •

Mestan Ağanın kahvehanesi her zamankinden kalabalıktı. Tahta peykeler baştan sona doluydu. Fakat sessizdi. Sözleşmişler gibi kimse konuşmuyordu.

Bakırcı Adli Usta ocağın önünde birkaç yaşlıyla birlikte bağdaş kurmuştu. Elinde eğri bir hançer vardı. Bir saattir durmadan tahta yontuyordu. Kaşları alabildiğine çatık, gözlerinin altı mosmordu. Bıçağı tahtaya her sürtüşte kucağına düşen çö-

pü özenle alıp ağır ağır ocağa atıyor, yanıp kül oluncaya kadar dalgın dalgın bakıyordu.

Bu çöplerden her birine bir zorbanın ismini vermişti. Her birinin ateşe atıp kül oluşunu seyrederken, adım taktığı zorbanın kül oluşunu seyreder gibi zevkleniyordu. Gerçekten böyle yapabilseydi. Belki biraz olsun rahatlayacaktı.

İki gece önce olmuştu herşey, altı zorba evini basmışlar, yirmi beş altın istemişlerdi.

“Altınlar gelmezse evi yakarız!”

Yalım yalım yanan çıra özenle süslenmiş saçağa değiyordu.

“Etmeyin, eylemeyin, sekiz canabakan ihtiyar bir bakırcıyım. O kadar param yok, isterseniz arayın evi.”

“Arayacağız tabii!”

Her şeyi didik didik aradılar. Taze gelini beş aylık yavrusunun yanında yatıyordu. Korkusundan yorganı başına çekmişti. Sımsıkı sarılmıştı çocuğuna.

“Bu odaya girmeyin” diye önlerini kesti Adli Usta.

Sırıttılar:

“Anlaşıldı ihtiyar, hazineni bu odada saklıyorsun sen, kenara çekil bre!”

Kuvvetle itilince düştü. Başını bir sandığa çarptı ve bayıldı. Ayıldığında gitmişlerdi. Evini talan edip gitmişlerdi. İçerde ne eşya kalmıştı, ne yatak, ne yorgan. Baba yadigarı kılıcı bile götürmüşlerdi. Kulaklarına torunlarının ve karısının feryadı geliyordu. Doğrulmaya çalıştı:

“Ne oldu?”

Karısı kendini yere atıp ayaklarına sarıldı:

“Gelinimi kaçırdılar! O canavarlar gül gibi gelinimizi kaçırdılar.”

Ertesi sabah dükkâna gittiğinde korkunç bir sürprizle karşılaştı. Kapının önünde kaskatı bir kadın cesedi yatıyordu. Üstü başı yırtılmıştı. Boğazındaki mor halkalar donuk donuk-

tu. Dükkânın kapısı ardına kadar açıktı. Hiçbir şey bırakmamacasına yağmalamışlardı.

Adli Usta her hatırlayıpta o ânı bir daha yaşıyor, her yaşayıpta bin defa kahroluyordu. Masum gelininin kaskatı cesedi gözlerinin önünde idi hep. “Baba, intikamımı al” diyordu. “Zavallı gelinciğim!”

Gözlerini yine ocağa dikti. Attığı çöplerden biri daha alev tutmuştu. Bu seferkinin adı Ahmed Ağa idi, ondan öncekinin ise Samsuncu Ömer. Gerçekten onları da ocağa atabilseydi, bir atabilseydi, bir atabilseydi...

“Ne oturursunuz! Hasan Halife’yi, Defterdarı ve Musa Çelebiyi katlettiler!”

Mestan Ağa, kahveyi heyecanıyla tıkayan delikanlıya sert sert baktı:

“Etsinler, bundan bize ne!”

Delikanlı şaşırды, kaldı. Bu kadar ilgisizliği aklı almıyordu. Bir çıkış yapmayı daha denedi:

“Musa Çelebi hepten masumdu!”

Kahveci Mestan’dan önce davrandı Adli Usta. Uykudan uyanır gibiydi. Bir öteye bir beriye bakmıyor, sanki bulunduğu yeri kestirmeye çalışıyordu. Bakışları delikanlıyı yakalayınca,

“Gelinim ondan daha masumdu” dedi.

Sonra kalktı, kapıya yürüdü. Delikanlının yanbaşıında durdu. Ağır ağır kahvedekilerin yüzlerini taradı. Durgun ve buruk bir sesle konuşmaya başladı:

“Ölümü hak ettiği için ölen yok, yeniçeri ve sipahinin keyfine ölüm var. Fulanı isteriz diye tutturduklarında alır, kellesini uçururlar. Padişah, zorbaları haklısın deriz, ama kahvehanelerden seyr ederiz. Anlamaz mısız bre, kışla ile saray on senedir cenkte, kâh saray kazanmakta, kâh kışla! Fazlasını kışla kazanmakta, çünkü işini zorbalık üstüne kurmuş. Peki, ne olacak bunun sonu? Sultan Osman katlolunduğunda evlerimize kapandık, dükkânlarımızın kapışma kilit üstüne ki-

lit vurduk, her kargaşada tosbağalar gibi kabuğumuza büzüldük, bundan zorbalar kuvvet buldu, sarayla arayı düzdükleri zamanlar bize sataştılar.”

Yumruk büyüklüğünde tırtıllı bir taş tıkanmıştı genzine yutkununca inmiyor, öksürünce düşmüyordu. Sesi çatallaşmıştı iyiden iyiye, konuşurken gırtlığı inip çıkıyordu. Nefes alış bile bir tuhaftı, aldı veremeyecek, verdi de alamayacak gibiydi.

“Soyup soğana çevirdiler, ırzımızı, namusumuzu paymal ettiler, meydanlara salıncaklar kurup yakaladıklarını zorla oturttular; fener alayları düzenleyip seyredenden de etmeyen den de seyir akçesi aldılar; kaht-ı ricalde insan sınıfına geçen bazı vezirlerin ve din adamlığı koca sarığından ibaret kalan bazı korkakların himayesiyle semirdiler; istedikleri fetvayı kılıç zoruyla aldılar; padişahlara boyun eğdirdiler; boyun eğmeyenleri boğazladılar. Hep seyrettik, hep seyrettik. Amma velâkin, bıçak kemiği deldi geçti. Bunlar böyle kaldıkça işe yarar ne kadar devlet erkânı varsa katledip Sultan Murad’ı kanatsız kuşa çevirecekler. Bunu yanlarına komak olur mu ha! Nedir bunca rezalet bre! Camilerde tütün içerler, sokaklarda yüz kızartan nice fiilleri irtikâp ederler, sarhoş olup şuna buna sataşırlar, evlerimizi, dükkânlarımızı talan eylerler, hâlâ seyretmeye doymadık mı bre, doymadık mı ha!”

Mestan Ağa gözlerini siliyordu. İhtiyarın birdenbire uyuşukluktan kurtulup aslan kesilmesi sakat gözünü bile yaşartmıştı. Kahveci önlüğünü çözdü, tezgâhın üstüne fırlatıp Bakırcı Adli Ustanın safına geçti.

“Doğru der bre” diye bağırды, “nice beklenecek diye sormakta haklı bre! Bugün At Meydanında bizim borumuz ölse gerektir. Zorbalar üstümüze yürüsün de görsünler. Silâh adına neyimiz varsa alıp varalım At Meydanına.

Varalım cancağızlarım, devlet ve Padişahın beklediği teb’a olalım gayri, uyuşukluk canımıza yetti. Var mısınız bre!”

Kilimci Muslu,

“Helbet varız!” diye gürlledi, “ne belledin, varız helbet!”

Topyekûn kahveden çıktılar. Sopa, taş, ellerine ne geçirdilerse alıp kahve kahve, han han dolaşmaya başladılar. Dakikalar geçtikçe kalabalık arttı. At Meydanına yaklaştıklarında çapulcu görüntüsünde bir ordu olmuşlardı. Durmadan tekbir alıyor ve ağır ağır yürüyorlardı. En başta ise gözü yaşlı Mes-tan’la Molla Doğan, Kilimci Muslu, Zahirerci Memuş Can, Aktar Mustafa ve Bakırcı Adli Usta vardı. Davulcu Şakir’in tokmak seslerine adımlarını uydurmuş, çapulcu gibi görünmekten biraz olsun kurtulmuşlardı.

• • •

Yirmi Şaban (12 Mart, Cuma) günü At Meydanında yine kazan kalkmıştı. Sabah çorbasını içmeyen zorbalar saraya yürümüşlerdi. Babüssaade önüne birikip bir süre bağrdılar. Sonra aralarında dört temsilci seçerek Divana gönderdiler.

Samsuncu Ömer pervasızdı. Vezirlere emir verircesine konuşuyordu Divanda:

“Hasan Halife’nin hasbahçede saklandığını haber aldık. Padişah onu teslim etsin. Teslim etmezse kul dağılmaz. Ve iş başkaca olur.”

Yine o meş’um cümle dolanıyordu: “İş başkaca olur.” Recep Paşa hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi Samsuncu Ömer’e döndü.

“Padişah sizden kelle esirgeyecek değildir” diye konuştu, “sabırlı olunuz. Varıp Hünkâra arz edeyim. Hasan Halife dediğiniz gibi hasbahçede gizleniyorsa aramanıza ruhsat verecektir.”

Samsuncu Ömer bile şaşırdı bu sözlere. Sanki zavallı Hasan Halife Ağanın hasbahçede saklandığını kendisi söylemişti. Az daha ağzından kaçırıp oyunu bozacaktı. Gırtlığına kadar çıkan merakı yuttu ve sevimli olmaya çalışarak sırttı:

“Biz Sadrazama güveniniz.”

Recep Paşa, yanına Canbulatoğlu’nu da alarak arz odasına gitti.

“Padişahım, kul yine ayakta!”

Sultan Murad sert baktı ikisine de:

“Biz dahi ayaktayız lala ne istiyorsun?”

“Benim bir şey istediğim yok Padişahım, lâkin kul direktir.”

“Hasan Halife ile Defterdarı mı isterler?”

Recep Paşa şaşkınlıktan az daha yuvarlanıyordu:

“Nereden bildiriniz?”

Sultan Murad ise fütursuzdu. Normal bir şeyden bahseder gibi sakindi:

“Biliriz. Son zamanlarda kelle istemekten başka bir şey yaptıkları yok ki...”

“Padişahım, bu sefer iş başka. Hasan Halife’yi sarayın bahçesine gizlediğiniz söylenir.”

Padişahın gözleri çatal dilli burgu gibi değdiği yeri delip geçiyordu:

“Bu söylentileri kimler çıkarıyor.”

“Bilmiyorum Padişahım.”

“Ama biz bazı şeyleri bilesin diye seni sadrazam yaptık. Böyle herşeye bilmiyorum dersin nasıl güveniniz.”

Recep paşada şafak attı. Ne cevap vereceğini kestiremediği için sözü değiştirmeyi uygun buldu:

“Padişahım, asker galeyan halindedir. Ama onları yatıştırmanın bir yolu bulunabilir.”

“Ne gibi bir yol?”

“Musa Çelebiyi konağıma gönderin. Benimle bile kalsın. Onu askere gösterip ‘İşte Padişahımız en sevdiği musahibini verdi, Hasan Halife’nin yerini bilseydi onu dahi verirdi’ derim. Nasihat eyler, yola getiririm. Derim ki: ‘Nasıl Padişahımız size güvenirse siz dahi Padişahımıza güvenin, Hasan Halife’nin hasbahçede olmadığına inanın.’”

Sultan Murad elini çenesine dayadı. Yüzü korkunç bir hal aldı. Şimdiye kadar yakınlarını katlettirmemek için başvurduğu tedbirlerin hemen hiçbirini netice vermemiş, onları bütün arzusuna rağmen koruyamamıştı. Sanki gizli bir el işe karışıyor ve aldığı bütün tedbirleri tesirsiz hale getiriyordu. O eli kırıncaya kadar boyun eğmiş görünmekten başka çaresi yoktu. Gerçi Musa Çelebiyi Recep Paşaya emanet etmek kuzuyu kurda teslim etmekten farklı değildi. Geçen gece Molla Doğan'ın ağzından bütün melanetlerini öğrenmişti. Yine de bir çare bulamıyordu. Recep Paşanın istediğini yapmazsa zorbalara bir fitne daha verir, Musa Çelebiyi zorla aldırma cihetine giderdi. İstedikini yaparsa rikkate gelme ihtimali vardı. Böylece Hasan Halife ile Defterdarın hayatlarını da belki kurtarabilecekti.

“Bostancıbaşı.”

“Emret Sultanım!”

“Musa Çelebiyi getir!”

Az sonra Bostancıbaşı ile birlikte Musa Çelebi huzura girdi. Padişah doğrudan doğruya söze girdi:

“Seni bir müddetliğine Recep Paşaya emanet edeceğim Musa, karışıklık biter bitmez tekrar saraya gelecek ve musahibim olacaksın.”

Musa Çelebi tevekkülle boynunu büktü: “Padişahım nasıl münasip görürse öyle olsun.” Bağırıp çağırıyorsa Padişaha bu kadar dokunmazdı. Kendini küçülmüş, cüceleşmiş, hissediyordu Hışım ile Recep Paşaya döndü:

“Baka Paşa, Musa'm size Allah'ın emaneti olsun. Kılına hanel gelirse senden biliriz. Ve senden biliriz Canbulatoğlu. Koruyabileceğinize aklınız yetiyorsa alın. Yoksa kalsın.”

Canbulatoğlu hemen atıldı:

“Başımızla bile koruruz Padişahım, kul Padişahının emanetine hıyanet etmez. Yüreğinizi ferah tutunuz.”

Padişah Musa Çelebiyi kucakladı ve Recep Paşa ile gönderdi. Gözlerindeki yaş parıltıları göstermemek için pencere-

ye yürüdü. Onlar çıkıncaya kadar arkasına dönmedi.

Yüreğini çıkarıp vermiş gibi hissediyordu. Yüreğini kopardığı yer sızım sızım sızılıyordu. İçindeki boşluk her saniye biraz daha büyüyordu.

Bu bom boş acıyı Şeyh Mahmud Hüdâ'nın ölümünü duyduğu zaman da bütün yakıcılığı ile hissetmişti. O zaman daha yoğun, daha başladı. Yaşayamayacağını sanmıştı. Fakat yaşıyordu hâlâ, düşünüyor, konuşuyor, emrediyordu. Recep Paşa ne kadar zorba olursa olsun, Padişah emanetine hıyanet etmeyi göze alamazdı. Üstelik de söz üstüne söz vermişti. "Recep Paşanın sözü! Hay koca Murad, böyle sözlere hâlâ bel bağlamaktasın öyle ya! Besbelli başka çare bulamadığından- dır, yoksa Recep Paşaya bir tavuk bile emanet edilemeyeceğini bilmez misin!"

Rüzgâr pencere camında kırbalanıyordu, camı açtı. Yüzünü rüzgârın kırbacına tuttu. "Oooh, içim böylece serinleşeydi. Yüreğimin bütün hüznünü şu deli rüzgâr alıp götürseydi..."

Recep Paşa konağı tutmuştu. Eşikten, adımım atar atmaz kethüdasının kulağına bir şeyler ışıldadı. Kethüda doğruca At Meydanına gitti:

"Musa Çelebi Sadrazamın konağındadır, ne beklersiz!"

Kudurmuş kalabalık sel gibi konağa aktı. Avluda gölleşti:

"Musa Çelebiyi isteriz!"

Musa Çelebi Recep Paşanın yanındaydı. Gözleri büyüdü. Genzi kurudu:

"Sultanım, şefaet etmeye sözünüz var, bana kıymak reva mıdır? Padişaha verdiğiniz söz ne ola?"

Recep Paşa hiç istifini bozmadan konuştu:

"Ya ne yapmamı istersin oğul Musa? Padişahı âlempenahın vücudunu muhafaza için, senün ve benüm gibi bin hizmetkâr feda olsun! Hele görelim. Belki fitneyi def etmek mümkündür."

Musa Çelebi ile merdiven başına çıktı. Zorbanın elebaşları

taşlıkta toplanmışlardı. Altı kişiydiler. Recep Paşa dördünü tanıyordu. Yapmacık bir öfkeyle bağırdı:

“Bre, ne istersiz?”

Samsuncu Ömer,

“Yanıdakini isteriz” diye karşılık verdi. “Musa Çelebiyi ver, pâreleyelim.”

“Hiç olmaz, Sadrazam konağından can alındığı nerede görülmüştür. Musa Çelebi bize Padişah emanetidir. Bu Musa Çelebi Padişahın has musahibidir. Öyle değil mi Musa Çelebi?”

Soruyu sormasıyla bir omuz darbesi vurup, boş bulunan zavallı Musa Çelebiyi merdivenlerden aşağı yuvarlaması bir oldu. Arkasından Samsuncu Ömer’e göz kırptı, “İstediginizi yapın” dercesine.

Ama yalancıkdan bağırmayı da ihmal etmedi:

“Bre çekin pis ellerinizi, dokunmayın! Padişah tarafından benim kefaletimle gelmiştir! Bu ne olmaz iştir.”

Öylesine candan bağırıp çağırıyordu ki, yanbaşında duran Canbulatoğlu bile bir kaza olduğunu düşünmeye başlamış, elini kılıcına atmıştı. Recep Paşa Canbulatoğlu’nun bileğine yapıştı.

“Kul efendisinin yoluna fedadır. Bu böyle gelmiş, böyle gider koca Canbulatoğlu, Varalım, yemek yiyelim...”

“Ama Padişahın emaneti?”

“O Padişahın askerine emanettir artık, derya gibi askere biz iki kişi karşı koyamayız ki...”

Musa Çelebi yuvarlanır yuvarlanmaz hançerlenmişti. Kanlar içinde, delik deşik taşlıkta yatıyordu. Ama henüz ölmemişti. Samsuncu Ömer,

“İstemediğimiz bir işi ettik” diye konuştu, “mademki hal böyle oldu, bari leşini dışardakilere atalım da teskin olsunlar.”

Can çekişmekte olan Musa Çelebiyi başından ve ayaklarından tutup bir çuval gibi kaldırdılar. Bahçe duvarından At Meydanı tarafına attılar.

Haber saraya ulaştı, bir başka kötü haberle birlikte. Hasan Halife'yi de saklandığı mehterhaneye bulup şehit etmişlerdi. Sultan Murad kimseyi yanına kabul etmiyordu. Arz odasında yapa yalnızdı. Hem ağlıyor, hem de dua ediyordu:

"Allah'ım! Bu mazlumlara kıyan zalimleri yola getirecek kuvvet ve kudreti bana ihsan eyle... Bana ihsan eyle... Bana ihsan eyle!"

Duası bitmeden koridorlarda bir iç oğlanının ince çılgılığı yankılandı:

"Ahali At Meydanına yürüyor, ahali At Meydanına yürüyor! Padişah Efendimize haber verin!"

Sultan Murad kalktı. Kapiya doğru seslendi:

"Cafer Ağa!"

Bostancıbaşı girdi. Padişahın kasım kasım yüzünü ve çatal bir burgu kadar delici gözlerini görünce ürperdi.

"Neler oluyor?"

"Ahali At Meydanına yürüyormuş Sultanım."

Yüzü aydınlandı birden. Bu ne güzel haberd. Senelerce beklenen bir haber böylesine acılı bir günde mi gelecekti? Yoksa böyle bir günün acılarına merhem olmak için mi gecikmişti?

"Rabbim, ne büyüksün! Bostancıbaşı, çabuk olup bitenleri öğren."

"Ferman Sultanımındır."

O çıktıktan biraz sonra Valide Sultan geldi: "Sultanım, neler olmaktadır."

"Neler mi Valide, olması icap edenler daha yeni yeni olmaktadır. Ya ne zannetmiştin? Seneler senesi bu devlet bir avuç zorbanın, bu millet birkaç çapulcunun oyuncaklığını kabul mü edecekti? Devlet diriliyor Valide Sultan, devlet. Nefesini duyuyoruz. Tıpkı uyanan bir dev gibi soluyor. Kalk yiğidim, kalk bir tanem!"

"Neler söylüyorsunuz?"

“Anlamıyorsun Valide, yıllardır söylemek istediğimiz halde genzimize tıkanan şeylerin binde birini söylüyoruz. Hele teb'anın At Meydanına yürüdüğü hakikat çıksın da bak, o zaman neler söyleyeceğiz.”

“Yeniçeri ve sipahi kullar At Meydanındadır. Halk oraya girerse kan akar.”

“Belki şimdiye kadar nahak yere akıtılan kanların kirini temizler Valide, bırak, aksın. Bırakmasak sanki akmıyor mu? Bugün iki defa yüreğimizi dağladılar. Her sabah acaba kim öldürülecek endişesiyle uyanmaktan bıktık. Ne zaman bize sıra geleceğini düşünmekten bıhal olduk. Gelsinler Valide, çocukları çocuklarıyla gelsinler, devletlerine sahip çıksınlar.”

“Bunlar nasıl sözler aslanım, bir padişahın ağzına yaraşır sözler değil bunlar.”

“Öyle mi Valide? Sence bir padişah yalnızca zorbalara yalvarmak için mi ağzını açmalı? Bazan kendi düşüncelerini söylemeli mi? Bu işe karışma Valide! Hakikaten teb'a At Meydanına yürümüşse durdurmaya sakın yeltenme. Onların dilini dahi bilmezsin. Korkarız, sana zarar verirler. Biz dahi mâni olamayız.”

Bunları öyle bir tavırla söylemişti ki. Valide Sultan elini boynuna götürmekten kendini alamadı. Bir an soğuk bir kılıcın ürpertisini boynunda duymuştu. Ve yağlı bir kemendin kasıldığını hissederek gibi olmuştu. Şükür, böyle bir şey yoktu. “Padişahın anasına kimsecikler el kaldıramaz, lâkin gözü dönmüş ayak takımı At meydanına yürürse kan gövdeyi götürür. Bir tedbir düşünölmeli. Sultan Murad da ne kadar kaygısız öyle, sanki yıllarca bunu bekliyor. Yoksa bekliyor muydu? Sık sık tebdil çıkması ahaliyi anlamak için miydi? Onları askere karşı hazırlamış olmasın! Öyleyse isyancıların başında bizzat Padişah var! Daha neler. Hiç böyle şey görölmüş müdür?”

“Padişahım, teb'a ile bir konuşsanız, belki seni dinlerler.”

“Dinlerler Valide, bundan hiç şüpheden olmasın. Velâkin

konuşmayız. Niçin konuşacakmışız? Koruyamadığımız ahali kendi kendini koruyor, odun yığını olarak gördüğümüz kala-balık ayaklanmış, katillerden hesap sormaya gidiyor; böyle bir kalabalığa ancak saygı duyarız Valide, yollarından alıkoymaya teşebbüs dahi etmeyiz.”

“Kan akacak aslanım, meded!”

“Zaten akıyor Valide, ihanete uğraya uğraya içimiz dağılandı. En masum yakınlarımız sırf yakınlarımız olduklarından canlarını verdiler. Sadece çırpınmakla kaldık. Gücü yetenler kıllarını kıpırdatmadılar. Yoo, kimseye itidal tavsiye edecek halde değiliz. Akacak kan damarda durmaz, demişler. Askerin aklı varsa At Meydanını boşaltsın.”

Valide Sultan, Padişahın çok kararlı olduğunu Recep Paşaya bildirmek için acele arz odasından çıktı.

Sultan Murad pencereye gitti. Kanadı tekrar açtı. Buz gibi rüzgârı ciğerlerine çekti:

“Teb’am devletine sahip çıkıyor. Gayri kılıcı kınından çıkaracak zamandır. Büyük Allah’ım, bize yardım et!”

Bostancıbaşı nefes nefese döndü:

“Söylenenler doğru Padişahım, ahali At Meydanına akıyor. Tekbirlerle Asitane sarsılıyor. Zorbalar At Meydanını boşaltmaya başladılar.”

“Oooh Rabbim, oooh! Ne harikulade bir haber!”

Bostancıbaşı Cafer Ağa ezikti. Birşey daha söylemek istiyor, fakat çekiniyordu.

“Ne kıvranmadasın Cafer Ağa, sevinme vaktidir. Vakıa yüreğimiz dağılıdır, amma halkın At Meydanına yürümesi beklediğimiz hadisedir.”

Cafer Ağa ezile büzüle söze başladı:

“Padişahım, Defterdar Mustafa Paşayı Vefa’da saklandığı evde yakalayub siyaset meydanına getürdüler ve kıydılar!”

Padişahın sevinci boş bir çuval gibi ayaklarının altına yığıldı. “Kader sevinmemizi yasaklamış olmalı, anlaşılan biz gül-

meve değil, gam çekmeye gelmişiz” diye mırıldandı. Başıyla Cafer Ağayı savdı: “Yine de bir kapı açılmış sayılır, ahalinin konuşmaya başladığı yerde başkalarına susmak düşer. Zorbarların suyu ısınmıştır, bu son cinayetleri olacaktır.”

*“Biri başsız idi birisi başlı,
Biri taze civan, birisi yaşlı,
Defterdar Paşanın aşk Ayaşlı,
Hasan Ağa şehri civan dört kaşlı.”*

Durmadan yağan kar, iki masumun At Meydanına atılan cesetlerine kefen olurken, öteden beri yeniçeri ve sipahilere özenen, zorbalıkta onlardan aşağı kaldıkları için kahırlanan cebeci ocağı harekete geçti. Tıpkı yeniçeriler gibi ağalarını katledip At Meydanına sürüklediler.

Defterdar Mustafa Paşa ile Musa Çelebinin yanına uzattılar.

Yeniçerilerden korkunç bir tepki geldi. Burma bıyıklı, kesme fesli, sarkık poturlu, soğuğa rağmen kolları dirseklerine kadar sıvalı bir yeniçeri çorbacısı cebeci zorbalarına sokulup bağırmaya başladı:

“Sizin ağa bizimkilerin sınıfından yüksek bir adam mıdır ki, böyle kibarlarla beraber yatsın! Kaldırın, gözüm görmesin!”

Kar hâlâ lapa lapa yağıyor, sanki bütün günahlarını örtmek için çırpınıyordu.

Onuncu Bölüm

*"Divan-ı Hümayunda Sadrazam Hafız Paşayı katlettiler.
Yeniçeri Ağası Hasan Ağayı ve musahip Musa Çelebiyi katlettiler.
Ol zaman kulun şol mertebe tuğyanı var idi ki, gündüz hamam
basarlar, camilerin içinde çubu yakub tütün içerler, Müslümanların
ırzını, namusunu ayaklar altına alıub evler, saraylar basarlardı.
Hele kahvehane ve meyhanelerde olan rezalet anlatılmaz.
Nizam-ı âlem öylesine bozulmuş idi."
Enderunlu Mehmed Halife*

İSTANBUL'UN KARLI YAMAÇLARI yıldızlı gökyüzüne yaslanmıştı. Sabahtan beri gökten yere ak dantelâlar ören kar, ikinci namazıyla bitmiş, bulutlar nazlı kıvrımlarla uzayıp kısalarak ve türlü şekillere girerek dağılmış, gökyüzünün engin maviliği bütün berraklığıyla ortaya çıkmıştı. Ve karanlıkla birlikte yıldız kaynaşması başlamıştı.

İlerde, bir hayli uzakta Maltepesinin sönük karaltısı denize sere serpe uzanmış, uykuda bir dev haşmetiyle yatıyordu.

Sultan Murad sarayın balkonundaydı. Denizin karanlık maviliğine patır patır dökülecek kadar yakın yıldızlara bakar-

ken o eski rüyayı düşünüyordu. Ay batıyor, ardından sönükçe bir yıldız çıkıyor, derken doğan güneş bütün karanlığı boğuyordu.

Rüyanın görüldüğü günden bugüne on yıl geçti de, güneş hâlâ doğmadı. Ama doğacak! Şeyhim yanlış tevil etmez. Doğacak dediyse mutlaka doğacaktır. Zorbanın zevali yakın olsa gerektir.

Bir kurtuluş duygusu vardı içinde. Yakınları arka arkaya öldürülmüş, âdeta yapa yalnız bırakılmıştı, ama bu duygunun alevi sönmemiş, çocukluğundan beri içinde yeşeren ümidin filizi kuramamıştı. Tuhaf! Çok tuhaftı gerçekten; kendisini yapa yalnız ve desteksiz hissetmesi lâzım gelirken, güçlü hissediyordu. Halkın toplanarak At Meydanına yürümesinden sonra bu duygusu büsbütün kuvvetlenmiş, âdeta ümitlerin her zaman taze filizi yeniden sulanmıştı. Akıntıya kürek çekmediğine iyiden iyiye inanmıştı. Ne güzel şahlanıştı öyle, ne yaman şahlanıştı. Zorbalar gık diyemeden dağılmışlardı. Çekseydiler ya kılıçlarını, gerseydiler ya oklarını, kaldırsaydılar ya tüfeklerini, yürüseydiler ya, hançerelerini yırtarcasına "Padişahım çok yaşa!" diye bağırarak halkın üstüne, "Halkımın üstüne!"

Ramazan boyunca yine serkeşlik etmişlerdi. Yine evler basmış, yine haraçlar almışlar, kurdukları salıncaklara binenden de, binmeyenden de para toplamışlar, olmadık rezilliklere yine ulaşmışlardı. Ama eskisine göre çok daha çekingen, çok daha ürkektiler. Halktan üç beş kişinin surda burda bir araya gelmesi bile bütün ocağı korkutuyordu. Öyleyse zorbaları yola getirecek çare bulunmuştu. Halkı kale gibi karşlarına dikmek ve bununla korkutmak lâzımdı.

Orduyu düşündü. Düşündükçe yüreğinin bin parçaya bölündüğünü, her parçasının acı acı sızladığını hissetti. "Fatih Mehmed'in ordusunu, Sultan Selim'in ordusunu bu hale getiren zorba başılara lanet, bin kere lanet olsun! Hangi askerle

konuştusak ecdadının şecaatini gördük, tek tek balonca her biri bir cevher kadar kıymetli; lâkin toplaşınca hangi mel'un elin tahrikiyle çapulcu kesiliyorlar? Biz bu döküntüden kuvvetli bir ordu çıkarıp Bağdat'a yürüyemezsek sultanlığımız kaç para! Hey gidi Fatih Sultan dedeciğim! Mübarek ruhunun bizi kınadığını biliriz. Lâkin Murad neylesin? Senin ordun bizde olacaktı ki, dünyanın öteki ucuna kadar kılıcımızı sallayacak, ezanımızı okutacaktık."

Gözleri gökyüzündeydi. Yıllar önceki rüyada müjdelenen parlak güneşi arıyor gibiydi. Kendine de çocukça geliyordu, fakat elinde değildi. Gözlerini gökyüzünden bir türlü ayıramıyor, yıldızların arasından koparamıyordu.

Birden gözleri kamaştı. Şimşek çakması gibi bir şeydi. Her taraf ışık denizinin ortasında yüzüyordu. Işık mavimtıraktı. İçinde milyonlarca kandil yanan kristal bir kavanoz gibi gökyüzüne asılıydı. Hayır, asılı değil, hareket halindeydi. Hem de oldukça hızlı hareket ediyordu. Gittikçe yaklaşıyordu.

Sultan Murad büyülenmişti. Kımıldamadan, gözlerim kırpmadan bakıyordu. Dudakları arasından belki yüz kere ay-nı kelime dökülüyordu: "Güneş...güneş...güneş!"

Yaklaştı, yaklaştı, yaklaştı. Yaklaştıkça parlaklığı arttı. Arz odasının üstüne kadar geldi ve birden bire döndü. Boğaz eski koyuluğuna büründü. İstanbul'un karlı yamaçları tekrar yıldızlı gökyüzüne yaslandı. Maltepesinin yamaçları tekrar yıldızlı gökyüzüne yaslandı. Maltepesinin sönük karaltısı bir dev haşmetiyle denize sere serpe yattı.

Neden sonra toparlanabildi. Gözlerini oğuşturdu. Gördüğü bir rüya değildi, yıllar önce anlatılan rüyanın tezahürüydü besbelli. Oracığa diz çöktü, ellerini semaya kaldırdı:

"Allah'ım, Rabbim, bu benim güneşim olsun."

Hareme çekildi, ama uyuması mümkün müydü? Gözleri tavanda, saatlerce düşündü, işareti almıştı. "Yürü hay Sultan Murad!" diye emreden sesi duyar gibi olmuştu. Durmak ol-

mazdı bundan sonra. Çekingen davranmak da olmazdı. Doğrudan doğruya zorbaların üstüne gidecekti. Ya onları yola getirecek veya bir an parlayıp sönecekti. Tıpkı meçhul ışık gibi...

Sabah namazına her zamankinden erken kalktı. Abdest alıp mescide geçti. Kimse yoktu. Saray imamı henüz gelmemişti. Rahlenin önüne diz çöktü. Kur'ân okumaya başladı. Okuduğu, Fetih Sûresiydi. Bitiyor, tekrar başlıyordu. Okudukça kafasındaki karışıklık düzene giriyordu. Kendiliğinden bir plân çiziliyordu beyninde. Bir ucu kışlada, bir ucu Bağdat'ta ve Endülüs'te olan büyük bir plân. Bitmez tükenmez yollarda tozu dumana katarak ordular yürüyordu. Allah Allah sesleri dolduruyordu stepleri; ovalarda çınlıyor, kayahıklarda yankılanıyordu.

"Padişahım, hazır mısınız?"

Saray imamı sabah namazını kıldırırmaya gelmişti. Padişahın meşguliyetini görmüş, bir hayli beklemişti. Ama Padişahın rahlenin önünden kalkacağı yoktu. Okuyor muydu, düşünüyor muydu, belli değildi. Fakat daha fazla bekleyemezdi. Neredeyse namaz geçiyordu. Padişahı rahatsız etmemek için namazı geçiremezdi. Buna Padişahın çok kızacağını biliyordu. Söylemesi lâzımdı. Söyledi de, fakat Padişah'ta hiçbir hareket göremedi, hiçbir cevap da alamadı. Çaresiz, tekrarladı:

"Namaz vakti Padişahım, hazır mısınız?"

Sesi duyduğunda Sultan Murad Bağdat kapısından girmek üzereydi. Atının tökezlemesi ânında imamı duydu. Başını öne doğru salladı. Kalktı, safa geçti. İmamla birlikte tekbir aldı:

"Allahüekber!"

Bağdat nerede kalmıştı, ta beynine kazıdığı Bağdat? O kıvrım kıvrım yollar, o şahlanan atlar, ardına kadar açılan kapılar? Yoktu. Önünde çimen kadar yeşil halılar vardı, secde yerleri. Padişah rahlenin önünde kalmış, namaza Şeyh Mahmud Hüdainin sadık müridi kemter Murad durmuştu, ikisini birbirinden o kadar iyi ayırıyordu ki, onu tanıyanlar bunun şuurı

bir ayırım değil, fitri olduğunu söylüyorlardı. Bir keresinde rahmetli Hasan Halife, "Padişahım, tekkede başka, tahtta başkasın, bu işin sırrını söyler misin?" diye sormuştu. "Bilmem ki" demişti Sultan Murad, "kendi bilmecemi çözebilseydim kâinatın esrarını da çözerdim. Bu öyle bir haldir ki düşünmeyle olmaz, kendiliğinden olur."

Namazdan sonra hareme uğrayıp giyindi ve hemen arz odasına gitti. Daha oturmadan Bostancıbaşını çağırdı:

"Cafer Ağa, bize kulak tut! Bayram Paşa ile yeniçeri ağası tayin ettiğimiz Köse Mehmed Ağayı, bir de Molla Doğan'ı saraya çağır. Kendilerini öğle namazından önce beklediğimizi söyle."

"Ferman Padişahıdır!"

"Öyledir Cafer Ağa, öyledir, velâkin mukayyed ol, iş gizlidir. Onları çağırdığımızı kimse bilmemeli. Hasbahçe tarikiyle gelsinler, kapıda iki sadık bendemiz onları karşılayacak ve doğruca huzurumuza getirecek."

"Dediğiniz gibi olacaktır Sultanım, gam çekmeyesiz."

Cafer Ağa Padişahdaki tuhaflığı sezmişti. Yıllardan beri beklediği an gelmiş miydi yoksa? İlk aklına düşen bu oldu, o gün gelmiş miydi? Bakışlarındaki şahinlik artmıştı, bir güven girmiş oturmuştu gözlerinin önünde, yüzü sır verirken bile pervasız, açık ve emindi. Sırrını yalçın kayalara yahut sonu gelmez engin denizlere yaslamış görünüyordu. "Sonuna kadar ardında olacağım" diye geçirdi içinden, "böyle padişahı Âl-i Osman bir daha zor bulunur!"

Atını kamçıladi.

Padişahın beklediği haber iki gün sonra geldi:

"Teb'a istediğiniz gün, istediğiniz saatte sahilde olacak Padişahım, başkaca emriniz var mı?"

Padişahın yüzü aydınlıktı. Zaten üç gündür hep aydınlık yüzlüydü. İç oğlanları, akağaları, heremağaları bile ne olduğunu anlayamamışlardı. Sarayda herkes fısıl fısıl fısıldaşıyordu:

“Efendimize bir haller oldu.”

“Şevketlü çok keyifli görünüyor.”

“Bu âni değişmenin hikmeti ne ola?”

Valide Sultan ağzını o kadar yoklamıştı ki, Padişah kahkahalar atmamak için kendini kaç kere tutmak zorunda kalmıştı: “Birşey yok Valide, sana öyle geliyor, biz yine eski Murad’ız.”

Fakat eski Murad olmadığı belliydi. Bunu dışarı vurmaktan da perva ettiği yoktu. Tutunmak için aradığı dalı bulmuş, bütün kuvvetiyle tutunmuştu. Ne yapacağını artık bütün teferruatıyla biliyordu. Nasıl yapacağını, ne zaman yapacağım da biliyordu.

“Şimdilik başka emrim yok Bayram Paşa, Allah sizlerden razı olsun. Büyük hizmet gördünüz. Unutma, adamların halk gibi giyinip erkenden sahili tutacaklar.”

“Unutmam mümkün müdür Padişahım, lâkin affınıza sığınıp bir sual etmek isterim.”

“Bildim Bayram, ne olacağını soracaksın. Hiçbirinizden gizlim saklım yoktur. Artık ocaklının elindeki siyaset kılıcını alıp, ellerine fetih kılıcı vereceğiz, böyle bilin!”

Tahmin ediyorlardı, ama bir de Padişah’tan duymak istiyorlardı. Molla Doğan’ın gözleri ıslıl ıslıl yandı. Bayram Paşa yerinde duramaz oldu, Köse Mehmed Ağa eteğini çekiştirmeye başladı.

“Dinle Ağa” diyerek Köse Mehmed Ağaya hitap etti Sultan, “hizmetinden memnunuz. Yeniçeri zorbalarının listesini sayende aldık. Tahkik ettiğimizde söylediklerinin aynen vaki olduğunu gördük. Güvenimiz arttı. Bundan böyle ocakta fitne kazanı kaynatmak isteyenlere, haddini bildir. Bütün ocaklı zorba değildir, dürüst ve namuslu olanları ardına alıp diğerlerine karşı çık. Görelim, Mevlâ ne gösterir.”

“Emredersiniz Padişahım!”

Vakit gece yarısına yaklaşıyordu. Bayram Paşanın konağında idiler. Padişah sipahi kılığında konağa gelmişti. Yanında

Molla Doğan vardı. Saraydan gizlice çıkmışlardı. Bostancıbaşı Cafer Ağa böyle işleri ayarlamakta doğrusu birebirdi.

“Artık gitsek deriz, vakit geç oldu.

Molla Doğan’la birlikte konaktan çıktı. Molla Doğan Padişahın iki adım arkasından yürüyordu. Sağ eli devamlı kılıcındaydı. En küçük bir aksilikte çekip, canını Padişahın canına siper etmeye hazırdı.

“Bre Molla, yanımıza gel!”

Molla Doğan irkildi:

“Hâşâ Padişahım, yanınızda yürümek haddimize mi?..”

Hışımınla sözünü kesti:

“Besbelli bizi gâvur krallarıyla karıştırmadasın bre Molla, sarayda en önde olmamız iktiza ediyor, velâkin arkadaş arkadaş yan yana olmalıyız. Gel berü!”

Yanıbaşına gelince gülümsedi. Gülüşü ay ışığı kadar berak, saf ve samimî idi:

“Mert olduğunu biliriz” diye konuştu, “yeri geldiğinde aleyhime dahi geçersin. En çok bu tarafın hoşumuza gidiyor zaten. Bu yüzden seni biraz kendimize benzetiyoruz.”

Doğan iyiden iyiye ezilmişti, boynunu büktü:

“Hâşâ Padişahım!”

“Geçen gece güneşimizin doğuşunu gördük Molla, gayri dur durak yok bize! Sırf gösteriş, için, tantana olsun diye padişah olmak, sadrazam olmak isteyenlere şaşıyorum. Birkaç cariye, birkaç hizmetkâr, boyun büken birkaç haremağası için bu ezaya talip olunur mu? Süslü urbalar giymekten bıktık Doğan Bey, gönlümüz zırhlara bürünmek diler. Gözümüz gibi sevdiğimiz atlarımız harp meydanlarında şahlanmayı beklerler.”

Derinden soluklandı, bir nefeste bütün havayı ciğerine doldurmak ister gibiydi:

“Doğan bey, yakında Bağdat’a seferimiz olacaktır. Sonra Endülüs’le kucaklaşıp Hindistan’ı vuracağız! Seni yanıbaşımızda kumandan görmek isteriz.”

Molla Doğan ne cevap vereceğini şaşırmişti. Kumandan olmayı ne istiyor, ne de böyle bir teklif bekliyordu. Üstelik karlı bir geceyarısı, karları gıcırdatarak yürürken.

“Allah’ın dediği olur Padişahım.”

Kaçamak cevap besbelli Padişahın hoşuna gitmemiştir.

“Sen hele diyeceğini de bakalım, elbette Allah’ın dediği olacaktır. Bizim öğrenmek istediğimiz, bu işe gönlün var mı?”

Samimiyetle itiraf etmekten başka çaresi kalmamıştı:

“Ne söyleyeceğimi bilemiyorum Padişahım.”

“Tereddüdün niçindir? Emin olasın ki, bu çapulcu güruh-tan pek yakında beldeler fetheden bir ordu çıkaracağız. Bağdat yolunda, sonra Endülüs ve Hindistan yollarında at koparıırken yanıbaşımızda güveneceğimiz dostlara ihtiyacımız olacaktır. Birisi niçin sen olmayasın?”

“Padişahım, teveccühünüze mazhar olmak benim için ne büyük şeref, velâkin asker yaradılıştâ değilim. Kumandanlık tecrübe ister, kafa ister; ben alelade bir fedaiyim Padişahım, benden kumandan olur mu?”

“Çapulcu bir sürüden ordu oluyor da senden niye kumandan olmasın? Doğan Bey kardaşım, kendini bizim tanıdığımız kadar tanısaydın, bunları sormazdın. O vakte kadar düşün, taşın. Demek teb’am yıllardır bugünü beklermiş Doğan Bey, bir sözle istediğimiz yere gelmeye can atmışlar hal!”

Molla Doğan kumandanlık teklifinin şimdilik de olsa unutulmasından memnun, heyecanla atıldı:

“Görseniz şaşardınız Padişahım. Asker kılıklı soytarıların zulmünden öylesine bizardırlar ki, öl dediğiniz yerde ölecekler. Bir adım Padişahımız atsın, on adım biz atalım ve bu güruhu yola getirelim diyorlar. İsteddiğiniz gün ve saatte bütün Asitane (İstanbul) istediğiniz yerde olacaktır.”

Hasbahçeye gelene kadar konuşmadılar. Cafer Ağa bir kaç sadık adamıyla Padişahı bekliyordu. Gölgelekten çıkışını gören Sultan Murad gülmeye başladı:

“Bostancıbaşım, çocukluğumuzu hatırladık. Bir vakitler zorbaların ahvalini öğrenmek için Kurşunlu Hana tebdil çıkardık. Bazen dalar, sabahlara kadar kalırdık. Sen hep böyle yolumuzu gözler, beklerdin. Hey gidi günler...”

Molla Doğan’a döndü:

“Git uyu Doğan’ım, biz doğruca Hırka-i Saadete gideceğiz, cennetmekân atamız Sultan Süleyman Han zamanından beri Hırka-ı Saadette okunan Kur’ân-ı Kerimi dinleyeceğiz. Belki nöbeti devralıp bir zaman da biz okuyacağız. Biliyor musun Doğan Bey, orada okunan Kur’ân, kulaklara bir başka geliyor.”

“Belî Sultanım, Mukaddes Emanetlerin açtığı ulvî havadan olacak.”

“Allah muînin olsun Doğan.”

“Hepimizin muîni olsun Sultanım.”

Elini öptü ve ayrıldı. Koskoca padişah olduğu halde, şehzadelik zamanındaki gibi bahçe tarafından saraya giriyordu. Bir alışkanlık eseri miydi, yoksa saraydan hâlâ çekiniyor muydu? Molla Doğan kestiremedi. Yokuş yukarı vurdu. Kurşunlu Handa bir mola verip Kumkapı’da kaldığı eve inecekti.

• • •

Recep Paşanın has adamlarından Saka Mehmed hiddetle yerinden fırladı. Yüzü mosmordu. Hırsından tiril tiril titriyor, kelimeleri tam telâffuz edemediğinden yuvarlıyordu:

“Bre canım, nasıl anlamazsınız! Padişah nezdinde hazmedilmez ve asla affedilmez işler yaptık. İstedüğümüz memuriyetleri cebren aldık, salıncaklar kurup zorbalığa bulaştık, halktan haraç çektik. Bu mertebe isyandan ve âlemi şu hale düşürdükten sonra bu Padişah, eline fırsat geçirir de bizi yaşatır mı zannedersiz? Bizi sağ komaz. Öküzün boynuzuna gitsek bizim için kurutulmuş yoktur. Dünyanın öbür ucuna da gitsek aratır, bulur ve boynumuzu vurdurur. Böyle bilin. Edebsizleşmeyin. Bu padişahçılık marazı da yeni yeni girdi içimize, evvelce yoktu...”

Samsuncu Ömer'in evinde toplanmışlardı. Girişin hemen solundaki büyük odada idiler. Perdeler sıkı sıkıya kapalıydı. Fakat kızdıkça seslerinin dışarı taşmasını önleyemiyorlardı.

"Ne yapalım dersin?" diye sordu Cin Ali, "aha hep burdayız işte. Recep Paşamızı bizi ateşe sürdükten sonra keyfine bakmaya oturdu. Aldatıldık demeye dilim varmaz, ama başkaca söyleyecek söz de bulamam. Siz söyleyin, ne yapmamız lâzım?"

Saka Mehmed oturdu. Oda çok sıcak değildi, ama yine de terlemişti. Heyecandan mı, korkudan mı, kestiremiyordu. Çünkü hem heyecanlıydı, hem de korkuyordu. Sultan Murad'ın toparlanmaya başladığını sezmişti. Şunca yılın zorba-sıyla, vaktiyle ordular sevk etmişti, bir padişahın ne zaman güçlü, ne zaman âciz olduğunu kestirebiliyordu. Hoş, bunu kestirmek için öyle tecrübeli filân olmaya da pek ihtiyaç yoktu. Gözle görülür biçimde Sultan Murad toparlanıyor, ağır, fakat emin şekilde dizginleri avuçluyordu.

Bitkin yüzünü Çalık Dervişe çevirdi. Çenesiyle de işaret ederek,

"Gayri onun orasını Çalık bilâderim söylesin" dedi, "yoruldum."

Çalık Derviş hiç nazlanmadan kendisine Saka Mehmed'in öğrettiklerini tekrarlamaya koyuldu:

"Bizim için tek kurtuluş yolu vardır Sultan Murad'ı tahttan indirip şehzadelere birini cülus ettiririz. Böylece yeni padişahın yanında birer mevki sahibi oluruz. Âleme yeni bir nizam veririz. Yeni padişah hizmetimizden hoşnud olacağından bize dokunmaz. Keyf sürer, gideriz."

Rum Mehmed Ağa ürperdi. Neler söylüyorlardı? Hiç böyle şey olur muydu? Devlet yeniden kan deryasına mı bulanacaktı? Kargaşa bütün yıkıcılığıyla yeniden mi başlayacaktı? Devlet zaten hasta hale gelmişti. Küçük bir padişahı büyütünceye kadar çekeceğini çekmişti. Birini dahi büyütmeye tahammülü yoktu.

“Bre ağalar!” diye atıldı. “Ağzınızdan çıkanı kulağınız işitir mi?”

Lâl kesildiler. Rum Mehmed'den böyle bir tepki beklemiyorlardı. Kendi hesaplarına haklı sayılırlardı. Eskiden Rum Mehmed, Padişah düşmanlarının başını çeken bir zorba başıydı. Ancak şimdi durum değişti. Köse Mehmed yeniçeri ağası olalı beri vaziyet başkalaşmıştı. Köse Mehmed, Rum Mehmed'in velinimetiydi. Götürüp Padişahla da görüştürmüştü. Padişah ona iltifat etmiş, sipahi nezdinde temsilcisi olduğunu söylemişti. Koskoca Padişahla da görüştürmüştü. Padişah ona iltifat etmiş, sipahi nezdinde temsilcisi olduğunu söylemişti. Koskoca Padişah kendisine böyle güvenir de güvenini boşa çıkarır mıydı? Ayrıca vaziyetin Padişah lehine dönmeye başladığını da görüyordu. Bu toplantılar zorbaların son çırpınışlarıydı. Saray-ı Amiredeki aslan uyanmış, pençelerini çıkarıyordu. Kafesini parçalamasına ramak vardı. Böyle bir vakitte zorbalara destek olup başını tehlikeye sokmanın âlemi yoktu.

“Beni dinleyin” diye konuştu şaşkınlığın orta yerinde, “Padişahımızı aldatanlardan istediğimiz gibi intikam aldık. Bize göre Padişahımıza yanlış işler yaptıran Hafız Paşa, Defterdar Mustafa Paşa, Hasan Halife, Musa Çelebi değil miydi? Onları katletmedik mi? Şu halde mesele kalmadı. Fesadı daha ileri götürürsek, âlem zaten ayaküstünde, Allah göstermesin, devlet güneşini söndürürüz. Devlet-i Âl-i Osman munkarız olur. Mâkul olan budur ki, yapılanlarla iktifa olunsun.”

Saka Mehmed'in üstünden ter fışkırıyordu. Belkemiğinde tuhaf ürpertiler başlamıştı.

“Peki, biz Sultan Murad'ı hal' etmeyelim de onun bizi kesmesini mi bekleyelim?”

Rum Mehmed sakın sakın Saka Mehmed'e döndü:

“Ağa, bahsettiğin şey oyuncak değil, Padişah cülusudur. İstese dahi sipahi olarkten buna gücümüz yetişmez. Yetişir mi dersiz?”

“Yeniçeriden yardım isteriz. Şimdiye kadar herbir şeyi elbirliği içinde yaptık.”

“O iş bitti ağalar, kabul edin ki bitti. Yeniçeri makulesi yeni ağaya sadık olduğunu yeminle ilân eyledi. Fazlaca konuşmaya lüzum dahi yoktur. Ben gidip yeniçeri ağası Köse Mehmed’i çağırayım. Fikrini alalım. Senin gibi düşünüyorsa mesele yok, düşünmüyorsa bu işi unutalım.”

Tereddüt girdabında bocalamaya başlamışlardı. Rum Mehmed bu ânı da değerlendirdi. Akıllarından geçen sualleri okumuş gibi bir cevap yetiştirdi:

“Recep Paşamız da bir cülus istemez. Neden derseniz işi ne gelmez. Yeni padişah demek, yeni sadrazam demektir. Niye keyfini bozup elleriyle sadrazamlığını başkasına kaptırsın? Dahası, halk Sultan Murad’ı tutmaktadır. Geçenlerde At Meydanına yığıldıklarında hepimizin şafağı attı. Bağırıp çağırmanın ötesinde kımıldayamadı. Ya üzerimize gelseydiler ne olurdu?”

“Kıradık!” diye atıldı Çalık Derviş, “billahi kırar geçerdik!”

“Bitmez ki kırmaylan. Kırdık diyelim, Rumelinden daha kalabalığı gelir. Zaten silâhsız makuleye silâhla hücum etseydik nâmımız iki paralık olurdu. Padişah katilliği yetmedi de zavallı halkı boğazlıyorlar deyü tellâl ederlerdi. Ve kökümüzü kazırlardı.”

“Padişahın niyeti hâlâ kökümüzü kazımdır.”

“Değil. Nizam içre alıp bizimle Bağdat’ı fethetmeyi düşünür. Para kesesine soktuğumuz başı çıkarıp biraz etrafımıza baksak bunları görürdük.”

Saka Mehmed’in ayranı tekrar kabardı:

“Biz devletimizin kötülüğünü istemezüz!”

“İyi ya, bunu ispat için fırsat çıkmıştır. Padişah Hazretlerine itaatimiz arz olunsun, bu iş kapanır.”

“Cinayetlerimizin hesabını sormaya kalkar.”

Rum Mehmed içinden güldü:

“Bunu vaktinde düşünmek yok muydu ağalar? Hem devletin iyiliğini isteriz dersiniz, hem de cinayetden bahsedersiniz.”

Saka Mehmed'den önce Cin Ali fırladı bu sefer.

“Edebini takınsana!” diye bağırdı. “Olmadık kertede ileri gidersin. Padişahçı mı kesildin başımıza bre! Ne iştir? Düne kadar biz ne ettikse sen de onu ettin. Ayrımız gayrımız var mı?”

Rum Mehmed Hâlâ sakindi, gülümsüyordu:

“Kendimi ayırıyor değilim, sizinle bile idim, hâlâ da öyleyim. Velâkin iş çığırından çıkmadan dönelim demekteyim. Kötülük bunun neresinde?”

Düşününce söyleyecek söz bulamadı. Homurdana homurdana yerine oturdu. Bir terslik var gibi geliyordu, ama bulup çıkaramıyordu. Sonunda.

“Köse Mehmed Ağaya gidelim” dedi. “Ayağımıza çağırmak abestir. Varıp diyelim ki bizimle bile misin? Yok derse ayak diremeyelim. Tek başımıza padişah cülus ettirecek takatimiz yok tur.”

“Haydin öyleyse, mademki karar şol cihette çıkmıştır gidelim, yeniçeri karındaşlarımızın fikrini soralım.”

Topluca ağa konağına gittiler. Yeniçeri ağası Köse Mehmed, çorbacılar, başçavuşlar, bölükbaşılar ve sair yeniçeri ileri gelenleriyle toplantı halinde idi. Yine de sipahi temsilcilerini kapıda bekletmeden içeri aldı. Bu davranışı sipahi zorbalasının çok hoşuna gitmişti. Yeniçeri ağası kendilerini yabancı saymıyor, mahrem görüşmelerine alıyordu. Oysa herşey plânlanmıştı. Sipahi zorbalarının bir toplantı yapacakları haberi Rum Mehmed tarafından yeniçeri ağasına bildirilmiş, ne yapıp ederek onları ağa konağına getirmesi emrini ondan almıştı. İstedikini yapmıştı işte, bundan sonrası ağaya kalıyordu.

Saka Mehmet teklifini söyledi. Yeniçeri subayları birbirlerinin yüzlerine baktılar. Adam padişah-ı âlemi tahttan indir-

meve kalkışıyor, bunu da alelade bir iş gibi anlatıyordu. Tüyleri kabarmış, ürperti beyinlerini mıncıklamaya başlamıştı. Topluca ağaya döndüler. Hayret! Konuşulanları duymamış gibi sekindi. Konuşmaya başladığında ise sesi durgun ve heycansızdı:

“Teklif ettiğiniz şey devletin inkırazına sebep olabilir ağalar. İyi düşünmelisiniz. Şimdiye kadar her türlü kötülük yapılmıştır. Bütün kabahat bizde değildir. Biz tahrik edilmişiz. Bazı saraylılar, bazı vezirler tarafından kandırılmışız. Padişahımız dahi bunu böylece bilmektedir. Devlete muzır saydığımız bazı kişileri kati ile Padişahımızın etrafını temizlemişiz. Bunun ötesi yoktur ağalar, ötesi hüsrandır! Öyle bir hüsrandır ki düşen kaybolur. Bile bile kuyuya atlanmaz. Bir padişah indirdik vaktiyle, kargaşası cihanı yaktı, hâlâ da yakıyor. Ne yaptıysak o utançtan kurtulmak için yaptık. İmdi, işte yeniçeri zabitleri, huzurunuzda onlara soruyorum; ağalar, sipahi temsilcilerinin teklifine ne buyrulur?”

Önce en yaşlı yeniçeri çorbacısı söz aldı:

“Felâketin en büyüğü olur. Biz ağamızın fikirleriyle bileyiz.”

“Başkaca sözümüz yoktur. Öyle mi ocakdaşlar?”

Bazı başlar istek ve şevkle, bazıları mütereddit büküldü:

“Ağamızla bileyiz. Emrinden dışarı kıl kadar çıkan namert olsun!”

Köse Mehmed Ağa, Saka Mehmede döndü:

“Gördünüz ve duydunuz karındaşlarım, yeniçeri ocağı kargaşadan gına getirmiştir. Nizam-ı âlemin bir an evvel temin edilmesini istemektedir. Siyaset kılıcını bırakıp muharebe kılıcını almalı ve Bağdat yoluna düşmeliyiz. Safevî Şahı dındaşlarımızı kazıklara vururken, doksanlık kocaları sakallarından sürüyüp hurma ağaçlarına asarken buraya toplanmış, padişah halini konuşmadayız. Bize yaraşan bu değil, Padişah Efendimize kuvvet vermek ve Bağdatı istirdat eylemektir. Söyleye-

ceklerimi söyledim; bir kardaş nasihati isterseniz, böyle düşüncelerden uzak durun. Padişah-ı Cihana biat eyleyin.”

“Biz vaktiyle biat eylemişiz” diye mırıldandı Saka Mehmed. “İyi ya”derken gülümsedi yeniçeri ağası, “o zaman biat tazeleyin yahut ettiğiniz biata sadık kalın. Cenab-ı Hak âmirlerimize itaat üzere olmamızı emrediyor, âmirlerimiz din yolundan ayrılmadıkları müddetçe itaat üzere olalım. Korkman, bize ne olacaksa size de o olacaktır. Sultan Murad yeniçeri ve sipahi kırımına girici değil, arkasından harp meydanlarına gidecek bir ordu arıyor. O aradığı, niçin biz olmayalım? Kostantiniyye’yi fetheden ocaklı şimdi niçin Bağdat’ı geri alamazın? Birlik olalım yeter, aramızdaki fesadı def edelim kâfi, bir şeye ihtiyacımız yoktur.” Saka Mehmed Paşa oldukça yumuşamıştı: “Padişah kıran yapmayacak dersin, nasıl güvenilir?” “Zorbalığın başını arıyor o, kim olduğunu da çok iyi biliyor meraklanman, sizlerle bizlere sıra gelmez. Padişaha ceset değil, asker lâzım. Ama kendisine inanan ve itaat eden asker lâzım, tahtından indirmeyi düşünen değil.”

Ağa konağından çıkarken başları önlerdeydi. Oyunu kaybettiklerini iyice anlamışlardı. Gayri durmanın âlemi yoktu. Günahlarını ve suçlarını artırmaktan başka işe yaramayacaktı.

Herkes evine yollandı.

Ay ışığı karın aklığında yaldızlanıyordu. İstanbul bir kuğu kuşu kadar güzel ve alımlıydı. Fakat bazı sesler yankılanıyordu uzaklarda:

“Haaaayt bre! Bugüne bugün ocaklıyız!”

Bu sesler kuğu kuşunu ürkütüyordu.

• • •

Kurşunlu Hanında sigara dumanının mavi perdesi yerden tavana anaforlanıyordu. Yeni gelen birinin genzini yakıp mutlaka öksürten ekşi bir koku bütün hanı köşe bucak doldur-

muştı. Peykelerde bağdaş kurmuş müşteriler sessizce çubuk çekiyorlardı.

Bu derin sessizliği Kurşunlu Hana yakıştırmak zordu. Kurşunlu Han ki, günün her saati gürültünün en yamanını yaşar, insan yanibaşındakine duyurmak için bile bağırarak zorunda kalırdı.

Şimdi pek suskundu. Ses nâmına öksürükler, iç çekmeler ve mutad isteklerden başka bir şey yoktu. Bu haliyle Kurşunlu Han cenaze evini andırıyordu.

Zaten de cenaze eviydi. Zorbaların çok güvendiği Recep Paşanın cesedi az önce bir hasırın içinde sürüklene sürüklene babı hümayunun (sarayın dış kapısı) dibine atılmıştı.

Haber Kurşunlu Hana geldiği zaman vakit öğleye gidiyordu. Yine şimdikine yakın kalabalık vardı. Birkaç zorba fırlamış, kılıca el atıp, “Bunu yapanı sağ komazız!” diye eşkiyalaşmıştı, ama kimsenin yerinden kılmıdamadığını görünce kös kös oturmak zorunda kalmışlardı. O andan beri de sessizlik uzamış, gidiyordu.

Ama Arnavut Mestan’ın kahvesinde şenlik vardı. Mestan Ağa paraya filân boş vermiş, gelene geçene kahve, çay, şerbet ikram ediyordu.

“İçin” diye de teşvik ediyordu bir yandan, “ananızın ak sütü gibi helâl bre, içmeseniz hatırım kalır.”

Sonra gözlerini tavana kaldırıp hayalinde tavana resmettiği Sultan Murad’a gülümsüyordu:

“Ellerine sağlık koçum, güzel ellerine sağlık, durdun durdun da turnayı gözünden vurdun, hay aslanım!”

Kapı aralığında Bakırcı Adli Ustayı fark edince hamleye kalktı:

“Gel Adli Usta, gel beri hey Adli Ustam. Yıllardır bize kan kusturanların başı kan kustu bugün, başımıza ekşiyenlerin başı koptu bugün. Koptu dedikse söz gelişi dedik, kopmadı da boynuna ilmik geçti. Neden dersen, kurban olduğum Sulta-

nım cellât diye ünledikte hazırda cellât mellât yoğımış, birkaç zülüflü, kement ataraktan canını cehenneme yollamışlar. Hah, azıcık gülüşünü seveyim, nicedir hasret ettiğim gülüşünü seveyim Adli Ustam, şöyle köşene gel. Kahve koşturayım, en okkalısından kahve, üstelik de veresiye defterine işlemek yok bugün, bayram bre, bugün bayram, için.”

Adli Usta köşesine kuruldu. Mestan Ağanın kaşla göz arasında koşturduğu kahveden bir höpürtü yumuldu. Şen şakrak yüzlere baktı inceden inceye; ölüme sevinilmezdi ya, bazan da böyle giderdi işte. İnsan kendini tutamaz, birden sevi-niverirdi. Eh, uymamış olmayacaktı. İçinden gelmiyordu ki, gelininin morarmış cesedi gözlerinin önünden gitmiyordu.

“Az önce Peçevi İbrahim Efendi geldiymiş dükkâna” diye konuştı, “söyleyince kulaklarıma inanamadım. Sultanımız şahin gibi atılmış avına.”

“Şahinliğine Mestan kurban” diye atıldı kahveci. Yapmacık bir sertlikle ona döndü:

“İşin safahatı bende hay Mestan Ağa bir okkalı daha gelirse fitiz.”

“Okkalı, ellerinden öper Adli Ustam, geldi say; sen hele başla kurban olduğum. Peçevi dediğin şu vakaları deftere geçiren adam mı?”

“Bildin, o adam, öylelerine müverrih derler. İşin tarihini tutmaya gitti. Yazdıklarını da bir bir okudu bana.”

“Ne yazmış de hele, nazlanma kurban olduğum, sabrım tükenir.”

Sinirlenmişti nedense, kahveyi cezveden fincana boşaltırken elleri iyice titriyordu, köpüğünün birazı tabağa dökülmüştü. Öylece Adli Ustaya götürdü:

“Aha kavruk leblebisi sana, nazlan da bak, tepik gelmez mi?”

“Gayri nazlanmam, velâkin kahveyi rezil ettin. Şunca yılın kahvecisi köpüğü tabağa boca ederse öteki göz de çıkarılmalı.

Peçevi İbrahim görmüş dedim olanları. Divan öncesi şah-ı cihan Sultan Murad Han, Sadrazam Recep Paşayı huzura çağır-mış. Çağırdıkta Recep Paşa işkillenmiş. Bilirsiniz, sadrazam-lar Divandan sonra huzura kabul edilir. Ne ola ki töre yıkıla, diye geçirmiş içinden. Velâkin fermanı çiğneyememiş. İşkilli ya, her zaman muhafız niyetine yanına aldığı zorbaların sa-yısını iki kat artırarak saraya doğrulmuş. Zorbalarını her za-manki gibi bâb-ı hümayun önünde bırakıp arz odasına gitmiş. Padişah-ı Alempenah kolları göğsüne kavuşmuş halde ayak-ta dururmuş. Recep Paşa bir tuhafılık sezip ürkmüş. Temenna edip Padişahı övücü sözler söylemiş. Padişah dim dik, dudak-ları kasım kasım yüzü gergin. Gürül gürül sesiyle,

“Gel berü topal zorbabaşı!” diye gürlemiş.

“Recep Paşada şafak atmıştır.”

“Hem de şafağın envai türlü-sü atmış. Ama hiçbir zaman katli ummaz, çok çok azledilmeyi beklermiş. Kendini Padişah-ı Cihanın önünde yere atıp tepinmeye durmuş: ‘Hâşâ Pa-dişahım! Vallahi ve billahi Padişahımın rızasından taşra çık-mış değilim. Emre hilaf bir hareketim yoktur.’”

“Ooooh, yalvarma sırası zorbaya geldi nihayet oooh!”

“Bre Mestan, öyle zırt pırt lâfımı ağzıma tıkarsan kalkar giderim. Edebinle dinleyeceksen sus!”

“Kurban Adli Ustam, aha sustum, dinliyorum.”

Kahvesini soğutmamak için üst üste birkaç höpürtü çek-tikten sonra devam etti:

“Recep Paşa yeminle temize çıkmayı murad eyler ya Mu-rad’ın da muradı vardır, mâni olamaz. Padişah-ı Cihanı inan-dıramaz. Çünkü zorbalığı tescillidir. Konuşmaları dinlenmiş-tir, hareketleri incelenmiştir ve bu yolda fetva dahi alınmıştır. Gelelim arz odasına: Hani bir vakitler yeniçeri ve sipahi zorba-ları Padişahı ayak divanına davet etmişlerdi ya, hani Hafız Ahmed Paşamızın katledildiği o meş’um gün; meğer Padişah ayak divanına çıkma hazırlığında iken bu Recep Paşa zorbası

yüreğini korkuya salmak bâbında ‘Padişahım, abdest alsanız’ demişmiş. Padişahımız onu dahi unutmamış. Demiştir ki Recep Paşaya: ‘Bre kâfir, abdest al!’ Recep Paşa tiril tiril, Recep Paşa bir sürünge misali Padişahın ayakları altında, o an kim bilir haksız yere Recep Paşa desisesi yüzünden katledilmiş kaç mazlumun ruhu “Eziver Padişahım, o yılanı eziver” demiştir. Ve Şah-ı Cihan son emrini vermiş: ‘Şu hainin tiz başını kesin!’ Sizin de bildiğiniz gibi etrafta cellât yokmuş. Birkaç zülflü perde arkasından fırlayıp kement atmışlar. Recep zorbası debelene debelene can vermiş. Darısı diğer zorbaların başına! Peçevi’den dinlediğim bunlar. Anlatışı çok daha güzeldi ve aklımda kalanlar bunlar. Hal birde cesedi hasıra sarıp bâb-ı hümayun önünde bekleyen zorbaların önüne atmışlar: ‘Alın Paşanızı, kendinize ağa yapın’ demişler. Len Arnavut kırması, bu kahve soğudu be konuşturdunuz, kahvemizden olduk, yenisi gelsin.”

Mestan Ağanın tek gözünden iri yaş damlaları akıyordu. Az zorbalığa uğramamıştı. Hepsini bir bir hatırlıyor, ama artık üzüntüsünden değil, sevincinden ağlıyordu. Titrek, yitik sesiyle,

“Geliyor” dedi, ocağa gitti, cezveyi ocağa vururken, “yeni sadrazamı bil de okkalıları ikileştireyim.”

Adli Usta ne zamandır ilk defa keyfince güldü:

“Diline sağlık, zaten deyiverecektim, sen ikileştirmeye bak, ben de deyivereyim. Kerata Mestan, yeni sadrazamla akraba geliyorsun, yine işin iştir.”

Mestan şaşırdı ya, belli etmemeye çalışarak sordu:

“Ne demeye gelir bu?”

“Yeni sadrazamın Arnavut olduğunu söylemeye gelir elbet, başka ne demeye gelecek.”

“Yoksa iki gözüm, yoksa Tabanı Yassı Mehmed Paşamız...”

“İyi bildin, lâkin iki gözüm deme; zira tek gözün var.”

“Yani Mehmed Paşamıza mı verilmiş sadaret?”

“Sevince bakın ağalar, sevince, bre canavar! Hepimiz Osmanlı teb’ası iken ne demeye bir Arnavut sadarete geldikte sevinmedesin? Ne demeye soy çekmedesin?”

Boynunu büktü:

“Soy çekme değil kurban olduğum, bu paşa iyice bir âdemdir, hemi de Padişah Efendimize sadıktır. El ele verip, dil dile verip zorbaları büsbütün haklarlar belki.” “Belki değil Mestan Ağa, hakladılar belki.”

“Onca belli öyle mi?”

Diğerleri buraya kadar söze hiç karışmadan dinlemişlerdi. Neredeyse ortadan varılacaklardı. İşaret almış gibi toptan bağırdılar:

“Allah Allah illallah, lâilâhe illallah!”

Fakat sokaktan gelen münâdinin (Tellal) sesi topunu birden bastırdı:

“Eeey ahali!!! Duyduk duymadık demeyi!!! Şah-ı Cihan Sultan Murad Haran fermanıdır: Bundan böyle Padişah-ı Âlemin büyük dedeleri zamanında yeniçeri ve sipahilere verilmiş cümle hizmetler ellerinden alınacaktır. Zorbalıkla ele geçirdikleri mülâzımlıklardan cümlesi tard olunmuştur! Artık mülâzımlıklar mülğadır. Duyduk duymadık demeyi!!!”

Birden münâdinin sesine yabancı sesler karıştı. Kahvedekilerin keyfi kaçtı. Bakıştılar. Adli Usta ağır ağır doğruldu:

“Ne olduğu belli” dedi, “zorba takımı münâdiyi söyletmek istemiyor. Haydin çocuklar, hadlerini bildirelim!”

Öfke başlarında, sokağa çıktılar. Gerçek, Adli Ustanın tahmin ettiği gibiydi. Üç sipahi zorbası münâdiyi yaka paça etmiş sürüklüyorlardı. Besbelli yeniortaya götürecek, öldüresiye dövecekler, belki de kellesini koparacaklardı. Recep Paşanın acısı tap taze yüreklerinde iken kim bilir daha neler yaparlardı.

“Durun bre! Bırakın adamı!”

Zorbalara öfke küpü, döndüler. Kim olursa olsun hançerle-

meyi kafalarına koymuşlardı. Fakat kalabalığa çarpılınca, hançere uzanmış eller yana sarktı.

“Bırakın onu, gücünüz varsa Padişaha yapın! O bir emir neferidir, Padişah fermanını ünlemektedir. Ona el urmak Padişaha el urmak demektir, canınızdan mı geçtiniz bre!”

Hiçbir şey söylemediler. Eskiden olsaydı efelenir, topuna birden hançer üşürürlerdi. Zaten eskiden olsaydı, kimse kahveden dışarı adım atmaya cesaret edemezdi. Farkında olsalar da, olmasalar da çok şey değişmişti. Bunu kabul etmek zorunda idiler.

Arkalarına bakmadan uzaklaştılar. Münâdi kalabalığa yaklaştı. Gözleri korkudan belenmişti. Bir eliyle boynunu oğuşturup duruyordu.

“Sağolasınız ağalar” dedi hırıltılı bir sesle.

Mestan Ağa adamı içeri çekti:

“Gel, sıcak bir şey vereyim sana da düğümlü gırtlığın çözülsün. Çözülsün ki, şuracıkta bağırdıklarını Dersaadet in dört bir köşesinde bağırsın, Ahali bir güzel öğrensin Padişahın kahr kılıcını sıyırıp zorbaların üstüne savlet eylediğini. Öğrenip rahatlasın. Gel hele sen.

Yarı zorla içeri çekti. Tek gözünün içi kıkır kıkır gülüyor, hep aynı şeyi tekrarlıyordu:

“Ellerine kurban olduğum, dillerine kurban olduğum!”

“Sence saadet nedir?” diye sorsalar, tereddütsüz, “Şu içinde bulunduğum haldir” deyiverecekti. Öyle mutluydu ki...

On Birinci Bölüm

"Behey kavm! Siz ne aceb taifesiniz ki, size hiçbir surette söz anlatılmaz. Bu sizin muhalefet ve fitne arayıcılığınız yüzünden devlet ve saltanata kudretsizlik ve zaafgelüb sizin dayanılmaz tekliflerinize tahammül etmek güç oldu... Reayayı soyup dağıttınız...

Bununla dahi komayüb temiz ecdadımın ve diğer hayır Sahiplerinin evkaf-ı tevliyetlerini istilâ edüp yeyüp içtünüz.

Dünyada isyan ile kötü nam sahibi olup ahrette Allak'ın gazabına müstahak olmayı zirketmedünüz."

Sultan Murad

ZİLKADE'NİN YİRMİSİ, Salı günü (8 Haziran 1632), İstanbul yaz sıcağının tepesine kurulmuş, kaynıyordu. Sabah namazından beri şehrin her köşesinde gözle görülür bir kıpırdanma vardı. Kalabalık gruplar sahile akıyordu. Bütün İstanbulluların bekledikleri gün biraz gecikmeyle de olsa gelip çatmıştı nihayet. Çehreler şen ve şakraklı. Çocuklar gibi şakaşarak, yürüyorlar, bazan da topluca tekbir alıyorlardı.

At Meydanına birikmiş olan sipahiler her grubu gördükçe biraz daha ürküyorlardı. Nereden çıkmışlardı böyle? Kimin

emriyle bağıra çağıra sahile iniyorlardı? Hiçbir şeyden haberleri yoktu. Bu sefer haber sızmamıştı saraydan. Recep Paşa cellât satırına kelle verdi vereli pek haber çıkmıyordu zaten. Besbelli, Valide Sultan da sinmişti. Padişah ise her geçen gün biraz daha toparlanıyor, dizginleri bir daha bırakmamak üzere avuçluyordu. Birkaç aydır Sultan Murad ne yana çekerse devlet o yana gider olmuştu. Gerçi sipahiler bu süre içinde de istedikleri mevkileri elde etmişlerdi, ama bu iş hayli zorlaşmıştı. Hele Padişahın fermanından sonra imkânsızlaşmıştı. Kâtipler ayak diriyorlardı. Kamçılanmaya bile aldırıyorlardı. Kaçtanesi sipahi zorbalarının yüzüne yüzüne, “Kılıçtan kamçı evlâdır, vur ağa!” diye bağırıyordu.

Zorbalar yürekleri ağızlarında bir araya geldi:

“Ne oluyor bre, ahali nereye akında?”

“Söylentiler var.”

“Ne gibi?”

“Padişah, Sinan Paşa köşkünde ayak divanı düzer denir. Yeniçeri karındaşlar da Padişahla bile denir. Nice doğrudur kestiremem. Lâkin doğru olma ihtimali kuvvetlidir.”

“Ne demektesin bre!” diye kabardı Samsuncubaşı, “Daha yirmisini bitirmeyen bir Padişah bunca celâlle üstümüze mi gelecek? Hadi güldürme beni!”

“Sen istediğin kadar gülebilirsin, benimse ağzımı bıçaklar açamaz bugün. Her şeyin değiştiğini kabul etme zamanı geldi. Yeniçeri Padişahı arkaladıktan sonra, biz sekbanları da ayartsak neticeye varamayız. Bu iş bitti arkadaş.”

Samsuncubaşı bugün inadına en şatafatlı elbisesini giymişti. Divan vardı ya, gidip birkaç rütbe birden terfi ettirilmesini isteyecekti.

Başındaki üsküfün kaşıklığına iki balıkçıl kuşu tüyü takmıştı. Kadife üstlüğüünün samur kürkü parıl parıl göz kamaştırıyordu. Yularından tuttuğu at da attı hani, gümüş zincir enselik ve gümüş özeni vurulmuştu. Bir yabancı görse padişah

zannedebilirdi. Hele uzun bıyıklarını özenle tarayıp çenesinin altında istiflemesi, görüntüsünü tamamlıyordu.

Şimdi bıyıklarını çekiştiriyordu. Bir yandan da kırmızı sahtiyandan çizmesini sinirli sinirli kaldırırma vurup tempo tutuyordu.

“Yani ne olmak ihtimali vardır. Padişah kaçtır ahaliyi karşı-mıza çıkarmakla neyi murad etmektedir?”

“Padişahın muradını ancak Sultan Murad bilir. Fakat söylendiğine göre yalnız ahaliyi değil, yeniçeri, ulema ve ümerayı da topluyor. Anlayacağın bu seferki iş büyük. Kökünden meseleyi halletmeye azimli görünür.”

“Azmini kırmak boynumuzun borcudur.”

“Öyle dersin ama Samsuncubaşı Ağa, bilirsiniz, bu kertede karşı çıkmak kolay değildir.”

“Ne söylemektesin ha”

“Oyunu kazanırsa kellelerimizden bir kale inşa eder.”

“Yapmaz denmekte, zorbabaşları tepelemekle yetinecekmiş. İsteddiği ceset değil, asker imiş.”

“Kûlahıma anlatın bunu! Sultan Murad’ı benim kadar tanı-mazsınız.”

Bir atlı kalabalığın ortasına dalınca yaklaştılar.

“Saraydan” dedi Samsuncubaşı, “bakalım, ne cevherler yu-murtlayacak!”

Adam özel koşumlu atını durdurdu. Bir kâğıt çıkardı. Atının iki yanında duran dört muhafızın yerli yerinde olduklarını gözledikten sonra sesinin bütün kuvvetiyle bağırdı:

“Herkes toplansın, Padişah-ı Âlemin fermanı okunacak!”

Oturanlar kalktı, ayakta olanlar o tarafa döndü, kalabalık hızlı bir dalgalanışla adamın etrafında göllendi.

“Padişahımız buyuruyor ki: Devletimizin içinde bulunduğu vaziyeti görüşmek üzere Saray-ı Amirenin denize nazır kısmı olan Sinan Paşa köşkünde ulemâ, ümera ve ahali huzurunda bir içtima akdolunacaktır. Eğer sipahi kulları Padişaha

itaatkâr iseler, aralarından birkaç ihtiyar kimseyi seçüb divana göndersünler. İstekleri her ne ise onlara bildirüb anların rızalarıyla olan fetk ü retk her ne ise razı olsunlar. Fermanımdır.”

İki defa ferman okudu. Atının başını çevirdi ve tepikledi. Gözden silininceye kadar durup arkasından baktılar. Ufaktan konuşmalar başladı. Sonra arttı, arttı ve uğultu halini aldı.

“Padişah kendi gelse ya!”

“Bu davete icabet etmeziz!”

“Gidersek kelimizi düşürür. Zaten bunun için çağırılmaktadır. Ahali önünde bizi haklayacaklar.”

“Ama yeniçeri icabet etmiş, biz gitmezsek yanlış anlaşılır. Çıkan bütün kargaşa üstümüzde kalır. Vakıa zabıtlar gitmesin, amma birkaç ihtiyar nefer gönderelim. Onların sözü bizim dahi sözümüz olsun.”

“Sıradan neferler bu işten ne anlar?”

“Öğreteceklerimizi tekrar edecekler. Taleplerimizi iletirler. Yoksa senin gitmeye niyetin mi var Samsuncubaşı Ağa?”

Samsuncu Ömer bıyıklarını çekiştiriyor, sinirlendiği zamanlar yaptığı gibi ayağıyla da tempo tutuyordu. Bu iş iyiden iyiye sarpa sarmıştı. Zorbalıkla elde ettiği serveti yüklenip Dersaadet’ten sıvışmanın zamanıydı. Kabul etmek istemiyordu, ama artık gözleriyle görüyordu ki, Sultan, eski Sultan değildi. Eski Sultan olsaydı böyle bir divanı tertiplemezdi. Hele hele Recep Paşa ile Hüsrev Paşanın katlini ferman edemezdi. Kafes parçalanmış, kartal, pençelerini çıkarmıştı. Bildircinleri birer birer avlamak kalıyordu geriye. Ve bugün ilk hamlesini yapıyordu.

“Şey, gitmek isterdim, ama çok işim var. Kusura kalmayın ağalar, bana destur.”

Gümüş koşumlu atına atladığı gibi tepikledi. Bir yandan sürüyor, bir yandan da nereye kaçacağını düşünüyordu. Sonunda buldu:

“Üyas Paşama sığınırım. Balıkesir tarafından çıkan kargaşaya katılırım. Padişah beni bulamaz!”

Buna karar verirken bile içinde korkunç bir duygu vardı. Ne etse bastıramıyordu. Ölümle kuşatıldığı hissini kovamıyordu bir türlü.

Arka arkaya atım tepikledi. Yıldırım gibi fırladı at. Sahile akan grublar can havliyle kaçıştılar. Birkaç kişi ardsıra yumruk sıktı.

“Gidinin densizi, kaç bakalım, kurtulabilir misin!” diye bağırانları duydu.

Bütün İstanbul, hemen hemen bütün İstanbul Sinan Paşa köşkü önüne istiflenmişti. Yüz bine yakın sivil, kırk bin civarında yeniçeri. Yeniçeriler boyunları bükük, suratları asık, gözleri yerde. Halkın yüzü güleç, başı dik, gözleri Padişahın tahtanda.

Sanki belli bir düzen içinde sıralanmışlardı. Önde yeniçeriler vardı. Halk, yeniçerileri çepe çevre sarmıştı. Yeniçeriler kabul etmek istemiyorlardı ama bu düzen ince bir plânın eseri-ydi. Bunu herkes biliyordu. Etrafları çevrilmişti. Zorbalığa kalkıştıkları an işleri bitecekti. Kim bilir, belki de halk silâhlıydı. Öyle ya, şu geniş üstlüklerinin sotasına birer hançer, pala ya da kılıç gizleseler nereden belli olacaktı?

Bir uğultu koptu: “Padişahım, çok yaşa!”

Yıllarca içlerine gömdükleri hasreti dökercesine bağırıyor ve dua ediyorlardı.

Sultan Murad tahtın önüne kadar gelip durmuştu. Yanında şeyhülislâm, sadreyn efendiler (Anadolu ve Rumeli kazaskerleri), tanınmış âlimler, sadrazam, vezirler, kâtipler, yeniçeri ağası, reisülküttab efendi, bölük ağaları, loncabaşılar ve diğer bazı muteber erkân vardı. Padişahla birlikte diğerleri de ayakta duruyorlardı. Padişah kalabalığa bakıyordu. Kaşları çatıktı, ama gözlerinin içi gülüyordu. Sonunda başarmıştı işte, dileğini yapmıştı. Kendini yapmış sayıyordu, sipahiler de gelirse mesele bütünüyle halloldu demektir. Gelmeseler bile çok şey değişmezdi. Yeniçerilerle ahali yanında olduktan sonra sipahinin ne hükmü kalırdı?

Hakkında edilen duaya dikkat kesilmişti. Bir zamanlar bağıra çağıra hakaret eden asker sanki bu asker değildi. Şimdi kendini paralarcasına bağırıyordu:

“Padişahım, uğurun hayrola! Yaşın uzun ola! Yolun açık ola! Saltanatına mağrur olma Padişahım, senden büyük Allah var!”

Bakmıyordu hâlâ, belli ki birilerini bekliyordu. Nihayet bekledikleri göründü. Sipahilerin seçtikleri ihtiyarlar meydana giriyorlardı. Ellerini havaya kaldırdı. Gürültü, bir anda yerini sessizliğe bırakıp eridi.

“Sipahiler beri gelsin!”

Birkaç ihtiyar, insan selinin ortasında güçlkle ilerleyip tahtın önüne geldi. Elleri göbeklerinde bağlı, gözleri yere çakılıydı.

“Sipahi kulların temsilcileri misiniz?”

En yaşlı sipahi gözlerini yerden kaldırmadan cevap verdi:

“Beli Padişahım, biziz.”

“Siz, ‘Allah’a ve Resulüne ve şeriat üzere olan âmirlerinize itaat ediniz’ mealindeki âyet-i kerimeden habersiz misiniz?”

“Şevketlü Padişahım! Sen bizim padişahımızsın! Bütün Müslümanların halifesisin! Bizim sana hiçbir veçhile muhalefetimiz yoktur. Dostuna dost, düşmanına düşmanız!”

Sultan Murad rahat bir soluk aldı. Az da olsa içinde bir endişe kıvıltısı kalmıştı. Artık o kıvıltı da yoktu. Bütün düşüncüklerini söyleyebilirdi. Bu işi bugün burada bitirecekti. Ya bitirecek veya kendisi bitecekti.

“İmdi, bu sözlerinizin doğru olduğunu biz nasıl bilelim? Eğer, aranızda ayrılık yapan, fesada çalışan, birliği bozup zorbalığa bulaşan, isyan çıkaran, taşkınlık gösteren; bize—ki halifeyiz—âyet ve hadis icabınca itaat etmeyen Celâlıleri ve haricileri aranızdan çıkarıp kahrolmaları için çalışırsanız sözlerinizin samimi olduğuna inanır, suçlarınızı affederiz. Ne dersiniz?”

Ne diyebilirlerdi? Onlar daha cevap vermeye fırsat bulamadan yeniçeriler bağırmaya başlamışlardı bile:

“Şevketlü Padişahımıza itaat üzreyiz! Allah göstermesin eşkiyayı korumazız. Padişahımıza lâzım olmayan bize dahi lâzım değildir!”

Padişah susuyordu. Tezahürattan memnundu, ama bunu göstermek istemiyordu. İşi sımsıkı tutacaktı. Geçici sözlere artık iltifat etmeyecekti.

“Hem kuluz deyu tafra atarsınız, hem de olmadık işler edersiniz. Bütün cibayet kalemlerine ve divan gelirlerine, hizmet adı altında müstevli olup, teb'ayı ayakaltına aldınız. Aranızda hakka razı olmayanları himaye ettiğiniz için içinizde dik başlı insafsız eşkiya çoğalıp, âlemi soyup, reayayı dağıttılar. Siz kırk bin âdem oldunuz. İsteddiğiniz vazifelerin hepsi beş yüz olmaz. Neden ulufe istersiz? Reayayı soyup dağıttınız. Reaya olmayınca hazine nereden toplanıp ulufe verilsin? Şu deryadan mı ulufenizi verelim? Ne kadar devlet hizmeti varsa size dağıtsak, yine kanmazsınız. İmdi, bundan böyle, ol makule müfsitler himaye edilirse âlem yağma olunup devlet işleri tamamen yıkılmış olunur. Sözüünüzde sadık iseniz, gerektir ki, siz dahi eşkiyayı himaye etmeyip aranızdan çıkarasız. Evvelce mevcut olan vazifelerle kanaat edip, daha fazla hizmet istemeyesiz. Sözlerinizde samimi iseniz, Kur'ân-ı Kerime, ulemâ ve ümera ve ahali şehadetinde el basup yemin edersiz. Yok değilseniz, biz yapacağımız biliriz?”

Yeşil atlasa sarılı mushaf ortaya çıkarıldı. Rahlenin üzerine açılıp konuldu. Yeniçeri ve sipahilerin gözleri aval aval bakıyordu. Bir tereddüt yuvarlağında dönüyordu, ama hiç kimse yemin etmeyeceğini söyleyemiyordu. Aksine:

“Yemin etmeye hazırız! Allah şahit ki biz Padişahımıza itaat üzreyiz. Bazı müfsitlerin iğvasına kapıldık. Padişahımızın yüksek atıfetinden af dileriz. Hiçbir kötü işe rızamız yoktur. Aramızda zorbaları barındırmayacağız.”

Padişah kale gibiydi. Mavi üstünlüğünün samur kürkü rüzgârda savruluyor, al şalvarı dalgalanıyordu. Kollarını göğsünde kavuşturunca boyu olduğundan daha uzun görünüyordu. Sorgucundaki elmas, güneş ışığiyla inatlaşır gibiydi.

“Yemine hazır mısınız? Vallahi ve billahi mi? Padişaha itaat-tan ayrılmayacak mısınız?”

Uğultu halinde cevap geldi:

“Hem vallahi, hem billahi Padişahın fermanından kıl kadar ayrılmayacağız!”

Son emrini verdi:

“Sırayla gelip Kur’ân’a el basınız!”

Reisülküttaba döndü:

“İsimleri tek tek zaptolunsun!”

Tek tek tahtın önüne gelip yemin etmeye başladılar. Saatlerce sürdü. Halk bu resmigeçidi tezahüratlar arasında ayakta seyretti.

Yeniçeriler bittikten sonra At Meydanından topluca çağrılan sipahiler meydana doluştular. Aynı yemini sırayla ettiler. Sonra Padişah ulemâya döndü:

“Siz dahi şer-i şerifi tatbikte son zamanlarda kusur işler olmuşsunuz. Tamah ve garezi huy edinip, zulmü kaldırmayıp, siz dahi reayayı harab idenlere göz yummuşsunuz. Bu bapta cevabınız nedir?”

Din bilginlerinden Hoca-zade Abdullah Efendi hepsi adına cevap verdi:

“Hâşâ Padişahım! Biz Allah’ın kitabının hükümlerini yerine getirmek için var kuvvetimizi sarf ederiz, amma neyleyelim; sözümüz Padişahımızın kulağına erişemez, maruzatımız dinlenmez. Sipahiler nice zamandır Dersaadet’te olmadık serkeşlikler yaparlar, bunun da adına hizmet derler. Biz kime şikâyet edelim ki? Yazdıklarımız okunmaz, velâkin bir zorba voyvodanın zulmüne mâni olmak istesek ‘Bizim hizmetlerimize mâni oldu’ diyerek hakkımızda dedikodu yaparlar. İşin

aslı araştırılmadan azlonuruz. Nihayet biz dahi zorbaların şer-rinden korkub ahalinin hukukunu lâyı-ı veçhile koruyamaz hale geldik. Padişahımızın himayesi üzerimizde olursa şeria-tın kılıcı zalimleri kahreder!”

Susunca Rumeli kaleminden Kadı Efendi söz aldı:

“Padişahım, karındaşımız doğru söyler. Ben bir sipahinin zulmüne mâni olmak istediğim için arkadaşlarıyla birlikte mahkememi basıp eşyalarımı ve atımı yağma ettiler.”

“Biliriz, o mesele daha önce bize duyurulmuştur.”

“Padişahım, zalimlerin ve zorbaların şikâyetlerine kulak asılmayıp, duacılarınız olan kadılar yardımlarınızla kuvvetlendirilirse, onlar dahi kusursuz, zulmü def etmeye gayret sarf ederler. Allah sizi korusun Padişahım!”

“Pekâlâ efendiler, karşılıklı kusurlarımız oldu. Ben yemi-nimi ediyorum.”

Kur’ân-ı Kerime el basıp yemin ettikten sonra ulemâya:

“Siz dahi Allah kitabının haricine çıkmayacağınıza dair bi-zim gibi yemin ediniz!”

Bu iş de bittikten sora kalabalığa döndü:

“Bundan böyle her kim zorbalık ederse, kim zorbaları hi-maye eylerse kim askerlik harici işlerle uğraşırsa, kim hak-kı olmayana el uzatırsa; kısacası kim devlete, millete, ocağa, padişaha itaatsizlik yolunda yürürse katledilecektir! Bundan sonra kılıcımız kınına girmeyecektir. Zalimlerin karşısına biz çıkacağız ve nasıl yola getirmek lazımsa öylece yola getirece-ğiz!”

Yeniçeri zabitlerinden biri öne çıktı.

“Şevketlüm” diye bağırdı. “Bundan sonra siz Padişahımı-zın arzusu hilâfına hareket ve manasız toplantılar olmasın! Şer-i şerife aykırı olarak bir kimseden bir hareket zuhur eder-se, Padişahın arzusu hilâfına bir toplantı yapılsa şeriata göre haklarından gelinsin! Her ne vakit ki, siz Padişahımız Efendi-miz, bir zalimi yakalamayı, içimizden her kime ferman eyler-

se, varıp, emrin üzere hakkında gelmezsek, ocağımıza Allah Teâlanın ve peygamberlerinin ve bütün melâîkelerin ve ümmet-i Muhammed'in laneti olsun! Böylece ahdedereziz!"

Padişah kalabalığa doğru haykırdı:

"Ocaklı kardaşımızın bu sözleri sizin dahi sözleriniz midir?"

Uğultu halinde karşılık geldi:

"Bizim dahi sözlerimizdir."

"Şu halde içtima bitmiştir. Sessizce dağılırsın. Uğultu olmasın. Verilen sözler unutulmasın. Zabıtlar imzalsansın!"

Önce Sadrazam Mehmed Paşa tarafından zabıt mühürlen-di. Ardından Şeyhülislâm Hüseyin Efendi mührünü bastı. Vezirlerden Bayram Paşa ile Hüseyin Paşa, şeyh efendiler ve diğerleri tasdik ettiler.

Padişah memnun görünüyordu. Fitne ateşini kontrol altına almıştı. İş fitne ateşini körükleyenleri zararsız hale getirmeye kalmıştı. Bu da pek güç olmayacaktı. Zira hepsini isim isim tanıyordu.

Kâtiplere emretti:

"Hükm-i hümayunumuzdur, yazılsın: Geçmişteki padişahlar zamanında sefer vaki olmadıkça ordu hizmeti için sipahilerden üç yüz kadar mülâzım yazılub, vücuda gelen mülâzımlıkları karşılığında divan hizmetlerinden her birinin haline münasip bir hizmet verilegelmiş iken; birkaç seneden beri bahsi geçen miktardan ziyade yazılub, saltanat tarafından mâni olunmamakla, on binden ziyade mülâzım yazılmıştır.

"Sefer olmadığı zamanlarda mülâzım yazılmak kanun değil iken, toplantı ve sözbirliği ile atebe-i âliyyede de mülâzım defterine on binden ziyade nefer kaydolunmakla, bütün divan hizmetlerinden başka padişah hasları ve voyvodalıkları kâfi gelmeyüb, geçmişteki padişahların vakıflarının ve Müslüman hayratının tevliyet ve kitabet ve cibayet ve nezaretleri bile alınub, evkafı tahrib ve reâyâ perakende ve perişan olub

mezburlar. Divan-ı Hümayun tarafından menedildiklerinde dinlemeyüb, sayılan hizmetleri istemekte musir olmakla, bu mesele için Padişah huzuriyle bir meclis toplandı.

“Ülemâ, ümera, ahali ve sair hâzurunun huzurunda toplanan meclise davet olunan yeniçeri ve sipahi askerleri, bundan böyle geçmişte verilmemiş hizmetlere talip olmayacaklarına, Kitab-ı ilâhının hükmü dışına çıkmayacaklarına, devlete ve Padişah-ı penaha âsi olmayacaklarına dair Kur’ân-ı Kerime el basub yemin ettiler.

“Biz ki, Şah-ı Cihan, Yavuz Sultan Selim Han oğlu, Sultan Süleyman oğlu, İkinci Selim oğlu, Üçüncü Murad oğlu, Üçüncü Mehmed oğlu, Birinci Sultan Ahmed oğlu Dördüncü Sultan murad Hânız, ulemâ ve ümeramızla bile zabtı tasdik eyleriz.”

Tahttan kalktı.

“Gidelim.”

Has odaya geçti. Bostancıbaşına bölük ağalarının huzura alınmasını emretti.

Geldiler ve tahtın önünde saf tuttular. Her biri kısmen de olsa zorbalığa bulaşmıştı. Ama çoğu baş çekmemiş, çok çok zorbaları himaye etmişlerdi. Kendilerini mazur göstermek için, “O öyle bir zamandı” diye düşünüyorlardı, “biz bölük ağası olaraktan kalabalık zorba güruhuna ayak direyemezdik. Ezer, geçerlerdi. Padişahımız dahi bize sahip olmuyordu.”

Sultan Murad bölük ağalarını bir bir süzmekle meşguldü. Çağşırıları ter temizdi. Dolamaları kürklüydü. Pamuklu al kuşağın içinde sadece bir hançer kim vardı. Huzura girerken hançerleri alınmıştı. Başlarındaki börkler, hafif öne yıkıktı. Sorguçlarına taktıkları tüyler, yatırmayı geçip bellerine sarkıyordu. Hangi ortanın bölük ağası olduklarını gösteren işaret de sorguçlarına takılmıştı. Sarı sahtiyandan çizmeleri pırıl pırıldı. Oysa bu çizmeler yalnız sefer zamanında giyilmek içindi. Hazer vakti sadece ökçesiz bir yemeni giymeliydiler. Disip-

linin bozularak ocağın zorbalar eline düşmesi, yeniçerilerin kılık kıyafetine bile tesir etmiş olacaktı. Bunu da eski haline getirmek lâzımdı. Fakat acelesi yoktu. Kılık kıyafetle uğraşarak zaman kaybetmek doğru değildi. Disiplini kafalara çaktıktan sonra diğer problemler kendiliğinden çözülür, ocak yenisinden halkın itimadını kazanır, ordu tekrar fatih bir ordu haline gelirdi.

Sultan Murad'ın kafasında yalnızca Bağdat değil, İspanya ve Hindistan da vardı. Hele İspanya! Gittikçe genişliyor ve katolik krallar elinde, Osmanlı Devletinin en büyük düşmanı haline geliyordu. Ama bu görünürdeki sebepti. Aslında Sultan Murad Müslümanların sekiz yüz sene hâkim oldukları topraklara tekrar Müslümanları hâkim kılmak emelindeydi. Sadece en yakınlarına açtığı bu düşüncenin de gerçekleşmesi, yeniçeri ve sipahi ocağının ıslahına bağlıydı. Bağdat seferiyle orduyu bileyecek, yeni bilenmiş kılıcı İspanya'nın başına indirecekti.

"Siz ocak ağaları" diye başladı. "Yaptığımız anlaşmayı gördünüz, duydunuz. Bize zorbaları teslim edeceğinize dair söz verdiniz. Görelim, sözünüzün nice eri imişsiniz."

Parmağını yüzlerine doğru salladı:

"Ocakta saklanan bütün zorbaları istiyorum. Her birinize birkaç isim verilecek. En geç bir haftaya kadar onları huzura getireceksiniz."

Başlarını indirip susmuşlardı. İstenen şeyi yapmak kolay değildi. Padişahın zorba dediği kişilerle daha düne kadar arkadaşlıklar. Tutup, aslanın önüne bir kuzuyu atarcasına Padişahın önüne nasıl atarlardı? Bu, ocağın şanına yaraşır mıydı?

"Padişahım, destur var mı?"

Padişah delici bakışlarını silâhtar ağası Ahmed Ağaya çevirdi:

"Destur verdik, konuş!"

Ahmed Ağa ürkekti. Fakat kekeleyerek de olsa söylemek istediğini söylüyordu:

“Padişahım, hâşâ ki biz âsi değiliz. Fermanınız başımız üzere, velâkin ocakdaşlarımızı elimizde tutup nasıl getirelim?”

Sultan Murad’ın gözleri kıvılcımlandı. Kaşları besbeter çatılıp yaylandı, hızla kapıya dönüp,

“Cellât” diye bağırdı.

Ses, ağaların kafasına gülle gibi düşmüş, sersemleşmişti. Padişahın bir sözle böylesine gazaba gelişini anlayamamışlardı, ama kimse de cesaret edip sesini çıkaramamıştı.

Yüzlerce cümlelik nasihatın yapamadığı tesiri bu tek kelime yapmıştı. Ahmed Ağa elleri önüne bağlı, boynu bükük, tam bir teslimiyet içinde yere kapandı:

“Ben ettim siz etmen Padişahım istediğiniz babam dahi olsa tutar, getiririm. Bir defalığına affedin.”

Ahmed Ağanın sözleri şefkatini dalgalandırdı. “Affettim” demeye hazırlandı. Fakat gözlerinin önüne korkunç bir sahne geldi. Hafız Paşanın katledildiği gündü. Ayak divanına çıktığı sırada burnunun dibine kadar sokulup kendisine uygunuz sözler eden çehre bu çehre idi. ‘İstediklerimizi vermezsen biz kendimize uygun bir padişah buluruz?’ diyen ağız, şimdi teslimiyetle yalvaran bu ağızdı. Fakat bunun için bir adam öldürtebilir miydi?

Hayali daha gerilere gitti. Bu isim daha uzaklarda çakılmıştı kafasına. Sultan Osman zamanında. Sultan Osman’ı uyuz bir eşeğe bindirip türlü hakaretler yaparak Ortacami’ye götüren zorbalardan biri Ahmed Ağa idi.

Cellât bekliyordu. Ahmed Ağa hâlâ yerde sürünüyor, hâlâ dili döndüğü kadar yalvarıyordu. Diğerleri ise ölüm sessizliğine bürünmüşlerdi:

“Bu adamı aranızda tanıyan var mı?”

Üç kişi bir adım öne çıktı:

“Belî Padişahım, biz tanırız.”

“Sizler Sultan Osman gailesinde bulunmuş muydunuz?”

İnlercesine cevap verdiler:

"Belî Padişahım!"

"Bu Ahmet Ağanın, Padişahın bacaklarını çimdikleyip uygunsuz sözler ettiğini duydunuz mu?"

Sesleri kesildi. Öylece kala kaldılar.

"Duydunuz mu diye soruldu bre!"

İkisi aynı anda:

"Duyduk Padişahım."

"Başkaca cürmünü bilen söylesin. Söylesin dendi bre! Zorbaları himaye etmeyeceğinize dair sözünüz var, taze yemininiz var. Yeminden saptığınızı görürsek kahrederiz."

Bu sefer dört kişi bir adım attı. Padişah onlara döndü:

"Sırayla anlatın."

Önce Celâl Ağa başladı:

"Padişahım, ben görmedim, ama kendi ağzından duydum. Eşraftan Bakırcı Adli Usta namıyla maruf birinin evini basmışlar. Ahmed Ağa baş çekmiş. Evi yağmaladıktan başka Adli Ustanın taze gelinini kaldırmışlar. Sabaha kadar bin türlü rezillik edip boğmuşlar. Leşini de Adli Ustanın bakırcı dükânına taşımışlar ve kapı önüne uzatmışlar. Kendi ikrarıdır. Gayrisini bilmezem..."

Padişahın çeneleri kasılmıştı. Tiksintiyle Ahmed Ağaya bakıyor, tekmelememek için kendini güç tutuyordu.

"Sen söyle, ne bilirsin?"

"Ben dahi aynı hadiseyi anlatacaktım Padişahım. Celâl Ağanın sözlerinde hilaf yoktur. Lâkin Celâl Ağa duymuş; ben ise görmüşüm. Kar yağıyordu. Yanımda iki yeniçeri olduğu halde kışla teftişine çıkmıştım. Bir evin önünden geçerken Ahmed Ağaya rastladım. Eski tanışımdı. Bana 'Gel, unutamayacağın bir gece yaşatayım' dedi. Ne olacak diye sual ettikte Adli Usta denen Padişah müdafii bir bakırcının evini yağmalayacakları cevabını verdi. Padişahın dostlarına düşman olmak yakışık almaz, var yoluna dediğimde 'Görmemiş, duymamış ol' dedi. Ben biraz ilerledikte evden çığlıklar duydum.

Döndüm, gördüm ki, Ahmed Ağa bir kadını tutmuş, sürükler, Müslüman'ın ırzını, namusunu paymal etmek ne hakkınız, diye üstlendim. Adamlarını saldı üzerime, 'Vazifen olmayan işlere karışma' diye tehdit etti. Kalabalık olduklarından mâni olamadım. Bildiğim budur."

Sultan Murad bazı zorbalıkları biliyordu. Fakat bu kadarı aklına sığmıyordu. Kafası karışmıştı. Halkın âhı Arş-ı Âlâyı tutmuştu da, kendisi bundan habersiz sarayda oturmuştu demek. Cellâda kendi boynunu uzatmalıydı şimdi. Uzatmalı ve günahlarının keffaretini kanıyla, canıyla ödemeliydi. Her şeyin eskisinden beter bozulmayacağından emin olabilse, zerrece tereddüt etmeyecekti. Yaşamayı lâzım geldiğini biliyordu. Hele bu sıra yaşamalıydı. Zorbaları sindirmek, ahaliyi rahatlatmak, geçmişin yaralarını sarmak için yaşamalıydı.

Şeyhülislâma döndü. İşaretle, yaklaşmasını istedi. Kulağına eğildi:

"Duydunuz Müfti Efendi, şer'an ne lâzım gelir?"

Hiç tereddüt etmeden hükmünü bildirdi:

"Katli lâzım gelir."

Cellâda bakmadan emretti:

"Ali!"

Ahmed Ağa kör bir kuyudan gelir gibi boğuklaşan sesiyle daha içten yalvarmaya koyuldu. Fakat kurtuluş ümidinin kalmadığını en sonunda anladı. Anlayınca âdeta kudurdu. Saldırmak için atıldı, ama cellât arkasından dolanıp mengene kadar güçlü kollarıyla sarmıştı. Kımıldamıyor, sadece boşluğu tekmeliyordu. Sonunda küfretmeye başladı.

Padişah duymaz gibiydi. Gözleri dalgın bakıyordu. Bu manzaraya alışmalıydı. Çok yaşayacağı benzerdi. Yıllardır halka kan kusturanların kanını bir tamam dökmeden tam ve tek mil sükütu sağlayabileceğine ihtimal vermiyordu. Bir süre cellât taşında başlar düşecek, cellât çeşmesinden kanlar akacaktı. Bütün endişesi kurunun yanında yaşın yanmasıydı. İşte

o zaman adaletle zulmü ayıran çizgi belirsizleşir ve insan, âdil yerine zalim oluverirdi.

“Anlaştık mı ağalar? Zorbalar bir hafta içinde getirilecek. İtirazı olan var mı?”

Kimde mecal kalmıştı ki!

“Hâşâ Padişahım, hiçbir itirazımız yoktur. Ocağımızı fesa-da verenler tutulup getirilecektir.”

“Gidebilirsiniz.”

Ağalar çekildikten sonra tahtına oturdu. Sağına soluna baktı.

Herkes divan durmuş, konuşmasını bekliyorlardı. Önce acı bir gülüş çizgilendi dudaklarında.

“Sizler, cennetmekân ceddiniz Yavuz Sultan Selim Hânı sert bulursuz, değil mi?”

Cevap beklemeden devam etti:

“Korkarız ki, bizi daha da sert bulacaksınız. Çünkü zamanından daha karışık. Çünkü kul, lâıyk olduğu vecihle idare olunur.”

Ellerinin bir işaretiyle çekilmelerini söyledi. Yalnız kalmaya ihtiyacı vardı. Geçmişin bir muhasebesini yapacak, geleceği dönecekti. Artık Bağdat ı ve İspanya'yı düşünebilirdi.

*“Cin Ali dahi boğulup bunların işçeleri deryaya atıldı.
Müfsitlerin meşhurlarından olan Saka Mehmed ve
Cin Ali'nin katillerinden, diğer reziller haberdar olup da
kaçmasınlar deyü boğularak deryaya atıldılar.”*

Naimâ

• • •

Halk, işine gücüne dönmüş, dükkânlar açılmıştı. Dersaadet yavaş yavaş canlanıyordu. Sokaklarda dolaşan zorbaların yerini işinde gücünde insanlar almıştı. Dükkânlara kilit üstüne kilit vurulmuyordu arak. Kanunî Sultan Süleyman devrinde olduğu gibi kapı çekilip bırakılıyordu.

Öğle üzeri Bakırcı Adli Usta âdetâ ayakları yere değmeden, uça uça Arnavut Mestan'ın kahvesine daldı. Elindeki kâğıdı sallayarak uluorta bağırdı:

“Padişahımdan mektup var...”

Kahve kalabalık değildi. Herkes normal hayata döndüğünden, eskisi gibi kalabalıklaşmıyordu. Kahveci Mestan'ın dışındâ dört kişi daha vardı. Zaten Adli Usta kalabalık istemiyordu. Onun için hiç fark etmezdi. Sevincini paylaşacak birkaç kişiye ihtiyacı vardı sadece. Hattâ yalnız başına Arnavut Mestan'ı bulsa bile yeterdi.

“Duydun mu tek gözlü keçi, Padişahımdan dedim, nâme var.”

Mestan Ağa inanamıyordu bir türlü. Şaka yapıp yapmadığını anlamak için tek gözünü sonuna kadar açmış, Adli Ustaya bakıyordu. Sonunda şaka yaptığına hükmetti:

“Hadi ordan ihtiyar, git de bir acemioğlanı bulup kandır.”

Adli Usta ocağa sokuldu:

“Nah mektup elimde, okuma yazman yoksa tuğraya bak, anlarsın. Padişah mührünü tanımıyorum dersen, öteki gözünü ben çıkarırım, haberin olsun.”

Mestan Ağanın akli başından uçtu. Ensesini kaşıya kaşıya hayretini döktü:

“Olur, şey değil! Koskaca Padişah senin gibi bir bakırcı parçasını...”

Yapmacık bir hiddetle sözünü kesti Adli Usta:

“Ağzını topla! Ben bakırcı parçası değil, nâmi, şânı devlet-i âliyyede destan olmuş bir nakkaşım. Bakırı yaprak gibi işlerim. İşlemem mi?”

Mestan Ağanın akli fikri Padişah mektubundaydı. Adli Ustayı duymamıştı bile.

“Bir yol okuyuver bakalım.”

Adli Usta keyfince güldü:

“Okkalı kahve gelsin de evvelâ...”

“Beleşçi ihtiyar.”

Dedi demesine, ama kahveyi de yaptı. Çöktü öntüne. Karşılıklı yudumlanırken sordu:

“Ne diyor kurban olduğum?”

Adli Ustanın yüzü mahzunlaştı.

“Ne dersin Mestan yeğenim, Padişah ne der? Teselli veriyor. Gelinini geri getirmek kudretim dâhilinde değildir, amma bu kötülüğü edenleri kahretmeye hamdolsun kudretim vardır diyor. Başta zorbaların önderi Ahmed Ağa olmak üzere hepsini cezalandırmış. İçim biraz olsun serinledi. Çoluk çocuğumun yüzüne biraz olsun bakabiliyorum. Allah Padişahımıza kuvvet versin, uzun ömür versin. Versin ki, mazlumun âhını zorbalarda komasın.”

“Komuyor zaten” diye sözü Mestan Ağa aldı. “Dün tebdil çıktı yine. Dükkânlar arasında gezerken dükkânlardan birinde uzunca boylu sarı bir adam dikkatini çekti. Meğer bu herif Hafız Paşanın göğsüne çıkıp katleden şerir imiş. O günden bugüne Padişah simasını nasıl aklında tuttu, bilinmez. Birden döndü. Parmasını üstüne dikti: ‘Söyle nâbekâr, sen Hafız Paşayı katleden uğru değil misin?’ diye sordu. Herif o an diz üstü Padişahın önüne düşüp ‘Affınıza sığınırım Padişahım, bir fenalıktır ettim, bağışlayınız’ diye yalvarmaya durunca Padişah, ‘Senin fenalığına karşı bir de sana bir fenalık etsek lâzımdır ki hak yerini bula’ deyip cellâta işaret verdi, boynunu oracıkta vuruldu.

Ooh, başka türlü zorbaların sineceği yok.”

“İyi etmiş. Lâkin endişelenirim. Kurunun yanında yaşın yanma ihtimali belirmektedir. Ayrıca böyle vakitlerde mazlumların zalimler tarafından gammazlanıp Padişahı aldatma teşebbüsleri de artar. Dikkatli yürümezse, Allah göstermesin, cesetlerden birine takılıp boylu boyunca düşer.”

“Yani şu söylediklerin yenir yutulur şeyler midir Adli Ustam, onca zorbalık edenlere aman vermek yazar mı kitapta?

Ellerini Öpeyim padişahımın, aman vermesin, verirse biz yarınarız. Zorba aman bulamamalı. Zaten de bulamıyor. Daha dün bir, bugün iki; kaç kelle uçtu ha, kaç kelle? Hangisi için masumdu kuru idi, yaş idi diyebiliriz? Ahmed Ağa gitti. Saka Mehmed, Gürcü Rıdvan, Canım Ali Ekşi, Uzun Hasan, Cadı Osman, Yemişçi Mustafa, Bıçakçıoğlu, Mahmudoğlu gittiler. Sarı Mustafa denen it, bahsettiğim dükkânda bizzat Padişah tarafından tanınıp şırsa şiddetle cezalandırılacaktır!" yok edildi. Vcdansız deli, Hafız paşanın göğsüne basıp kellesini alırsın da bunun ömrün billâh yanında kalacağın sanır ha! Aldın mı? Sen hiç merak etme Adli Ustam, herşey eskisinden çok daha güzel olacak. Seni adam sınıfına koyup nâme yazan padişah, iyice tahta yerleşip zorba güruhunu bir tamam sindirdikte, ahalisi için ne yapmaz? Buna inanmalısın Adli Ustam inanmalısın!"

Adli Usta derin derin soluklandı. Elinde unuttuğu mektuba bir süre baktı. Sonra gözlerini kapıdan aşırıldı. Biri eşikte duruyordu. Güneş arkasından geldiği için yüzü iyice seçilmiyordu. Biraz dikkat edince bunun Molla Doğan olduğunu anlayıp gülümsedi:

"Gel beri Molla, sende malûmat çokçadır. Gel hele." Fakat görebildiği kadarıyla Molla Doğan'ın yüzünde dehşet izleri vardı. Nefes nefese soluyordu.

"Ağalar, durman!" diye konuştu kesik kesik, "Dersaadet yanıyor."

"Cibali'den çıkan yangın bütün şehri sarmaya başladı. Padişah fermanıdır, herkes yangın yerine herkes!"

Arkasından bir münâdinin davul gümlemesine karışan sesi duyuldu:

"Ey ahalin! Duyduk duymadık demeyi! Sultan fermanıdır. Cibali mevkü tutuşmuş, yanıyor. Herkes yangını söndürmeye gitsin! Padişah fermanıdır!"

Dışarı uğradılar. Adli Usta ihtiyar bacaklarını zorlayarak

koştu, koştu. Cibali'ye yaklaştığında korkunç manzara tülelerini ürpertti:

"Allah'ım, ne büyük felâket!" diye inledi.

Yangın kırmızı dilini çıkarmış. Cibali'den başlayıp Unkanı'nı ve Zeyrek yokuşunu yalamaya başlamıştı. Rüzgâr da gittikçe hızını artırıyor, yangını yayıldıkça yayılıyordu.

Padişah ne kadar asker varsa hepsini yangın yerine göndermişti. Fakat haberler kötüydü. Yarım saat ara ile gelen haberciler insanı çıldırtmaya yetecek korkunç haberler getiriyorlardı:

"Padişahım, kayıkhaneler harap oldu!"

"Padişahım, alevler kale hisarından girdi!"

"Padişahım, Mustafa Paşa çarşısı kül oldu!"

"Padişahım, Hamza Paşa konağı, Yahya Paşa konağı, Sultan Selim'deki fukara evleri, ulemâ evleri, Üsküplü Camii Şerifi tutuştu, yangın At Pazarına sarkıyor!"

"Padişahım, yangın Sultan Mehmed Cami-i Şerifini sardı, bütün Saraçhane tutuştu, Âsitane kül olmakta Padişahım!"

Sultan Murad yangını içinde duyuyordu. Yüreği tutuşmuş gibiydi. Hiçbir zaman bu derece büyük ve derin bir acze düştüğünü hatırlamıyordu. Bir bebek gibiydi. Yangın kendisinden büyük, kendisinden kudretliydi. Elinden hiçbir şey gelmiyor, fakat böyle oturup haber beklemek de sinirlerini bozuyordu.

"Atımız Rüzgâr eğirlensin, yangın yerine gideceğiz!" Cafer Ağa bu kararı yersiz buluyordu. Padişahın kalkıp yangın yerine gitmesi icap etmezdi. Allah göstermesin, başına bir kaza gelebilirdi. Veya henüz tüketilemeyen zorbalardan biri, fırsat ganimettir diye bir kötü iş etmeye kalkışabilirdi.

"Padişahım, kul kısmı ve ahali bir tamam yangın mahallindedir, vezirlerimiz dahi oradadırlar, gönlünüzü hoş tutun!"

Hiddetle Cafer Ağaya döndü:

"Atımız eğirlensin denmiştir, bre Bostancıbaşı, canına mı susamışsın!"

"Hâşâ sultanım, endişem mübarek vücudunuza bir halel

gelmesi ihtimaline binaendir, yoksa ferman Sultanımındır.”

“Sen mübarek vücudumuzu düşünce dur Bostancıbaşı, Âsistane gürül gürül yanıyor. Tez atımız eğrelensin!”

Rüzgâr’ın sırtına atladığı gibi tek başına Zeyreke sürdü. Delice gidiyordu. Fakat Zeyreke varmadan durmak zorunda kaldı. Nöbetçiler yolu kesmişlerdi. Padişahın tek başına geleceğine ihtimal veremediklerinden tanıyamadılar:

“Yasaktır, geçemezsin!”

“Savulun bre!” diye bağırdı.

Atını tepikledi. Rüzgâr, adına yaraşır, şekilde rüzgârlaşıp nöbetçilerin üstünden esti ve yangının orta yerine düştü.

Bayram Paşa yangın söndürme çalışmalarına nezaret ediyordu. Alevlerin kırmızı dili arasında gördüğü hayali tanımıştı. Feryad edercesine bağırdı:

“Padişahım!”

Herkes şaşırды. Padişahın burada ne işi vardı? Bakındılar. Fakat Padişahı göremediler.

“Padişah alevlerin ortasında, yürüyün!”

Pek inanmamakla birlikte Bayram Paşanın arkasına düştüler. Alevlerle boğuşa boğuşa yanına ulaştılar. Sultan Murad atından inmiş, eline geçirdiği sapı yarı yanmış bir tırpanla alevlere savaş açmıştı. Yüzü simsiyahtı. Başlığı düşmüştü. Sırtındaki kaftanı çıkarıp atmıştı. Bu haliyle herhangi bir delikanlıdan farkı yoktu. Çoğunluk onu tanıyamamıştı. Ama Bayram Paşa yanılmazdı.

“Padişahım!”

“Bağırip durma Bayram, eğleşecek vakit değildir, tez davranın! Bu canavarın ağzından ne kurtarırsak kâdır.”

“Biz hallederiz Şevketlüm, geri çekilin!”

Aldırmadı bile. Şu yangınla birlikte yüreğindeki yangını da söndürür gibiydi. Tırpanı her sallayışta mutlu oluyor, herhangi bir nefer gibi çalışmaktan memnun görünüyordu.

Kim ne söylediyse dinledi. Sabaha kadar çalıştı. En tehlike-

li yerlere sokuldu. Yavrusu evde kalmış bir anneyi teskin için vücuduna ıslak bir çarşaf sararak her yanı tutuşmuş ahşap eve daldı.

Görenlerin yüreği ağzına gelmişti. Onun bu cesareti karşısında kimse yerinde duramamış, bir anda koca kafil e eve dolmuştu. Çocuğu Padişah buldu. Beşiğinde ağılıyordu. Beşiğiyle birlikte kaldırıp dışarı çıkardı. Annesinin yanına bıraktı.

“Hiçbir şeyciği yok” dedi, “gönlünü ferah tut, yanan evin yeniden yapılacak.”

Padişahın gayreti dilden dile yayılmış ordu ve halk gayrete gelmişti. Bununla birlikte yangın iki gün devam etti. İstanbul’un yarısına yakını kül oldu (2 Eylül 1633).

Birkaç gün sonrada sebebi bulundu.

Rastgele atılan bir sigara izmaritinden çıkmıştı.

Şeyh Kadırzadenin fetvası Padişaha geldi:

“Duhan içmek haramdır!”

Ve Padişah’tan ferman çıktı.

“Bundan böyle içinde duhan (sigara) ve hamr (içki) içilen bütün kahvehaneler kapatılmıştır. Duhan ve hamr içmek yasaklanmıştır. Her kim gece sokağa çıka, mutlaka yanında fener bulundura. Fermanın mucibince amel etmeyenler şiddetle cezalandırılacaklardır!”

Bir ferman daha çıktı:

“Bundan böyle, yeniçeri ve sipahi ve cebeci ve sekbandan kim ki askere yaraşmaz hareketlere tevessül eyler, kim ki kılığını kıyafetini ecdadımın devrindeki ocakdaşlarına uydurmaz, kim ki başlığın eğri giyer şehir içinde kılıç taşırsa şiddetle cezalandırılacaktır!”

Bir gün tuğlar kalktı.

Bir gün saf düzdü bütün asker.

Bütün ahali hançeresini yırtarcasına bağırmaya başladı:

“Padişahım, çok yaşa!”

Sultan Murad beklenen işareti verdi:

“Revan’a seferimiz vardır!”

Bulut bulut gözlerinde şavkın ikincisi de yandı:

“Ardından Bağdat’a seferimiz vardır! Mehteran, vur gül-bankı, vur ki yerler inlesin, vur ki Safevî Şahının uykuları kaç-sın, vur ki zorbaların yüreğine korku salsın!”

Mehter vurdu.

“Allah Allah illallah!

Baş üryan, sine püryan, kılıç al kan!

Kahrımız, kılıcımız düşmana ziyan,

Üçler, yediler, kırklar!

Demine devranına hû diyelim!

Huuuuuu!”

Sultan Dördüncü Murad’ın elleri semâya kalkıktı. Başını gökyüzüne değdirmek ister gibi dikmişti. Bu muhteşem du-ruşta muhterem bir teslimiyet saklıydı.

“Allah’ım, zafer müyesser eyle!”